שבעה אלה עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ

וזה השלחן אשר לפני ה'

# אלה המצות

מסר זוהה חם מגבה כל בני ישראל בהר סיני

# מצות

כמילואו מ"ם צד"י וא"ו תי"ו עולה

# תרי"ג

תורת ה' תמימה משיבת נפש

עדות ה' נאמנה מחכימת פתי

פקודי ה' ישרים משמחי לב

מצות ה' ברה מאירת עינים

יראת ה' טהורה עומדת לעד

משפטי ה' אמת צדקו יחדו

ולרוב חשיבותו ותועלתו הדפסתי פה

והולכת הר"ר ישראל

# אלה המצות

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ׃ כולם נקבצו
ובאו לך ׃ מפותחות פתוחי חותם בחע"מ בן
סדר נאה ומשובח ׃ בלשון מקרא לחוד ׃
ולשון חכמים לחוד כמכתב הראשון ׃ דרשומו
ניכר ׃ כל רואהו יהי נזכר ׃ דראשון לא נעקר
ממקומו ׃ ושני נתוסף לו ׃ תוספת מרובה ככל
מידי דמיבכר ׃ בברכת התורה ׃ וברכת כהנים
באהבה ׃ חשוה לכל נפש הבאה את יעקב ׃
לחיי העולם הבא ׃ ולמען תהיה תורת ה'
בפיך תמימה ׃ והיו הדברים האלה ׃ על
לבבך ׃ ושננתם לבניך וגו' ׃ כי
על פי הדברים האלה כרתי
ברוך [illegible]
כל ישראל ׃

---

## בק"ק וואנזבעק יע"א

הגונן בין שני ק"ק המפורסמים

אלטונא והמבורג יע"א ׃

בשנת

פ' ידקו **ויתהללו** עם

ישראל לפ"ק

# הסכמת מרנא ורבנא הגאון הגדול המפורסם אב"ד ור"מ דשלש ק"ק אלטונה המבורג וואנזבעק יע"א · יחי שמו לעולם ·

ראיתי מעשי הצלחותיו וידיו של משה ב"ה הרב המופלג חכם הכולל מהר"ר משה מגנין נר"ו האסיף שנית להדפיס ספר תרי"ג מצות עם כל הדינים וטעמים בנסתר ונגלה · ועתה הוסיף מדילה שנית בתוספת ביאור ודי עולה על שולחן מלכי' וגדול כבוד הבית האחרון · בכל פן הנני מסכים וידי תכון עמו ידי משה תמכו בלוחות הברית להדפיס ספר קלה המצות בעט ברזל וצופרת הנוד · והנני מטיל חבל מלך חרם על כל יושבי תבל שלא להדפיס ספר כדמותו כצלמו כלם אחים · משך ששה שנים · למען לא יגיע נזק למחזיק ביד הרב המחבר הנ"ל · והעובר על דברינו · טב ליה דליהו בלקיותא [illegible] לספיקיה הוגרגו ונבלמו תהיה ע"פ הסדה כדון [illegible] כ"ד לכבוד התורה ולומדיה יום ד' י"ב תמוז דהאי שתא **עת טוב** לפ"ק :

הק' יחזקאל לבית קאצנעלבוגן חונה פה בג' ק"ק אלטונה המבורג וואנזבעק יע"א :

# הקדמה

אלו הם הי"ד שרשים שהקדים הרמב"ם
ז"ל למנין המצות וקצת מדעות החולקין
עליו בקצור האפשרי:

השורש האחד שלא יבואו למנין בכלל
התרי"ג מצות אפילו אותן הצווים
שנקראו בשם מצות דרבנן כגון נר חנוכה ומקרא
מגילה · נטילת ידים ועירובין · ודומיהן וזהו מן
הטעם שאמרו בתלמוד ערוך (מכות דכ"ג)
תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני · שלשון זה
מחייב שלא למנות בכלל נר חנוכה ומקרא
מגילה שקבעום רז"ל כבית שני וזולתם להן
(ועיין מזה לסוף הלעה"ס שרשים):

דע כי הגאון ר"ש קיירא בעל הלכות גדולות ולה"ה
מנאן תחלה עלין הרמ"בם ז"ל במופלס · וגם
ראות שהרמ"בן ז"ל ה' בקש להמליץ בכל יכלתו · סוף כל
סוף הוא ז"ל בחשבונו לא הכניס מצות דרבנן · אחרי
שאמרו ז"ל תרי"ג מצות נאמרו למשה מסיני :
ועוד דע כי מה שהשיג למנות דרבנן חנוכה
ומגילה · ועירובין וכיוצא · ולא נמנו גם כן
מצות דרבנן · איסור השניות בלאוין · ותולה נרכוש
כל יום · והכל נדומיהן בעניין · שטעם כעיקר הוא
אין למנות למצוה בפני עצמה · כל אותן דברים
שנוספו במצוה אחרת · רק יחשבו בכלל חלקי המצוה

# הקדמה

שהיא · שאפילו במפורש בתורה · אין ראוי למנות
כל חלק בפני עצמו · כמבואר בשורש י"א וכשבאים אחריו
בשנים כל אותן הגלות שאינם חלק ממצוה אחרת · כמו
שהן · מגלה · חנוכה · ונרותיהן · דאותה קן שיהיו
נקראין ומונין לעצמן בשם מצות דרבנן :

**ועוד** אמר ההלל אחריכן שיש שלש דעות חלוקות
וזו מהן · הדעת הראשונה שהיא העיקרית
אצלינו · הוא דעת הרמ"במ ז"ל דס"ל שהוא מד"ס ואין
למנותו למצוה דאורייתא כל עיקר עפ"י הקדמתו בשורש
שני · ועם היות שבעל נפשים דקי"ו רבו הדעות
שמרע"ה אמרו · כמו שהודה הרב בה"ג ז"ל להרמ"בן
ז"ל · עכ"ז אף הוא יצא כמנהגו ליישב הרמ"בם ז"ל ·
וכתב שלא מפני זה שמשה אמרו · דאמר שיהא מן התורה ·
מאחר שהליו"ג לא בא בתורה וגם רז"ל לא הסכימו עליו
שהוא דאורייתא · ונפוק חזי כמה וכמה דברים שמשה
תיקן לנו משה רבינו · ולא מפני כך מלאו דבינו שיאמרו
לנו כולותיו היותם של תורה · וככר השרים לנו הרמ"בם
ז"ל גם כן · כי כל העניינים שיסדרו ויגלו מן השרשים
תרי"ג שבאמרו לא"ב · אפילו שיהיה הוא בעצמו במוסלם ·
אין לנו להגיעם בחשבון ולכן דעת היושר מסכים · שההלל
אינו אלא דרבנן · ולפי דעת בה"ג ז"ל שהביא במנין
המצות דרבנן · דאני והגון לו שימנה את ההלל בראש כולם :

**ודעת** קצת מחכמי אחרונים להקדוש הרמ"בן ז"ל שגם
אינו שהוא ז"ל לא הביא בחשבונו שהלל ·
מכל מקום מגלה כל דבריו שאינו עשה מן התורה שהלל
בזמנה עמנו לעולם · ושמך רלשו ורוכו נוקב
מפתח

# הקדמה

שכתוב בתורה הוא שאלך · וגם נקרא דכתיב קדש הלולי׳ לה׳ · ופי׳ ר״ל שבשעה שתגדל פחתיכו כהללו כפינו בחנפן פתחים בשולם שיהלל משפטמרו זהוא של תורה · וכאוי לבוא למבין · כפי דעת הרוב בנין · סדברו נענין · גם כ״ז דפסחים במאור ׃

והרב הרמב״ן בעל אגרי שמה ז״ל ס״ל · שנגם שנאמר שהוא מן התורה · לתשובה · כפי מש״ל שבל זמן שהוא חלק מחלקי מצות השמחה שנצטווינו לשמוח ברגלים · כמ״ש וביום שמחתכם ומועדיכם ותקעתם בחצוצרות וחתימה השמחה בפה ובכלי · כדי לנעימי קלא · כמ״ש בערכין מנין לעיקר שירה מן התורה · שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה ובטוב לבב · איזוהי עבודה שהיא בשמחה · הוי אומר זו שירה ע״ש · כי לפי שהיה להם המצוה ולתורך פירושם אל גמור הכל בספריהם ׃

## השורש השני שאין למנות כל מדה שלמדין באחרית מי״ג מדות

שהרי אמרו רז״ל שבימי אבלו של מרע״ה נשתכחו אלף ות״ש ג״ש וק״ז · ואם היו נמנין היה עולה המספר לאין קץ · עם מה שלא שכחו · [illegible] מה ששכחו ( אך נוכל יהיה לנו למנות כל אותם שנאמר עליהם בפירוש שהם מגופי תורה כגון ערות הבת שלמדוה מג״ש שנאמר במנין הכללי ומק״ע וכן תורה של קמ״ד שאמרו בבריתות · אל תהא ג״ש קלה בעיניך שהרי פגול מגופי תורה ולא למדנו אלא כי אם מג״ש ודלים מן עוקמוסר כתיב הכא עונה

# הקדמה

תשא ונשיב התם והוכליו עונו ישא מה להלן כרת אף כאן כרת. ודומה לזה ראוי למנותן כי דבר הנלמד בג"ש דבר תורה ממש הוא וסומכין על ידו ומביאין קרבן על שגגתו בכל הדברים המפורשים בתורה ואם תראה דלפעמים קרו להו דברי סופרים או דרבנן כגון כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש רצונם לומר על אותו דבר שאילולי שקבלו סופרים פירושו מסיני לא היו מבינים אותו. ולא פחות היו מפרשין אותו כך כמ"ש מרנא הכ"מ בריש ה"א עי"ש כמלא דלכך ראוי למנות כל אותן שכתבו לפירוש שהן מגופי תורה אך לא ולא כן. (ויש חולקין בדבר אמנם הרמב"ן ז"ל מסכים לזה) ותחת סוג השורש הזה נכנס שאין ראוי למנות כל הנלמד מרבוי דקרא. כגון כבד את אביך לרבות אשת אביך בחיי אביך ואת אמך לרבות בעל אמך בח"א. וי"ו יתרה לרבות אחיך הגדול. ודומה לו את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח. דאם באנו לחשבון ריבוי דאתים וגמים ואו"ו מוסיף יעלה החשבון לאין מספר: (ובעה"ג מנה ריבוי את עיין עליו)

**השורש** השלישי שהמצות שנצטוו לפי שעה ולא נהגו לדורו' כגון לקיחת הפסח מבעשור. והיו נכונים לג"י. גם הצאן והבקר אל ירעו. ודומיהן. אין ראוי למנותן. (והטעם לפי שדרשו תורה צוה לנו משה מורשה. מה ירושה אין לה הפסק כך התורה והמצות וכו' והוא ז"ל ס"ל שכל מצוה שהיא נקשרת בזמן אעפ"י שנעדר הדבר ההוא תקרא מצוה לדורות מאחר שאילו היה במציאות היינו חייבין בו כגון מינוי המלך שמשנמשח דוד היתה המלוכה לדוד

ולזרעו

# הקדמה

לזרעו עד עולם. עכ"ז תקרא מצוה לדורות. פ"ד שלא
הפרטים שנמנו ההיא וכן כמי הריגת שבעה עממים
[illegible]זרעו של עמלק כי בכל שעה שהם נמצאין ויהיו
בידנו אנו מצווין באבודם ואע"פ שלאבודם יתבטל אותה
מצוה ראוי שתימנה מצוה לדורו' מאחר שהמצוה עליה יודע
שעתידות הוא ודאי ידע שתהיה אותה מצוה שתהגה לדורות
וקרא דכי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק יוכיח שהיא
לדורי דורות ותילף מינה לכל שאר עממים דנקרא
שימצא שיעשו :

אמנם כל מצוה שהיא כמו לקיחת הפסח מבשאר •
וכן כמו והיה בעברכם את הירדן ונתת את
הברכה על הר גרזים ודאי שהן מצות לשעה כמו המכס
לה' במלחמת מדין שאחר שהניחו את המלקוח ואת השבי
[illegible] את ראש מלקוח השבי
הבהמות מכס לה' מאת מחציתם תקחו ונתת לאלעזר הכהן
תרומת ה' ועם היות שהבע"הג מנה אותה • בגבר באו
דברי הרמ"בם והרמ"בן ז"ל בשרש זה • והר"ש בן ז"ל
מסכים לדבריהם והכריח באמרו שאם היתה מצוה לדורות
כדעת בה"ג היו מונים במקום כ"ד מתנות כהונה כ"ה
ועוד שבפי' אמרו במסכת מכות שאין למדין ממדין לפי
שלא למדו לדורות משעה • הרי לך שמכס מדין קראוה
מצות לשעתה :

ועוד תמצא לבע"הג שמנה והיה בעברכם את הירדן
תקימו את האבנים האלה ושדת אותם בשיד
[illegible]ען שאע"פ שהיא היתה מצוה לשעתה • עכ"ז עניינה
קיים לדורות שנצטווינו שיהיו שם האבנים ועליהם דברי


התורה

# הקדמה

בתורה נאמר היטב · ועם היות שהרמב"ן ז"ל הרבה
להרחיק נגדו פנים לזוכות · ברוב הקדושה שהיתה בו
הודה על האמת וכתב שמחשבותו של הרב בע"הג לא כתבתי
פניתו לפי שמנה כללות במקום פרט ולאוין במקום עשין :

**השרש הרביעי** שהצווים והאזהרות
הכוללים כל התורה כלה · כמו
ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו · ושמרתם
את כל מצותי ועשיתם אותם · את חקתי
תשמרו · ושמרתם את משמרתי · ומלתם את
ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד · וכדומה
למקראות הללו · אין ראוי למנותם · כי אינם
צווי על דבר מיוחד אלא צווי כללי שמזהיר
לישראל שיעשו כל מה שנצטוו ויזהרו בכל מה
שהוזהרו · ולא ישנו דבר ממה שנגזר עליהם :
( ונמצא להב"הג שמנה קדושי' תהיו ומנה פסוק
תמים תהיה עם ה' אלהיך שהכתוב בו שנאמין שהי"ת לבדו
ברא הכל · ולא נחפשה אחר חוברי חבר · והמכשפים ·
ואמרו ז"ל מנין שאין שואלין בכלדיים ת"ל תמים תהיה וגו'
גם אמרו בספרי קסם תמים כל האמו' בענין שהוא הרחיק
מן הכשוף והשאול באוב וידעוני ומתים ותמונות מקוסם
ותחזין שהכל ביד הקב"ה · זהו אמר חוזים נביאים :
מקוסמים יהלכו · וגם בדברי הנגלה אל דרך הגוים אל
תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה
הו נקראת תמים ) ובודאי שדעת הרמב"ן ז"ל שלא תמנה
זאת מפני שהם מן הכוללים כל התורה כמו ושמרתם את
כל

כל מלותי קדושים להיות שהתכלית הוא שלומד ה"ס
שנעשה יסודות כל המצות יהיו לבנו תמים · ולא נאמר מה
פיקר יש למצוה זו · ומה טעם יש בזה · גם שלא יתחייב
עשותנו המצות משום טעם · ועל זה היה מתפלל דוד
המלך ע"ה יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש :

**השורש** החמישי שאין למנו' טעם המצות למצו' בפני עצמה כגון לא תחלל
את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ · (פי'
לא תחללנה כדי שלא תזנה הארץ · ולפיכך כלל
אותו בלאו דלא תהיה קדשה · וכתב הרמ"ב נ"ע ממתוך
שלכאורה חשה בלא כתובה ובלא קדושין שמו' לא תהיה
קדשה · והכי כבר לאו זה בלשון אחר אל תחלל כו'
להוציא [illegible] מוכר בלא
[illegible] מסרה למוכר"כ עתר · והרמ"ב נ"ל
תפס עליו באומרו דלאו דקדשה לא בא להזהיר לבועל
בלא כתובה וקדושין שאין בזה איסור תורה שהרי הכתובה
[illegible] התורה · גם לא אמר קנין האשה אלא שעיקר
לאו זה הוא להזהיר שלא לבא על האשה שהיא אסורה
לבועל כגון א"א או כל שאר עריות שאם היה מקדשם
הבועל לא היו תופסין בהן הקדושין · ועוד טען עליו
שאם כדבריו אם כן לא יהא מפור אלא בארץ · באופן
שרצונו נוטה לדעת בה"ג שמנה ולא תזנה את הארץ
לאזהרה אחרת והחזיק בידו לומר דולא תזנה הוא אזהרה
לב"ד [illegible] מוסיף בה' בשמי ושלא יתן לטעם דפירוש
[illegible] לאזהרה על נשים ולא ימסור לבנו כולם [illegible]
לאזהרות ) :

השורש

# הקדמה

השורש הששי שהמצוה שיש עשה ול"ת
ראוי למנות העשה שבה עם
מצות עשה · (וזה על אחד משלושה אופנים האם
שיהיה מעשה מן המעשים מ"ע והעובר עליו יעבור על
מצות ל"ת · כגון שבת וי"ט ושתי שעשיית מלאכה בהם
מצות ל"ת והמנוחה בהם מ"ע · וכן מי שם כפרה הוא
מ"ע והאכילה בו הוא מל"ת · ואם שיהיה לאו בקדוש עשה
כמו לומר גבי נזיר ואם ר"ל ולו תהיה להשה סראח מ"ע ולאמר
אח"כ לא אבל לשלמה כל ימיו וו מל"ת · ואם שיהיה לאו
קודם ויתחק לעשה כמו לא תקח האם על הבנים ואח"כ
שלח תשלח את האם כל אחד מאופנים האלו הזוכו שימנה
העשה בעשין והלאו בלאוין · והנה הרמב"ם ז"ל מנה
לאו הבא מכלל עשה כגון כל צפור טהורה תאכלו דאמר
שמזה לא תאכלו · ולפיכך מנה האוכל מצות בעניין
אכילה בבהמות וחיות · עופות · חגבים · דגים · מבש
מספר העשין פ"ח ס"ט ע' וקנ"ד · והב"הנ לא מנאן
והרמב"ן ז"ל סובר שבא לומר שיש גם איסור עשה באכילת
הטמאים שנאמר אלה תאכלו ולא טמאים ולאו הבא מכלל
עשה עשה :

השורש השביעי שאין למנות דקדוקי
המצוה · (המשלנוח למנות קרבן
ספחה עולה ויורד לשלש מצות או אפשר · לפי שאינו אלא
מצוה אחת בלי ספק שהי שמטמא מקדש וקדשיו וכו' יקריב
תמנים · ומה שאחר כך בא לך הכתוב שיביא כשבה · או
שתי תורים · או שבי בני יונה · וגם עוד לא תשיג ידו
שיביא עשירית האיפה סולת · נקרא דקדוק וביאור
הקרבן

# הקדמה

שקדמן · ולא שלשה לווין וה"כ אין לחושבן כי לא נאמר ·
שלש כלנו למנות על האופן הזה · דהיינו דקדוקי פרטי
בשלשה למנום · יהיה עולה חשבון · למנין גדול ·
דוק והבן ) :

**השורש** השמיני שאין ראוי למנות השלילה
החיוב במנין האזהרות שהן
מצות לא תעשה : (כגון לא יספירנו כי ממא הוא
שהכוונה היא שאין צריך להספירו כי ממא הוא · וכן ענין
לא מלא בלאת העבדים · שאדים לנו שכתוב שאיפה
שאלה לחירות נחסרין אברים כמו שצאלה בעבד כנעני ·
ואין כאן אזהרה כי אם שלילה · לשלול דבר שאינו כן
שיכיה אותו דבר בסיפור דברים · אך נמנם אם התורה
ספרה ונורה בשלילת פועל דבר מהדברים או ימנה בכלל
אל ה ... מובחר שהזוהר
עליך שלא יאכלנו בשבות אונן ולכקים למנותו · כי כל
אזהרה באה להזהיר על דבר מה שלא לעשותו · ומיהו
שלא על עתיד כהאמר כן ואל לא תעשה מלאכה · והשלילה
שיהיה אלא לשלול דבר שאינו כאמור · או בדבר שעבר ·
והווה · ועתיד · כגון ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ·
לא איש אל ויכזב · ואדם אין · והמעשים אינם
שרפים מחומה :

**השורש** התשיעי שכשיבואו באחת מן
המצות הרב' צווים צווי אחר צווי
אין למנותם אלא למצוה אחת · (כגון מצות ליציאת
סחרו ל' שהוא כה חמש עשין ובתפילין שמנה עשין והשביעה
שנסרים בסורה פעמים רבות · וקנין · וכן כל כיוצא

בגון

# הקדמה

בהקדמתו ׃ לא משני כך ימנו לכלל אחד אלא במספר
אחד פי הכלל בא לאיסור וירבו המצות ולא עלה ׃ ונם"ל
כלל שמחלוקת הרמב"ם ז"ל בספר מלס בלאו מניעות [illegible]
בדבר אחד כגון הרס שאמרו בו לאוין הרבה ׃ כיון דאינו
לוקה אלא אחד לפי שאינו מנין בלאוין אלא לכלם [illegible] ׃
דכיון שבשם אחד אין לוקין עליהם אלא ביאורים כו אלף לאוין
אין בכך הברה כי בכבבלל הלאוין׳ לא ירבו המצות כשיהיו
בענין אחד ׃ וכן נמי לא תשיך לאחיך כסף [illegible]
אוכל כל דבר אשר ישך שבוא לאו אחד כולל מינין הרבה
אשר בהם כולם שאין אחד במלאו ׃ אך [illegible]
אמורים שיאמרו רז"ל הרי זה לוקה שתים או שלש ׃ דברים
כאלו יוכיח שהם כשו בהם [illegible] חלוקים [illegible]
למנותן לאחת ושקים. חמש [illegible] וכו׳ ׃ [illegible]
ולחם ׃ וקלי ׃ וכרמל ׃ במנו שלשה לאוין ׃ ונפשה
לא תוכל לאכול בשעריך [illegible] ׃ תירושך ׃
ויצהרך ׃ ובכורות בקרך וצאנך ׃ [illegible]
ותרומת ידך ׃ במנו שמנה לאוין ׃ [illegible]
למנות הם אחים וכן הל׳ [illegible] ׃ בפי מספר המלקיות
וגם לאו כזה לא יקרא לאו שבכללות. בה"ג [illegible]
שבלא מלות יתירות לרמוז לכל אחד [illegible] ולפיכך לוקה [illegible]
[illegible] בלית׳ לא ׃ והרמב"ן ז"ל חלוק עליו ומונה [illegible]
[illegible] דגן ותירוש [illegible] ללאוים וכן [illegible]
לאחד לפי שאינו [illegible] לחלוק המלקיות אלא בעבירות
הנאסרים ואין [illegible] להאריך כי [illegible]
[illegible] רב הוא אלו נספרים ונפרש בם׳ [illegible] המיוסד [illegible]
אלא [illegible] [illegible] בתלמוד קטן [illegible]

# הקדמה

ך בו תמיד כי יטיב לך ויאירו עיניך הי"ת כרחמיו יאיר
עינינו לעבדו בלבב שלם :

**השורש** העשירי שההקדמות וההצעות
שהן לתכלית ידיעתנו איך
עשה המצוה אין ראוי למנותן (כגון ולקחת
סלת ואפית אותה · שאלו פעולות אלו שהוא לקיחת
סלת ואפיית בפת אינן אלא הכנה לתכלית המצוה שהוא
ת על השלחן לחם פנים לפני תמיד · וכן אין ראוי
ת כי אם דיוקא להיות הלחם סמוך לפני ה' · ודומה
ויקחו אליך שמן זית זך שאין ראוי למנות אלא הטבת
הנרות שהוא להעלות נר תמיד · וכן כמו קח לך סמים
קיחת הסמים מצוה אלא הקטרה ונתנה להן רבים ·
תא לאחפוקי הבה"ג ע"ש)

**ש** [illegible] למצות
חלקי המצוה כל חלק וחלק בפני
עצמו כשיהיה המקובץ מהם מצוה אחת (כגון
לולב שהוא ארבעה מינים אין למנות פרי עץ הדר
מצוה א' וענף עץ עבות למצוה אחרת וכן השני מינים
הם לפי שכל ארבעתן אינם אלא חלקי מצות לולב ·
אם המקבץ כעצמו כגון טהרת המצורע · ובמנחת
ן כפל המחלוקת לפי שאמרו שאין מעכבין זה
זה : והבה"ג מנאם לשתי מצות · שהם דעת
כם ז"ל והוא הנכון תפס כמו שלם מ"ש במכילתא דר"י
מהם שתי מצות ת"ל והיה לכם לציצית מצוה אחת היא
תים · כמלת שלפעמים אף שאמרו שהחלקים אין
זה את זה אין ידוע מצוה כשיהיה התכלית המבוקש
אחד

# הקדמה

ט׳ כמו הבא שהאכילה הוא העיקרית · ואין להאריך כי
על העניין הם הוא אחד חו׳ ...ים כמבואר שם בקרו
נ״ה הם מ״ש ) ·

## השורש השנים עשר שאין ראוי למנו
## חלקי המלאכה מחמלאכות שיב

הציווי בעשייתה כל חלק וחלק בפני עצמו (וכ
במנחה ומעשה לי מקדש מנורה אחת ולא כמנה כל הפר
שנאמרו בעשייתו · ובעניין הקרבנות כמו שאתבאר
(ובעניין מניין הכ״ד מתנות כהונה, כתב הרמב״ם ז״ל שה
טעות למונין לכ״ד מצות אחר שמונין קצת המת
שהמתנות חלק מהן כמו פור העולה והחזה ושוק · ול
כן מונה ההפרשה · ולא הנתינה · והרמב״ן ז״ל פו
שהמתנות שעד שלא הופרשו היו מותרין ומשה
עד שיופרשו · ולפיכך יש למנותן שתי מצות ההפר
והנתינה כגון חלה [illegible]
חלה · ועניין שהפרישה אפילו נשרפה החלה · וס
העיסה · ונלמוד הוא חלה תרימו תרומה · וכוה מת
כהונה דכתיב מראשית עריסותיכם תתנו לפי שהיא מ
בפני עצמה · אבל ראשית הגז לא שהיא מנוה אם כות
לפי שקודם ההפרשה לא היה אסור לאכול כמו ועי
המצוה שיתננה לכהן · והרמב״ן ז״ל מוסיף למנות
ששה מצות עשה שיאכלו הכהנים תרומה וגם נפסחים
אות אומר ועבדתם עבודת מתנה אתן כהונתכם
אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש · והרמ
ז״ל בללה עם אכילת הקדשים · ועוד מנה מ״ע שי
הכהנים בשר הקדשים כמשחה ושם שאמר ואכלו או

בשר

# הקדמה

אמר כופר כהם והרמב"ם ז"ל מנה מצוה זו שתמלא' במנין
הר"י ג ק"כ והרמ"ן נן פוגר שהיא חלק מחלקי מכן הקרבנות
[illegible] עצמו המשחת כסדר סוג ויאכלו פותו בבהנ
עוד מנה שיאכלו שירי המנחות מה שנשאר אחר שהקטירו
הקומץ למזבח שנאמר במנחת מרחשת ובמחבת את המנחה
לאהרן ולבניו ואומר וזאת המנחה וגו' ואמרו בספרי מצות
[illegible] מצוה יבמה יבם עליה מצוה · כלומר במו שזה
מצוה זה מצוה · עוד מנה שימנעו מלאכול תרומה טמאה
שנאמר בשערך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו ואפי' אפילו
טמא וטהור בקערה א' מותר לאכול כל זר קדשים בעלי
מומין שנפדו דכתיב משמעי קרא דכתיב וכי יהיה בו מום
פסח או עור לא תזבחנו ודרשו ז"ל תאכלנו אותו חשב
אוכל בטומאה ואין אתה אוכל עם התרומה בטומאה
ור [illegible] טומאת האדם
[illegible] חייב כרת) וא"כ לאו הבא אכלו בזה עשה
[illegible] מדברי הרמב"ם ז"ל · עוד מנה מ"ע שיהיה בשר
החולין או השלמים נאכלים מלבד האוקת כמוהו שנאמר
[illegible] תורת החטאת וגו' כל אשר יגע בבשרה יקדש ואמרו
בגמרא בפ' דם חטאת יקדש מ"ע שיהיה כמוהו אם פסולה
פסולה וכו' · עוד מ"ע להביא מן היפה שנאמר מכל
[illegible] תרימו את תרומת ה' מכל חלבו ולשון חלב
[illegible] הטוב והיפה שנא' ואכלו את חלב הארץ כ"כ הרמ"בן
[illegible] זאת חלק ממצות התרומה · והרמ"בן ז"ל הביא
[illegible] בפ' אלמנה לכ"ג נ"בנת כהן שנשאת לישראל וכו' אל
[illegible] אביה כמו [illegible] שלחם אביה תאכל ולא קודש לכן לא
תאכל

# הקדמה

שכל נלאו אבל מכלל פ׳ זה העשהו׳ נה לאו
בחרותת הקדשים לא ת׳ כל עו״ם )

**השורש** של שה עשר שהמצו׳ לא
מתחלקים לפי מספר
שנתחייב בהם המצוה והיא : ( ולזה רא
קרבנות המוספי׳ שבכל א׳ נה לשמנה מלות
המועדו׳ דהיינו **א** כל שבעת ימי הפסח **ב** ש
ימי סוכות · **ג** שמיני עצרת לפי שאוח חג בפני
**ד** ראש השנה · **ה** יום הכפורים · **ו** שמ
**ז** שבועות · **ח** ראשי חדשים : ) והלא כדעת
המוספים כולם מלוה אחת :

**השורש** ארבעה עשר שאין להכניס
העונשים בגדר [illegible]
ב״ר שהם עשה ( וקרמ״בם ז״ל מנה הרבה
לבד להרבע מלות עשה [illegible]
ומנה סקילת מחלל שבת למלוה א׳ · וסקילת בעל
למלוה אחרת · וסקילת עע״ז לא״א · שכל אחד
זה בפני עצמה כי לו היה מחרב׳ החשבון ויולא
תו״רה לזה לנו משה · ודעת הרמ״בן ז״ל
אחם כי אם למלות א׳ לב״ד שימיתו אי שנתחייב
ובערת הרע מקרבך · ושבית ראיה דבפרק
אמרינן שוף שהרג את הנפש · לריך להביאו
ים בו ובערת הרע מקרבך · ואין פסוק זה כתוב
אה שהרג את האדם אלא השור יסקל · וממנו
בהמה ועוף · עוד אמרו בפרק הנשרפין גבי
רג בן ובו · ומשם הראיה שכל המומתין הם
ואם

# הקדמה

כן קנה דלפי דעתו היה לו למנות כל המוסדות אחד
רי הוקנו זה לזה שנא' אלה מעשו לה' ממוסדיכם וגם
יתה יש נכולם עי"ם כי יש דעות נוה ואין הפכו'
ים לפני להאריך לך עוד נדבר בזה : ואם אתה
ח אניב מוסף ותחשוק נפשך בתורה חפשם והמלך
פורש כל דבר בלות נספרתם :
טרם אכלה לדבר שאלמה גדרי לך . את"ל בשורש
הראשון שאלית בהקדמה מלין אלה לפניך
ה הנה בני לנך לי ועיניך דרכי תלונה כי יש נראה
סנה גירזה לדעת את ה' ואת דרכי תורתו כביאות
כמיה שהם אמתו ודבריהם האמת והצדק שאין לך רשות
להרהר אחריהם כל עיקר שמענה ואתה דע לך :

---

# הקדמת השמות בהלק

**אמת** ואמונה כל זאת קיים עלינו ועל בנינו ועל
דורותינו ועל כל דורות זרע ישראל
מחמאים הראשונים והאחרונים ודבר טוב ויפה מתוקן
מקובל ונאה ויפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד להאמין
אמם והאמונ' מש"ל רז"ל ( בס"ב דמגילה ד"ם ) ומליצתם
בכל הדברים וכו' שלמה שקבלתו הם בולמשה דקדוקי
תורה ודקדוקי סופרים ומה שסופרים עתידין לחדש ומה'
והו המקרא מעלה ( ועוד אמרו בראשון דרבות ר"ם ) והכתב
לאותו האחן והדגש והמצוה אשר כתבתי להורותם
מות אלו עשרם הדברים קורא זה מקרא והמלוק

# הקדמה

זה מסכה אשר כתבתי אלו כבלים וכחוכים לא
זה גמרא שכול כתבו למשה בסיני והאמת יורה
שהגמרא אשר הראה ה' אותו בהר והאמתה שמא
במתכנת אלבו שהכל כתבו לו בסיני שנזכר במ
הנזכרים הכל בעיני הוא מעין ההיא דאמרו
(בב"ר פמ"ט) על פסוק וה' אמר המכסה אני מא
תו שאמר הק' בה נהיים גליתי לו דינה של סדום
ואיני מגלה לו וכו' עי"ש ועוד איתא בפ"א
ר"א שהק' בה אסר סוד העיבור לאדם הראשון
מסרו לחנוך וחנוך לנח ונח לבנים ושם לא
עד יעקב ליוסף שאחר מיתתו ומיתת אחיו מנ
העיבורים מישראל כמו שהן היום בגלותינו עד ש
עלינו רוח ממרום כימי נחמיה מ"מ (ואם הספ
הטעם הנז' ואב לאומתינו א"א ע"ה לא היו שומ
המועדים לא היו צריכים לידע סוד העיבור
ם מצותו לבנה אחריו כמ"ש [illegible]
שבאו [illegible] שלא היו מצווין היו עושין
הוא [illegible] לבניו אחריו כעדו' ה' כאמור ישמרו
בכל [illegible] עד שנאסף מכח הגלות כשהכ
ההמון [illegible] דסוף כל סוף התורה
נחלת אבות עולם כדכתיב וממתנה נחליאל וגו'
תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב וכתי' מגיד דבריו ליעק
ובסבל הישר [illegible] כי כל אותה הידיעה שידע
מ"מ וכל השמירה שהיו יודעים ושומרים בניו אחריו
היתה נקראת פעם נכופל עד שהגיע אותו עת ה
[illegible] הקב"ה לנבות את ישראל על ידי נביאו

באחש

# הקדמה

אחרים היו לכם. ע״ע בים אלי מכאן ואילך שלכם אנו
[illegible] זכאי למעמד הר סיני. בתורה מעט סכללי שמכוח אותו
כל מה שאמר ה׳ לנביאיו. כעשה מה. שלא תאמרו אלא בה
[illegible] גנוסי׳ [illegible] אם יש דבר אחד שאנו [illegible] לשון
ספר ואת זה לבחר תורה בם. וכל מה [illegible] כשמותיו
של ישראל שכל א״ו קבל חלקו כמו [illegible] מן
סיני הדבר. הכול שמחם להים זה משה [illegible] שנאמר
להם. כל הדברים העתידין [illegible]
אין ירים איש את יד לשוב להוסיף ולגרוע מאותן המצות
שנאמרו לו. אלא פירוש מאותם הדברים שנאמרו לפרש
להתחדש ולתקן לעתידין לבוא. דור דור ודורשיו וחכמיו
דור העורה. [illegible] תורה [illegible] המצות שאין נביא
רשאי לחדש דבר [illegible] דבר יותר. ומה שמתקבל [illegible]
[illegible] אלפים [illegible]
[illegible] שנתחדשו [illegible] שעתידין להתחדש בתורה המחודש
עליו כמו [illegible] ידיעה [illegible] לא״ח שלא כתב
[illegible] פועל [illegible] אלא בימי משה [illegible] כל אותן הדברים
[illegible] חלקו בהן חכמי ישראל [illegible] ודרשו [illegible]
נמסרו ביד כל א׳ בעיניו ובפניו לעיני כל ישראל. ובאותן
[illegible] כמלינו לאותן דאין כל אחד אלא [illegible] המקבל אלא
[illegible] המון שבא עליו. [illegible] ומקדם שיתגלה אותו
דבר. כזמן [illegible] [illegible] ועם [illegible]
[illegible] המחלוקת בין התלמידים רב השלום עשה שלום
ביניהם והאירו ברקיו תבל. רגזה ותרעש הארץ. בתחלה
[illegible] ולבסוף שקטה. [illegible] קול [illegible] אלו ואלו
דברי אלהים חיים. והלכה כבית הלל. [illegible]

)א( ב ג [illegible] כפ״ק

# הקדמה

[illegible]) אשר לזאת מורה לאלהינו [illegible]
ארץ על בלימה כי הוא ידע את מקומה כמ"ש
ז"ל (פ' [illegible]) דזמנין דסייך האי טעם' וזמנין [illegible]
ס"ש מו' עי"ש שסברינו ז"ל עם הותן לפי הפשט [illegible]
אפוש' ודרך האמת כר"ת כל הגמ' כולסים אל [illegible]
וכפי הכל הולך אחקו' מ' טעם' הדברי' ההתחנו' [illegible]
לפי סיכוי המודת שעליונות ודוה פמלאו כל משפטי [illegible]
ולדקו יחדיו כמ"ש (מ"ן ד"י) ר' אבא לר' אחא [illegible]
בים לך שלם האמרין כלהו תנריתא דא הכי ודא [illegible]
על בלא לאסר עד עלמבועא עד אתכנש וגו' עי"ש [illegible]
ופלגו שולחנו דבר נגלה החסרון בידיעתינו [illegible]
([illegible]) על פסוק
לא הוא דיק אחד ושם רק הוא מכם הוא [illegible]
[illegible]) על פסוק כי המצוה הזאת אשר אנכי
[illegible] לא נפלאת היא ושם נפלאת [illegible]
[illegible] ידוע אליך שכל התורה נתונה בכתב ובעל פה
[illegible] והרמב"ן ז"ל בשער הגמול [illegible]
תמונת [illegible] לגוף האמיתי ז"ל ויש לא תשיג דעתינו [illegible]
[illegible] זה [illegible] שהוא כן כי התורה את שמו ידע [illegible]
הנפש יותר מהתחכמותינו ופוקיחי (כו"פ ס"ל [illegible]
מה שהשיב [illegible] לרבי יהודה מה שיש לך [illegible]
[illegible] ודרוש [illegible] אלא הדרשה כתיב אל [illegible]
[illegible] ס"ב [illegible] וסתרין [illegible] ונסתרין
[illegible] ועל זה אמר הנסתרות לה' אלהינו כן [illegible]
[illegible] אשר אני דובר אליך יש לנו להאמין שדברי [illegible]
והמחייבין המטהרין והמטמאין האוסרין והמתירין

מפורש

# הקדמה

מורה להם ומעשה רבים מפי הגבורה ועל התכלית סוטה
כב והולך אל מקום אחר · להורות אמיתות התורה
הבטיח ולהביאם שירים של מכחישי אמונה · כדי להוכיחם
פניהם לבדי שלא יבאו להכחיש אפי׳ דבר א׳ מהדברים
כו חכמים שלש ת״ו איום א׳ הגוף להכחיש דברי אחד
ם ולבלת עליו · אנלים בעליו האמונה נקרא סר
רך שקבלה האמונה · ואם לא גלמוכחו · במ״ש רס״י
במשנה ראשונה (יש״פי״ב) האומר אין תחיית המתים
התורה שכופר במדרשו׳ דדרשינן בגמרא לקמן מנין
תחיית המתים ואפילו יאה מודה ומאמין שתחיה המתים ·
לא שאומר דלא רמיזה באורייתא · כופר הוא · הואיל
עוקר מ״ש דרש תחיית המתים מן התורה · מה לנו
אמונתו · וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא · הילכך כופר
ור הוא עכ״ל · וכן (בפירוש״מ״פ) מכה הרמ״בם
להכופר בפירושי התורה · והוא קורא סנע״פ ·
המכחיש מגידיה · לכופר בתורה · ומקור הדין הוא
מה דקן · אלו שאין להם חלק לע״הב · שפירשו
מרה ואפילו אומר כל התורה מן השמים חוץ מדקדוק
׳ מק״נוה · מג״סוו · דמדקמרו ק״ו וג״ש שלמה לא
א כופר בתורה שבכתב · וכ״ש כופר בתורה שבע״פ ·
שאם הם כופר בכל התורה שבע״פ · וכ״ש בכופר
אחד מן הדברים שנאמרו בה מדקדוקי סופרים · הרי
כופר בתורה · ולמד שהוא מן המפורש בתורה
כתב · וכן למורקי תורתו כל מורים ורבנא הגדול
מוהר״קם ז״ל בכסף משנה שמחקן עי״ש ·

אלה

# הקדמה

אולם · נמצא לנו דברים רבים · לכתבם · מדברי [illegible]
[illegible] כעיקר שם עפ״י [illegible] · שכל [illegible]
שבע״פ · שמסורה היא מרבו מימות מרע״ה · [illegible]
שמסרתי לך · [illegible] בדעתך · עניין המסורת [illegible]
כל אחד כפי שיעורו · ובפי הבינה איפשר לך בו [illegible]
והשבות את לבבך · הלא כדתיקתי והיא כדתיקתה · לפ[illegible]
לפי כלי פשוטו · ולפעמים הוא ספר מעמו · ולפ[illegible]
מעותו בפסוקו · [illegible] לשרשים ויסודים [illegible]
סובב אל מקור החכמה · כי שמי עליון · כאמרו [illegible]
ברשום במחלפות · והמתחלפות · בכל יום תמיד [illegible]
כל אדם · וכל פסוק דלא פסקיה משה אנן לא פס[illegible]
ליה · ( [illegible] ) [illegible]
מקולה סלולה · [illegible] [illegible] [illegible] אותיות [illegible]
משוות · כמסורת העולמית · בגורע · לכל מנין [illegible]
מקומתן כנראה · ונכתבים · [illegible] [illegible]
מנין · ומימותן · [illegible] [illegible] · הלכה [illegible]
[illegible] נמסר [illegible] [illegible] [illegible] קלי [illegible]
קריתו · [illegible] כנסת הגדולה סופרים · שהיו סופרים [illegible]
אותיות התורה ודרשום [illegible] לפי קבלתם · וכמ״ש [illegible]
הערוך ( [illegible] ) על הפיוט דהתפלה בערבית לומר [illegible]
ותנו · במקום אביך ואמך · אומרים לו · קרא בפ[illegible]
[illegible] · [illegible] מלין שלא בידו משה [illegible]
וכן פסקי הרמב״ם [illegible] · ומרפא [illegible]
([illegible]) וכל [illegible] קרי וכתיב שהן [illegible]
למשה מסיני שהם [illegible] [illegible] ונקרי[illegible]
בעניין אחר · והביא מעשה שהיה בא שקרא לפני נה[illegible]

בדור

# הקדמה

גוף רבותינו זלה"ה · והתרו בו שיקרא כפי המסורת ·
לא רצה ונידוהו והוכיחוהו מהתיבה : וזה פשוט דמי שלא
ידו או פיו ולאזנו בקבלת המסורת שבידינו מאבותינו ונקט
לא ינקה ה' דהאיך אשר ישא את שמו לשוא שהרי כל
התורה כולה שמותיו של הקב"ה והמשנה דבר אחד הרי
הוא כנוקב שם השם המבורך ויומת ( כמו שכתב הרמב"ם
ז"ל בג' מה' ממרים ) על מי שמתפרסם לכופר בתורה
שבע"פ שהוא מסור ומיתתו בכל אדם והיה כל מוגלא
הרגא : דאתא דתו להמית · כי אינו בכלל ישראל ·
ואין צריך לא עדים ולא התראה ולא דיינים : וכל ההורג
אחד מהן · עשה מצוה גדול' · והסיר המכשול · מדרך
הרבים · וכבר השכימו ( במס' תענית די"א ) דהן והך
גופי תורה · כלומר בין אותן שאין להם על מה שיסמכו
כגון היתר נדרים שבכתב לא יחל הוא · אינו מוחל אבל
אחרים מוחלין לו · שהוא מעט רמז במקרא · אלא שכך
הוא מסור לרז"ל · ובין אותן שיש להן על מה שיסמוכו
כגון הדינין דתנינא ( בסנהדרין דף ס"פ ) רבי אומר נפש תחת
נפש ממון וכו' דילפי' נתינה דכאן · מנתינה דדמי וולדות
דלעיל מיניה · והעבודות להולכת הדם דתנינא
( בפסחים די"ב ) והקריבו זו קבלת הדם היא שהרי לאחר
שחיטה כאמור : ואין הולכה אלא א"כ קבל הדם · והפקה
בלשון הולכה · לומר דהולכה עבודה היא · והטהרות
דתניא ( פס' דת"ט וביומא דל"א ) ורחץ את בשרו וגו' מים
כל גופו עולה בהן וכמה הן וכו' · וטומאות מן השרץ
ילפי' לה בת"כ ולעיל בחגיגה מדכתיב כל הנוגע בהם ·
יהיה כל אשר יפול עליו מהם · הא כיצד עד שיגע
במקצתו

# הקדמה

מעקלתו שאל כמו · שעברו שלמים כשלשה ...
שלמו כעדשה · ועריות לבנו מחמשתו · דלא כ...
ואחרי הגה הכה · זימה וזמה · במבואר ( ביומא ק"ג ...
תמשו ) וכין אותן שהם להדרים · התלוים בשערה ...
הלכות שבת דהא · אמרינן ( שבת דף ... ) ...
מחשבת חסרה תורה · ולא כתיבה בשלם · אלא ...
כתיב · ומדסמך פרשת שבת לפרשת משכן · אם ...
מלאכה מחשבת לאתמי · והלכות חגיגה ומעילה ...
הלכות מרובות שהן תלויות · כהררים מקרא מועט ...
ומדברי קבלה ילפי להו שנו בהררים התלוים בשערה ...
כולם כאלו נאמרו · דאלו ואלו גופי תורה · ...
מאמללה דור אשר עד משה · מפי הגבורה
( וכו' בחגיגה ד"ס . בעלי אסופות . אלו ת"ח שיושבין אסופות
אסופות · ועוסקין בתורה · הללו מטמאין וכו' שמא יאמר אדם ...
והללו מטהרין · והללו מכשרין · היאך אני לומד תורה · ת"ל
ניתנו מרועה אחד · וכולם פרנס אחד אמרם · מפי אדון כל ...
ברוך הוא · שנא' וידבר אלקים את כל הדברים [illegible]
רש"ג ע"ב [illegible] · כל [illegible]
[illegible] אינו שמרין גודרין [illegible]
[illegible] לבו [illegible] ואי [illegible]
לכל [illegible] · כתיב אנכי ה' אלקיך [illegible]
מילין אלין [illegible] · ורבי יהודה אמר וידבר [illegible]
את כל הדברים · שכלם אומן [illegible]
רועים את תקולות ) הוא הדבר אשר דברו החכם ד...
מלבים במסתומה · עפ"ז וידבר אלהים את כל הדברים ה...
לאמר אר"י [illegible] מה שהנביאים · עתידין להתנבאות ...
קבלו מהר סיני דכתיב את אשר ישנו פה עמנו וגו' ...
ואת אשר איננו פה · שעתיד להבראות ודורנו · שמנו היום
שמע עומד · אין כתיב כאן אלא עמנו היום · אלו הנ...

שעתידין

# הקדמה

עתידין להבראות שלא כאמר נתן פעמים שלא כן הם
כלל · וכן הוא אומר משה דבר ה׳ ביד מלאכי על מלאכי
אומר חגי ביד ללמדך שכבר היתה הנבואה בידו מהר
...וכן ישעיה אומר קרבו אלי שמעו זאת לא מראש
בסתר דברתי מעת היותה שם אני ועתה ה׳ אלהים שלחני
ורוחו · אמר ישעיה מכאן שכאשר תורה קבלתי בתורה
והנביאי אומר מעת היות התורה שם אני הלא ועתה ה׳
אלהים שלחני ורוחו · עד עכשיו לא נתנה לי רשות
התנבאות עכשיו ניתן לי רשות · ולא שנביאים בלבד
אלא כל החכמים שהיו ושעתידין להיות שנאמר את כל
הדברים האלה דבר ה׳ אל כל קהלכם (שמות רבה פ׳ כ״ח [illegible]
[illegible] בספר [illegible] ובספר [illegible] קורא לזה) וכן
אמרו רז״ל פי׳ [illegible] על פסוק כל אחת עשרה זהב
[illegible] על פסוק ידיו גלילי
[illegible] אמרו שבין כל דיבור ודיבור שהיו בלוחות פרשיותיה
ודקדוקיה של תורה היו כתובין · ממולאים כתרשיש זה
התלמוד · [illegible] הרי דאת אמר פרשיה
[illegible] כל הנחלים הולכים אל הים וגו׳ מעיו עשת שן [illegible]
[illegible] כהנים [illegible] (ובמ״ס רבה [illegible] דף
[illegible] ויותר מהמתב כני הזהר וגו׳ ומ״ס פרס
[illegible] ע״ש) :

ראיתיך · נעימך מאמרי רז״ל המורים כשלבש אלהים
אמיתות אמנה זו · שנערכת באמונתינו
הקדושה · מקטנם ועד גדולם · לפי שהיא יסוד שהכל
[illegible] בה לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת · [illegible]

רבה

# הקדמה

רצה הקב"ה לזכות בה את ישראל שמאתו יתעלה
בגסינה· והוא יתברך חשבה למוגה: להגדיל את ה
והמצות· על יד חכמי ישראל הקדמונים שבכל דור ודור
כמאמר רבותינו ז"ל מפסוק ה' חפץ למען צדקו· יגדיל
תורה ויאדיר: בגמול לא נאמר· אלא גדיל·
דמו לומר שבכל יום ויום· ובכל דור ודור· חכמי
מחדשים בתורה כל א"וח כפי השגתם· בידיעת קנ
באים התורה יתן עם כנסת ישראל· כלה כלולה נ
אשר קדשנו במצותיו וצונו· על דברי סופרים· שנא
שכולה אין לומר לבעלה הראשון:· לכה דודי נלך
וגו'· שדרשוהו רז"ל בעירובין שעידה לומר כ"י
בא ואראך· מה אין כאן לפני ח"הע וכו' [illegible]
לכרמים· כי כרם ה' צבאות בית ישראל· [illegible]
ומעריבים בבתי כנסיות· ובבתי מדרשות· [illegible]
פריחה הגפן· פתח [illegible]
תלמוד· שהן בחכמה נמוכה [illegible] להוציא [illegible]
הרקיין שבה המלחים מצות כרמוני· שמ"ס כפלח
דקדק [illegible] ואל ירא לבבך מאלו [illegible] :
ולחסרים· גזם ונשפח· כי שלמים [illegible] ראשו [illegible]
בפלח, שמבה [illegible] כוכרחו רז"ל לפרשה· על קרקנים [illegible]
שכולם כרמון מלאים מצות דרשות· גם ישנות מה ש
מסיני· ומה שחדשו להם מפי סופרים, ומפי ספרי
ושם אתן את דודי לך· שם אראך את כבודי וש
וגבורתי· שהדודים נתנו ריח התורה· בהבל פיהם
בו חטא· עליהם נאמר מפי עוללים ויונקים יסד
התורה· והו שהוא נער"ים שמניק אמו [illegible] וגם

סבא

# הקדמה

...ה הראה על פני דורות הראשונים שהראהו ה' לירמיה אחד
...' טובים והדור השני תאנים הרעות. אשר לא תאכלנה
...כן זעיר ישראל שעכשיו סדירם • נתנו ריח טוב [illegible]
...אלו שחזרו בתשובה שלימה • גם ישנים על המוכים
...[illegible] שלא תטעמו מעולם • ובאופן זה או תאכלנה על
...תחיכו כל מנדים • שיש בידינו שכר מצות הרבה •
...[illegible] גם ישנים שהיו אוכלים להגנת השלמות המשכלים
...חסרון • שהוא בראשון בשכלית העליון • על כל ההגנות •
...כ אשר בשביל חכמתינו מן המצות • אילו היה באפשרתם
...ולקינו להשיג ולדעת התועלת המגיע לנו לספירות
עצמיות • הוינו שמחים שמחה שלמה

...מכם על"פ כאשר אין אנו מבינים מהם התועלת
...[illegible] לנו מהן • יש לנו להאמין ולחשוב •
...[illegible] אשר לברך [illegible] הרוים על כל [illegible] •
...ע התועלת אשר לנו בשמירת ועשיית המצות • ועל כן
...חנו עליהם [illegible] להתעסק בהם • כמ"ש רז"ל
...[illegible] ) [illegible] לעולם זאת על ישראל וגו' •
...מר רב גידל אמר רב זכו' ורבי יוחנן אמר אלו ת"ח
...עוסקין בהלכות עבודה • ומעלה עליהם הכתוב • כאילו
...[illegible] אמר ר"ל מאי דכתיב זאת התורה לעולה
...מנחה • וגו' • כל העוסק בתורת מנחה ( [illegible]
...[illegible] ) כאילו הקריב מנחה • וכן לאשם
וכו' עי"ש •

[illegible]

# הקדמה

[illegible] לאהרן [illegible] דפוס [illegible]
אהרן ובניו . ונח משה [illegible] . [illegible] דמות [illegible]
[illegible] . ועל [illegible] כתם . [illegible] קראו [illegible]
[illegible]
[illegible]
למעט . כמ״ש [illegible] וכתם [illegible] יוסף [illegible] ) .

הלא זה הדרך אשר העירני בחיים חסד
[illegible] לעשות את הדינים ולכתוב על
את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים . וכתבתי
בספרים ורמזתי לרבותינו האחרונים ז״ל . [illegible]
[illegible] . און ותקן [illegible] כפי [illegible]
[illegible] עיון ולמען [illegible] אף [illegible]
אומר בכה . וזה אומר בכה . לאפיק [illegible] . ולפ[illegible]
[illegible] ולכל אחד ואחד [illegible]
בתורת לצדק [illegible] . [illegible] עלה כדעתי [illegible]
[illegible] לפני [illegible] עולם
את מקומו . [illegible] השניים [illegible]
[illegible] כמוני [illegible] נודר [illegible] כליפור [illegible]
[illegible] לא ידעו [illegible]
הדין [illegible] כי [illegible] הזמן . [illegible]
[illegible] כדמה [illegible] להוציא [illegible]
[illegible] . [illegible] עם לבבי . וסוף דבר [illegible]
[illegible] אחר קדוש מדבר בלדקס . [illegible]
[illegible] . [illegible] שכתב [illegible]
ז״ל . [illegible] ולכאורה [illegible] חשבון [illegible] הוא דבר אשר [illegible]
[illegible] את כלנו . [illegible] אמיתותו [illegible]
[illegible] כל הספק . ונאמר בו [illegible]
[illegible] עליו [illegible] לפרש [illegible]
[illegible]

# הקדמה

[illegible] מרי"שי להספר שנם לזה · כיון התנא השלם הרמב"ם נ"ע
· כי כוח ה' בקרבו · במאמרם ז"ל פתירה מוכח
[illegible] ישראל שטעה והמורה ז' שתשתכח תורה
[illegible] ישראל · אלא ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו הלכה
ברורה במקום אחד · שלמדתי כתמס ג"ל הספר של מנין
[illegible] שכן המלו"ת דבמפורשים · הכי הוו שתשתכח מישראל
[illegible] מההמון שספרו · כאשר בעו"ה עינינו המה הרואות ·
[illegible] מבני עמינו · שרימולו לשמנה · שלם כשאל להם שרי
[illegible] ידיעתם מנעת נפרטות מנין המלות · לא ידעו מה
[illegible] כי יחשבו ויאמרו כי אותן הגלויות וידועות להם ·
[illegible] מלות שנת רי"ח ומילה ואמינן · כן הנה הן לבני ישראל
[illegible] תורה שבכתב ושבע"פ וכן כן גופי תורה · וכל שלחן יהיה
[illegible] עיניהם כדבר אחד · וה' ובעונותינו · כאילו נשתכחה
[illegible] מישראל · על זה בא מפורש הרמב"ם נ"ע · ואמנם
שתשתכח תורה מכללות כל ישראל · והנה [illegible]
[illegible] זה שאמרנו עליהם · הם נפלים במיעוטם · [illegible]
[illegible] רובם כי תל"י לא אלמן ישראל ולא את תורת ישראל ·
[illegible] תמוש מפיכו · ומפי זרעינו מעתה ועד עולם · אלא
[illegible] ספרון שיחסר מאתנו הוא שכשישוטטו לבקש את דבר ה'
לא ימצאו הלכה ברורה במקום א' · דהיינו חשבון המלות
[illegible] ונלול וחוסכם כאמור · ועתה ישראל מקסד כי הגדת
[illegible] שבהם שכום המספר הכללי מוסכם ומולם באורך
תמיעם · כי עדות ה' נאמנה · ומספריה למה מדוקד
[illegible] ליו · לשלים תכין הקרי"ב · ועם האחד כי עדיין לא
[illegible] לנו · ומוכרחים אנו להביא בירור לאותות פרטות
[illegible] שמחשבתינו לבעל המחשב והחשבונות האמיתיים ·

א ג ב [illegible] כי

# הקדמה

שי סוף הארץ ועד · שאלו ואלו הן דבריו אלהים חיים וק
לעד ולעולמי עולמים כמ"ש · לימלך ויהי א"ע
הלך בדרך טובים · ארחות צדיקים נשמור לעשות
את ה' אלהינו ולהדבקה בו בכל לבבינו ובכל נפשינו
דעת כל עמי הארץ · חשבון ברור וכלול · ולא י
שחשבונות · הדיוקי וחדרי · וגמרתי בדעתי וסח
ולבני בני · רשום בכתב אמת · וקיימתי בחובתי
דעת שניהם · בניתי מסדר את מניינם הכללי ב
שפתות · מקבילות אלו לאלו · חוברות אחת אל
למנוח חשבון מספר המלות · ויקדש יהיה המים
סדר הסובב · ראיתו נופח דא מלעילא ו
וה' ידו · שמחה בהיותי מוליך לימין משה · מספר
והמסורה דימינא נעשין · והר' לדבר
עושים אילו אילה של תורה · והלאוין ישנו המספרן
משאל · השמורים בשב ואל תעשה
שאכתי אחשבו ויפל נכון · דעת אני התעוד
ז"ל · דהתעקתא מסתברא · דסלקא
וכולי עלמא כהמי אכהריא · ומסיסות כי כלה גם
לא כמלש מהתכללה שם וכל חוהבי שם תהלתו · הס
בשגבתו · משנים שלשה גרגרין · עכ"ו ואומו ראינו
ששגותיו מחשבות · וידוע הוא כי לא היה בעולם
שהשיג לדעת כל החכמה עד סופה · ואפילו על רבן
כל הנביאים כאמר שמעך החכמים · בעבור שהיה ממנו
הגדול שבחכמים ובמלכים הדם ולאחוש · שאומרו אמר
אחכמה · והיא רחוקה ממני · ואין חכם כבעל הני
במונו · שבחה שחזרנו שבתבלו ממנו · הוא עסבו

חכמת

# הקדמה

מבואת אלהין שבישיבה נקרעו · בכל נפש · והמלך החסיד
אבינו אמר כל אדם טוב · שכל לחכמים שאל יתהלל חכם
בחכמתו · וידע כי איש גבוה מעל גבוה שומר · כי הוא
ב"ה שהוא מקור החכמה והדעת והתבונה · והעושר
והכבוד מלפניו וכי הוא מושל בכל · ואין זולתו שלם בכל
דבר מהדברים · ולכן לא נפלאת היא ולא רחוקה · כאשר
אמלא יולא · לאחד מגדולי ישראל · [illegible]
ולכן סמכתי על [illegible] ז"ל · כאשר [illegible] לסמוך
עליו · ואף שלא בשעת הדחק · [illegible]
המצות והדפסתם · לא [illegible] אלא לתפוס לאמן
המקרא לאחד · למען יהיה קל לקרות אותם בכל יום
פעם אחת · לקיים מ"ש לא ימוש ספר התורה הזה מפיך
והגית בו יומם ולילה · [illegible]
[illegible] לראות [illegible]
במלקט שבולים · אלא מעיין לענין לפעמים באתי בדרך
ארוכה וקצרה ופעמים בדרך קצרה · והרוב הכל לפי
[illegible] לפני · ועם היות [illegible]
[illegible] לא [illegible] קמים · [illegible]
[illegible] במקרה [illegible]
[illegible] ואקום [illegible] דכוותי · [illegible]
אשכח מרגניתא · [illegible] לעורר את לב
[illegible] אשר יסור [illegible] למוסר [illegible] · שאמרו ז"ל
[illegible] · כנגד מספר כל אברים שבאדם
[illegible] לדבר · שכל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצוה
[illegible] מצות לא תעשה כנגד מספר ימי השנה [illegible]
[illegible] שכל יום ויום אומר לו לאדם · אל תעשה

# הקדמה

[illegible] נפשי [illegible]
[illegible] רבינו [illegible]
[illegible] יהיה לך [illegible] הדבר אשר [illegible]
[illegible] זו שמענו ועשינו לאחיותינו כיום הזה
[illegible] גדול תלמוד שמביא לידי
[illegible] וכמ״ש ספ״ק [illegible]
כי לא [illegible] והלך בתורתו [illegible]
[illegible]
[illegible] מאי קאמר [illegible] גרסה נפשי לתאבה אל
בכל עת [illegible] וכן אמרו בפרק במה אשה א״ר כי
[illegible] ראשונים [illegible] במערבא [illegible] תלמו
[illegible] מקרא [illegible] עד
ומאי קא״ל [illegible] לגבר עי״ש [illegible]
[illegible] תלמוד [illegible]
[illegible] הדברים [illegible]
[illegible] ועיני התלמידים פוקח [illegible]
[illegible] להועיל [illegible] תלמוד [illegible]
[illegible] לקיים [illegible]
לבניך [illegible] ספרים [illegible]
[illegible] לא שהיה אפשר לי ללמוד
אחד לפתוח בכל יום ללמוד מהן כמנין [illegible]
[illegible] היום [illegible] המקודש [illegible]
[illegible] הרמוזים [illegible]
[illegible] כמקצר [illegible]
וקריאתו [illegible] ישראל [illegible]
[illegible] לעשות [illegible] הרמזות
לעשות

# הקדמה

עשות בחלה המעט · כסדר המסודר לפניהם
על יתרשלו בהן · כי בחסד ואמת יכופר עון · ואחת
שאלתי מאת ה' אותה אבקש תנתן לי נפשי בשאלתי ורוחי
בבקשתי · לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו היכל שער
השמים · עם כל הכתוב לחיים בירושלים · ויזכני
לעלות לציון ברנה של תודה · להיות ממצדיקי הרבים
ככוכבים · ויאר עינו במאור תורתו · ויחמול
עלי ברחמיו בכלל עמו ישראל · ויגמור בעדי
לטובה · ועל פשעי יכסה להצילני מחרון
אפו · ויזכני להוליד בנים ותלמידים
עוסקים בתורה לשמה ביראת ה'
ביתי תהיה הולכת · ולא ימוש
ספר התורה מפי ומפי
זרעי ומפי זרע זרעי עד
עולם אמן
כן אמר

יהוה אלהי ישראל העלה

רתיג

# הקדמה שניה

וזאת התורה אשר שם משה לפ
ישראל ·

# בראשית

## תורת ה' תמימה

אמירה במסמה · פתבית יהבית

**בראשית** · נרא״ה ס״ים · פי״ה פקחה
בנה בית נתיבות גלגת · חכמ
וחכמה בסוף · שאמר הכליל · שער תאמרות
אך וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם · זמן
וירח רקשית לו · קדם שפעליו אחד · את הכל
נפעלו · כי לכל זמן · ועת לכל חפץ · תחת
שמים לה' · והארץ היתה תהו ובהו לבהו ·
בו ממש · ונתלבש אחותו מרחוק בתחלה ירחה
אין לעבוד את האדמה · לעבדה ולשמרה · מ
אדומה · והתלבשה מפק חמלת · ולבסוף
לה' מצוקי ארץ · מטע ה' להתפאר · מגלה
מני קדם · ואד יעלה מן הארץ · והשקה את
האדמה · על אבן א' שבעה עינים · ועת פני
עיני ה' על ירחיו · כל הנחלים הולכים אל הים
רבה · ויום דחכמות עלמה · ובמרקה
אלמעלה · תפארת אדם לשבת בית · ויחלצ
חסד פלא · וירכיבו על במותי ארץ · ויחית
פט

# הקדמה

ס רועה אבן ישראל · היא היד מנסחה · היא אבן
תים · היא אבן הראשה · היא אבן המשלמת הכל
ן · אבן די לא בידין אתגזרת · אבנא די מחת
מא · הות טור רב · ומלאת כל ארעא · ובמה
ין משולמין יקירין · אשכחנו מגה · נאמהו סגולת
ין · ומלכותו בכל משלה · ותפארתו · עטור על
· שם חביון עוזו · ושם כאמר · ה' ישפוט · דכתוב
ם · זה ספר תולדות אדם · ראשון לאתגזרה אחרון
שה · וייצר ה' אלקים את האדם · בדמות אלקים
חומו · *בכתר *רקמו · *חמנו · *שרשו · *יפתו
בורפסין לדקו ואחו פליגבסא · כדשו עליו ענפי
האדם לפני חיה · היא קיחה אשר יקרא מלכי ישראל
רה כעין ערה · וכלו כה אז רמזה ספרה
[illegible] · אחת [illegible] · הכינה כל
קשורה · בספרתה כשלהבת קשורה בגחלת · שכלן
מות · דלא תבסמו דק כדחי · מקבילות אשה אל
ה · ולא סלקא רוח בלא דם · כלהו התכהו [illegible]
· כל מקום שנאמר רנה על המקורה · עגד
ת שנקורה · ארוכה אחר"ם מרה ורחמים · וכל
· פגריכה לע"ד בתחלתה · הטל לה ה' בסופה
על הכל לזמנו · אמרה קוהלת · קבלת החכמה
אחז בזה · וגם מזה אל תנח ידך כקוב [illegible]
· לשון תורה לחוד · ולשון חכמים לחוד · וכין
ת אסר לפניך · במקרא מלא · דתחלתו אלא
אלא · דתפי' שמשכין וקרובים הם לבוא עד
טעמין אבגא מקום נמלי דרשא · על אב"ג
לפולה

# הקדמה

בפולה מרה עונה · לדמות מה עילה · יתברך שמו
מה הכלא נה · את כל נכוחות · ויות בפניס · כי
על הגאולה ועל התמורה · דרוש וחקור · מן
קרא ונם יקרה · ויאמר לאדם יראת ה׳ היא
וסור מרע בינה · ויאמר אלקים יהי אור ויהי
ונמר׳ · את האור נשמ מאות וי״ב · מאורות
אותיות · בראשית העולם · חג״ת · וש׳
נת ששה ספרים · דקיכון ששת ימי המעשה ·
מדות למעשה אומן · שלש על שלש · שורפין נה
והפוכין · דקיים להו לרבנן דהכא · מנת ב׳
אח׳ ז · ינקי מהדדי · והיו בלאיסה כוס · לפ
את שלש ענפים · רמז לשלש אותיות · עשש
מהם שלש אבות ראשונים · חרוי לנכון · אמר כשע
ד׳ בתפלין · והוא רמז הכסא העומד על ד׳ רגלי
הן הארבעה חיות · דנפתי נורותיה נבעה סיכן
הכולא שיחא ענפים · הרומזים למרכבה עליונה
שבע רלא · בנינה · שעליה נקרא אלהי המרכבה
והוא אור דכבר גנזה אור זרוע לצדיק · באמכתוריה
גלו יתמין בדיין של עולם · והיה לעת ערב יהיה
והיה · אם
ונ סדר
מאימתי · מוכירין גבורות גשמים · ומאן
דקתני מאימתי · אקרא קאי
צדיק כי טוב ה׳ לכל נם ברבות ימטה מורה · פתח
תחלה · לברכות לרדן · צדיק שומר אמונים ·
שומר אמונים · המוגב אומן · והמגיד שנעלין
ישראל

# הקדמה

[illegible]רחל לא ראשית תבואתה [illegible] אם יש לאל למקרא •
[illegible]למסורת. רק בתבונתך חזק ה׳ אלהיך [illegible] וחלה
[illegible]ולד ותשמש [illegible] וארץ כהכבדם [illegible] כל׳ם נראים [illegible] א״ח
[illegible]פריהם. קבלה חתנותי א״ת בהכרא״ס. מלך במכריהם •
[illegible]בלולי במקרא במסורה ובתלמוד גדול • פירסם
[illegible] ותקן הספרים • היה תקן פותן ומגלים טונה שבותא
[illegible] בנוחרו של א״ח [illegible] ברך את חבריהם בכל • בם
[illegible] לו ובכל סמוך • לא [illegible] כרחה לשבת ונרה • ועב
[illegible] קרן ותולעת [illegible] אותן את הדשה ונולאן אותו
[illegible] מנו כהרת עלתה • יקרא קדושה ובולים • בכל
[illegible] בנין דיעטער כהן • ובהכחל עליון גרים [illegible]
[illegible] המרום במרום • [illegible] ובכל [illegible] חן חן •
[illegible] עליון [illegible] לתעבר
[illegible] ורניה כי יעקב [illegible] את אלהי תאפר
[illegible]לים אשר [illegible] בחרף גרחבה [illegible] היה הארץ חסר
[illegible] קלין שומר ומגלה אשרים חקוה ולאמר נפה •
[illegible] נפה עליה קרבתקות [illegible] ארץ יתן חסר
ה׳ אלהיך [illegible] מרחבים [illegible] • ולו כל כחשים
[illegible] גם [illegible] לחטאה ומפני המותק אשר על
[illegible] כל [illegible] למעלהו • וכו
[illegible] כה [illegible] בולך ותרקם [illegible]
[illegible] אתהשנו בכו אחיך • מסגולה לסגולה [illegible]
[illegible] בלה • מכי [illegible] מרחוק ה׳ נראה
[illegible] אלקים את אדם [illegible] • במצות עשה •
[illegible] [illegible] נופות רמים ועונים •
[illegible] שנה לכל [illegible]

על

# הקדמה

על כל מעשיו · ומצפה אמת ועצה · כמ"ש
ואשלם · אלו ישראל שהקדימו נעשה לנשמע ·
ונתחייבו בדברים שלא שמעו · הנה שכרם אתם
הטובה · תחשב להם למעשה · ולפיכך על
תחלה · ואין אחרונים למעשה · כי הוא אמרו
ויניחם ה' את אשר עשה את האדם · אשר
יעשה · ונהר יוצא · ההוא נהר דא שעמודא
דעולם איקרי · ויניחהו בגן עדן מקדם · ובן
בגן כמול לאחותי כלה · אל שדה טוב · אל
נהר פלגיו פלגי מים לב מלך · אשר לא יכזבו
במדבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם · מנחל עדני
ומנחל בדרך ישתה · כי מימיו מן המקדש יוצאים
ירום ראש ונשא ענף · ועשה פרי עץ אב"ו
דאחיד לכל סטרין · מגדים [illegible] אל
לשלח פרי תהלות · מה [illegible]
בחכמות · ובתבונות
[illegible]רים ימלאו · אלה ראשי בית אבותם אב לבנים
יום ליום יביע · גפן ממצרים תסיע ·
[illegible]נים · גם את הראשון גם את השני כי הכתו
לספריו · לכבוד ולתפארת · דבר המלך [illegible]
אותם אלקים ברקיע השמים · במשנה כתב [illegible]
[illegible] המרכבה · [illegible]
[illegible] ועוד בה · [illegible] יפה עינים · ראיתו
[illegible] אבן נותן בפה יקרם · אבן מאסו
[illegible] יפה [illegible] ויפה דור [illegible]
[illegible] ספרו דור [illegible] היתה לו

בתולה

# הקדמות

[illegible] בעולם ליום הדיני דורכנ. חומו מגדנת
[illegible] יום עניים משפה משנה בתיב
[illegible] ומשנה כסף לקחו מדם את משנה התורה
[illegible] עמד ליום שעורים שפה שבים וימה בם
[illegible] שוגה כשוגים מטובי שה סדרי משנה נכסם
[illegible] ליום חכמים המורי פנים מחוקות למקומי ליום
[illegible] סדר זרעים מה טוב ומה נעים דין
טועמי טעמים כנתון בו לחבה :
סדר מועדים חפו נחמדים לעדת מי תמה :
סדר נשים כביר בחכמים לאום
ערשיו רעננה :
[illegible] סדר נזיקין המאיר בבהק דר מחקים
[illegible] לבן נגבה :
[illegible] סדר קדשים שמות מקדשים בו חכם גולה
[illegible] ונשים יכנס דר מעונה :
[illegible] סדר טהרות תמימים מטהרתו כי כל תרומות
[illegible] כל אם ישב בלבבם : הר המר נכשת
[illegible] במשנה לעולם גם גם הוא
[illegible] שלך לא תשכח לחות קנסם מלחות מלוחים
ולוחות [illegible] כסף יה ועיקר דווקבה
[illegible] תפלה למשה תפלה לעני תפלה
[illegible] שמה בכתובים ותוקים יכין ובועז בצם
[illegible] והמגנים המיטה על שמות בני ישראל חננים
[illegible] אחרי קבלה אחרי מדות תמטר דהלכה
[illegible] אחר בשם תמות חלף רגלי קים לא נעדר
[illegible] פריו תאמה בפן נתנו תהלם מתח בבר

# הקדמה

לאדנים · ואת האלף ושבע מאות · עשה ווים
והיה מספר בני ישראל כחול הים · שלשה פונים
ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה · ושל
מזרחה · והים עליהם מלמעלה · כל אלה של
שנים עשר · ה׳ בורא מפתן · ומי מן בן · בוחן
ומי נותן כהן רופא · אלא בחין הס · ומבונחון
כלי בית עולמים · שקלו אשר ה׳ · ומשקלו בקו
ריונה ולא מיעט · אלה הפקודים לבר אסף · במ
רבבות עם ה׳ אלה שמות בני ישראל שבטי
**עדות** ה׳ נאמנה · נוצר תאנה יאכל פרי
השלישי · גן נעול מעין חתום · חור
**חותם** מלא · ושמרתם את בריתי והייתם
ואת אות הברית · ברית שלום · שלוק בש
ברכת ה׳ מן הברכה העליונה · ברכת מ
למולחיהם · יבנו שיהם · ישעו עמיהם
מטעיהם · וליתן שכר טוב למביאהם · ונפ
את העם · את מי יורה דעה · ואת מי יבין
ויוצא משה את העם לקראת האלקים · וה
ה׳ מסיני בא · ההולך להרניעו ישראל · ויאמ
מכבודו · כי בחומו פרק בחותו מקום · אלא
ונשמעו מפי הגבורה · פתים זהב הרבה ממט
שנהגו לנו מורשה · חרוזה דכלא · קשורה
ועילא · קשורה דמהימנותא · דיעקב שלימא
כעטרי · והיא גם כיא אמרה · משיבא
את ה׳ · ותאמר הנה לי בנים · ול זמן בן כב
ועל אמתך · ופרשת כנפיך על אמתך · כי
ויקש

# הקדמה

ה' לה הגה [illegible] עתק
[illegible] מועד
...ות [illegible] אמרתי בוורע· אלי לך בעק כי הלחן כיע״ק
... ספיע· וקח לי מגם ספי נרוי עזים טובים לך
...ם לבניך· מלבד שבתות ה' אלה מועדי ה' מקראי
... ובמן ראמינו דאתי הושפיות מקדש הוא ומסטרא
...ושמחתם לפני ה' אלהיכם· ושמחתם בכל הטוב·
...חה ואכלת בבשר ויין· דייק אורותא דאורייתא
...ו הוא דכולא· נא עת דודים יאדודים במנו רים
...פך בתפוחים· וחכך כיין הטוב· כי טובים דודיך
...רן על כפים חקותיך· בוחי כלה חולת אהבים
...ח'ן סבכת העמקים· כלה כלולא דכולא· יבין
...ין ומחמין· והיא נס היא· ותקם בעוד לילה
...טרף לביתה [illegible] ואלה המנות·
...ספיהם· ויקרא אל משה· קראה לשון חבה
...[illegible] סבר· וקדשו לעטיר לבוא· וידבר ה'
...אהל מועד· לאמר· לא ואמר להם· כי אהבת
...[illegible]ותי'· ואחרי המזבחות· והיית' עטרת תפארת
...להתפאר נתפארת סרס לשבת בית והון נחלת
...ריתברק [illegible] חסן
...ורד [illegible] נשים
עשרה נשים שחגגות· הני נשי למה וכיון
לפית היכלין דכמה מנונין
...בסטר דפרוכתא פריסא בגבתא· ולהיכלין
...אמתא· דאקרון היכלין רבאות בוטסום· להיות
...קדימא· כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים שהכרי

# הקדמה

עמקו חנו כתב · דהוהי עולמות ספירות ·
פריון בבין דהוא העולה להכות מד׳ מקום עלמין
והיה מילת חכמים ויעלת חן חן לה · כי היא חיה
לנשמה · דהוא כלל המשנה · הוא כמספר
ואלו סדר׳ נשים · בני קבי האי · כל הנשים
חכמת נשים בנתה ביתה · במוגה דאלו על
חתרקנות דכשמתא · בנשמתא כהורה כבהמה
ענתה המורה בחורים · לא יגבע מגריק
חדשים לקרות · חוקים לנשים · לנשמתים
נגלות כימים · ולילה כיום יאיר · לסנהדרין
נבילות לגל עומדים הוא לנשים בלוחות
מפניהם זיכה · למכת יגעו חלה · פקו
עשים · במיתלים לחסדו · יומם ילווה יכו
חכמת חדשיתאיד בכין · משפטי ה׳ אמת
כי חלקים שופטיותה מלוך ה׳ סבוב לירא
ב׳ בפס יתנוף חיתון לפניו · ביום בהיר
כיום · והיוצל הפקודים בבכו חלקים
כה
[illegible]
זה סדרי
ארבעה אבות נזיקין · בנית ומשים
אלו מקי עולם · וסמך
סמך · לפיתה חשות ריבך · שור מות האדם
לעולם · לפה דסע לגליך · ומקים המיתו ·
נבחום · מסיעות טוב לבית ישראל · מהדר
מן הבעור · ומן זהותב · על כן יאמר
ם · כי יקום כמלותה · יום נגפו כף מהלל

# הקדמה

...ין המדרש · לתלמוד · תקון גדול ישראל · ויסודו לשם
...יחוד · [illegible] בגבול הלוי · ויעמוד [illegible] לדרכו ·
...למודי ה' [illegible] ואת נמצאים · [illegible] נגבי המלך
...ם בקרקים · [illegible] מסדרים [illegible] מרגלין
...ם · [illegible] פרסת [illegible] ומרה · ולבי
... אומרי מתנים הרוצה להחכים · [illegible] בימי
...מת · קנה חכמה קנה בינה · קנה לך רבוי חכמה ·
...ר · גמולה · [illegible] בנותה עולם ותי [illegible]
...ר וכל

חכמת

...ור

קדשים

הזבחים [illegible] כי [illegible]
[illegible]
[illegible] להם [illegible] · [illegible]
[illegible] וקדים · קדשים [illegible] ·
...ים · [illegible] בני ישראל [illegible] ·
[illegible] · [illegible]
[illegible] לה' · המשלים שלום [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] הקדשות [illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible] מרום [illegible] ·
[illegible] · [illegible]
[illegible] · [illegible]
[illegible] · מקום [illegible]
[illegible] לעולם ·

# הקדמה

גבוה עבודה ויצאין כה בשנה · ובן יסוד
לגר מעגרנו כולה מקשה וכל חמוד הגלים ·
בה שש קלוים · בנגד ששה קני המנורה
מבחוץ · גרום נפנים · וגי נולעום
הוא · ערולי מרוב דלא נטיל · ראין כאן תוספ
ופניהם שש כל חשן · דבהרי הרדי גביהו
ולא שבו תלא מרוב עשר חמוה לכל רוח ורוח
שים כל המדות הללו · פותח צלוס במרומיו
המשרה ולשלום הין קן · ה׳ כס סיני בקדש
הבירה מכבודו · כי מלא כל הארץ כבודו ·
על קלוים · ואת כל · ונפתח הדם יכף
יסוד · ראשית חכמה יראת ה׳ וקדם
בגו שבנקה הוא · וכללה דאורייתא היא
ס׳ מתורה יראת ה׳ ראשית
זה פרק

שש מעלות במקוואות · ראין שוקה
עד · שש קלגות · ונשש והולך
שש מעלות לכסא שמש · כמנד חמש ·
נחמלש · הבן כחכמה · וחכם נפיסם ·
למפתים · נחון בהם וחקור מהם והעמד
את רקה ואספרת הבינה · ונם חקרים · ויאמר
יראת ה׳ היא חכמה · וסור מרע בינה ·
מבין שמו לקימה · ולא שמו להם זה · ו
אשרי אוהב ותקרב · ומשה נגש אל הערפל ·
האלקים · ויקדם אותו ואו קדושה רבה · ש
זה לדעת מה זה ועל מה זה · עם מפסים

# הקדמה

[illegible] יתקדש · התקדשו למחר · יש מאחר לאחר זמן ·
[illegible] יאמר כי הוא זה כטובה · מים רבים לא יוכלו לכבות
[illegible] האהבה · בקרבי אקדש · ומזהיר גם שם הכהנים ·
[illegible] כל עם הקהל יכפר · וגם שם לבדו אל ה' · ויש
[illegible] · מלפני ה' · וישנו במדבר · ועל פי ה' חנו
[illegible] · ויתן את ישראל בתוך ב' סגרים · מקשיבים
[illegible] ה' בכתו של כל אחד באחד ינשו · רוח ה' תניחנו
[illegible] עליהם ברוח · ורוח ה' לכל · עושה מלחמה
[illegible] · גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו · ואתן
[illegible] אלקים · בקיים את שמעתי · שבלים נבלו לי בכפפים
[illegible] · גם עד זקנה ושיבה · את תורה שבכתב ·
[illegible] פ' · ובכפים ויפולן שלם · מפני "שינה דאורייתא
[illegible] · והאיר פניו קן · קולמוסו הלאים · על כל קוץ
[illegible] תלי תלים · שני סדר בשני ספרים · הן הן גופי
[illegible] · שתי תורות · ומלך וכהן גדול · פוק חזי מה
[illegible] בעלמא · וע"כ שלמה אלפים משל · ויהי שירו
[illegible] ואלף · על כל דבר ודבר היה אומר · אלף
[illegible] טעמים · ומגדולתו בענה גדולה שהרון גודעת ·
[illegible] סמוך שמיו ודברים ישראל ומפידה בך אלפים
[illegible] · אנכי ה' אלהיך · אשר הוצאתיך מארץ מצרים ·
[illegible] במה דברים · להודיע דרכיו · אל משה לבני ישראל
[illegible] · ביורה יסוד מוסד שמוסך עצמו ואחר עמו ·
[illegible] פי מהטעם שאמר שראה מלכי ישראל בהוציאו אותם
[illegible] מצרים · [illegible] בחמתו מלחמה · כי זהו עיקר
[illegible] שהכל תלוי בו · כמ"ש המלקט הרמ"בן ז"ל בביאורו
[illegible] · וגמ"ש על התורה · [illegible]

שהם

# הקדמה

[illegible]

# הקדמה

[illegible] ישראל [illegible]
[illegible] ומוניתה אחרון ברית ה׳ [illegible] גם לא
[illegible] ועל
[illegible] ועל כל הגלוים [illegible]
[illegible] מפי השושבין הנלוקן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] לא היה [illegible] מכל [illegible]
[illegible] כל קהל [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] כך [illegible]
[illegible] כל חכם [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] להיום [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ואין לנו
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] לא היה
[illegible]

# הקדמה

צריך להודיע לאחרית ישראל · סדר הק[…]
האמת ונכונה ·
פוק חזי דמולי אדם מסבירו · אתם דרך
לעשות את כל דברי התורה · […]
גמורים · ארבעים שנה במדבר · בשירי רבנן וספרי
כדוך שביאר בהם ונמשכתם · שמורים לכל […]
לדורותם · כי הנה דבר אלקינו יקום לעולם ·
לפרן הלב העומד על כמו בפרי ישראל · ומנס[…]
ידוע כסיון · לכהן ולמשה · מאמריות גם […]
לעולם · כי דומספת · גם כבאלוה הבאים […]
נמרא בשירי לב תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ·
תורת משה · עד בוא אל מקדשי · […]
נמצא במשנה ומורתה מהם · בפרק הרואה חכמי[…]
כי מורדים הם בהבל שבפיהם · ונמצא ידא[…]
המערכה · נסדרנו תמיד של הלכה ·
עולם · הליכות אלי · אל תקרי הליכות · אלא
קלות ומאורות · קדשים וטהרות · דיני ממונות
המקבלות · וסדר ברכות · ראשונות ואחרונות
כלעולם · לאלבד בסבע החכמות · שהם אותות […]
אמרו דרך לגב כל דבר עקרי חכמות · אזיכם […]
חלומות · ודברי אגדות · הם המספרים כמה […]
מעשים ונסים שנעשו בימים של אבותינו · ומכל
הקלה יש ללמוד כמה הגדות דינים והלכות דברי[…]
ודרך ארץ · ומשנת חסידים · שבנו חכמים · בלשון ה[…]
כיתה עמם פכי שמועה · זו מה שאמרי בתוך דברי[…]
כמוש · גדור ומקום מוד של ישראל · מן שבתם[…]
סיני

# הקדמה

אלה הדברים שנאמר למשה · אפילו מה שתלמיד
עתיד לחדש · ותנן לה · דברי חכמים וחידותם ·
לכן תלמוד גדול · בעומק וסתרת דבריהם · ואיש
ות ידלם · לגלוי טעמי תורה · כתלמידו של רבי
אר · שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה
עים וטמאה טעמי טומאה · וכן נמי על כל דבר טהרה ·
סוגיא שאמרו על רבן יוחנן בן זכאי · שלא הניח
מקרא ולא משנה ולא תלמוד · ולא זכו · עד דבר
מעשה מרכבה · ודבר קטון הויות דאביי ורבא ·
ן רחיה מספקת שהמשנה והתלמוד לא דבר אדם היה
ישראל ותנו הויות דאביי ורבא שהם אחרונים הן
רת ביד האחרונים · ולא הוסיפו על שום דבר [illegible]
לו · [illegible] כנסת הגדולה המקבלים האחרונים ·
ים אמרים להם [illegible] וכל המשניות ·
קין עפ"י הקבלה · שקבלו אותם איש מפי איש ·
שמסרה לחכמיהם · אבל בגלות הזה · כי פגם
הזמן ונשנו בלי [illegible] כרואה בדרכי [illegible]
דרו · לא משתכחה ולא תשתכח תורה מישראל ·
פי שאין הלכה ברורה · כמאמר רשב"י ז"ל · ה' [illegible]
נדרן יגדיל תורה · הגדיל תורה לא נאמר · אלא
ע"י המתעסקים שנה לשמה · וזהו אין כאן מקום
גם אחר מחלוקתם · כמאמרו ז"ל [illegible] בעלי
אלו ת"ח שיושבי' אסופות אסופות ועוסקים
ה · הללו אוסרין והללו מתירין · וכו' · שמא תאמר
אני ללמוד תורה · ת"ל · כולם נתנו מרועה אחד ·
נתן פרנס אחד אמרן · מפי אדון כל המעשים ברוך
הוא

# הקדמה

ואחר שבאמור מדבר חלקים את כל הדברים שא[illegible]
ולפי כי על שהדברים הללו · בררתי חק[illegible]
[illegible] זקם בני ישראל :
ובאשר מטעם זה · דחה רבינו הקדוש [illegible]
· ממקומה ומסבת נדרו ראה התקש[illegible]
מהתקבל הפסק · ראה משנ · מספר דלה [illegible]
אתה הם ס · בתפלת מיתי · והתחיל נם ·
שתלתם מז״ה · זהם חקרחנה ואז והפוך [illegible]
נוקבל · מקרא נובה · הוא יקבל מקר[illegible]
ים כלסף זה · עמ״ם שלקט הקמ״ח על ה[illegible]
ופעמים כבוכה על מה שפתח רבינו הקדוש [illegible]
שמות הא״ב עי״ב ומהם והכל מאנח נר[illegible]
כפורפם אלה נגרפו כפרט עם [illegible]
שמדבר רבה פי״נ דנתנו רמז למספר ר״ח של ה[illegible]
כן ואף מתקנים שמנום לא במקרה [illegible]
[illegible] לה התורה באות מ״ס · כי נגרכת [illegible]
ספר פר״ם האלקי · אשר נטע נקודת
להשמע זע ולנקוע אבנים · מזוגים · [illegible]
למו זה מסני ל מתם לישראל · אשר כה [illegible]
בקרא דכתב · דכתבם על שני לחת א[illegible]
[illegible] הלי רוק ומזכה · מספר לחת [illegible]
נתמלאם כמספר ישראל :
[illegible] במקום אחר · ונמוסף אשר מ״ש [illegible]
כתיב ללמדך השתיק שום :
ובעת [illegible] דהוסיל ושקול משה כנגד [illegible]
ח״ב ישראל שקול הם כנגד משה

# הקדמה

...ת · כנה מם שין הה לא · והוא סגול כמספר
...חורת אלף · ומספר משה רבינו ע"ה
...רזהו משה רבינו היינו תורה שנכתב · וישראל
...כמ"ש וישם משה ע"ה ונדר"ל פקרא דאכתב להם כותי
...שאלמלא ישראל לא חטאו לא היו צריכין לכתיבת חור"
... · ועכן הלא משה בבריאות פנותכותו · מעט
...שהוא אלף · בלוחות האלהות · כל כספר ונעלם
...כתב לחת חסד · ללמדך שאין לו הגדשה על
... · וכולם שוין לטובה · ורוב מנין של ישראל · הוא
...לו כל הכבוד הזה · כמ"ש בדברי רז"ל ודוק והארך
...כי כן קדמה וירושלים וערים כל תארך שם ה' אלהי
...חבוקי · לשר מים היותי שרמי · ולא עוגבי
...סרמי · עלמות לא · תקכני ועוז ויגע אורכי · ואת
...בשנת · ותעג זכי זה ילו ראשונה · עד
...ספרתי כל משפטי שה המלות · ערוכות ושמורות ·
...רם כמשפטם · וסדר שתיקם נכתיבתם בתורה ·
...ל ישראל בראשית גמי שאמר יהיה · שאמר פתוח ·
...וה · בראו ונו · הלך האוה שנגם ה' יחפץ · למען
...יגדיל תורה · הגדיל לא באמר · אלא יגדיל ·
...ם פי ואת חקת התור' · בראשית נרא מלות ב' נרה ·
...בו נרא · לשבת יצרם · זו ראה ויספרם · ועל
...לבני ישראל מסורה · וכל זה החוזה · נוכירה
...ם · כי אלה מספרם לכל נחם חיי רחוי · יום לשנה
...נה · ימי שנותיו נהם חסר כל עלמותי · אתם כנה
...הנה למלוח חשבון ותפארת אל האהל · והיה אחד ·
...ה · זו שכרה · סופר מלות · לא ירמה דבר רע ·

ה א ויוכה

# ההקדמה

מודה להודות [illegible]
[illegible] יקרתו [illegible]
[illegible] דרכו [illegible]
[illegible] על היום [illegible]
[illegible] על כל [illegible]
[illegible]
[illegible] כתובות [illegible]
[illegible] בתוספת פסקי [illegible]
התוספות [illegible] מה [illegible]
[illegible] לברכות [illegible]
תחלתו [illegible] סוף דבר הכל נשמע [illegible]
[illegible]
[illegible]
לכן [illegible]
שנה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] כל [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] כל [illegible]
[illegible]
[illegible] כי [illegible]

מתוך

# הקדמה

[illegible] פתחק לא אבלתי באוני ממנו · לבבי לשדי · ולבבי
[illegible] יפנה · [illegible] אשר אתי · הם יקראו חלקם
[illegible] ללמד · [illegible] ללמוד וללמד · וזה נגזר
כלל בלי [illegible] ואמר חלקי · ולא יוחל שם · ולא
· ולפי כל שאום לספר חלקוני · אשר רבו דבריהם
· וכמה פתחות · להויק בלבואם · לכל [illegible] סרונה
[illegible] כלבו · כמוני היום לידעתי דאין דבר יקל לאדם ·
[illegible] מעשה · ולפי · ואין כבד עליו · כעשות [illegible]
[illegible] · קני בענה ביגעתי בספרים · [illegible]
לפרוק [illegible] · וללקט בסבלים · [illegible]
[illegible] גדל סוב בעיני אלהי ואדם ולוסר ולהכיר
[illegible] הפוסל · על כל חיים ישראל · ולמען
[illegible] תורתה בפיו ומשפטיו סגורה ומתנה · [illegible]
[illegible] ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך ·
[illegible] וכתיב נמי · ואהבת את ה׳ אלהיך ·
[illegible] משמרתו וחקתיו ומשפטיו כל הימים · ועל מקרא
[illegible] הנוס יתחמן · ורעיוניו שמחים · דאיך אפשר
[illegible] מצות ה׳ כל הימים · והלא במה וכמה מצות
[illegible] כתורה · בחיים · מחלקים · וגוונים נפרדים
[illegible] בזמן הגלות אחד כו הם המעטים · אם כן איך יבא
[illegible] וכפיוני · על דבר המונע · באופן דמכיח
ולא סכית :

[illegible] החמת יורה דרכו · כי ישרים דרכי ה׳ וגו׳ ·
[illegible] וקרא דכתיב · כי אם שמור תשמרון את כל
[illegible] הזאת · אשר אנכי · מצוה אתכם · לעשותה וגו׳
[illegible] דכשמירה שבלב אליו מילתא · לשמור לעשות ·

# הקדמה

להם ציצית על כנפי בגדיהם · למען תזכרו ·
את כל מצותי · כי זו היא מעלתם של ישראל
שנה · מצרפה להם הקב"ה כמעשה · ואחת
ישראל · עשה להם סמנים · במלבוש שעל גופ'
דכתיב והיה לכם **לציצת** · דהיינו כתר
דבני' הכי הוא · תרי"ג ועם שב"ע מצות דרבנן הא
שכת'בי המכוון כשבזן לצ"לם · כדי שירא
ווכרו את כל מצות ה' · ויחשב להם · כאלו
אותם · זאת ועוד חיבה יתירה מודעת להם לישר
הברית מילה אשר אתם בבשרינו · כי הברית
היא לאות ולזכרון טוב מכל מצות ה' · השקולה
דבת"ית אהורה ושמיה מפני הגבורה עולה תר
במנין **תורה** · כמו שבמקומו האורכתי הלמ
מקסה דעתו של דוד · כשראה מילה שבבשרו
אות · ברית כל התורה בכללותה · ולכן
התמניא אנפי · שיש בהם כ"ד הוויות · להורות
בלשון וברית המעור מכוון כאחד · ותורה ב'
עולם יתנה נדיק · מי שיתן דעתו ומחשבתו
אל כל היום לשמור את כל מצות ה' · דהיינו על
איקיים מה דאפשר לקיי' לפרות ולרבות במעשי
בברי' ועל מה דלא"א לקיי' כמה אמרו אין דבין א"
אבל הלימוד במצו' דלא אפש כל הימי' אפשר ואפ
הלשון אוב עלימו ללמו' וללמד לשמו ולעשו' מה דאפ
שהוא כנגד כולם · לפי שהלימוד באמונה וחז
בלבו · מתי אבוא אל מקדשי אל · כדי לעשות
בתלמוד בחכן · בפני הבית · ושלא בפני הבי
לימו

# הקדמה

...וה במחשבה טובה כוו אלהים טופס לצדיק׳ שהוא
לבבות׳ ויודע המחשבות׳ כאמן הוא בדבריו׳ וקיים
...ין׳ לתת שכר טוב׳ לכל העושים רצונו׳ בין
בדיבור׳ בין במחשבה בין במעשה׃

אמרו בתנחומא זכור את יום השבת לקדשו׳
יכול בלבך׳ כשהוא אומר שמור הרי שמירה
...אמור׳ אלמא דבכל מקום שנאמרה שמירה׳ על
...הלב הכתוב מדבר׳ ולכן שם אומר ושמרתם׃
...ם דתרוייהו בעינן׳ שמירה בלב במה דלא אפשר׳
...ה במעשה במה דאפשר׳ תן לחכם ויחכם עוד להבין
...את מתוך המקראות דעל הרוב במשך הגלות שאנו
...ר לא נעלם מידיעתו ית׳ קודם נתינת התורה קיום
התורה׃ ואין שמירתן בלב׳ ואכבתן במעט שנרתם׳
...המאמרים דלהלן שמעמידין הגוף על דגלו
...הוא כאלו עשאן׳ ומוסף דבר על יד אחרון שבנביאים
אמר ה׳ לנביאים זכרו תורת משה עבדי׳ וקודם לזה
...נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו׳ ויקשב ה׳ וישמע׳
...ב ספר זכרון לפניו׳ ליראי ה׳ ולחושבי שמו׃
...כים מקראות אלו׳ מורין בהלכה כי הדיבור
...חשבה׳ והמעשה׳ הם יחד כפול ומשולש מצילת טיט
...בלית היראה לקיום התורה והמצוה והחוקה חסר לא
במהרה ינתק׃

ר בעלי הרמז על מאמרם ז״ל שאמרו ועתה ישראל
מה ה׳ שואל מעמך וגו׳ אל תקרי מה אלא מאה
...רמז למאה ברכות׳ שחייב אדם לברך בכל יום אמרן
...טרפות הפסח ימי המעשה׳ עולים עם אחות
מצורפים

# הקדמה

מצורפים שלשה י"ג בריתות שנכרתו על המצו
שאין התכי"נ מירי שב בשבת..כפי דעו זה על
תחלה לחלק קריאת המגנ בששה ימי השבוע
שבת נתנה תורה ואמרו בעלי הרמז רב"ש
לסוכך ס"ת שב"ת שהוא מעוטר בז' מעלות
( עד שנאמר בו אפילו פסיעה גסה )
בו קדושה · בו זכירה · בו שמירה · בו ברכה
מכובד במאורי זו הדלקת הנר מכובד במאכל של
מכובד במלבוש · ותוספת נשמה יתירה לכן
הוא שיהיה מעוטר במלום · עם ה' שמה
הקדמתי הראשונה · ועל הכל לתת מקום לש
לשמור את חקו דבר יום ביומו · עכ"ם כשיקח
שנה · יזכור למלאות חסרוננו ואל ישכח כי
אלא יעבירו את ישראל תמיד · ומוזהרין על הש
שנאמר לך פן תשכח וגו' · ושכחת את ה' א
המוליך · אמרו שכחו מעשיו · וכללה רבות
שכחו חכמים · בפרק אמר להם הממונה ·
כל המשכח דבר א' מתלמודו · גורם גלות לבניו
ותשכח תורת אלהיך · אשכח בניך גם אני ·
מורידין אותו מגדולתו · שנאמר נדמו עמי מ
ובמסכת מנחות אר"ל כל המשכח דבר מתלמודו
בלאו · שנאמר רק השמר לך פן תשכח וגו' ·
עובר בשני לאוין · רב נחמן אמר עובר ב
ואני טרם אכלה לדבר זאת בריתי אל
בלבותם · ויראים לנפשם יען ישכ
משו · ויגיעו עליהם ועלי ברכה · גבור אוכר
שק

# הקדמה

הקדמות · קטנות בכמות · ורבות באיכות הפועלת
ך בלימוד המלאכה · פס האחת ימינה נחה ומלובנת
היא מוצאת מספר הזוהר הקדוש פ' נ"ג דף ה' · כי
הם למוציאיהם · למוליאם בפ"ה · זו תורה שבעל פה ·
גדול · כח הדבור · לפעול הן לטוב · הן להפכו ·
מוך האותיות · והרגשתם ביציאתם מן הפה קול
ם · עושה רושם באויר · ופועלות למטה ולמעלה ·
לחכמים בסוד הברכות והתפלות · העולות הן
לה למעלה · ומתקשרות זו בזו · עד שנעשות כתר
ה לאלף כל בספירה רצון כל המעשים הנוחה בשירי
ים ויתעלה זו בית האחת אהובה גשמה תנה · ומשם
ת פנימה זו קליפה מקלעת גדול בתורה ריוח נורף
התבונם בקטנים של נפש מגדה בלויך ומפורסמת
ותכניני שלמה לחובה על ספר היצר · על שני
הברית · ברית כרותה לשפתי' כי הדבור הנכ"ס
בחופואל בחוזק · יותר מהדבר הנעשה על פה ·
פוא טעם · מספיק לכמה מלות האריכות בתיבה ·
ספר כתובה לקרא · ונע פיטורין לרחק · ומלך
פ"ח לעצמו · ופל כוונה בזה · לא ראי זה כראי זה
שזה שבהם רוח זה גורם תורה שבכתב ותורה שבעל
ן המה שתי אחיות שאינן נפרדות לעולם זו מזו · בפי
ד קיום לשתותם · ולאחר לקבל ספרם · כי זה תאם
שחתרו ספר מלאך מלוה :

תיך בעיניך קורא ידיד כי כל דברי אלה הנאמרים
בכתב ובעל פה · אינם דברים חדשים מקרוב
לא שערום אבותינו כי אם דברים ישנים · שמצאתי
נספרים

# הקדמה

בספרים טובים · שאין כמו דבריהם · ויצאו
בכל פרטי · באשר תחת הגלגל · ונראה כי
בעת והזמן שאנחנו בו · לבאות כי בעוה"ר התורה
ומדלדלת · ולומדיה לשמה · הולכים · והלים
המבלעים בתלמודם · ישפילו אל דלותם · ואל עם
נתעטפה בריבות קריה · ונתבקו חיקם עבודה
על הגלגלה ועל המחיה · לכן שמתי פני כתלמוד
את עצמי · בכל מידי דאית ביה גבורה · ואם
מצאתי מקום להתגדל · באשה אמה הגודרת
מצות דברי חפץ המוסר · והיראה בתוכחת
מעורר והגיעה · מעל שכם הקורא בטלטי · לאו
ולא ורעתי · ולא קראתי · רק קמתי · שהיכא
הפירות האילן בלקיטה בלבד נביתי · ואכלתי
והותרתי בגורד"ב מלהקרינם · על מזנח הרפא
לא ממעשתי · כדי שיד כל אדם תהיה שוה בהם
פיותם בערוחה בלמתה מחכימת פתי · כי לא
היה בתורתינו · דסמא דכלא בה · והיא המביא
האוסר הגלפי · והנשמה שהיא מדבקת בנפש
לפעמים דומה · לה כאורותם · והיא תחכמנו
אליה · אבן רום הים בתוכם · ושמם · שדי תבים
יספר כל נה · אפילו מהדברים · הנאותים
אל שלשות קנוך המדינה · בכל עת ואן

כי פרדשנו :

ובבאר · דא אם המוסר לא יועיל ללץ יועיל לאדם
כאחד מעיר · שיאמר עליו · כי הוא ו
איש טהור עינים תר לבב · אם הפרט · ואם הכ

פגר

# הקדמה

ימלאו חוך כמינת ידי · ואכל וחי לעולם · כי אלין
מתייחס הדיבור · והמלאכה · ועל שמו תהיה נקראת ·
לין פי קראתי · וחלקי ממנו נפי שאלתי · האח יזכה
ואני אוכה בן כי יש שכר פועל ומשכיר לפעולתינו ·
נעם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו הוא יכוננהו עליון
ועלינו חוק · חוק במצות תורתינו · ויזכינו לעשות
צון בוראנו · כטוב ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו ·
חוזר עטרת התורה ליושנה ואלה אומר מגזע ישי וגו' לא
ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי · כי מלאה הארץ דעה
את ה' כמים לים מכסים :

אני עבדו בן אמתו אשר עד כה עזרני · ינמור
בעדי לטובה להיות נפשי · אף רוחי בקרבי ·
שנים רבות טובות · ועצימות כימות ענקתי · ויזכני
ימים אשר ממנו תולד · הורתי ולדתי
ס שם יהיו שמותי שמונים ·
פתי ושנים · יהיו שואים לברכה
הארץ · ארץ חפץ אשר עיני ה'
יך בה · פרשתי ולו כל רחמים
הבנה · מי שבנה זו · סנה זו היא
דרכ' של תור' · תחלת יסורין ·
וסופה שלוה · וזה נוכה
ומחיה וכרם טוב ותרבה
לחיי הע"הב הכ"יר :

קרא שמכר לכל לומדי תורה לשמה · ולאוהבי דת ודין הוא חמרא
ה ועירא דירושלם ת"ו ואנ"א כר"ו מתגורר בארץ לא לו בזום
כחדש הראשון באחד לחדש ·

ת אנכי שלמה אמוני ישראל לפ"ק

# דברי הרב המגיה
## בשבח הספר טביע
### והתנצלותו נגד בעל מחוקק ומוני[illegible]

[illegible]

לא נפלאת היא ולא רחוקה צריכין של בעל [illegible]
ספרים ועורכי תפלות מערכות מלחמת [illegible]
לשם השכל ותהלה כ"א לפיוטלמד ב' [illegible]

התנאי הא' שתכוונת המחבר לש"ש להודיעו תסוד [illegible]
סוכו והבינו וגלה למו מסוד טעמי מצותיו
וש"ה הורס דרכי המקדמים לפיטנים [illegible]
שהיה תורה של מקומה כ"א מגולה כאשר [illegible]
את השם יבא ויגדל וזה חובם כמו חובה על כל [illegible]
סוד מסקלין ומלמוכי לבבו אם אין לו שום [illegible]
מלפום לבבו והראית תכבות שאינו רשאי להעלים ולה[illegible]
ותכם טריף מכבוד שהכ"ש מצריך לתאות טוב עין [illegible]
בברכות התורה תחלה וליתן מכר יפה לכל מי שפוש[illegible]
חלק כחקו ולחפשו ה' :

התנאי הב' שיהיה הספר תמים בתוכתו של [illegible]
שיהיה הכל לאמתה של תורה לבורות [illegible]
ולכונה אם לשבט אם אחר אם לא לרצון השם [illegible]
מהרהוריהם לרעם תכמה נבונה לעבר דברי חכמים
לזה בהלכה לעמוד על עיקרה של תורה ולהבינו[illegible]
מליצות ותקוניו לשוב להם כל הימים לא חלילה [illegible]
פאון דבר לא חסור ולא חיתר לא טומאה ולא טהרה
חסר לכבשם וכל מה דיצדיך לגרמיה הוא דעב[illegible]

התנאי הג' שיהיה הלשון שמחבר בו בספר ויהיה
ובקי בו ובהלכותיו ולא יאנס בלשונו
ולמעני ספה אל כעס [illegible] בלשון ברור
מתוכו כוונתו [illegible] לקח בדרכי לשון הקודש
שהלנורמים והכרדבים והמושאלות וביוצא [illegible]
בם ראשונים [illegible] מהאחרונים שהולכים בעקביהם
שמתכללים קלת [illegible] שלא יקבו דרכיהם של ראשו[illegible]
דבריהם ועוד היה להם להודיע סוד תכמותיהם לכל
[illegible] לא תקן [illegible] לאתריהם [illegible]
שאומגם כל א' וא' עם לו לדרכם כושל הכבי [illegible]
מקת מתחברים הקדמונים [illegible] ספריהם [illegible] לשון
בלי שיקון בכל מניכים ואם"כ [illegible]

# ואדברה חרב[illegible] תשגיה

[illegible] שלמה [illegible] ציון • עמו מלאו דרור [illegible]
בלשון הקודש • שמקירו דבריהם והלבישו אותם מחלצות • כדי
יכון יד הכל משמשין בהם • ויצאו לורי ספר קדשים [illegible]
מלא כלם כאחד בו • כלם שוים לטובה [illegible] מחבר
ספר כגון • הרב המופלג בסמיכת [illegible] המפורסם
כמוהר"ר משה מהגוון • מחמדת זרע קודש מגלות ירושלים
[illegible] אשר כודע [illegible] עולם [illegible] ספריו [illegible] בהם [illegible]
ות"ח כ"ץ שמוחזקין • חכמה כיתוספת בהם • ולא מוסיף
[illegible] סוכים • מה הראשונים [illegible] מלוך כאחרו למשה לסוכו • מעט
[illegible] אף כללים ופרטים • ודקדוקים שנתחדשו כעם
[illegible] תשובת והמפורש [illegible] • מסיני [illegible] ונרת סיום בעולם [illegible]
[illegible] אלו דרשה • לבלי [illegible] • מאחר שאין אנו מבינים
[illegible] התנאים הב"ה [illegible] עוד [illegible] התשלחת כל [illegible]
[illegible] סיפור [illegible] וקפדור [illegible] • ובשוב [illegible] • [illegible]
[illegible] תיבה [illegible] כדי שיהיה בחסר [illegible] שכין שלם •
[illegible] ויהיב [illegible] תוכן [illegible] • לכן אמרתי •
[illegible] להתגלגל כנגד כלי • כידוע לשער עמי • [illegible] בפני הש"י •
[illegible] דרך [illegible] • [illegible] הגלגלות [illegible] • [illegible]
[illegible] ודאי [illegible] • באשר [illegible] אמרי דעת • [illegible]
[illegible] בלשון וקצרו • ובפרט בהקדמה שנייה • אשר היא קודמת
[illegible] • עם הראה במאמר [illegible] • בתולותיו וחכמתו • בחכמת
[illegible] התורה לתורת [illegible] • וכלל [illegible] מעלת העולם וישראל
[illegible] • [illegible] • לכן אני מודיע לכל קורא •
[illegible] בלשון פגום לפי דעתו • [illegible] • [illegible] שלפעמים
[illegible] • כידוע לבקיאים [illegible] • [illegible]
[illegible] • ואם [illegible] כלא [illegible] • וקחי נפשי ונפשכם •

## אסקופה הנדרסת • ונפשי ברמי חוורתי
## מתכוססת • ובארץ לא לן רגלי דורסת •
## [illegible] חלת שלוטים • תולעת ולא איש יהודא
## ליב בן לא"א מו"ה הרב המאיר הגדול
## כמוהר"ר ברוך זאלשלי"ט •

## תפלה קצרה קודם ואחר הקרי

רבון העולמים ואדוני האדונים אב ה
והסליחות מודים אנחנו לפניך
בקידה ובהשתחויה שקרבתנו לעבודתך
הקודש ונתת לנו באהבה משפטים
ותורות אמת חקים ומצות טובים והבדל
העמים ותודיענו משפטי צדקך ותלמדנו
בהם חקי רצונך וחלק טוב בסודות
הקדושה · מה אנו מה חיינו אשר עש
חסד גדול כזה · ע"כ אנחנו מפילים ת
לפניך שכשם שזכיתנו לקבל את התור
לעבודה ולשמירה במצו' עשה ול"ת ות
להבין עמקי סודותיה · ותשים בלבנו א
ויראתך · לעשות רצונך כרצונך ·
בלבב שלם · ונזכה ונחיה ונירש טובה
ויהיה עולת לפניך · לימוד אלה המצות
לומר חיו' לשם כל ישראל באילו קיימת
מצות בכל כללי ופרטי כל מצוה ומצוה ה
מהתרי"ג כדי שתמחו' ותסל' לפשעינו וחטא
ותשלמה פרים שפתינו וזכות משה רבינו
על ידו נתת אלה המצות יעמוד לנו ולכל
אחינו שבגולה' כדי שתמהר גאולתם וא
באמת וביראה כימי עולם וכשנים קדמ

( ואחר הלימוד יאמר עוד ברוך אלהינו
לכבודו וכו' ) :

בראש

קרא לאלהים עליון · לאל גומר עלי ·
יגמור בעדי · ה' חסדך לעולם
מעשה ידיך אל תרף :

## ליום ראשון

תרי"ג בראשית

נלמין

יש בה מצות עשה אחת :

א לפרות ולרבות שנאמר (ויברך
אותם אלהים) ויאמר להם אלהים
פרו ורבו ומלאו את הארץ : ואית דיליף
...ה מדכתיב בפ' כס ואתם פרו ורבו · שרצו בארץ ורבו בה :
...רש ה' תמימה משיבת נפש · עדות ה'
נאמנה · כי מצוה מבורכת זו שפתח בה
התורה · רבת התועליות היא · ולפיכך נצטוה בה
...דם · ונכפלה להם · כדרך כמה מצות הכתובות
שהוכפלו · ולפי שתיקן הברכה שורש קלת במקום
...ים שלום · נכנית מצוה זו בלשון ברכה · ומכאן
ברכת חתנים מן התורה · והו ברכה שלפניה ·
...יה ברכת חתני קנ"ו ועל העדיו' כו דהרי מתחלה
... פרצופים נבראו · לתכלית הורתה זו · כמ"ש
...דבק באשתו · ולתשלומת חברו · דהנה להיות כי

לדור המבול השחית כל בשר · וכהנו מן
הזה בלא ברכה · לא שרתה ברכה באותה
ותחת הארץ · א"כ ודאי אין ברכה זו כעין
דיום חמישי · אלא ברכה שיש בה שלום ·
השלום · ע"י יצירת האדם שהיא תיבה
בין בריאה לעשיה · עשה שלום בין
ותחתונים · ולכן כתב וייצר בשני יודין ·
כי יש ביצירתו כעין שמים וארץ
ועורקיו ארציים · ונפש רוח נשמה
באפיו רוחניים · כי ממנו תולדות חיי' לה
ליוצר כל · שהכל ברא לכבודו וחלק לו
להשתתף עמו להודיע לכל באי עולם כי
בראה · לשבת יצרה · וכל השרוי בלא אשה
בלא ברכה · בלא טובה · בלא שמחה · בלא
בלא תורה · בלא כפרה · בלא חיי' · וסוף
אינו נקרא אד' (כדכתיב זכר ונקבה בראם
אותם ויקרא את שמם אדם) רק רע · בל
משחית נפשו · שופך דמים · וממעט את הד
ודי לו בעונש זה · שהוא גורם לשכינה שתס
מישראל · ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ ב
ותרחק ממנו ·

פרק חזי כמה נצטער לפני המקו' אותו
אברהם אב המון גוים שבשבילו
העולם · לפי שבאותו פרק לא היו לו בנים
ואמר לפניו שנה ואמר מה תתן לי וגו' הן ל
נתת זרע · לפי שהיה יודע דכל זמן שלא ה

תרי"ג

בנים · עדיין לא הגיע אל השלמות · מתכלית היצירה · גם זה לעומת זה · פוק חזי מ"ש בתנא דבי אליהו · דלא גלגל הקב"ה והביא להמן הרשע בעולם אלא בשכרו של אגג · שהיה בוכה ומתחנן · בשעה שהיה אגוג בבי' אסורין · שמא יאבד זרעו מן העולם · ומי לנו גדול מחזקיה מלך יהודה שעל ביטול קיום מצוה זו נגזרה עליו מיתה · עד שקבל עליו לקיימה · ושלמה המלך בספרו במועצותיו יען ואמר בבוקר זרע זרעך · ולערב אל תנח ידך וגו' ואמרו רז"ל לעולם אל יבטל אדם מן הנטיעה · אלא בכם שנאמ' עוד יוסיף · מאת אלהים היא · ואבותינו במצרי' יוכיחו שעם היותם עבדי' ובגזרה גזירה על כל הבן הילוד לא נמנעו מלפרות ולרבות · ומרים הנביאה כפי המקובל אצלינו · לא נמנעה מלהוכיח את אביה · באמור לו גזרתך קשה משל פרעה · וישמע אליה אביה · תא חזי מאי סליק ביה · ועיין בזוהר ריש חלק שני מפורש דבשכר שנשמרו ישראל במצרים מהלכתא דפורענותא נדה · ובת אל נכר ומקטול זרעא ·

ואשתדלו בפריה ורביה זכו לגאולה ·

ומפני תיקון העולם אמרו ב"ה · להורות כב"ש

דכופין את רבו · ועושה אותו בן חורין ·

וכותב לו שטר חוב על חצי דמיו · ובתקנו רבותינו בעלי התוס' בחגיגה ד"ה לא תוהו בראה · הכי עשה אלים טפי · מפרו ורבו · כדאמרינן במגילה דכ"ז · מוכר אדם ס"ת לישא אשה · וללמוד

תורה · ואם הייתי בא לפרש ולפרט כל
גודל מעל' מצוה זו שפתח בה ספר הברי'
כמ"ש רז"ל · ויגד להם גדיתו זה ספר בראשי'
אפשר לכתוב עליה ספר וספר וספור
יוצא מכוון מלאכתי זאת · שאינ' אלא לעורר
לב אשר כמוני · בידיע' פרטי מנין המצו' ·
מחשבין · גלוי לא מגלין · רק כאות' על
כנוגע ואינו נוגע · לא אשיב ידי מלעורר
מפרקי היראה ומהבנה התלויה בדבר קושי
הצריכה עיון ושימור · ואל ארס לא אכנה ·
חכם ויוסיף לקח כי מצות ה' ברה · אמיר'
צדיקים ילכו בה · ופושעים יכשלו בה · בדרך
משפטי ה' אמת צדקו יחדיו · והרי מצוה נו
מצוה זו מצות מילה שנתנה לאברהם ול
אחריו לברית עולם זאת ברית שלום האבינו :

# לך לך

יש בה מצות עשה אחת :

ב | ב
למול את הבן שנאמר זאת ברית
אשר תשמרו ביני וביניכם ובי
זרעך אחריך המול לכם כל זכר.

ונכפלה בתורה לצורך ברכתי' וביום השמיני ימול
בשר ערלתו · ועונשה כרת · כדכתיב וערל ז
( ממקום שהוא מבדיל בין זכר לנקבה ) אשר לא
ימול מפיניע לענשי' את בשר ערלתו · ונכרתה
הנפש ההיא מעמיה את ברותי הפר · ואינו צריך
לפרש

לפרש לו עונש אחר · כי יש לו עונש יספיק
לספר הברית · או מגלגל בו · אחר שנכתב עליו
והיה לאות ברית ביני וביניכם · וקרא דיחזקאל
יוכיח · אם לא דם שנאת · ודם ירדפך · דלפי
הפשט הנגלה הרי זה כמשל שני אוהבים חשוקים
שלרוב אהבתם עושים רושם קיים בהם או שותים
מדם שמקיזין מאחד מחבריהם · למזכרת חשק
הכרתם ברית אהבה הנכרת ביניהם · כך
להבדיל הוא ענין המילה דרצה הקב"ה לזכות בה
את ישראל · וכדי שיהיו מובדלים משאר האומות
בדעותיהם ובנפשותם ומולם ומתהם · גם
בגופם לזה להעשות בהם סימן שינוי זה · שהוא
גמר יצירת האדם הראשון שנברא מהול · וכדי
להורות שמאוסה ערלה · דאיכם היא בגופו של
אבר · ולא יתר כנטול רואי · שכל אבריו של
אדם הם שלמים בתכלית והכל עשה יפה · ואע"ג
דיש ערבי וגבעוני מהול · הפריעה היא עיקר
שלימות המצוה : דהרי מל ולא פרע כאלו לא מל ·
לכן רצה הקב"ה להודיענו · דכשם שתיקון גופו
של אדם הוא · על ידי עצמו · ולפיכך לא נולד
מהול גם השלמת נפשו צריכה להיות · על ידי
עצמו דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים · ולכן
רשות הבחירה נתונה ביד האדם · ואם עשה לו
עור כבודו · וכדי שלא יהיה ערום מן המצות כהן
לכן מצוה זו הכוללת כמה מצות וכוה להטיף ממנו
דם אפילו נולד מהול כי הוצאת אדם מחלים האבר

ומפילא

ומזולת נראה פי' הירך *השולט בגיד הנש[ה]
הסמוך לו ועומד על גבו לפשטו יותר מכל שא[ר]
האברים *כדי שלא נשתמש בו אלא במותר לנו
וגם בזה לוה לנו והתקדשתם בו' קדש עצמך
במותר לך' ושמרתם את בריתי והיית' לי סגול[ה]
מכל' * כתב ריב"ה ז"ל ס"ת מילה * דעל יד
ובאמונות שלה נזכה ונחיה ונירש טובה וברכ[ה]
לחיי העול' הבא' יען כי בכין צדיק זה יסוד עו[לם]
ומלולי * היה בכין אלהי אלוב בשמו הגדול כמו
ליודעי חן התורה והמצוה דמצות שמירת המי[לה]
גדולה על כולם * פוק חזי כי הספ[ר]
מלאים ממעלתה :

# וישלח

יש בה מצות לא תעשה אחת :

ג שלא לאכול גיד הנשה * שנאמ[ר]
על כן לא יאכלו בני ישראל את גי[ד]
הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה
ומי שאכלו כלה אפילו הוא פחות מכזית * או כז[ית]
לוקה * וכן כפירוש המקובל מסיני דכל מק[ום]
שנאמר לא יאכלו * אחד איסור אכילה * ואח[ד]
איסור הנאה במשמע * עד שיפרט לך הכתוב
כדרך שפרט בנבילה * ופשט איסורו בכל ישרא[ל]
כמ"ש דבר שלח ה' ביעקב * ונפל בישראל ות
אמינן גיד הנשה * נוהג בארץ ובח"ל * בפני הב
ושל

לאוין

רי"ג

שלא כפה"ב · בירך של ימין ושמאל · וישראל
קדושים הם · אסרו ע"ג הקנוקנאות · שכש
ניד[ין] הדקים המתפשטים באורך הירך ולפי
דומין לשרשי האילן צריך לחטט אחריהן כמ"ש
בלקט הקמח · על י"ד די"ד ע"נ עי"ש דאין להקל
כל עיקר בענין חיטוט הקנוקנאות · כדגרסינן
כי סוהר בשל סופרין יותר משל תורה · ואין לך
דברי סופרים גדול מזה · שכל ישראל החמירו
ע"ע לחטט אחר כל שורש קטן היוצא מגיד זה ·
דודאי לא לחנם ·

רכי תנא אל האר"ש של עכבתי להיות מונה את
ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש
זה לפי הפשט לא שמאת ידיך ורגליך כבית
המדרש · דהרי אינה אלא בעין תק אפל מתלא
מלא דמה לנו לירכו של יעקב · אם נתקע אם לא
נתקע · כדי לעשות מזה מצוה ונדר אמור כל כך
לאסור את ענפיו הרי אם נתקע וזרחה לו השמש
וכבר נתרפא · ואם תאמר תמצא טעם בעיקר
מפ' הרמוים שבו דהגיה השר הזה סבא להאבק
עם יעקב · הוא שרו של עשו שהיה רוצה לעקרו
מן העולם הוא וזרעו · ולא יכול לו · מאחת כי
יעקב אבינו היה תקיף בכל אבריו · אמנם בגיד
הנשה אשר שם כחו · ומקום מנוחתו של שר זה
אשר מגד נרנו · וכבר רמוז רז"ל באומרם למה
נקר' שמו גיד הנשה · שנשה ממקומו · ולא יכול
לפתות את בני האדם להיות מורדין כמוהו ·

ולא

ולא מלא דרך קרוב. להשיג מבוקשו אלא נפת…
העבירות. והואיל וגיד זה סמוך ונראה וקרו…
הוא לברית המילה הקדוש. תקע עצמו …
ולפיכך יש לגיד זה עשרה ענפים חמש מצד ימ…
וחמש מצד שמאל. רמז לעשר כחות הטומ…
הסובבים את המרכבה כמ"ש סביב רשעי…
יתהלכון. וכיון שאין כחו של שר זה אלא נגי…
לערו בנגיעת הירך להורות שמשם יהיה נתק…
ויחלש ירכו של יעקב שהם בניו. כי יכך מחו…
מסריחת. וממה שבתוכה מסריחת.
על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנ…
דכיון שהרגישו שגיד זה הוא חלקו ונח…
של שר זה נהגו בו איסור אכילה והנאה כל …
כדי שלא לתת לו כלל אחיזה. וכעין ניעור ה…
מנערין את כל הענפים הנאחזים ממנו דהרי…
כעין הסרת הערלה לפי שידעו. ודאי דבכל …
מחוזק הבר. וזה ודאי מוסיף כח התאוה. …
אבל יאכלהו יתלבש בהם כח הטומאה שבגיד ה…
דשמו מוכיח עליו שהוא גיד המשכח ומנשה …
האדם מעבודת הבורא ית'. וכבר ידוע שגי…
הזה אין בו לא טעם ולא ריח בשר. רק כעץ …
אמנם בענפים הנאחזים ממנו יש קצת בנותן טעם
לפי שהם רמז לפיתויי הנחש. שכפי ראות עי…
בשר. ולמשמע אזן. דבריו ערבים. כי …
ושתה יאמר לך ושמח בחור בילדותיך. כי …
…חוס ה' אלהיך וגו' כי יודע אלקים יצר …
הא…

תרי"ג

הסדם · וכיוצא מדברים אלו : שיש בהם טעם
לפנים לפיכך הם החמירו ע"פ · ואסרו
הקנוקנות · והזהירו לחטט אחריהם יותר
שהגיד עצמו · כי על עצמו של גיד הואיל ואינו
טעם כל עיקר · כמעט לא היה צריך לצוות
באיסור אכילתו · כי מעשה עץ בעלמא הוא ·
ומי יאמין בו כי יודעים היו ישראל שאין בע"ז
ממש ולא עבדוה אלא כדי להתיר להם עריות
כמאמרם ז"ל לכן על הענפים שיש להם שמנונית
ואחיזה בבשר · יש מקום לחוש פן ימשכו אחר
עיקרו של גיד · ולפיכך נאסרו כל עיקר ·
(דורשי רשומות אמרו כי הגיד עצמו והוא הכ"ה
עם ארבע אותיותיו עולה שס"ד להורות כי
בשס"ה ימי השנ"ה שיש לו שליטה ואחיזה חוץ מיום
הכפורים לפי שאין בו אכילה ולא שתיה · ואסור
בתשמיש המטה באופן שאין לו אחיזה כל עיקר ·
ולכן תמצא במאמרי רז"ל כל האוכל ג"ה כאלו
אוכל ביוה"כ · וכיוצא בכל מטעם הכמוס בו )
הרי לך בתלתא הוי חזקה · דהמשך שלש מצות
אלו · יש להם סדר וקשר וסמיכות סובבים על גיד
הירך · ועיקרי התורה · שמעתה ואתה דע לך
דלכן הקדימם הכתוב כענין מ"ש להקדים רפואה
למכה דבשמירת שני עשין אלו פ"ו · ומילה ·
והרחקת נוק זה · תכנע ערלת גיד הנשה
וערלת הלב · שהוא אחד · ועיין בזוהר ס"ב דף
ע"ד ע"ב · כי כל מעשה ה' · לטובתן של ישראל ·
ולא בא להטיל

עליהם מצות כמשה מלך וגבריא דוק' והאר

# בא

יש בה עשרים מצות ט' עשין וי"א לאוין

ג **ד** לקדש חדשים ולחשב ש
בבית דין בלבד · שנאמר הח
הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא ל
לחדשי השנה : ברמב"ן עשין

מצוה זו בבין לאמר הרמב"ם ז"ל · ובין לאמר הר
ז"ל דמשיב עליו במצות קמ"ג לחשבונו
תראה כי הטעם שנמסרה לב"ד בלבד · הם
שיש בה שורש גדול משרשי האמונה כאלה
ה' שלא יהיו מסורין ביד כל אדם · להקדי
לאחר אותם עפ"י סברתו או חשבונו ורא
ותרבה המחלוקות בישראל · ותעשה הת
חלילה כחלף תורות : אסר לזאת נותה
*במצות תל"ו לחשבוני* שלא לחלוק על
הקבלה · ולא לשנות את דבריהם · אפילו
אחות עיני בשר יראוהו לך השיטה · ויאמר
על ימין שהוא שמאל · את שמע להם · לפי ד
טוב לטעות עפ"י חכם מלטעות על פי עצ
כי טעות החכם · בשהוא חכם · אינו אלא
דרך מקרה · אמנם הטעות ע"פ עצמו ·
פעמים רבים לאנשים מחלקים · ולפיכך
במצוה זו תלויות שמה וכמה מצות · השער
ודעת כלם שוה שמצוה זו נמסרה לב"ד
והואיל ואשבון רבי הלל הנשיא בנו של

תרי"ג

יהודה הנשיא · נקבע עפ"י בית דין הגדול סמוך ונראה שראה את הנולד וחשש פן חלילה יתבטלו המועדות לגמרי מפני הפסד ב"ד הראוי להם · ולכך עמד ותקן חשבון העבור בצדק וקדש ועבר בו חדשים ושנים הראוים להתעבר · עד שיבנה בה"מ לפיכך נקבעו ונתקבלו מכל ישראל וחכמיהם דאין להרהר אחריהם · וכל המהרהר הרי זה יוצא מכלל ישראל ומכת המינין עדת הקראים שר"ו ויהיה נחשב · כי זה פשוט דכל החשבונות הנעשים היום אינם אלא לגלויי מילתא בעלמא · מחשבון הצדק שמנו מר"ע רבי הלל הנ' ושיטתו · יען מגוראות לא תעשה אלא בב"ד הגדול בלבד ובארץ ישראל בלבד : ואם ח"ו יעדרו ישראל כל עיקר מא"י חלילה לאל מעשות זאת שכבר הבטיחנו שלא ימחה האומה הישראלי' מכל וכל מא"י חשבונינו זה לא יועילנו כלו' בשום פנים כי אין לנו לחשוב בח"ל לעבר שנים ולקבוע חדשים אלא בתנאים שנתבארו בתלמוד כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם · ומטעם זה מצאתי נכון והגון והראוי להקבע במקום שאינו קבוע דבכל שלש רגלים · עושין כדבר לארץ ישראל · זכר לדבר שבשביל ישראל הדרים שם והקביעות שנגמר שם יעלה חשבונינו זה לרצון בשמירת המועדות דוק והבן :

ה לשחוט כבש הפסח בזמנו שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים :

# אלה המצות

עשין | תרי"ג

(דע כי פסח · מגדף · ומבטל מילה · וזונ...
ואין שגגתן אשם וטעם למצוה כתב הר...
ז"ל במאמר שמזל טלה · בחדש ניסן בתקפו ·
צוה לשחוט טלה · ולאוכלו · כדי להודיע ה...
בפח המזל · ילאכו · כי אם בגזרת עליון · ו...
כגון לדעתי מצאתי למהררדב"ז ז"ל והוא ש...
דקרא · הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם...
יסקלונו · לכך צוה לשחטו לפניהם · והם ...
שותקין בכאו של מקום · ולזכר לדבר הא...
לדורות לשוחטו בזמן שמזל טלה בתוקפו ...
ניסן · גם אפשר דכיון שהיו יוצאי' מתחת ...
שרו של מצרי' · שהוא השר המושל על מזל ...
ונכנסים למדבר תחת ממשלת השר המושל...
שהוא שור · לפיכך צוה להורות ולקבוע בלב...
דכמו שהשר הזה של מצרים נשחט לפניהם
שעפ"י שהוא בזמן תוקף ממשלתו · כן השר ה...
מושל במדבר אשר הלכו בו · אין כח ומ...
עליהם כי חלק ה' עמו · ועיקר הילוכם ...
המדבר · היה הרצון האלקי כדי שיכניעו ...
הקליפה המושלת בתקו' חרב ושמם · שאין בו ...
נחש שרף עקרב וצימאון · אמנם לכם ...
כתבו לו אחיזה · במה שנכשלו בו · באומרם ...
עשה לנו אלהים · עגל שור · וישתחוו לו · ויז...
לו · לכך לא עלתה להם :

ה **לאכול בשר פסח בליל ט"ו בני...
שנ' ואכלו את הבשר בלילה הזה צ...
אש ומצות על מרורים יאכלוהו :** ...

רי״ג
בר למנוגות מלות׳ וזכר לזימרדו את חייהם׳
כיון שאינו אלא זכר׳ אפשר לומר דלכך אינם
מעכבים את הפסח :

ז שלא לאכול בשר פסח נא ג׳
ומבושל שנאמר אל תאכלו ממנו
נא ובשל מבושל במים : כי אם צלי אש
ראשו על כרעיו ועל קרבו׳ והעובר לוקה׳

ח שלא להותיר מבשר הפסח׳ שנא׳ :
ולא תותירו ממנו עד בוקר : והנותר
ממנו עד בוקר באש תשרפו׳ ואין לוקין עליו
לפי שהוא לאו הניתק לעשה :

ט לבער חמץ ביום ארבעה עשר
בניסן׳ שנאמר אך ביום הראשון
תשביתו שאור מבתיכם : ואמרו רז״ל
לא תשחט על חמץ דם זבחי׳ לא תשחט הפסח .
ועדיין החמץ קיים :

י לאכול מצה בליל ט״ו בניסן שנאמר
בראשון בארבעה עשר יום לחדש
בערב תאכלו מצות : עיין מ״ס לקמן במקום
י״ט מחשבון הכללי :

יא שלא ימצא חמץ כל שבעה שנא׳ ד
שבע׳ ימים שאור לא ימצ׳ בבתיכ׳
מכאן התרה אומר חמץ בפסח שנאם׳ בבל יראה׳
בבל ימצא׳ לפי שהאיום הפין׳ עושה רושם
פנים גדול בנפש׳ ותכין זה מענין ענין הרש


העושה

הפושה ורוחה בגופו של אדם כשמולע מ
עין · ורבו כמו רבו הקומרות התמורות
נאכיל · האוכלו חייב כרת · אסור בהנאה
במשהו · צריך לחפש אחריו · כדי שלא
ב"י וב"י · וזמן איסור אכילתו קודם לזמן
הוא איסו' הנאה מכלל האמר ובל לאו זה
לפי שהות לאו שאין בו מעשה :

יב שלא לאכול תערובת חמ
שנאמר כל מחמצת לא תא

להרמב"ן ז"ל כל דבר המחמץ לוק' · ואין
לדעת הרמב"ם ז"ל · ומצוה זו · ב"כ היא
הרחק' בכל מיני ריחוק שלא יכנס בגופו
מחשב' היכה"ר אפי' בתערוב' משגות

יג שלא להאכיל בשר פסח לישר
משומד שנאמר זאת חוקת ה
כל בן נכר לא יאכל בו :

והכי תרגמו האונקלוס ולשון מכילתא · אין
לפי שאין ב"מ וכן מצוה שלאחרים :

יד שלא להאכילו לתושב ושכיר
תושב ושכי' לא יאכל בו ·

וכמו שאחז"ל כל כהן שאינו מודה בעבודה
אוכל בקדשים · וכן יש טעם למצוה זו
שלפניה דכיון דאינם מודים בפסח למה
אותו :

טו של

רי״ג ואין

שלא להוציא הבשר מהחבורה • ח
שנא׳ בבית אחד יאכל׳ לא תוציא
ן הבית מן הבשר חוצה׃ (ולוקין עליו)
שלא לשבור עצם מהבשר• שנא׳ ט
ועצם לא תשברו בו׃ (ולוקין עליו)

עם למצוה זו ולמצוה שלפניה שייך גם
מצוה ז׳ ומצוה ח׳ דכלהו חדא מילתא היא מפורש
מקרא להורות כי בחפזון יצאת ממצרים • וכתיב
ככה תאכלו אותו נעליכם ברגליכם וגו׳ • כי
יכלו להתמהמה׳ לבשל הבשר כל צרכו • ולא
דהיינו בשיל ולא בשיל כל צורכו • אלא צלי אש
אשו על כרעיו ועל קרבו • כדרך הנחפזים
דרכם • שאין דרכם להמתין לחלק הבשר לכל
כסיל כפי הראוי לו • וגם אין מדרכם לשבר
עצמות כדי למצוץ את המוח שבתוכם • אלא
וכלים הבשר ומניחים העצמות • גם אין דעתם
פנוי לקדש קרואים • או לשלוח מהבית לחוץ כי
רודים הם באכילת עצמם לאחוז הדרך המזומן
פניהם • והטעם עצמו אינו באכל אלא למתויע •

שלא יאכל ערל בשר פסח שנאמר י
וכל ערל לא יאכל בו׃ (וערל זה
ש מתו אחיו מחמת מילה • ואל שכן מנדריין
ערלות) (ולוקין עליו) והואיל ואית בכל מצות
שה שבתורה שיתחייב עליהם כרת אלא פסח
מילה • משום דענין אחד ומוד אחד לשניהם
פיכך במצות עשה זו נאסר בה הערל שמתו אחיו

# אלה המצות

פשין | תרי"ג

מחמת מילה מה שאין כן בכל שאר מצות
והוא טעם מספיק למי שנתגייר מעמי
שנשמים שהוא ערל לב וכן הוא וגכיר
שקבל עליו השבע מצ"כ עדיין הוא ערל
מ"ש לעיל זה טעם ודאי ודעהו

ח | יח לקדש הבכור שנאמר קדש
בכור פטר כל רחם בבני יש
באדם ובבהמה לי הוא :

(דע כי יש שלש מיני בכור · בכור א
לכהנים · ורצה הקב"ה לזכות את ישרא
הבטן היוצא ראשון שיודיע בו שהכל שלו
לך שניב לאדם כבטן הבכור · ועל פי ה
שרשותו ודעתו ונותנו לכהן כאלו מתרוק
ומכניסו לרשותו של מקום · וחוזר ופוד
בחמש סלעים :

בכור בהמה טהורה · אם הוא תם
בעזרה · והרי הוא כשאר
קלים · וזרק את דמו · ומקטיר אמוריו ·
נאכל לכהנים · ואין פודין אותו · כי אדם
תושיע ה' · אבל אם היה בעל מום · כל
יקרב ה' ולכהן והוא היה אוכל אותו או מ
בכור בהמה טמאה הזוכר לקמן במצ
פודה אותו בשה · ואם לא פדאו
אותו כנזכר במצו' כ"ג · ופי' ישאלך בנך מה
פטר חמור · מכל שאר בהמות · שגם כן
טהורים · חמור לו מה שמאחר קגדול ה

לאוין

רי"ג
אחר במה שאמרו בו לפי שהמצריים כמשלים לחמורים כמו שנאמר אשר בשר חמורים בשרם · ואמרו עוד לפי שסייעו את ישראל בלחם ממצרי' · אלהיך פי' ויל גמור דאין לנו עסק בנסתרות · כי עמקו סודם · מלותיו חקתיו ותורותיו · וכל הנאמר בו · אינו אלא לשבך את האזן · עד יערה עלינו ממרום רוח חכמ' ובינה ותמלא הארץ דעה אז עין בעין נראה בישע אקים ובפלאו מתורתו :

ט שלא לאכול חמץ בפסח · שנאמר ולא יאכל חמץ · יח

אם אכלו בפסח ברצונו לוקה · אבל בשוגג פטור · והאוכל חמץ בפסח חייב כרת כמ"ש וזה פשוט · גם המורגל כפי כל מבין עם תלמיד כי החמץ הוא רמז ליצה"ר שבאדם · שהוא רע מנעוריו · ושמלת חמץ מורה עליו שהוא מלשון חומץ כחומץ לשנים · ומלשון מעול וחומץ · ואמרו על הפרי שאכל אדם הראשון דחטה היה ושלא היה בנמר בשולה · והיה חמוץ כמו הבוסר ועל כן נקרא חמץ · לפי שהיה לו בחומץ לשנים · ומנע ממנו אכילת פרי עץ החיים · ומעול דרכיו דעתו שאבד חכמתו · וגם נשמתו העליונה שנסתלקה ממנו :

ב כל ישעם וחפצם של ישראל אינו אלא לתקן את המעוות דאזי יתוקן המסובב · ולכן על פי נביא נאמר אסרו חמוץ · א"ם חמוץ אם מאין כי לפי האמת · הוא המוסף והוא יצה"ר ·

# אלה המצות

פשין

חרי״ג

בוא שטן · הוא מלאך המות · יורד ומסית ו
ומסטין · נוטל רשות · חוזר ונוטל נשמה · ו
נגאלו ישראל ממצרים · כיון שהיו עתידין ל
מצות זה ע״י קבלת התורה שבאולצות
נעשין בני חורין ממלאך המות · ווה לט
לבער את החמץ כל עיקר ואסרו אפילו נ
כעין שכאמר אל תפנו אל האלילים ולזה לאכו
כי הוא לשון מולך שפי׳ שוחר · ומלשון מ
האדכים לומר לך כי שמירת המצה שלא תח
חימוץ · מולך הטינוף שבאחו בא · וונכה
מלין מן האדרכים סודות התורה · מהו ת
זכר · ומה היא מחמלת לשון נקבה אש
יורדות מות · וכל כיוצא בזה גם זה לש
המצה היא עושה מצה ומריבה כנגד
ומבריחת אותו · ואת כל סיעתו המזיקת ·
מנהגן של ישראל דתורה היא · להיות
שיודע במנהגו מבלי שידע טעמו ונימוק
יוליך כוית מצה של מצוה · ואומרים על
מסוגל לשמירה ולכמה מקרי בין כיס בין
עד שאפילו בין האומות יש ביניהם נמל
לשואו בשביל כאב הראש ואומרים שהוא נר
ושורש דבר נמצא בספרי הקדם עיינתי ג
ועוד אגיד לך מה טוב מה שהסכימו
המחקר · דהלחם האמתי הוא
לפי שלא התחיל להיות כפשל · ואם הי
לאדם לאכול מצה כל ימות השנה ·

סימן טוב לו לפי שהיא שוה למזג האדם · אך ורק
מפני חולשת כח המעכל אשר אין בו באסטומכא
לעכל את המצה · ואם אכל יאכלנה בהתמדה
היה בא לידי חולי · לפיכך מחמיצין את העיסה
עד שתהיה קרוב להפסד · וישאר הלחם בין מצה
ושאור כי אז בטבע האדם יכול לסבול אותו
ולעכל · אותו כח שנשאר בו · אם כן עיקר
איסור החמץ בפסח הוא לפי שכבר קבל צורת
השאור · א״כ השאור הוא עיקרו הרומז ליצה״ר
שכן אמרו רז״ל שאור שבעיסה מעכב · וכן אמרו
שאור שחימוצו קשה · ואסור לגבוה כמו שנזכר
לקמן בספר הכללי מצות קי״ז דקרא אמר כי כל
שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳ :
יען השאור והדבש הן הן נופו של יצה״ר עצמו ·
ואין קטיגור נעשה סניגור · והואיל והקרבן בא
לכפר ולהטיל שלום · ואיך יהיה כטובל ושרץ
בידו ושני הפכים לא יתכנו בנושא אחד · ולכן
הורחק השאור שהוא עיקרו של חימוץ וחימוצו
קשה · והדבש כיוצא בו לפי שהיא רמז לאשה שכן
דבש שבגי׳ אש״ה · והיא נופת יצה״ר אתקריא ·
שכן כתיב דבש מצאת אכול דייך וגו׳ יען אין ראוי
להסתפק ממנה אלא ההכרחי לקיום המין ואדם
וכל מעשיו כרוכים אחריה׳ ובלאו אל שבת יובילו
לאנשי אשר לא ידעו מה היא ומה כח הברכ׳ והצווי
שבא עליה וכנסה כתי׳ ואם אדם זוכ׳ לכובש נעשת
כבשה בת שנת תמימ׳ · ואם לאו אוי לו למי שאשה
שנמשלה ליצה״ר מושלת עליו ·

# אלה המצות



ואבוי לו למי שהיצה"ר המשל לאשה מושל ע
בחזור לענין שאמר בו דכל מעשה לגמר' ולפ
של ישראל אסר לנו אכילת החמץ וה
מעלינו כל עיקר שבעת ימים בסוד כל הש
מבורכות שנקראו בפי חכמי האמת שבעת
בראשית שהן שבעת ימי ההיקף לפי
שאין מילה בלא שבת כך אין פסח בלא ש
למען יכנע היצה"ר משל לד ואופן בשבעת י
ושוב לא ירים ראש בכל שאר ימות השנ' ש
לאדם כדי לבחון בו בני אדם אם יוכלו לע
והרי הוא גם נביאור זה דומה ליצה"ר
בעולם שמעשה להלחם עם האדם כדי
עולם הגמול שהוא הרוחני וכמ"ש רז"ל
עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין ונ
וז שאדם מכין ופורש עצמו מן החמץ הרגיל
מלבד מה שמכניע את היצה"ר ע"ד שנול' אל
גם דרך טבע ישיג אל לבו דפשס שהוא
מהחמץ הרגיל בו והיינו מזיק לו ק
יפרוש עצמו מהתאוה הבהמית שהיצה"ר
שותו יעשה ואם יוכל ולא תאוה אלא רע
וכלה גרש יגרש אותו בכל מנה מעט מעט
מפניו ומורישי לבבו התקיע בו וה' לא
בידו את זה ראיתי לגלות רצון השואל ש
להגיד לו מה עמדי בענין חמץ ומצה ולמ
ראשי פרקים שלו הנמלאים באורך בספ
ראשונים גם אחרונים רמוזים ומגברים

לאוין

תרי"ג

למי שרוצה לשומען ישמע חכם ויוסף לקח :

כ שלא יראה חמץ כל שבעה שנא' יג
ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך
שאור בכל גבולך · (לפכלי ברחוק בחמה)

כא לספר ביציאת מצרים עם הבן
ליל ט"ו בניסן שנאמר והגדת
לבנך ביום ההוא לאמר :

(וכתיב זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים) וחמשים פעמים הוזכר בתורה ענין יציאת מצרים · וגם בכל התפלות והברכות אנו אומרים זכר ליציאת מצרים · לפי שהים יהש' האל הוא מופת נאור בחדוש העולם · שאנו חייבין בפרסומו וכמו שכתב אדוני אבי ז"ל בתורת משה אשר עשה סוף ספר תהלת חכמה ע"ע והמאור הגדול המקובל האלקי מוהר"ר דוד בן זמרה ז"ל בספר מגדל דוד האריך הביאו בפרט זה שהוא משרשי האמונה · יש רמז נכון במקראות · שהוא מצוי · שנאמר אני ה' בא דבר אל פרעה · שהוא אחד שנאמר למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ · שהוא משגיח בפרטים שנאמר כי אני ה' בקרב הארץ · שהוא גומל ומעניש · שנאמר למען תדע אשר יפלה וגו' שהוא מגלה את הנביאים ההולכים בשליחותו · שנאמר לכה ואשלחך אל פרעה · שנבואת משה רבינו למעלה מאחר הנביאים שנאמר ואהרן אחיך יהיה נביאך · שהוא עושה נסים ונפלאות בשינוי הטבעים בכל עת שירצה

שירלה · וזה הוראה גמורה על חידוש הע
שהוא חדשו והמליאו מאפס המוחלט באפנו ה
באשר עלה ברצונו · ובכל המכות יוכיח
מעשה שמים וארץ ימים וכל אשר בהם שטי
תפקידם בגזרת יוצרם שהוא עשאם ויכונ
תכלית זה וכיון שהוא אמרם בכל יום תמיד מ
בראשית הוא ודאי קדמון לו · שהוא
הפעולות שבלבות בני אדם ידיעה שלמה ש
ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים ל
ולא ביד חזקה · שהרשות נתונה ביד כל
להיות צדיק כמשה או רשע כפרעה · ש
ויחזק לב פרעה · ומה שכתוב ויחזק ה׳ א
פרעה כבר תירץ הרמב״ם ז״ל ע״ע ונס
במאמר הידיעה והבחירה אמר לו פי׳ דקרא
שנמו הוא מקשה להבאת מפרק לה · והא
ביד חזקה דקאמר בקרא לא קאי על חזק
של מקום דא״כ הדברים סותרים דהרי
מבטיח לא שע״י המכות ישלחם · א״ב אין ק
לו עכשיו שהוא יודע שלא ישלחם אפי׳ ביד
לכן יש לפרש דאי׳ ולא ביד חזקה קאי על א
הידיע׳ דבריסיה דקרא דאמר ואני ידעתי כ
יתן · ידיע׳ זו אינו מחייב אותו להחזיק א
רק בבחירתו הוא נשאר · אמנ׳ ידעתי זדון
כי כבד לב פרע׳ אחזיק לביה וכדעתו עמא ש
רוא׳ שאני שולח לו שלוחים שהוא בריה ויחזק
מעצמו · דוק והארך שאין כאן מקומו ·
שומע לצעקת דלים הפסוקי׳ שנא׳ ונם

תרי"ג

אני שמעתי את נאקת בני ישראל · שהוא עתיד לגאול אותנו ע"י נביא כאשר גאל את אבותינו ע"י משה רבינו ע"ה · שנאמר ואזכור את בריתי דהיינו לעתיד מלבד רמז אהיה אשר אהיה · ומלבד אלה ביאות המפורשות לנו · זה רמז לבד שיציאת מצרים מורה ג"כ על הגאולה העתידה · שלא יאמר אדם על המאורעות הבאות עליו · מקרה הם · כמו שעשה פרעה תחלה אלא יפשפש במעשיו ויתודה · כמו שעשה פרעה לבסוף ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים · שעושין שליחותו כל הבריות ובכל עושה ה' שליחותו אפילו ע"י בריה קלה והן מוסרין עצמם למיתה לקיים מצותו · כמו שראינו ענין הצפרדעים בתנורים · ובענין הכינים · וכ"ש האדם · שחייב למסור גופו נפשו ומאודו לעשות רצון יוצרו שאינו חפץ בהשחתת עולמו ולא באבדם הרשע · אלא רצונו שישוב ויחיה · ראיה מכמה התראות שעשה לפרעה · שהוא ממית ומחיי · מהמטה שנהפך לנחש ובענין ידו של משה שנצטרעה ונתרפאת ומצורע חשוב כמת · שיש תורה מן השמים שנא' בהוציאך את העם הזה תעבדון את האלקים על ההר הזה · שיש מציאות לשדים ולמעשה כשפים · שנאמר ויעשו כן חרטומי מצרי' בלהטיהם כן · שהוא שוכח שמם ונגל שנא' ואת העשוי לכם במצרים ולכן רצה הקב"ה וחובה עלינו לזכו' את כל נפלאותיו אשר עשה לנו ולאבותינו בצאתנו ממצרים בכל יום

תמיד

# אלה המצות

פשין | ת י"ג

תמיד ובפרט בזו' קנוס שילאו בני ולרצ ה
שאני רואה בביאור זה להיות תחת עין
ואחרי אל דבר ה' אעפ"י שילאתי מכוונת ה
באריכות הואיל שיש צורך בו לתועלת
גמרתי לבעלותו בכתב העומד וקראתי
דאסור ואן לאכם ויתב' עוד כי כל המרנה
ביציאת מצרים הרי זה משובח · כי בקיום
אנו מודים בכל שרשי האמונה :

י כב לפדות פטר חמור · וליתן
לכהן שנאמר וכל פטר
תפדה בשה ·
(עיין מ"ם לעיל במצות י"ח)

יא כג לערוף פטר חמור אם לא
לפדותו · שנאמר ואם לא
וערפתו : (גם כן)

## בשלח

יש בה לאו אחד :

כד שלא ילך אדם חוץ לת
בשבת שנאמר אל יצא
ממקומו ביום השביעי :

כבר ידעת טעם הפסוק מסתירת שנת
ואמרו פוה מפני שסבת מורס פי יש
ממציא ולא כפל במקרה · אלא שהוא ית' פ
ואדנו כפי מה שעלה בחפצו הפשוט ·

המציאות כלה׳ שהוא כחומר ביד היוצר לכל אשר יחפוץ יעשנו׃ כמו שכתבנו למעלה בענין יציאת מצרים׃ ולכן המצא חוט משולש זה אשר לא ינתק באמונת חדוש העולם׃ יציאת מצרים׃ והשבת׃ ולכן בא הציווי לזכרו בפה בכניסתו כמו שכתוב לקמן במצוה ל״א כי הדבר הנזכר תמיד בפה

הוא נכנס מן הלב׃

ובמצות ל״ב נצטוינו שלא לעשות בו מלאכה

כדי שנהיה פנויי׳ המחשבה לעסוק

בתורה ובמושכלות ונחשוב בלבנו גדולת יוצר כל בחכמה כשנגדל לא יוכל בן אדם להשיגה על תכונה רק מעיניו יראה שהמציא המציאות כלו שהם מוחלט בלא עמל ויגיעה אלא במאמר פיו וגם היות דכתיב וינח ביום השביעי לא שהיה שם יגיעה ח״ו רק כיון שביום השביעי לא נעשה בו מלאכה דברה תורה כלשון בני אדם כי בזמן

שהם בטלים ממלאכה קורין לו מנוחה׃

ולכן בא הציווי במצוה קי״ד שלא לענוש ביום

זה לפי שהוא יום שמח׳ ונסו יגון ואנחה׃

ולכן בא הציווי הזה דלא יצא איש ביום זה ממקומו הקבוע לו כדי שיהיה נח ושקט מתבודד בעבודת הבורא׃ ולא ילך הנה והנה ובמלא ינוע כל היום ואין כאן מנוחה׃ ולפיכך אם יצא לוקה כדת של תורה כי היא בית מנוחתינו ונקראת מנוחה לחי

העולמים׃

# אלה המצות

## יתרו

יש בה שמנה עשר מצות שלש עשין וי"ד

יב כה לידע שיש שם אלוה שנ

ה' אלהיך אשר הוצאתיך

מצרים מבית עבדים •

וזה תאמר לבני ישראל דאמונה וידיעה
וחובה היא מוטל' עלינו לפי שהיא העיקר
והיסוד הראשון שממנו ועליו נבנית
התורה והמצות • וכבר אמרו רז"ל מש
לא יהיה לך אלהים אחרים על פני למה
לפי שהוא אומר אנכי ה' אלהיך • מש
שנכנס למדינה • אמרו לו עבדיו גז
גזרות • אמר להם כשיקבלו מלכותי •
עליהם גזירות • שאם מלכותי אינן מקב
אינן מקבלים גזרותי • כך אמר המקום ל
אנכי ה' אלהיך • לא יהיה לך אלהים
על פני • אני הוא שקבלתם עליכם
במצרים • אמרו הן • כשם שקבלתם מל
קבלו גזרותי • לא יהיה לך • וזה פשוט
שנתקבל למלך • מחוייב להאמין שזה הוא
שחייבים לקיים גזרותיו • דמי שלא ידע א
איך יעבדהו בשמירת מצותיו חקתיו ותורותיו
ולכן • מצוה זו היא יסוד היסודו' ובנין ה
שאנחנו מחוייבים בו • יותר מכל
האומות • לפי שעליהן המה הרואות •

תרי"ג

היד החזקה וזהו כל המורא הגדול אשר עשה בהוציאו את אבותינו מתחת יד פרעה מלך מצרים · ולכן לא נאמר אני ה' אשר בראתי שמים וארץ · דמלך זה · גם אנחנו כאחד משאר האומו' דחייבים בו · אמנם אנו יש לנו תוספת חיוב נוסף לטובה על כל הנבראים · כי אנחנו עבדים קנויים לו · מכח שבא לקחת אותנו להיות לו לגוי מקרב גוי · במסות · באותות · ובמופתים ובמלחמה · וביד חזקה · ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים · וחלק לנו מכבודו ומעבדים קראנו בנים · וממלכת כהנים · ובאלה רבות אם כן מלך החיוב אנו חייבים להאמין במלכותו · ולשמור גזרותיו אם כבנים אם כעבדים · ולמסור גופינו נפשינו ומאדינו על קדושת שמו ית' כדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל ולמלאות רצונו בכל אשר תשיג ידינו · כי כל המרבה לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם בלי שום פחד מליך ומזיק שיבא לכוף אותנו לצאת מאחריה' ולמסור עצמינו למיתה אלא יתעה אותנו לומר בפינו דברים שיחשוב בהם שכפרנו · ואפילו שיהיה לבינו שלם עם ה' לא יספיק רק שנקדש שמו כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה אשר הרי זה משובח ולהבלית זה הוא ית' יודע ועד שהעליתי בקונטרים אחרון מלקט הקמ"ח על הש"ס שהדפסתי בעלהי לשכת הפקד זכרון לבני ישראל מ"ש הרמב"ם ז"ל

# אלה המצות

ועניין החיוב המוטל על כל א' מישראל ל
שמו ית' עיין עליו דתמליתו שכתבתי
במצות רל"ו מחשבון הכללי לדעת מה
חובותינו ואשרינו מה טוב חלקינו מה
גורלינו ומה יפה מאד ירושתינו שהא
שלהותנו זה אלי ואנוהו לפי שאנו מאמינים
שבעינינו ראינו את מלכינו ובאזנינו
הגבורה שמענו אנכי ולא יהיה לך והיא

כו שלא לעלות במח שיש אלוה זולתו שנאמר לא יה
לך אלהים אחרים על פני

כז שלא יעשה ולא יעשו לו א
שום צורה שתעבד שנאמר
תעשה לך פסל וכו' תמונה בעונ

כח שלא להשתחוות לע"ז אפי
דרך עבודתם בכך שנאמר
תשתחוה להם.

(בעדים והתרה סקילה. במזיד כרת. ב
שגגת) לפי שהחיוב הוא להתרחק מכל שמ
ולכל אביזרהם:

כט שלא לעבוד ע"ז בדברי שד
להעבד אף על פי שעבוד
דרך בזיון שנאמר ולא תעבדם. פי

ל שלא לישבע לשוא שנאמר
תשא את שם ה' אלהיך לשו

תרי"ג

ואיזהו שבועת שוא · נשבע לשנות את הידוע ·
להודיע הדבר הידוע · ולבטל את המצוה · ועל
מה שאינו יכול לקיים · אם כן הנשבע לשנות
את הידוע · הרי זה כמכחיש מעשה בראשית ·
והמודיע הידוע · כאלו מלאכת מעשה בראשית ·
כאלו היה חסר · והוא בא להשלימו ולתקנו
בשבועתו · והנשבע לבטל את המצוה · הוא
כופר בתורה ובמצות · והנשבע על מה שאינו
יכול לקיימו הרי זה משוה יכולתו · ליכולת קונו
שסדר עולמו על מתכונתו : עיין במצוה רכ"ו
מחשבון הכולל · בשבועת ביטוי · דכולל ארבע
דברים · להרע · או להטיב · להנאה · ולצער ·
והוא נשבע להרע ולהטיב לעצמו · הרי הוא
מורה שיש בידו להרע או להטיב · ושקר הוא ·
יען את הטוב ואת הרע נקבל מאת האלקים ·
כפי הכונה המקובל :

וכבר ידעת כמה החמירו רז"ל בענין שבועת
שוא ושקר · עד שאמרו בשעה שאמר
לא תשא · נזדעזעו עליונים ותחתונים · ושמים
וארץ · לפי שאין ראוי לשלוח יד לשונו לישבע
לשוא או לשקר · במי שרוחו ונשמתו בידו · וכן
אמרו עוד שכל הנשבע לשוא או לשקר · מכחיש
אלקותו ואומר לא הוא · לפי שכונת השבועה
לאמת דבריו במי שמו האמת · ואם הוא משקר
הרי הוא כמי שמכחיש אמתתו · שכן היה דרך
עע"ז הקדמונים ביודעם כי הבל המה מעשה
תעתועים

המתועים · אין נשבעים בו לשוא ולשקר
שעה כמה דכתיב · ובטוחות לאדניהו אל ·
הביא אלוה בידו · מזומן לישבע בו :
ואמרו עיד זה כן נדר לש' ועב' · ש וע
במלך על זו · נדר כנודר בחיי המלך
וכבר ידעת כי הוא ית' ואין אחד · כי לא
לעולם שיאמר חי השם · כמ"ש חי פרעה ·
שהוא וחייו אינן אחד · אבל בשם ית' לעולם
תאמר חי השם לפי שהוא חי לעולם ולעולמי ע
אין קץ ואין תכלה לשנותיו כמ"ד אתה הוא ו
לא יתמו · ואין חייו נפרדים ממנו · וגמ"ש בפר
קו"ת אשר לי על ספר דמ"הל ע"פ וישבע בחי
דשם הוכחתי דנ"ל ב... כבירי ולא בפתח · ו
כמ"ש שם יש לקיים בברכת ב"ש ואשתבח אי
אמנם שאין לי לשנות מקבלת הנוסח שקבלו
ורבותי שקבלתי מהם חי ולא חי · וכל זמן ש
נהוגות לגרסא זו · ויש לה סמוכות כאמ
המשנה בדמ"הל לקרות בחי בפתח · ובברכות
ידו על התיתובה · ולדעתי מאתקין אותו · ל
ירים איש את ידו לשנות בשום דבר מטבע ש
חכמים ראשונים דעתיפי תנכיאי ·

## לא לקדש יום השבת · שנאמר
## את יום השבת לקדשו ·

(ורוצה לומר זכרהו על היין בכניסתו וביצי
והיינו הבדלה לדעת הרמב"ם ז"ל · ונט
בכניסתו היינו לפי שטבע האדם מתאו
הרבה · לפי שהוא סועד ומשתה · ומנט
תעדו · דאם הפת חביב עלין יותר מקד

י"ג להוין

שבת · משמע דבחכינותא תליא מילתא · כאלו
המלך בא להתכסן אצלו ושמח בו שמחה רבה ·
ואין שמחה אלא ביין · וכן ביציאתו שהמלך הולך
לו · ובא זה ללוותו · והוא עצב לפי שהלך מאצלו ·
וקשה עליו פרידתו עד מות · וצריך לשמח את
נפשו להשיבה אליו בריה טוב שהנפש נהנית בו ·
משום דאזלה לה נפש יתירה · ולכן צריך להבדיל
על היין כמ"ש ויין למרי נפש · וכן אמרו ז"ל אין
מבדילין אלא על היין · וחכמים שהקלו ודוקא
במקום שאין יין מצוי · סמכו על רישיה דקרא תנו
שכר לאובד · וזכור אל תשכח דמכח שמור כנים
ואנו נקדש היום דכל שישנו בשמיר' ישנו בזכיר':

## רב שלא לעשות מלאכה בשבת · יט
## שנאמר לא תעשה כל מלאכה ·

ואחר הכתוב שהוא כפרת היינו כשלא נודע
לב"ד · ואם העידו עליו עדים שהתרו בו חייב
סקילה · ואם היה שוגג חייב חטאת קבועה :
וטעמו מבואר לפי שמכחיש עיקרו של שבת שהוא
זמן המנוחה כי בו שבת · וצריכין לכוין דעתינו
ומחשבתינו באמונת האחדות ולדעת ולהורות כי
הוא ית' ברא ויצר ועשה הכל בלי עמל וטורח ·
ובהיותו עושה מלאכ' ויתיגע מבטל זו · וחייב עליה
מית חמור כאמו' ועיין ז"ל במנו פ' המחשבון הכללי:

## רג לכבד אב ואם שנאמר כבד את
## אביך ואת אמך :

מצוה זו היא משפט שהשכל מחייבו · הואיל והם

שהם

שהביאוהו לחיי העה"ז וגדלוהו · והרעיבו
והאכילוהו · וילכו ערומי' ויכסוהו · וכל מה
עליהם עד חסד גדול · ולכן ראוי לבך שלא
כפוי טובה · שאין לך מדה גרועה ממנה ·
על הכופר בטובתו של חבירו אמרו כאלו
בטובתו של מקום · מכ"ש לבן שכופר ב
אביו ואמו · שכופר ודאי בטובתו של מקום
דהרי שלשה שותפים יש באדם · ולכן השוה
ומוראם לו ית' · ולגודל המצוה והשכר וה
שנה · קבע אותה בעשרת הדברות · כי
יודוך ה' כל מלכי ארץ · כמרז"ל על פסוק
ה' כל מלכי ארץ · כי שמעו אמרי פיך ·
שראו שלא לכבוד עצמו · היה הדיבור הר
וחייב מיתה על קללתם או הכאתם ·
ארור מפיו על בזיונם · ודע כי מיתת
היא בסקילה החמורה מטע"י שהמקלל קל
והמכה מיתתו בחנק כשעושה חבורה · ו
פשוט לפי שהמקלל אינו חייב עד שיקלל ב
השמות שאינן נמחקים · לכן הוא חמור
שנשתתפו בשמות המתברכים והמגדלים
בהם את אביו · ולכן חייב עליו סקילה
המגדף · וזה הטעם חייב על קללתו
לאחר מיתה שהרי משתתפים בשם אי
לקלל את המת · דוק והבן ודעהו :

**לד** שלא להרוג נפש שנא' לא ת
גם זו מצוה מבוארת מן השכל · ואין

שהקפידה עליו תורה בשפיכות דמים · שנאמר
קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה · וארז"ל
דמו ודם זרעיותיו · וכתיב ולא תחניפו את
הארץ כי הדם הוא יחניף את הארץ · ואמרו
רז"ל כל מי שהוא שופך דמים מעלה עליו הכתוב
כאלו ממעט את הדמות · והביאו משל על זה:
ואפשר מפני זה נקרא הרוצח · שופך דמים:
מיעוט דמים שנים · למטה · ולמעלה שמכרית
דמותו של מעלה · נקוט עתה · כי כממעט
בפריה ורביה · הוא ממעט · בשבילו השבה ·
זה מבטל בפועל · הכוונה האלהית · שהיא
שלה ביטלו כל עולם · ותופס אומנותו של
עשו · שנא' על חרבך תחיה · ומפני חומר
הרציחה העמיד עליו הכתוב ולא תקחו כופר
לנפש רוצח בלשון רבים · שלא יקחו כופר ממון
למטה · ולא כופר מעשים טובים למעלה ·
ביאת המלוה מחשבון הכללי סי"ב · גם מפני
שאמר שזה חייב מיתה להורג את עבד ואם הוא
שלו הרי הוא בדין יום או יומים דאעפ"י שגופו
קנוי לו אין נפשו קנויה לו · ומי שהרג עבדו
של חבירו אינו בדין יום או יומים · לפי שאצל
עבדו אמרינן דעתיה · שאין אדם רוצה להפסיד
כספו וכשעמד ביום או יומים סימן שלא הכהו
מכת מות · ולפיכך לא יומת כי כספו הוא ·
בעבדו של חבירו · דליכא אומדן דעת זה
אמרינן ליה · ובעיקר דין הרציחה יש
להסתפק

להסתפק דהואיל והרוצח הוא חמור כל כך
למה היה עונשו בכתוב בחנק · שהיא הק
מכל הד' מיתות ב"ד · ועד הנה לא מצאתי ל
הפשט תירוץ נכון על זה · רק ע"ס ה
שהרציחה נעשית בכמה דרכים · בסייף ·
באבן · או זורק אותו מן הגג · או כונס
במים · או באש · וכיוצא בזה · ולקבוע
בכל רוצח · כפי מה שעשה · לא היה אפש
דאין לנו אלא ארבע מב"ד · ולפיכך השוה
מיתתו בקלה כי אל דעות ה' וגו' ודוק:

ומצאתי דאיתי בסמ"ק להרמב"ם ז"ל
מצוה רפ"ט · דכתב ז"ל הזהיר
שלא להרוג נקי וזכאי והאי אומרו לא תרצ
ובמנין המצות בספר הי"ד כתב שלא
נקי שנאמר לא תרצח · ומדסמכו בסמ"ק
מצות הדיינים · נראה דדעתו לומר לא
כפשוטו · ובכלל לאו זה נכנס הדיין שלא
נקי · ואף דנקט סתם הוא למעוטי
והאפיקורסים והמוסרים · דלאלו מורידין
מעלין וכ"כ הרב בעל החינוך ז"ל ה

## לה שלא יבא על אשת איש
## לא תנאף ·

(והיכא דילפינן לה מקרא דכתיב ·
עמיתך לא תתן את שכבתך לזרע ·
ביהוף אלא באשת איש · ופסוק לא תנ
הרהור · ויש בו שלשה דינין חלוקים ·

את אשת איש גמורה · שניהם בחנק הנואף את
הנערה המאורסה · שניהם בסקילה · והנואף
את הנערה המאורסה שהיא בת כהן · היא
בשריפה · והוא בחנק כדינו · וגם מלוה זו
השכל מחייבה כי טעמה וכימוקה עמה · עד
שאמרו כי הנואף והנואפת עוברין על עשרת
הדברות כמו שמפורש במדב"ר פ"ט עי"ש · מה
ם כי ע"י הניאוף אדם לא יכיר את קרובותיו
האסורות עליו · ויבא הדבר להיות האח נושא
את אחותו · והאב את בתו · והממזר יכה את
אביו בחושבו שאינו אביו · ויכה את מי שאינו
[illegible] · [illegible] · או יקללנו · ומאמת שהב"ד
מספין שהוא אביו ממיתין אותו שלא כדין · וכן
הפך · גם בזה יש גזל וחמס דמלבד שהוא גוזל
אשתו מתחתיו · ועבירה זו היא סבה לאיבוד כמה
נפשות שיבואו לידי רציחה · וכמה תקלות דהנם
וכן יש גזל ממון שמעביר נחלה מזה לזה ·
איתא במ"ר ומעלה בו מעל · מעילה כפולה
ומעלה בו · בנפשות ובממון שהביאה זו נפשות
רות לקחת לו ממונו · ואמרו בתנחומא קשה
הנואף שהוא מרשל כח השכינה · אם כילד
ר נגמר צורתו לסוף מ' י' · והנואף בא עליה ·
כול הקב"ה עומד ומצייר של מי אצייר לזה ·
ת האיש · או צורת הנואף · וכביכול צור ילדך
תשכח הצייר · ואינו שוותר הקב"ה על
· ולא וותר על העריות כן ירמיה צווח לפני
אלהים · בימי מנשה עמו
ישראל

# אלה המצות

עשין | תרי"ג

ישראל רעות יותר מהם · לא החריבת אותם
בימי אחאב מעי מעי אוחילה קירות לבי וגו'
א"ל הקב"ה בימי מנשה · אעפ"י שהכעיסו
היו הבנים בני אבותם · עכשיו בני וזמה
הה"ד כי אויל עמי וגו' מה כתיב בסוף
סוסים מזויינים וגו' אעפ"י שעברו על
כולן וכפרו בהקב"ה כמ"ש כחשו בה'
אחריך שפו · ועל הניאוף כתם עליהם
שכן כתיב אחריו · העל אלה לא אפקד
ה' וגו' · אמר הקב"ה על הכל אני כונס
הזמה אני כועס הריני מוסרן למלכיות
עלו בשרוקיה וגו' · אותה עוד שם במדה
לא יראה בך ערות דבר וגו' מהו כי ה' אלהי
להם משה לישראל הוו יודעין שאין הקב"ה
שמו בישראל שהוא נקרא אלהיך · ש
והיה מחניך קדוש · וסוטה שעה הא
שכינתו ביניכם · והוא מציל אתכם מיד
ומוסר שונאיכם · הה"ד מתהלך בקר
להצילך וגו' פי' ש דליתא עוד אימתי
מקדש את ישראל בזמן שהם שומרים אקי
את החקים אלו העריות : דכתיב מה
כרקטון שהוא אינו חסר ינאף · ותה תאמ
קללת אב ואם : מה הקדים לניאוף
בתחלה כתיב איש איש אשר יקלל את
שכך אמר הקב"ה מי גרם לבן שיקלל את
לפי שהוא ספק בבעל אמו שהוא קלו

תרי"ג לאוין

וסבור בנו אף שאינו אביו ומקללו · כיוצא בו
אתה אומר ומכה אביו ואמו · וגונב איש ומכרו ·
וכי מה ראה להפסיק ביניהם גונב נפש בין מכה
למקלל וכו' עי"ש · בחומר איסור העריות שאעפ"י
שהם יאקים השכל האנושי מחייב · ומסכים עם
הדת האלהית · לכן מחוייבים כל ישראל להזהר
מהם ומכל אביזרייהו · דהיינו איסור הפנויה לפי
שבנקל יכול אדם לישא את בתו · ואת אחותו ·
מבלי ידיעה במעשה שארים שנעשה בהפקר
הפנויה · ואין צריך לומר איסור אשנ"ז שקרוב
לודאי שהאב היה מתפלל בבית הכנסת והבן
בבית ע"ז · ודברים אלו וכיוצא בהם · שמירתן
מוטלת על ראשי ומנהיגי העם שבידם למחות
לעשות משמרת למשמרת ושלא ליתן פתח לנער
ולזקן · כי אין ספק אצלי כי פריצת גדר זה ·
הוא הגורם אריכות הגלות · ודי בעונש זה למי
שיש בידו למחות ואינו מוחה · וכדי לתת טעם
בעונשים המחולקים בענין העריות · ילאה
הרעיון למצוא דברי חפץ על פי הפשט · ואין
ספק דיש סוד בדבר ואין כאן מקומו · וכי"ת
יקדש את פינו בקדושתו ויאיר עינינו בתורתו :

## לו שלא לגנוב נפש מישראל שנא' לא תגנוב · כב

(הרי זו אזהרה לגונב נפשות ומיתתו בחנק ·
דומה כשפך אם מכרו לגוי · הרי זה מספיקו

מכל שמנגת · ועובר על כמה מיתות נ״ד
מכרו לישראל ·: בתורת עבד כנעני מכרו
שאם היה יודע הקונה שהוא ישראל ·
קונה אותו · א״כ הרי זה מפקיעו מ
שהזמן גרמא · ומתירו בשפחה כנענית
עבדים · ושוב אין להם תקנה · ומה
חייב עד שיתעמר בו · דהיינו שהוא הקו
בו מנהג עבדות · ולאו שמעה על הר ס
כי ישראל עבדים · ולא מכדים לאחרים
הם · ולא ימכרו ממכרת עבד ·
להשתעבד בהם תכנס ומכרם ראוי תא
שנכתב עליו וגונב איש ומכרו מות יומ
(ועיין מ״ס בח״ב מפרודי פת קמ״ח תא
מה שתמה הרא״ס ז״ל ברש״י פרשת
שכתב לא תגנובו אזהרה לגונב ממון ול
שבעשרת הדברו׳ אזהרה לגונב נפשות וס

לז שלא להעיד שקר · שנא
תענה ברעך עד שקר ·

(גם מצוה זו הדית האלהים והנימוסיות מ
מאד עליה ונודה תורה ועשיהם לו כ
לעשות לאחיו · ואמרו רז״ל לא תענ
אזהרה לעדים זוממין ובכלל הלאו ה
יתחייב מלקות כמבואר בדיש מכות ד׳ נ״ב
ונמצינו למדין שיש בע״ו כל האר
נ״ד · וגם בכללות העשרת

תרי"ג לחוש

הארבע מיתות ומלקות אף כאלו עע"ו אם היו
יחידים בסקילה ואם הרוב מיתתן בסייף והעיר
בשריפה · והמתכנה בשמה בחנק · לא תרצח
סייף · לא תגנוב חנק · שבת סקילה · ולא
תנאף חנק היא אשה וכתה ובת כהן ארוסה
בשריפה · ועל עדות שקר מלקות · הכל כפי
מה שנגזרה בו ידיעתו וכו':

**לח** שלא לחמוד דבר של חבירו · כד
שנאמר לא תחמוד ·

אומר שמצוה זו עם מ"ל בחשבון הגלי מנו' ת"י ·
דרך כלל לאמר התאוה הקנאה והתאוה והכבוד
מוציאין את האדם מן העולם :

**לט** שלא לעשות צורת אדם ואפילו כה
שאינה אלא לנוי שנ' לא תעשון
אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם.

הרז"ל לא תעשו כדמות שמשי וכו' · ועוד אמר
לא תעשו אתי לא תעשון אותי : רמז על צורת
אדם הראשון שנאמר בו בצלמינו כדמותינו ·
לכן אמרו כל הפרצופין מותרין חוץ מפרצוף
אדם כי היא הצורה הנפרדת מכל הצורות
התחתונות ועליונות · ואמת כי כל הטעם הוא
להרחיק את ישראל מכל שמץ ע"ז · לכך נאסר
אדם לעשותו אפילו לנוי · ודרך רמז ומוסר
אפשר לומר שבאה הזהרה לא תעשון אתי
אמר אותי · דהיינו שלא לעבוד את הש"י · כד

שישפיע להם כסף וזהב · ועד"ש ש תהיו כמע
המשמשים את הרב · על מנת לקבל פרס ·
לי הכסף ולי הזהב · ואם בוטחי רוצה
משפיעו לך · דוק והבן ׃

ם שלא לבנות אבני המזבח
שנאמר (ואם מזבח אבנים תעש
לא תבנה אתהן גזית ׃

הרב בן עורא ז"ל כתב בטעם מצוה זו לפי ש
למזבח שהיה מקלה האבן דבנייה במזב
ומקלתה מושלכת באשפות · מניחין וירב
נעשה מפסולת ארון עץ שעשה משה
הלוחות) נח"ש נגנזו · א"כ גם אלו יגנזו
פסולת כל שאר כלי הבית · לכן בזה ראו
שהטעם · וגם הרמב"ם ז"ל כתב כהות
שלא יבואו לעשות כן לדורות ויהיה לאבן מ
אח"כ הרחקה זו · יותר היתה ראויה
המפוגלות בעולם שהיו משתחוים עליהם
ומאי שנא אבני המזבח · אמנם מורי
ז"ל ומוהרר"ו ז"ל למדתי מזה טעם ה
הטעם שנאמר בכתוב כי חרבך הנפת
ותחללה · דכיון שמקום המזבח נבחר
הקרבנות · כעיקרם הם לכוב אדם מש
אין ראוי להניף עליה חרב · שהיא מק
של אדם · והיא כפך הקרבנות
אמור"תו של עשו · אשר מאם נדם הקר
ואכר את הבכורה · מפני כך · ותחר

תרי"ג לחנן

דמים. ולכן הוא כלי וכלי כליו רפוי׳ והטלים לב
אחד. שנוחים ומחונים לפניו ית׳. וקראו
הכתוב חרבך. ולא חרב סתם. כדי שלא
להזכיר שבין של שחיטה. שהוא מכשיר הבהמה.
להקרבה ע"ג המזבח. והסכין של שחיטה שאין
המתקן את קלקול החרב ודעהו. (וכמ"ש
במצוה ל"ה ע"ש):

מא שלא לעלות במעלו׳ על המזבח
כדי שלא תתגלה ערות העולה
שנאמר ולא תעלה במעלות על מזבחי
אשר לא תגלה ערותך עליו. מלקות

[ה]טעם גדולת המקום וכבודו לזה שלא יעלה
במעלות עליו. פן תגלה הערות. אשר אפשר
היה למסתפקים ממנה שלא במקום אחר).
(וכמ"ש במצוה ל"ה)

# משפטים

יש בה נ"ג מצות כ"ג עשין ול׳ לאוין

מב לדון בדין עבד עברי בכל
הלכותיו שנאמר כי תקנה עבד
עברי שש שנים יעבוד ובשביעי יצא
לחפשי חנם:

במי שמכרוהו ב"ד בגנבתו הכתוב מדבר ולא
נמכר ביותר מגנבתו. והיינו נמכר בתשלומי כפל.

# אלה המצות

חרית

לפי שהוא קנס ( ואין האשה והגר נאמ
ואוסרין אותו בלנעה׳ ~ ושאדון אינו נ
עבודה שאינה קלנה ׃ ולא בדברים ש
שהם מיוחדים לעבד כנעני׃ וצריך לה
לעצמו ׃ והאדון חייב במזונות אשתו ו
והשביעית יצא לחפשי עד שהגיעו לומר ע
שקונה ע"ע ׃ כקונה אדון לעצמו ׃ כל ה
בנפשותינו מדת הרחמנות . ושחסד
במשועבד תחת ידינו שלא לרדות בו נ
ווכור נזכיר כי גם אנחנו עבדים היינו
במצרים ׃ ויוציאנו ה׳ אלקינו משם בזרו
כמו שעתיד לעשות בגאולה העתידה׃
שהוצי׳ אותנו משם ברכוש גדול׳ לזה נוה
לע"ע כשהוא יוצא לחרות כי הוא היה עו
ובלילה הרי במצוה זו זכר למעשה ברא
ששת ימי המעשה ׃ זכר לזה אין מוכרי
יותר משש׳ ׃ ולפי דכתיב ויצא ביום השב
דבשביעית יצא לחפשי חנם ׃ כדתנן לפי
כל השביעית תחת כל השמים ׃ וכן אר
לו בפותם הכתוב שמורה לנו דעבדה
עבירה ׃ דמאחר דהוא תפס אומנות
דשתם עבד גנב כדתנן מרבה עבדים
גזל׳ ׃ בדרך שאדם רוצה לילך בה מולי
ולפיכך התורה תגרה אפילו לכהן שיתפ
שפחה כנענית כמפורש ברמב"ם
דהלכות עבדים (ונלקט שלי על דברי ה

כתבתי בדברי מהר"ם דס ז"ל בא"ח סי' קל"ג
בל"ע במה שרצ' להוכיח ממה שכתב הרמ"בם ז"ל
בפי"ג מהלכות א"ב פ"ה מעבדים שהוסגלו לשם
עבדות וכו' ע"ש דמשמע מדבריו דליכא איסור
תורה בבני שפחה · דאל"כ לא היה מתירה לע"ע
ולכך לא ידעתי דהא ממה שכתב בפ"ג דהלכות
עבדים מוכחא מילתא איפכא דאע"ג דשפחה
כנענית מדאורייתא היא אסורה לכהן משום זונה
הותרה לו בימי עבדותו · וא"כ הך תנו נאמר
דלעולם שפחה אסורה לישראל מדאורייתא ·
ומפ"ה אדם הוא שרשה תורה להתירה לע"ע ·
בדרך קנס כאמור · ומנא ליה למוהר"ם דס ז"ל
לאוכוחי דליכא איסור תורה בבני שפחה · מלשון
הרמב"ם ז"ל בפרק ד' פ"ק דקדושין דאבעיא להו
ע"ע כהן מהו שימכור לו רבו ש"כ הדם הוא ·
לאו סבא כהנים ול"ש ישראל או דלמא שאני כהנים
הואיל וריבה בהם · וכו' · א"כ משמע דש"כ
אסורה לישראל מן התורה אלא שהדם הוא
שהתירה תורה לע"ע ע"ש דאין כאן מקום
להאריך ) ונחזור לענין שאנו בו · דהדר כנגד
מדה לא בטלה · כי סוף סוף האשה וילדיה כו'
לסרוכיה עבדים כנענים כאותו · וכדי שלא יטמע
בשפח' · גזר תור' שיגל בשם · ואם אינו רוצה לצאת
אזן שסמעה בהר סיני וכו' · לכן הוא נרצע כדי
שיהיה רשום לעבדות · ויהנה עבדים עד היובל ·
דכשניעת היובל כל עבד עברי יוצא לחפשי בעל
פרסו

כרחו אפילו מי שמכר עצמו · מחמת שאין
יאכל · דזה יכול למכור עצמו יותר מש״ש
היה יוצא · (ואם א׳ עבד ומכר עצמו
לע״ז · מצוה על כל ישראל לפדותו · מ
ישתקע בין הגוים · כמו״א אחרי נמכר
שהיה · ואם הגוי מעביד אותו בפרך · מ
ישראל למונעו · מכ״ש מי שנשבה לבין ה
דישראל קדושים הם ואפילו עד היום
יש קופות קבועות לפדיון שבוים · כדי שיו
רשאין על כלל ישראל השבויים · ויק
מקרא דכתיב חנם נמכרתם ולא בכסף ת

ע מג ליעד אמה העבריה לו א
שנאמר אם רעה בעיני א
אשר לא יעדה · וגו׳ ואם
יעדנה ·

ע מד לפדות אמה העבריה א
רצה ליעדה שנאמר והפדה

מה שלא למכור אמה העב
שנאמר (לעם נכרי) לא י
למכרה בבגדו בה ·

מו שלא למנוע מאמה הע
ומכל שכן משאר בנות יש
שאר והוא מזונות · כסותה כפש
ועונתה דרך ארץ שנאמר אם
יקח לו שארה כסותה ועונתה לא י

נס במצות אלו הורה הקב"ה חסדיו ורחמיו על
בריותיו · שאם אין לו מה למכור · נתן לו רשות
לאב שימכור את בתו למי שרצוי לישא אותה
לעצמו · או לבנו · כדי שיתפרנס האב · ונתן
תהיה סוף סוף נכרת · תחת היותה שפחה
נמכרת · ושארה כסותה ועונתה לא יגרע ·
ואם לא יעדה · הזהירו הכתוב שיסייע הוא לה
בפדיונה · ושלא יעכב לה מנדבתו כדי שתצא
לאחר · ואינה נגרעת דהרי יש לה כמה דרכים
לצאת בהם · ועל הכל שאין רשאי מוסר לה עבד
כנעני · וכופין את האב לפדותה · אם אחר
שמכרה יש לו · ואם לאו עובדת שש כמי שמכרוהו
ב"ד · ובשש דברים היא יוצאה ואלו הן בסימנין
בשנים ביובל · במית האדון · בגרעון כסף ובשטר
שחרור · והכל לשרש בלבבות האדם את
הרחמנות · ונקנית בכסף · או בשוה כסף
או בשטר · ואינה נקנית בשוה פרוטה · והיכא
יוצאה בראשי אברים · ומוכרה וחוזר ומוכרה ·
כל זמן שהיא קטנה · ומצות יעוד · קודמת
למצות פדיה · ובמצות אלו יש רמז גדול ונחמה
לכנסת ישראל · שנמכרה וחזרת ונמכרה בגליות
אחת ושתים כדכתיב חנם נמכרתם · ולא בכסף
תגאלו · אין כסף לאדון זה · אבל יש כסף לאדון
אחר · אשר הרבה עמו פדות ולו הכסף המורה
על החסר כדכתיב לי הכסף וגו' וכתיב וברחמים
גדולים אקבצך · כי שתי פעמים יצאה · ובפעם

האחת

עשין תר"ג

האחת יקבלנה ברחמים גדולים · ולא
לרחבה עוד והדרך הזה לנחמת הגלות
שלנו בו ואין כאן מקומו :

עוד יש רמז עמוק ונפלא במלות
הנשמה העליונה · ולנשמה הת
ממנה · ומקום אלילותה וגלגולה · והעונ
לה · עץ לא רחמה וגו' · ועין אדם כי
אפס קנאו ירא. במאמר ארוך בזה"כ
ערוך הלא עי"ם :

מז שלא להכות אב ואם ש
מכה אביו ואמו מות יומת :

יח מח לדון בחנק שנאמר מכה
ואמו מות יומת :

(וכל מיתה שאמורה בתורה סתם · היא
זאית דילפי לה ממות יומת הנואף
דפ"ק : הנחנקים הם שפה · הבא על א
והסרה על בעלה · והחובל באביו או אמו
נפש מישראל · וזקן ממרא בחולק על
גדולה · ונביא שקר · והמתנבא בשם
והנהרגים בסייף הם שנים · אנשי עיר
דכתיב בהו · לפי חרב · גוזר
היא לפיכך הם בסייף כדרך המלכות
בדוני מלכות ישראל · אינו אלא בסייף
אע"ג דנכתבה מיתתו סתמא · ולפי
בסנהדרין דנ"ב ע"ב עי"ש מדכתיב

תרי"ג

כנעני ומת תחת ידו דהוי מיתתו בב"ד נקם ינקם
וכתיב חרב נוקמת נקם ברית · וכתיב חרב לא
מלאה דם :

הנדונים בשריפה הם עשרה · בת כהן שזנתה ·
והבא על בתו · ועל בת בתו · ועל בת
בנו · ועל בת אשתו · ועל בת בנה · ועל בת בתה ·
וחמותו · ואם חמותו · ואם חמיו · והם הדורות
שלמעלה ממנו · ושלמטה ממנו :

הנסקלים הם שמנה עשר · המגדף · העובד
ע"ז · הנותן מזרעו למולך · בעל
אוב · או ידעוני · המסית · המכשף · המדיח ·
המקלל אביו או אמו · הבא על אמו · בן סורר
ומורה · הבא על אשת אביו · הבא על הבהמה ·
או על הזכר · (פמו מסור) והמביאה את
הבהמה עליה · הבא על כלתו · ועל נערה
מאורסה · והמחלל את השבת · כל אלו ח"י הם
ידונין בחמורה שבכולם שהיא הסקילה · ויש טעם
לכל א' די"ש מהם שרומים למי שהרימו ידם במלך
ומלכה · ויש מהם שסינו סדר מעשה בראשית
והמלך המשפט אשר בידו כלם מאוני משפט הוא
אשר ידע לחלק בין חטא וחטא כדי לחלק מיתתו
ועונשו כפי מה שראוי לו כחומר העון · ומסר
ארבע מיתות אלו לב"ד · ולא הניח דבר עונשם
בידם להמיתם את העובר במיתה שירצו להם ·
כי לפעמים הב"ד יהיו רחמנים וימיתו את החוטא
בעבירה חמורה במיתה קלה : ולפעמים יהיו
אכזרים.

אכורים ׃ וימיתו את העובד עבודה קלה
תמורה ומכוולת ׃
ואפילו ארבע מיתות אלו ׃ יש לה
וסדר מתדת הרחמנות
לנסקלין לא היו מניחין אותם ברחוב הע
שהעם ירגמו אותם באבנים. שהרי זה
מיתות ונבול ׃ אך ורק מקום היה לו
שתי קומות ׃ והעדים היו דוחפין אותו ל
ואם לא מת היו משליכין עליו אבן גדולה
בזאת לא היה מת ׃ סימן שמן השמ
לצערו ואז היו כל ישראל רוגמין אות
ודין השריפה לא היתה בדרך אכורי
כ"ג ועושין היום בפורטוגאל וס
לאותם האנוסים ושבוים תחת ידם ׃ א
אותם באש ונשרפים ׃ אמנם היו נוס
בזבל עד ארכובותיו ׃ ונותן סודר קש
הרך כדי שלא לצערו ׃ וכורך על צוארו
היו מושכין הסודר כל אחד אצלו עד שפו
ופתילת בדיל מתותך היו משליכין לתוך פ
קלה מהסקילה ׃ וחמורה מסייף
כי בסייף יש נ"כ רחמנות שלא היו
אותו כמו ששוחטין לבהמות ׃ ולא
עותה בבטנו ש נגרזנו אלא דרך שהוא הי
את ראשו בבת אחת כדרך שהמלכים
לשרים החשובים דרך כבוד ׃ והעפ"כ
אעליכן מתקבלי תאמת דזו חמורה מהנ

לחוין

תרי״ג

דהרי החנק לא היו חונקין אותו במים ׃ ולא
פחות כמו שנוהגין עכשיו לחנוק
בתליה ׃ רק העדים בסודרין כאמור וזה מוסף
אצלו וזה מוסף אצלו ׃ עד שתצא נפשו ׃ ועל
כולם חס עליהם המקום ׃ וברר לכל א׳ מיתה
הראויה לו ׃ כפי הבערתו שאין עליה הבערה
בהיותו משקף בתוכם ׃ קצת רחמנות ׃ כדי
להורות לנו ׃ שנלך בדרכיו להתנהג בכך
הרחמים ׃ אפילו עם אותם שחטאו כנגדינו ׃
דלכך בא רבי עקיבא ׃ ותלה כל התורה כולה ׃
בפסוק ואהבת לרעך כמוך ׃ דהרי אנו מצווים
לברור לחוטא מיתה יפה ׃

נמצאו כל הרוגי ב״ד ׃ לפי החשבון פרט ׃
שערכתי לפניך ׃ הם ששה ושלשים ׃
שכנגדם יש נ״כ ל״ו כרתות ׃ וסימנך ל״ו חכמו
ישכילו ״ זאת התורה ׃ המתנהגת בצדק ובמשפט
וברחמים ׃ כי לולי משפט המות שמסר לב״ד ׃
אין העולם מתקיים ׃ ואיש את רעהו חיים בלעו ׃
והיו עוברים על כל המצות בשאט נפש וביד רמה ׃
והאלקים עשה שיראו מלפניו ׃ ולכן עוד יש מיתה
אחרת שמכניסין אותו לכיפה והיא דבר כולל
לכל חייבי מיתות ב״ד וחייבי כרתות ומלקות ׃
בתנאים הנזכרים בדברי רבותינו ז״ל דוק ותשכח
כי יש בה קצת מכל א׳ ממיתות ב״ד ׃ ולפי שאינה
מצוה לא אאריך בכיצד היתה נעשית ׃

אמנם הודיעך כי אפילו בענין המלקות יש

עשין תרי"ג

בו מלך הרחמנות • ועניים כך שכל מי ש
לאו שיש בו מעשה • או שניתקו הכתוב ל
ובטל העשה שבו • והתרו בו • שלא
מלקה אותו ל"ט מכות שהם מ' חסר א
יצירת הולד • וכנגד הקללו' שנתקללו ש
הנחש • גם מטעם דנעינן מכות
להשתלם • ולפיכך היה שליש מלפניו וש
מאחריו • שליש על כתף ימין • ושליש
שמאל • וברצועה של עור • לא במקלו
על פי מרובים • כמו שנוהגין בין בעלי
או בין הישמעאלים • שמכין אותם מכ
אין מספר דרך נקימה • אלא כאשר
את בנו • ואפילו בהכאות • לא רצה ש
ילקה יותר אפי' מכה א' • ובזה ל
להלקותו • וקראה הכתוב לזו הכאה ר
אם מת בה • היה גולה • עוד תראה שמי
מיתה ומלקות תרתי • לא עבדינן ליה
תחילה ואח"כ להמיתו דקים ליה בדרבא
וכן חייבי מיתה חמורה שנתערבו במ
היו נדונין כלם בקלה שאין הולכין בדבר
אלא להקל • ולכן היו משקין לנהרג
לבונה כדי שלא ירגיש בצער המיתה

ודע שהיו קוברין עם הנהרג הכלי ש
וגם העץ שתלו אותו עליו כמ
הבהמה שהרגו והנתלין היו שנים • והמ
ע"ז • והמגדף • שהיו סוקלין אותו ותלו

לחוי

י"ג

ולין אותם · מטעם ששנים אלו שלאוי יד במלך
הטיחו דברים כנגדו · כדכתיב וקלל במלכו
באלקיו ופנה למעלה וכיון שקללו עלמן כעין יש
צוה לתלותו על עץ יבש ואעפ"י כן צוה להתירם
מיד ולקבור אותם קודם שקיעת החמה במ"ש זה
קוסר נוה מאיר בדרך כל ספר הרוגי ב"ד שהיה
מצוה לקוברם כולם · כי די לו בעונש שקבל
ולא רצה הקב"ה שיתבזה יותר · שלא יאמרו מפני
מה נהרג פלוני מפני שעבר עבירה פלונית ·
והרי זה כמלא נענש עונש שני · מלבד שעם
שבכתוב כי קללת אלהים תלוי · שאמרו ז"ל משל
לשני אחים וכו · מלבד טעמים אחרים שיש
בענין בקבורה לנמה היא כל מה דאפשר ובמלין
את מתו עובר משום בל תלין · ואם הלינו לכבודו
מותר · הכל מצד החסד והרחמים · ללמדנו
חיוב מצות גמילות חסדים דאין לה שיעור · והיא
מצוה כוללת ואין לה גבול · כי בה האדם יתדמה
ליוצרו שהוא גומל חסדים עם כל בריותיו הרעים
והטובים :

מט לדון דיני קנסות שנא' וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו וגו' ·

(מצוה זו מבוארת מן השכל כי היא לתיקון הישוב
המדיני שהמזיק את חבירו חייב בחמשה דברים ·
נזק · צער · ריפוי · שבת · ובושת · והאדם
מועד לעולם לשלם מיד שלם מן היפה שבנכסיו ·

ואין חייב בבושת · עד שיתכוין · ומפי השמ
למדו דהאי דכתיב בקרא עין תחת עין וגו'
אלא ממון · וגם זה הוא דבר שהשכל
ומורה עליו לפי שאין כל עצמי אדם שוין ·
השוטר יבא להוציא את עינו מהפחד
שיפול עליו תצא נפשו והתורה לא אמרה
תחת עין · גם ידוע דאינו דומה הצער
לאדם כשיבוא לו המכה פתאום · לצער
לאדם בזמן שבאים לכתחלה להוציא את עינו
וגם ע"ש על הבושת וקלותה את כפה
לפי שאין בושת בני אדם שוה וצריך אומר
אומד אלא בממון וכל זה ברור :
ולפי דאולפת האפיקורסים תר"ן
המתלוננים ומתלוננים על עיקר
שנע"פ נודעת דלפי דעתם המווהם
להוסיף ולגרוע בה ולשנות את לשונה
כי את"ר אומרי' אם כן הוא למה לא נכתב
בפירוש שמנן ולמה זה קרי וכתיב ודרשת
שומרי תורה יתגרו בם ואמור יאמרו להם
בלבד אתנו אין כמה גופי תורה הם תלוים
אות · או בג"ש או באחת מי"ג מדות ·
מקרא מרובה · והלכה מועטת · ויש מק
מועט · והלכות מרובות · ומי שהוא מבני
יצחק וישראל · ומתלמידיו של מרע"ה שע
רגלי אבותיו על הר סיני · מאמינים
מאמינים שקבלנו האמת במה שהוא אמת ·
מהרהרים

תרי"ג

מהרהרים עליו · משעם המון ומקובל וירוש
אצל חכמי קבלת האמת שקבלו מתוכן דבר זה ·
וכל כיוצא בו · שם אוזנך ושמע דברי חכמים
וחידותם · דלפי שכל התורה כולה שמותיו של
הקב"ה · ולפי סוד השם ההוא היה צריך הכתוב
לקצר או להאריך · או לגמות · מכוונת פשטי
הכתובים · כי התורה היתה כתובה לפניו דרך
שמותיו ית' בלא פיסוק תיבות ולא ניקוד ולא
טעמים וקריאתה היתה קריאה רוחנית · לא
גשמית · ולכן המלאכים היו מקטרגים בנתינתה
לתחתונים · שנא' אשר תנה הודך על השמים
עד שאמר להם הקב"ה · שיש לתחתונים קריאה
גשמית בה · אז הודו ואמרו מה אדיר שמך
בכל הארץ וכיוצא ומצאתי בדברי אלה אשר כתבם
החכם מוהרד"ב ז"ל בספרו מגדל דוד · וסיים
דבריו בתוספת דקדוק אלו · שלזה נתכוון רבינו
סעדיה גאון ז"ל שכתב בס' האמונות וז"ל אלו
דברי תורה כל ענייניה בלשון כוללת ודבורה
אחת לא יכלל בו לדעת כל סתרי החכמה והבינה
שבתורה באה בחכמה אעפ"י שלא פירשה · כי
דברי תורה יש לה פנימי וחיצון גלוי ונסתר ·
כמו שנא' אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי עכ"ל ·
ועוד סיים דבריו ז"ל · ואעפ"י שלא יהיה כוונת
הרב כן מ"מ"ם הוא אחת בנוי על עיקרי התורה
ויתורצו בו כמה קושיות שיש בזה וכיוצא בו הרי
יש כמה מלות יתרות ולא מצאו להם צריכות

# אלה המצות

תרי"ג

משין

כגון טוף דבור · ושם באגדה · ורבים כאלה
והאי · יודע שאמרו בעלי הסוד ·
ביד או כעין פונם בדוגמתו למעלה.
כפסוק באשר יתן מום באדם כן ינתן בו ·
מה עושה הקב"ה · מביא רגע אחר ·
עינו למטה · מדה כנגד מדה · ולכן כתיב
עין תחת עין · וזהו טעם בנותן דמים ולא
כי שלית לדבר עבירה הוא · אבל עדיין לא
עונו · לכן הקב"ה אשר בידו נפש כל חי ·
כל בשר איש · מזמנם לפונדק אחד ·
הדבר שיבאו שניהם · ומי שהוכה יכה ·
א"ם תורה עין תחת עין · ונותן לו דמים
לו מבראשונה · והרי ע"י זה כמלאו מספר
אמת · כדקי ימרין · דנה הוכה ונטל דמים
שוכה ונטל דמים · והצור תמים פעלו · כי
דרכיו משפט · והוא אומר · ומשה אמת ·
אמת · ולא יכחיש דבר משפט ה' ·
ושלום · שלא משכתי ה' אשר יכחשו לו ·
ואתה רע לך · שלא להרהר אחר השכינה ·
תורה שבע"פ · המסכנת אותנו · בתוך
הגלות והטלטול שאנו בו · דלכן אמרו ·
ארבע מיתות ב"ד בטלו · דין ארבע מיתות לא
לא בטלו · כי יד ה' לא תקצר · ובכל עת
זמן · הוא רב להושיע · ומשפט לו יפים
לאיש כדרכיו · וכפרי מעלליו · להגיד כי ישר
ה' צורי ולא עולתה בו · והוא בונה אותנו ·
לשוכליו וגו' ·

תרי"ג נזקין

ב להיות ב"ד הורגין בסייף שנאמר נקם ינקם : (שכן כתיב חרב נוקמת)

בא לדון דין שור שנאמר וכי יגח שור את איש ·

מלוה זו שנו אותה חכמים בלשון המשנה וכללו
בה מצות כ"ג כ"ה כ"ו. בחומש הרמב"ם ארבע אבות נזיקין
השור והבור הבן וההבש · כי אלו הם אבות
המזיקין וגוף הנזק ומהם נמשכין כל השאר והם
התולדות · ואמרו חכמי תרמז דהראש שלהם הוא
השור שהשטן מרקד בין קרניו ומעשה העגל
יוכיח :

ולכן צריך שתהיה מעולה שלא יזיק דרך
הלוכו לא הוא ולא שאר תולדותיו דהם
שאר בהמה חיה ועוף · אלא שדבר הכתוב בהווה ·
ואם שור תם משלם חצי נזק מגופו · ואם הוא
מועד משלם נזק שלם מן העלייה · ואם המית
את בעבד יומת · ומשלם בעליו · שלשים שקלים ·
ואם המית בן חורין יומת · והבעלים משלמים את
הכופר · ותולדות הקרן כקרן · והשן מועדת
לאכול את הראוי לה :

בן המזיק השני הוא הבור חפ"י שאין בו רוח
חיים · והבור רק אין בו מים · אבל
חשים ועקרבים יש בו · ולפיכך החופר בור
רה"ר חייב בנזקי הבעלי חיים ופטור על הכלים ·
המזיק השלישי הוא השן הלמור שהוא מועד
לאכול

עשין תרי"ג

לאכול׳ כדכתיב כלחוך השור את ירק הש[דה]
ולפי שמכלה את הכל הוציאו הכתוב בלשון...
בשדה אחר ׳ כי בו נתגרה קללה כדכתי[ב]
בהמות אשלח בם׳ ולכן צוה הכתוב שישמ[ור]
בהמתו שלא יזיק כגון אפילו ע"מ לשלם :
וכן המזיק הרביעי הוא האש ׳ והשו[לח]
הבער׳ חייב לשלם מה שהזיק אשו׳ כי
על ראש רשעים יחול ׳ אמנם בסיבה...
גדיש או הקמה׳ כדכתיב כי תצא אש וגו׳
התכלית לפי פשוטו מבואר מן השכל׳...
כל אלו לתיקון הישוב ׳ ולהעמיד הדין...
שלא יזיק אדם את חבירו׳ לא בגופו׳ ולא...
ואפילו ע"מ לשלם אסור ׳ ולהיות הק...
אני נוק ׳ הוא מטעם שהבעלים לא...
בשמירתו׳ ודרכי התורה הם דרכי נועם ו...
פשרה ביניהם׳ ולפיכך הוא קנס :

נב שלא לאכול בשר שור הנ[סקל]
שנא׳ ולא יאכל את בשרו׳

כב נג לדון דיני בור שנאמר כי...
איש בור ׳

נד לדון דיני גנב שנא׳ וכי יגנוב
שור או שה׳ (רל"ט ברמב"ם...
על זה)

ענין איסור הגנבה הוא פשוט ומבואר׳
הגונב ממון אפילו של גוי עובר בלאו ׳...

לאוין

שוה פרוטה ופחות מזה אסור · ואין לוקין עליו
לפי שניתן לתשלומין · והגנב חייב לשלם כפל ·
ואם גנב שור משלם חמשה · יש אומרים משום
שבטלו ממלאכה · וי״א דהתורה חסה על הגנב
שטרח להוליך השה על כתפו · ולפיכך אינו
משלם אלא ארבעה · אם טבח ומכר ·

ועוד יש טעם הגון באיסור הגנבה לחייבו
קנס לפי שהוא מכחיש בהשגחתו ית׳
בפרטי בני אדם שהוא זן את הכל ומפרנסם
אותם תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה · כי
אין תשובה לפניו ית׳ להכין לעורב צידו · והא
[illegible] היה בוטח בה׳ ית׳ · כי רב כחו ·
[illegible] ודאי לא יחסר לחמו · אם כן
בהיותו מחזר אחר הגניבה הוא עושה עין של
מעלה · כעין עין של מטה · שאין בו השגחה
לפיכך חייבו הכתוב קנס ·

ואם במחתרת ימצא הגנב אין לו דמים דהרי
אם יבא בעל הבית להציל ממונו יעמוד
עליו ויהרגנו · ולפיכך אמרה תורה הבא להרגך
השכם להרגו · ועל זה ודאי כמוהו כל מלכי ארץ
לחייב מיתה לגנב ·

עיין מ״ש לקמן במצות תקס״ד וכרון דברים
אלו שהן מיסודו של עולם · ויש נפקותא
לענין דינא · כמ״ש בלקט אבן העזר דף נ״ב
[illegible] עליו · דכתבתי דאפילו לקטן · מסוגיית
[illegible]רא משמע דדוקא לענין הכפל · בכתוב
ממעטו

ממעטו · אבל הקרן אפילו הקטן חייב
והרמב"ם ז"ל כתב דכל דבר התלוי
יש לו עיקר בתורה · ולכן כתב דראוי
להכות לקטנים כפי כח הקטן על הנהגה
שלא יהיו רגילין בה · כי סוף סוף
לידי שפיכות דמים · ולכן חובה על
להודיע את הקטנים ואת ההמון הדומים
שאינם יודעים בחומר איסור הגנבה ·
לכל אדם מן התורה · ואין להקל בה כל
בפרט אלים הישראלי שקק"נ בה עם ואם
עמו · וכדי שלא יאמרו א"ה ע"א לישראל ·
אתם · פתח בבראשית · וכח מעשיו הגיד
כדי ליתן להם · נחלת גוים · ולא יבואו
בכבודם שהוא כבוד שמים · ודעו
ניכורי כל המפיד הקב"ה על איסור
ונזילה דים בכלל איסורן איסור ע"ז ·
כנגב מכחם אלוה ממעל · ולפיכך
לא תגנוב ולא הכחד דוק והארן
איסורו :

כד **נה** לדון בנזקי מבעה והוא
מבער והיא הנקרא תולדת
ורגל שנאמר כי יבער איש שדה
ושלח את בעירה ובער בשדה
מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם

כה **נו** לדון בנזקי האש שנאמר כי
ומצא קוצים ונאכל גדיש

או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה ·

נז לדון בדין שומר חנם שנאמר כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגונב מבית האיש ׃

טעם מצוה זו · ומצוה נ"ט מבואר דשומר חנם שאין לו הנאה כלל · יהיה פטור מהכל · אבל שחייב בפשיעה משום דדמי למזיק בידים · ושומר שכר והשוכר שיש לו קצת הנאה חייב בגנבה · לפי שהם קרובים לפשיעה ופטור מן האונסים דמתא הוא ליה למעבד · ושואל שכל ההנאה שלו מתחייב בכל · חוץ ממשמתה מחמת מלאכה דלאו לאוקמה בכילתא שיילה ׃ ונקוט כללא זה בידך כי נושא שכר והשוכר דין אחד להם פטורין מן האונס · ונשבעין · וחייבין בגנבה ואבדה · ושומר חנם נשבע על הכל · וחייב על הפשיעה · ואם בעליו עמו · לא ישלם · ואין השוכר רשאי להשכיר · ולא השואל רשאי להשאיל · ודין השומרים אינו נוהג אלא במטלטלין · אך לא בהקדש ונכסי גוים ׃

נח לדון בדין טוען ונטען שנאמר על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה וגומר ׃

דין מצוה זו · שאם טוען על חבירו טענת ממון פקדון · או הלואה וכיוצא בזה · אם הודה חייב לשלם

עשין | תרי"ג

לשלם · ואם כפר בכל פטור אפילו משבועה
דחזקה אין אדם מעיז פניו בפני מי שהוא חוי' לו
(וחכמים מפני תיקון העולם כדי שלא
שנתקלקל תקנו שבועת הסת) ואם מודה במקצ
או שבא עליו עד אחד חייב שבועה מן התורה
שנאמ' כי הוא זה · בעד א' נאמר לא יקום עד
לכל עון ולכל חטאת אינו קם · אבל קם
לשבועה · דחזקה אין העד מעיד שקר ·
התורה שמרה ע"פ ש"ע יקום דבר · ל
אמרה תורה הטל עליו שבועה · כדי
לדברי העד · וכן בשהודה במקצת אמרינן
שהוא חייב לו · ואין לו מה לשלם · לכן
התורה עליו שבועה פי היכי דלודי ליה בכולי
וכל מי שהוא חייב שבועת הסת · ודלה
השבועה על התובע · מהפך · (וכבר
להפך כל שבועה) והעיקר הוא להודיעינו
יהיה הדין נגמר ע"פ ידיעת הדיין · לפי
שאומדן דעתו יהיה אמת · אין לסמוך · כי
ע"פ עדים · או שבועה · כמו שיתבאר
פ"ב מספר הכללי :

כח | נט | לדון בדין שומר שכר שנאמר כי יתן איש אל רעהו חמור או ש
או שה וגומר :

כט | ס | לדון דיני שואל שנאמר וכי יש
איש מעם רעהו ונשבר או מ

מעליו אין עמו שלם ישלם :

סא לנקום המפתה שנאמר וכי יפתה איש בתולה אשר לא אורשה וגומר :

וקנס זה של חמשים שקל כסף אינו אלא דמי השכיבה לבד אבל חייב לתת בושת הנערה ופגם המשפחה הכל לפי חשיבותה ואין דין זה נוהג אלא כשאירע הדבר במקרה אבל אם הוא רגיל בכך הרשות ביד ב"ד לדון בו כפי צורך שעה לקיים אותו קנס חמור כדי לעשות הרחקה גדולה מפני הזמה ולדעתי חייב כרת משום נדה :

סב שלא להחיות מכשף שנאמר לג מכשפה לא תחיה :

ואמרו רבותינו ז"ל למה נקראו שמם כשפים שמכחישין כח פמליא של מעלה ודע כי העבירה הזאת אבי אבות הטומאה והנזקין שבעולם וכמה אלפים הפילה ולכן חייבה התורה מיתה עליה ולא עוד אלא שאמרו אמה יכול להמיתו במיתה האמורה בו אתה מצווה להמיתו בכל מיתה שתוכל דלכך נאמר מכשפה לא תחיה מכל מקום והוציאו הכתוב בלשון מכשפה לפי שפעולות זו כמלאכת בנשים יותר מהאנשים ומ"מ שדבר הכתוב בהווה ואינו לוקה מפני שאין בו מעשה ועיין בספר הכללי תקי"ח ולפי

שהמכשף מזיק את העולם בלתי שידעו
לפיכך הזהיר הכתוב לבית דין שלא
בדינו · אלא ימיתוהו בכל מיתה דאפשר
דשמעון בן שטח שתלה שמונים נשים
וכו' · ואם עברו ב"ד ולא עשו בו משפט
על עשה ועל לא תעשה · מה שאין כן בכל
מיתות ב"ד שאם עברו ולא עשו בו משפט
בעל עשה לבד · ולפי שכל מעשה הכשוף
ע"י עישונים וקיטורין · לכן סמך לו זובח לא
יחרם וגו' והפסיק ביניהם באיסור כל שוכב
בהמה לרמוז מעשה בלעם עם אתונו ·

## סג שלא להונות לגר צדק בדב
## שנאמר וגר לא תונה ·

הוא לשון האכלמה ובכפלה הזהרה לא
שנה · ובספרי שלא תאמר לו אמש היית
ועכשו נכנס תחת כנפי השכינה · ולפי ש
מעונה והשתפלה בגרותו · החמיר
עליו אחר :

## סד שלא להונות גר צדק בממ
## שנאמר ולא תלחצנו ·

ואמרו בגמרא שהמאנה את הגר עובר משום
תונו איש את אחיו · ומשום גר לא תונה · ולא
עובר משום לא תלחצנו מוסף על האזהרה ש
נכללים בה ישראל (ר"ל אונאת ממון) ועל ש
אינו נוקה :

סה שלא

תרי"ג לאוין

כה שלא לענות יתום ואלמנה לא שנא' כל אלמנה ויתום לא תענון:

האזהרה הזאת כוללת שלא לענותם לא במאמר ולא במעשה · ויעזור להם בכל דבר דאפשר וכל המרבה הרי זה משובח והמבטל עובר על לאוים והמענה אותם אמר הי"ת והרגתי אתכם · אבל אין לוקין עליו · והחינוך נתן טעם ע"ע:

סו להלוות לעניי ישראל שנאמר אם כסף תלוה את עמי את העני עמך ·

ולשון מכילתא כל אם שבתורה רשות חוץ משלשה וזה אחד מהן ואמרו אם כסף חובה · אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת"ל העבט תעביטנו חובה ולא רשות · ואמרו ז"ל דגדולה מלוה יותר מן הצדקה · כי יש בה משום הרחמנות והחמלה · ולפיכך צוה שלא ינוש אותו ואם יודע שאין לו מה לפרוע אסור לעבור לפניו · לפי שהוא מתבייש ומצטער ודוחק את השכינה · וכלפי מעלה כתוב בכף הדמיון לא תהיה לו כנושה · וגם הלוה אסור לו לעכב ממונו של חבירו · ולומר לו לך ושוב ומחר אתן · כי הרי זה מרפה ידי עושי מצוה ועליו ועל כיוצא בו נאמר לוה רשע ולא ישלם: (ועיין מש"ל במספר הכללי מצוה תע"ד ות"ק:)

סז שלא יתבע ללוה עני ולא יג[...]
לו כשידע שאין לו שנאמ[ר]
לא תהיה לו כנושה :

סח שלא להשית יד בין מלוה
ברבית ללוה להיות ערב ש[...]
ועד שנא' לא תשימון עליו נשך ׃

כתובים הרבה ודברי רז"ל מורים על חומר איסו[ר]
רבית ׃ ולהבדיל אפילו כל אה"ע מרחיקין את
זה מאד ׃ כי הוא ית' חפץ בישובו של עולם לבל
יבלעו איש את רעהו מגלי שירנים ׃ כי לא[...]
זמן ימלא את ביתו ריקם מכל טוב והוא לא יד[ע]
ולפיכך החמירה עליו תורה וכפל בה לאוין
וחסרו על הנותן ועל הלוקח דהרי מפי השמועה
למדו דמה שאמר הכתוב לא תשיך פירושו לא
לא תשיך כלומר לא תעשה שאחיך ׃ ישך
לוחך ׃ ונשך ותרבית אחד הם אלא לעבור עלי[ו]
בשני לאוין ׃ נמצא למדין דהמלוה את חבירו
ברבית עובר בששה לאוין ׃ משום לא תהיה לו
כנושה ׃ ומשום את כספך לא תתן לו בנשך
ובמרבית לא תתן אכלך ׃ ומשום אל תקח מאתו
נשך ותרבית ׃ ומשום לא תשימון עליו נשך ׃
ומשום ולפני עור לא תתן מכשול ׃ ולדעת קצת
רבוותא איכא לאו הבא מכלל עשה ׃ לנכרי
תשיך מכלל דלאחיך לא תשיך (ולדעתי אם הוא
לאו עובר נ"כ על לאו דלא תלחצנו דאין לך
לחצ[...]

לאו

חרי״ג

לחילה והוכחה גדולה וזו של רבית) : והמלוה
עובר בששה לא תשך לאחיך · ומשום ולפני עור
לא ת״מ · ערב ועדים · וסופר שטרין משום לאו זה
דלא תשימון עליו נשך · ומשום דלפעמים מלוה
לו בלא עדים לא עבדי · מיהו כל לאו דלפני עור ·
הא למדת שאם לא רצה להלוות לו אלא בעדים
ערבו עברי נמי אלאו דלפני עור · וכל מי שהוא
סרסור בין שניהם או שסייע אחד מהם · או
שהורהו · עובר משום ולפני עור · ומשום לאו
זה דלא תשימון · לא עברי · שהרי לא קא עברי
מידי · (וכתב בעל החינוך דאין לוקין על לאו
זה דכיון דמלוה ולוה לא לקו · היינו טעמא דהכי
דאתו נמי תרוייהו ילקו · אמנם בעל הסמ״ג מביא
בשם ר״י בפ׳ איזהו נשך · שאם גבה לוקין שהרי
נעקרה משולחן · והמלוה יש לו עונש די והותר
במה שמכתיש ביציאת מצרים וכו׳ · ואחריתו ישיבה
הרבית מכלה אותו ואת עציו ואת אבניו · מלבד
שצריך ב״ד יפה ויפה להוציא ממנו הרבית שלוה
ולהחזיר למי שנלקח ממנו · אבל אין לוקין עליו
כ״כ הרמב״ם ז״ל בפ״ד מהלכות מלוה הלכה
ב׳ ע״ש :

## סט שלא לברך השם שנאמר לא אלהים לא תקלל :

(וזה אזהרה ועונשו · ונוקב שם ה׳ מות יומת ·
לפי שלא ענש הכתוב אלא א״כ הזהיר · וזרו לא

אזהרה למברך מהאי קרא. שהוא אזהר
ענין זה ואזהרתו. ואמרו בסיפרי על שם ה
במיתה המפורשת בתורה שיסקל. וע
הכוויין באזהרה. ובמכילתא אלקים לא
ליתן לא תעשה על ברכת ה'. ודע שאין
נכנס בסוג לאו שבכללות מפני שכולל בו
קללת הדיינים. דהנה לאו שבכללות היינו
ימצא לנו בשום מקום ענין מהענינו
ממנו אלא מן אותו לאו. אמנם כשתקדים
כשיותינו מוזהרין מן אותו דבר כגון הבא
ונוקב שם ה' וגו'. לא נקפיד אם היתה ה
בביאור. או היתה בפרט. או בכלל.
שהיא כולל גם הדיינים. לפי שאלא אלק
משותף הוא:

ודע שלמגדף היו תולין אותו כעובד ע
בכל חייבי מיתות ב"ד מי שהיו
ידיהם עליו ואומרים לו אתה גרמת לעצמך
וזולת המגדף. והטעם פשוט כמ"ש מוהר
כי בכל העבירות הילה"ר מסית ומטע
האדם וכופה אותו לעבור בהראות לו שום
או תכלית. אבל בעבירה זו אין בה לא ה
ולא תועלת. ולא שום תכלית. רק כמ"ש
אשר העושה ביד רמה את ה' הוא מגדף
לבו. הוא מוציא עצמו מכלל הנבראים.
מהללים ומפארים את שם כבודו. ואפילו
כדכתיב או ירבנו עלי היצר. ואפילו יהדו

בת״ש ונענש הארץ ואירות שמענו • ותועבה זה
דמה שהבדילו הי״ת מכל בעלי חיים • הוא הבדיל
את עצמו לרעה • והלשון כי הוא מאחד שבאברים
מכוון כנגד בריאת המאור • שזה מכריע לב״ד
הקטון • וזה מכריע לב״ד הגדול של מעלה כדתנן
בפרקין דס״י • שלא נברא כי אם להלל ולפאר
ולקדש • ולשלם שמו יתברך ויתעלה • וזה מהפך
הקערה על פיה ובאחר מות מקיים התלויים בלשון
לכן איש לשון בל יכון בארץ • סומכין את ידיהם
עליו • ואומרים לו דמך בראשך • שאתה גרמת
לעצמך • ולא לאחר עמך • כי דבריו אלה לא
מעלין ולא מורידין ולא עושין רושם למעלה בכל •
וקללת חנם לו תבא • כי נפסק שיחו • ממקור
הברכה שהוא שם זה יתברך מקור כל הברכות •
ולפיכך בסכמת רוב הפוסקים • שאינו חייב
מיתה • אלא על שם המיוחד ברוך הוא • שהוא
שם העצם :

**ע** שלא לקלל דיינים שנא׳ אלהים לא תקלל : לט
בשם לו כנוי לוקה שתים

**עא** שלא לקלל נשיא או מלך שנא׳ ונשיא בעמך לא תאור • מ

שתי מצות אלו מקושרות במצות רל״ח מאזהרת
הכללי שנצטוינו שלא לקלל לשום אחד מישראל •
בין גדול • בין קטן • ואפילו חרש • ואפילו המקלל
את עצמו • באחד מן השמות • או כאחד מן
הכנויין

הכנויין · והעדים התרו בו · לוקה ·
דיין לוקה שתים · ואם היה נשיא לוקה ש
ואם היה אביו שקללו בא' מהכנויין לוקה
וכן אם קלל עצמו · והוא דיין ונשיא לוק
נכלל לאו זה · ושמות כל עם לועז שק
להי"ת · הרי הן כשאר הכנויין · והמק
לוקה · ואדור · בו שבועה · בו קללה ·
בו שמתא :

מכאן · אמרו יש מדבר דבור אחד · וחי
משום ארבע דברים · הכל
לאהבת האמת והשלום ולקיומו של עולם
המלך והנשיא · והדיין ממעמידי העול
כדכתי' מלך במשפט יעמיד ארץ · ולפיכך אר
אגים עליך מלך שתהא אימתו עליך ומלך
על כבודו אין כבודו מחול · ואם הרשו
נתון לכל א' לבזות ולקלל את השופטים ·
יסור הדת והמשפט לארץ יפול : כי יהו
מוזים ובלתי נשמעים · ואיש את רעהו ·
בלעו · דהנה על הרוב הדיין והנשיא שנוי ל
כדאמרה להו במילי דשמיא · וכדי שלא
עליו ויתעוררו מלחמות · ולא יעמידו המשפ
שלו · לווקה תורה עליהם :

וכן על קללת האב הענישו תורת עונש
לפי שהוא כפוי טובה · דאין בכל ה
גדולה ממנה · דמי ירא אותם לחבר את
שהביאוהו לחיי העה"ז והגדלוהו על ברכ
וי

ותרי"ג להוין

הדעינו את עצמם כדי להאכילו ולהשקותו
פיולא · שינא אא"כ לקללם · ומקללת לכל א'
מישראל יושך אליבא ולפעמים לידי רציחה כמו
שנראה בחוש הראות שעל דבור קל פחות
מהקללה הורגין זה לזה · לכך הוזהרנו עליו
ואפילו על קללת עצמו אמרה תורה השמר לך
ושמור נפשך מאד ואז"ל לעולם אל יפתח אדם
פיו לשטן · א"כ זה המקלל את עצמו או לא'
מישראל אינו חפץ בברכה ולא די שנתרחקה
ממנו · אלא שקללה שבואהו · לפי שמקלל את
האדם שנברא בצלם אלקים :

ועוד שלא נתלה לאו המקלל את עצמו היינו
טעמא לפי שהרי הוא בכלל ישראל ·
ובכר מנה לא תקלל חרש · דנקט חרש · כמו
שנקט עור · מעפ"י דאין הבדל בין חרש לאחר ·
רק דנקט עור · אתרא · לפי שמי שחסר ממנו
איזה כח מכחות החושים מוכן לקבל הבזיק
מהחוש החסר בו יותר ממקום אחר · כגון העור
מהמכשול האבן נגף והיא העצה שאינה הגונה לו
ואחרש הקללה פועלת בו יותר מאדם השומע :
(ועיין בזוהר ח"ג דפ"ה ע"א וע"ב) :

## עב שלא להקדים תרומה לבכורים ומעשר לתרומה שנא' מלאתך ודמעך לא תאחר ·

תח

ומשום דהוי לאו הניתק לעשה אינו לוקה · גם

האסור

אפשר דכיון דבקריאת שמע תלוי׃ הרי עקימת
שפתיו דהכא לא הוי מעשה׃

**ע״ג.** שלא לאכול מבהמה טרפה שנ׳
ובשר בשדה טרפה לא תאכלו׃

רישיה דקרא ואנשי קדש תהיון לי כדי להודיעם
שעל ידי שנתקדש במאכלות אסורות תהיה
נקדושה שלו׃ ועמ״ש דוד ותורתך בתוך מעי
הרו״ל אינו היא תורה שבתוך המעים׃ הוי אומר
מאכלות האסורות׃ המטמאים את הנפשות
ומולידים טבע רע במזג האדם וחוליים רעים
ומשונים אשר לא יוכלו הטבעיים להבינם ולעמוד
על אמתתם׃ כי כל אדם נבער מדעת׃ וכל מה
שהשיגו חכמי הטבע אינו כטפה מן הים׃ ואת
דבריהם קיים אלא בהשערות׃ ועל ברוב נלאו
נודקות׃ ואלו אין לנו אלא להאמין׃ לבורא
כזמן הבקי ומומחה סברא את הכל׃ והמניא
הכל׃ מאפס המוחלט׃ כי יאמר ית׳׃ והוא יודע
מזג וטבע כל דבר ודבר בפני עצמו׃ ופעולתו׃
ופעולת תערובתם׃ אם טוב ואם רע׃ והזמן
המעותד להם להועיל ולהזיק׃ ולכן די לנו במה
שהוא יאמר את זה תאכלו׃ ואת זה לא תאכלו׃
דודאי נדע כי רוה מזיק׃ וזה מועיל׃
ומוהרמב״ן ז״ל כתב דקרוב הוא כי בסיני זה
לא נתגלה טעמם׃ כדי שלא
יתחכמו בעלי החכמות׃ לומר אני קבלתי תור׳

פי׳ ולא הזיק לי׳ או יאמרו דבר פ׳ לא יזיק אלא בזמן פ׳ או למי שטבעו קר׳ או אם ויבואו להכחיש התורה׳ ולהתיר האסור׳ ולכן נסתם הדבר׳ כי הוא ית׳ היודע ועד׳ שורשי מזיק׳ ובסופו להזיק׳ ולכן עינינו הרואות באה״ע׳ שיש בהם כמה חכמים בעלי תחלואים שונים ומשונים נגועים בבשר׳ מה שאין כן בין בני ישראל על הרוב אם לא על הכל:

וכבר כתב הרמב״ם ז״ל בהלכות דעות הואיל והיות הגוף בריא ושלם׳ מדרכי ה׳ הוא שהרי אי אפשר שיבין או שידע דבר בידיעת הבורא׳ והוא חולה׳ לכן לזה יש להתרחק מן המאכלים המולידים חולי בגוף׳ כי הגוף הוא כלי הנשמה׳ ואם יתלבשו בכלים׳ לא תוכל לעשות בהם פעולותיה׳ ופעולות הנשמה היא עבודת הבורא ית׳ והרי אתה רואה שקצים ורמשים נפשו של אדם קצה בהם׳ וכל דבר שהנפש קצה בו׳ אין ספק שהוא מזיק לגוף ולנפש׳ ומכאן תבין לשכר איסורי מאכלות כי מולידין עפוש רע׳ וחולי בנפשות׳ וממעטין שלמות האדם׳ כי בשלמות הגוף על תכונתו׳ תלוי שלמות הנפש כמו שכתבנו שהוא כדמיון עששית שהדקה תאיר יותר מהעכורה׳ והכל כפי המאכל שהיא מסתפקת ממנו לפי דקותו׳ ועל כל המאכלות נאמר והייתם לי קדושים:

ובמה שכתבתי יספיק לניקור עם שאסרה

# אלה המצות

תורה בכל השקצים ורמשים · בעוף ·
ובבהמה · ובחיה · וברמש · ובדגים · ובחגבים ·
ואיסור נבלה · וטרפה · כי הנה כל בהמה שנולד
בה חולי הממית אותה לבסוף · הוא בהכרח כי
מתחלה יש בה חסרונות · ומוליד חוליים ותכונה
רעה בנפש · כי לכל דבר יש התחלה · ואם תורה
כי באורך הזמן ימלא ההפסד · מחמת הטרפות ·
תתחייב להודו כי ברגע הראשון התחיל ההפסד ·
ואין ספק דכל בר דעת יתרחק מן הכוק ואפי'
ממיעוטו · ולפי שלא נתנו חכמים דבריהם
לשיעורין גם התורה אסרה כל מין נבלה וטרפה
שיהיה כמו שיהיה ישכימו בו הרופאים · או לא
ישכימו · בכל אחד · דילמא שהתורה הספיקה
לאוסרם עלינו · להנאתינו ולטובתינו ולבריאות
גופינו ונשמתינו ׃

ולכן לאו זה כולל בו כמה דברים ודבר הכתוב
בהווה בשדה · מקום שרוב הבהמות
מצויות להטרף · ולכן נאסר אכילתו אפילו כזית
מבהמה שטרפה אחת מהחיות הטורפים · או
שנולד בה חולי שממית אותה בתוך שנתה · גם
שלא נאכל בשר מן החי · ושלא נאכל בשר · שילא
חוץ ממחיצתו ומי שאכלו לוקה · ואין זה לאו
שבכללות · מהטעם שכתב הרמב"ם ז"ל בשורש
התשיעי עיין עליו ותמצא ברור דראוי שילקה על
כל אחד מהם ׃

מש"ין תרי"ג

לאוין

עד שלא לשמוע לאחר מבעלי הדין כשאין חבירו עמו שנאמר לא תשא שמע שוא : מג

מצוה זו מפתח גדול לכל הדינים ולפיכך הוציא אותו הכתוב בלשון שמע שוא • והזהיר את בעל דין שלא ישמיע דבריו לדיין כמ"ש מדבר שקר תרחק• כי התורה ירדה לסוף הדבר וקרא אותו שוא ושקר ואפילו דבור אחד אסור כמ"ש שמוע בין אחיכם• כי אז ושפטתם צדק• אמנם כשכבר נכנסו דבריו שלא באזני הדיין ודאי יצא להטות הדין• או להרגיל בחומר הדעת• או לחוס על הטורח• וכל כיוצא בזה• כי צריך הראשון נראינו :

עה שלא יעיד בעל עברות שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס : מד

זה פשוט כי מי שאינו חס על עצמו ואינו מדקדק לשמור המצות יעיד שקר• ומכ"ש אם יגיע לו הנאת ממון וכיוצא• ולכן אם עבר עבירה של תורה פסול להעיד מן התורה• ואם מדבריהם פסול מדבריהם (והקרובים פסולים בין לזכות בין לחובה) וא"ת למה לא אמרה תורה בפירוש אל תשת עד רשע• מאי אל תשת ידך• וי"ל דהוא אזהרה לעד שלא יצטרף עם הפסול ולא ישיק את ידו אתו• שהוא יודע שהעדות אמת•

משין תרי"ג

להגן

גם מזהיר לדיין שלא יקבל עדות הפסול אע"פי
שהוא אמת · ואם קבלו מעלה עליו הכתוב כאלו
ית הדין עם הרשע · והתורה אמרה מדבר שקר
תרחק · כדי שהדיין יחקור וידרוש את כל דבר
עדות שבא לפניו כדי להרחיק ולהתרחק
מהשקר ·

ועד אחד אינו קם אלא לשבועה · והדבר תורה
אין עד נעשה דיין · כמ"ש ועד אחד לא
יענה בנפש למות · בין לזכות בין לחובה · ומהו
שנאמר למות כלומר עד שהעיד בנפש למות · לא
יענה דבר · אלא ישב וישתוק · כי לעולם ישא
סברתו אחר עדותו · אמנם בדיני ממונות יכול
העד ללמד זכות אח"כ אבל לא ימנה עם הדיינים ·
ואלו הם עשרה סוגים · שמנו חכמים ופסלו את
עדותם · נשים · עבדים · קטנים · חרשים
שוטים · סומים · רשעים · אנשים בזויים
קרובים · נוגעים בעדות · ולאחרך פירושם ויל
נמור בי רעה לפני שהמלאכה מרובה · ואם תבין
לאמר כל דבר ודבר דרך פרט · תוצא אני מן
חלילה תסית דבריה' על שקורא כמשא כבד
ויתרשל מללמוד אפילו עיקר המצוה · לכן אקצר
כל מה דאפשר בפרט במצות העדות ואסמוך על
הקורא אם הוא חכם יבין מדעתו · ואין לו צורך
באריכות · ואם לא יספיק לו המועט שלפניו
ויתעצלו לקבל אותו · עמה שיהיה מרובה עד"ש
רבים מלאים חכול דייך · והי' ה' יאמר די לצרות
עמו ישראל ·

עמו · סלא

שורש חרי״ג לזוין

ע׳ שלא לחתוך עד שיהיו המחייבים פה
יותר על המזכים שנים שנאמר
לא תהיה אחרי רבים לרעות :

ר״ל לא תמשך אחרי אין רוב ספק במשפט מות ולכן המכילתא י״א מזכין וי״ב מחייבין שומע אני יהא חייב ת״ל לא תהיה אחרי רבים לרעות. וגם אמרו הטייך לטובה על פי אחד ולרעה על פי שנים וכולם מסכימים לזאת אינו הדבר שנאמר ושפטו העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת. והוא שלמד זכות לא ילמד חובה בשעת משא ומתן. אבל בשעת ג״ד יכול לחזור ולהמנות עם המחייבין. ובדיני ממונות די בשלשה דיינים. ופותחין בין לזכות בין לחוב׳ ומטין ע״פ עד אחד. ומחזירין בין לזכות בין לחובה. ובדיני נפשות אין מחזירין אלא לזכות אין מטעים שמחזירין לחובה ולא לזכות. ויש כמה חלוקים בין דיני נפשות לדיני ממונות. והכל סובב אמונת הי״ת על האדם שברא בצלמו. שלא יהרג כי אם אחר הבירור הגמור ושוליאו הדין לאמתו לפי רוב הדעות והמשא ומתן. של חכמים וידועים שהיו נמנין בין בסנהדרי גדולה בין בסנהדרי קטנה. ואף על פי כן לא יבא הדין לידי גמר ולא יחזיק כל אחד בסברתו. התורה ירדה אל סוף הענין כי הרבים מסכימו בו יותר מהמיעוט. והוא כלל גדול בכל

הדברים שאם נפל חלוק בפ"ס במולא ותוספ ת יוצא בו נלך אחר הרוב · ומן כתב הרמב"ם ז"ל בחבו׳ :

וכתב מורנו ז"ל שאם יש בין ב"ד של ג' אחד מהם שהוא ספק בתורה וכי נמצאות שהיה הרשע בהם · והשנים אומ׳ נקיים בכל · ואחרן חייב · והספק אומר פטור אין זו תורה תמימה שנלך בכיוצא בזה אחר הרוב · שאין הכרעת הבורים מכרעת כנגד היודע · אלא לעולם צריך שיהיו יודעים בתורה ובדיניה · ואע"פ שאינם שוין בחכמה נלך אחר הרוב · ומכל מקום אם קבלום עליהם הבעלי דינין בדינא ממונות הסכים שנלך אחר הרוב עיין עליו :

**עז** שלא ילמד חובה מי שלמד זכות תחלה בדיני נפשות שנאמר לא תענה על ריב :

( רפ"ג הרמב"ד ז"ל מש"ג )

לב **עח** לנטות אחרי הרוב שנאמר אחרי רבים להטות :

**עט** שלא לרחם על העני בדין שנא׳ ודל לא תהדר בריבו :

שאם ירע הדל לא הגדל שהדין יהדרנו מאחה טעם שיהיה ילכו כל א׳ לנגדו ולוחמו בפרט לאי שהוא בעל עבירה · כי כבר ידעו שיוכו בדין לכו מפני ישובו של עולם · כנגשות שלא נשתפני

דל · ולא נהדר פני גדול · ולא נטה הדין על
בעל עבירות · ואין מרחמין בדין וכולם צריכין
להיות שוין לפני הדיין בענין הדין ולא יגור מפני
איש דאם כן יהיה לאיש זרוע הארץ הפקר לפניו
ואת כל אשר יחפוץ יעשה ותגבר יד עושי רשעה
בהיות בוטח כי השופט מתירא ממנו · ואולי
והמשפט לאלקים הוא אין לנו לגור מפני איש
והיה ה' עם השופט אשר ישפוט בצדק את עמיתו
והיה כצדיק כרשע לענין הדין כי לא הצדיק
רשע כתיב ׃

לג פ לפרוק מעל בהמת חברו הרובצת
תחת משאה שנאמר כי תראה
חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת
מעזוב לו עזוב תעזוב עמו ·

לתקון היסוד ולהרבות שלום בין אדם לחבירו וגם
משום צער בעלי חיים · גם מטעם שאם ילך
ויניחנו יחידי בדרך אדם בהול על ממונו ויעמוד
מתעסק בטעינת משאו ויבא לידי סכנה · והרי
אלות פריקה וטעינה הם תחת סוג לא תעמוד
על דם רעך · ומטעם זה כלל הרמב"ם ז"ל הלכות'
אלו בכלל שמירת נפש · ונתנו חכמים שיעור
באורס פריקה בחנם · וטעינה בשכר · ומודד
עמו עד פרסה ובשכר · ומצוה כהלכתה לפרוק
ולטעון עם הבעל ההולך · כדי לכוף את יצרו ·
ואם כשמו אל ניל מעלת השונא · ובמ"ס בכפול
אויבך אל השמא ׃ ז ג פ ד פא סלא

**פא** שלא להטות הדין על בעל עבירה שנאמר לא תטה משפט אביונך בריבו ׃ (רצה לומר אביון במצות לדעת הרמב״ם ז״ל ולדעת הסמ״ג עני ואביון ממש) ׃ אינו לוקה אפילו בענין שעשה מעשה לפי שניתן לתקון ׃

**פב** שלא לחתוך הדין באומד הדעת אפילו ראהו רודף ובידו חרב ובה דם וההרוג מפרפר ׃ עד שיראו עדים גופו של דבר שנאמר ונקי וצדיק אל תהרוג ׃

דאם הדבר יהיה מסור לשכל ולאומדן דעת כל דיין לפי שכלו ׃ ולפי אומדן דעת שלו ׃ אם כן ׃ יהא מעט ׃ יבא להרוג נקי וצדיק ׃ ואין דבר קל להכשל בו ׃ כמי שסומך על שכל שלו ואומדן דעתו ׃ אלא על פי העדים ובחקירה ודרישה שבפסקת נהם יתברר הדבר ׃ אם היא בפי אומדן דעת על שים בו או לאו ׃ ולא ישפך דם נקי ׃ ט אומדן דעת הדיין טוב ׃ כדי לחקור עליו בידיעה ונסיון לראות ולדעת אם דעתו זך ונקי שהורה לו האמת ׃ אמנם לא לעשות בו מעשה ׃ כי כבר אמרו ותשועה ברוב יועץ ׃ והעדות שמעידין לפניו הם כמו יועצים שמורים לו על החיוב ועל הפטור שבנדון ההוא ׃ כי שמירת נדבר המשפט הוא דבר גדול כמ״ש דינו לבקר משפט ׃ ואני אמרתי בחבורי כל אדם בוני משפט שנאמר בחכמה מהירות ׃ פרק

תרי"ג

החרטה מחמת מכשולים שטרדין לאחר מעשה : ומשקר צ... ה"א לפי רז"ל עוד דמחזירין לזכות : ואין מחזירין לחובה : והיינו דחס יצא מב"ד חייב · ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות · הרי מחזירין אותו אפי' גבלה נפסק בב"ד ובכל פעם דינו · אפילו הוא בעצמו · היה רשאי לומר · יש לי ללמד עלי זכות · והיו הב"ד חייבין לשמוע ולראות · אם יש ממש בדבריו · ולכך נאמר ונקי אל תהרוג · דהרי מ"מ נקי הוא מדין מיתה שהרי אפשר שע"י זכות שילמד עליו הוא יהיו אחרים · יצא מהמיתה · ולענין הזכות דהיינו שכבר יצא זכאי מב"ד · ואמר א' יש לי ללמד עליו חובה · לא היו מחזירין אותו · הואיל ויצא מוסרי' לצאתו הוא · כי אלקים נצב בעדת אל אם כן מתת ה' היתה זאת שנפטר בב"ד · ואין עלינו להחזירו · ולכך נאמר · וצדיק אל תהרוג וא"ת הרי שלפי האמת אחר החקירה האחרונה שנחקר של זה · שהוא אחר גמר דין ללמד עליו חובה · מכל מקום שהוא חייב · איך נכך כלום כי א"ת לא יצדיק רשע · ובלא תענש הואיל וזכה זכה · ואין לו שהוא חייב הריגה שלוחים למקום להמיתו · במיתה שנתחייב בה · ואולי יש לפניו גלוי טעם מספיק להצלתו · לפי שעה לא היה גלוי ונפסק בדין · ולכן אין לנו עסק בנסתרות לה' אלהינו כי המשפט לאלהים הוא · ולענין הרשע שם אומרים · שאי אפשר לו שילמד עליו זכות לתכליתו

מצ' תרי"ג

לא ילינו יא' שאם היודע דנפיק מיניה ורעא מש"ה והכי איתא בגמ' דוק ותשכח כמה עתיק נ"א שות ה' וכל משפטיו צדק וחמור עד שאוכלים זה בא בפירוש באחרי המקובל אצלינו המאמינים בני מאמינים על פסוק ושמתם לו כאשר זמם לעשות · ולא כאשר עשה · דהרי יכול הוא המאיר לארץ ולדרים עליה להאיר עיני הדיינים · ופרט כי נגד נעדתם שיצאו בדרישה וחקירה שהיו עושים · להודות עדים · כי שקר ענו · והו"ל דלא פתח פיו כלא להאיר להם · כי אם אחר מעשה · ודאי סימן מובהק הוא זה כי זה היה רצונו · והעדים שלוחי דרחמנא נינהו ושלא שליחותא דידיה · הוא דעבדו · ולא מפני כך יתכפר אחתם יתן מוגה להפרע מהם · דודאי קיימין הם הרוצל ומנו לנצין חובה ע"י חייב · אמנם מקמי הכי · אם הב"ד מרגישין שעדותן שקר · אמרינן ודאי · אתא ה' היתה זאת להם בגלגל אותם שיבואו מעצמם לב"ד בעדות שקר כדי להנקם מהם על דברים שעשו שלא היה עליהם עדים · רק סוף העד הוא הדיין הוא אשר מסבב כל דבר לבוא אל תכליתו · וכדי להנקם מהם · ויפקח ה' את עיני הדיינים · להכיר בדבר ה' כאמן לאת לאים בדרכיו · וכפרי מעלליו וגו' · ואז אשר נמשו למשות · עשה להם לפי שכך היה גמר דינם לפני רזוהלמה · אשר אין דבר נעלם ממנו יתברך ויתעלה: (וע"ל בספ' תקב"ר ממספר הכללים) :

שב סלק

כ"ב שלא ליקח שוחד שנאמר ושוחד י
לא תקח ·

ואפילו שוחד דברים פי' האורה ירדה לסוף השוחד כי הוא יעור פקחים וגו' פי' היום יקח שוחד דברים ולמחר יקח שוחד ממון ליטות הדין ולמחרתו יקח לעוות הדין · והואיל ומצינו שהדין אמת שכל משפטיו צדק ואמת הוא השופט כל הארץ בצדק ומשפטו מישרים · אינו מקבל שוחד דברים דהיינו ודוי שאדם יתודה · אלף פעמים לא יועיל לו עד שישוב ויעזב רשע דרכו · כי כתיב קחו עמכם דברים · ושובו אל ה' · כי הדברים לא מועילים בלא תשובה · ואפילו שוחד ממון אינו לוקח · אלא נפרע מן העבירות · ונותן לו שכר על המצות שעשה · לפי שהוא צדיק ומדה טובה מרובה וכו' · א"כ הדיין צריך שיהיה נדמה לו ית' · שהוא מתלמד אליו בשעת המשפט · כמ"ש והיה ה' עם השופט · ומכ"ש שהם דיינים ערובים דשכינה עמהם · כמ"ש בדברי הימים ב' י"ט ועמכם בדבר המשפט וכתיב בקרב אלהים ישפוט : ומטעם זה לסמכו שתי מצות אלו · כדי שלא תאמר והוא באחד יכול · וכן הואיל ולפי אמון דעתו הברור לא שאין אחריו בירור · מעשה כן נסיקני · אין אתה רשאי לפסוק כן · כי הי"ת שיודע ועד לא בעתידות וע' לנדו מאות הסמיכה על דעתו שאין האמת לו · ואין כן אדם יכול להשפות אליו חלילה ממחשבה פוסלת זו שתפלא ע!

פי׳ דעת שום נברא בעולם · אך זרק כמה
ם. רשות בתוכה לסחור · אבל לא לסקל לגלגם
בדרכיו · כגון מבין הבוחר · דכפירוש אתמר
חסר לא ישא פנים ולא יקח שוחד לפייסו במתן
בדבר כזה השובה לו גם אסם · אבל באדון דעתך
אתה חסר דעת · ואין לך לספוט כי אם עפ״י
עד״ס ורקיה ברורה בקשר הוא לפניו ית׳ דשמים
זה וארץ הם עדיו על הכלל ועל הפרט כגורע
ומוסבם אבליגו בעלי התמונה :

לד פר להשמיט בשנה השביעית מה
שתוציא הארץ שנא׳ והשביעית
תשמטנה ונטשתה :

לשון המכילתא והלא הכרם והזית בכלל הם ולמה
יצאו להקיש אליהם מה כרם מיוחד שהוא בעשה
ועוברים עליו בלא תעשה · אף כל שהוא בעשה
עוברים עליו בל״ת · דשנה באותו והפירשים
תשמטנה ונטשתה · כולל כל מה שיצמיח מן הארץ
בשנה השביעית · מן הפירות והעצים והדשים
ואפרסקין ורמונים והחטה והשעורה חוץ מזה
הודיענו שהשמטה בכל מקום עשה · ואח״כ פירש
במאמר כן תעשה לכרמך וגו׳ · וזה באמת בכלל
כל מה שיצמיח מן הארץ · ואמנם בא בלוי
בכרם וזית לבד · מפני דכתיב ופתי יוריך לא
תבלור · א״כ בלה מורה ביחוד על חמלת כרם
לומר לך כמו שהכרם הפקרו מצוה בעשה
ומניעתו בלא תעשה כן הדין ושאר פירות מניעת
הפקרם

תרי"ג לאחרין

הפקרס בא"ת · ולא היתה נוהגת אלא לפירות א"י · וכל מצות השמיטה לקבוע בנפשותינו אמונת חדוש העולם לאפוקי מדעת המאמינים קדמותו :

## פה לשבות בשבת שנאמר וביום השביעי תשבות :

נכפלה מצות שמירת שבת להיות שהיא שקולה כנגד כל התורה · עד שאמרו רז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין · ונראה לומר הואיל ושנת השמטה קרויה שבת וכלן נפלין כמ"ש השמטה מעבודה · ונעשתה שלוכל ומלקטים · יכול לא תנהג בה שבת · ת"ל וביום השביעי תשבות · ללמדך ולהודיעך דאף בשביעית · לא תעקר שבת בראשית ממקומו · כי יום גדול הוא לאלהינו ואלה הם מועדי אמר רחמנא · אם כ"כ בשאר מועדות · שנאמר בהם מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם אפילו שתנין · ואמז"ל ושביתת השבת היא הוראת חדוש של עולם · כי בו שבת מכל מלאכתו · לכן נצטוינו לשמור את השבת בתוספת מחול על הקדש · לא לבד ביום השביעי · רק להוסיף ולהקדים השביתה מיום הששי · שהוא הגבלה והכנה · ובגמ' ר"ת חשק ביאתו של שבת · ולפיכך בגמ' תוספת נב במקרא ושמרו · את השבת לעשות את השבת · ויש לפרש תיבת ושמרו

# אלה המצות



כעין ואביו שמר את הדבר · שהיה עומד ומצפה
על ביאת החלום · ולכן צריך להיות ביום השש׳
להיות מצפה את השבת כדי לעשות את השבת
בזמנו · ובפרושי סת הקמ״ח על תוספת נשמה
יתיר דאמרינן במקר׳ דכתי׳ והבינו את אשר יבאו
דאיך שייך הכנה על מה שעדיין לא הביאו · אם
לא שהיה על הכנת גופו שיכין את עצמו · לקבל
הנשמה יתירה · שיבאו עליהם · ע״ש ולפי
המדרש אמרינו הכא הכנה זו · היא הנוספה מחול
על הקדש · שהוא מורה חשק ושמחה על אתה
באה שיבא יום השבת לקדשו · וכמ״ש הרא״ש
ע״פ נפשי אויתיך בלילה · דהיינו שמרוב החשק
שהיה לי שתבא אלי בלילה להתדבק בך · לפיכך
מעת עלות השחר · אף רוחי בקרבי אשחרך ·
והייתי מתחיל להמתין ולצפות מעת אור הבקר ·
עד עת בוא השמש · ואומר מתי תבא אלי בלילה
אשר בה אויתיך · וכן אמרו בכוונת שלשת ימי
הגבלה אשר צוה את אבותינו · שהיה התכלית
כדי שהם יראו כאלו הימים החשק והרצון שאמרו
נעשה רצונינו לראות את מלכינו · אשר בהם
והיו הם ששים ושמחים בינם לבין עצמם על
הקבלת פני שכינה · ומכינים את עצמם בקדושה
ובטהרה · לראות ולשמוע את דבר ה׳ · כמשל
המלך אשר הודיע לעבדיו שיבא אל המדינה ביום
מועד · דכל שריו ועבדיו שבמדינה יכינו עצמם
קודם יום המוגבל · כדי להראות אהבתם
ויראתם

לחוין תרי"ג

וירחתם אל המלך · דכן הדבר בתוספת שבת בכניסתו וביציאתו · ואמרו בפרק מקום שנהגו העושה מלאכה בע"ש אינו רואה סימן ברכה · ולכבוד שבת תקנו המסכת שלע לכל ימי השבוע בהיותנו מוכן על שם שבת · יום א' בשבת · יום ב' בשבת · כי שבת הוא שורש לכל ששת ימי השבוע · כי הוא נקודת האמצע בעגולה עיין במה שכתב בר"ח בפ"ב מספר הקדושה ובהקדמת הזוהר ח"א דף ה' ד"ה רמז מזה שכתב את שבתותי תשמורו תרין דמעלי שבתא · ושבתא דיומא ממש לית לון פרודא וכו' ע"ש ·

**פג** **שלא לישבע בשם ע"ז שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו ·**

(סמ"ג לאו מנחה לעצמה אלא בכלל מצוה)

ואפילו לעובדיה · ושלא ישביעו אותם בה ואמרו בגמרא לא תזכירו שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד ע"ז פ' · והעובר על לאו זה כלומר שישבע באיזה דבר שיאשבעו הטועים לאלהות על צד ההגדלה חייב מלקות · ועוד שם אמרו באיסור חיבוק ונשוק וכיבוד לפני הע"ז שהם פעולות המורות כבוד ואהבה · על כלם אינו לוקה · און מן הטרר בשמה והמקיים בשמה דנקיים זה מורה שיש ממש בה · והוא מגדיל יראתה של נדר כאלו יש בה תפיסות ·

**פד** **שלא להדיח אחר ע"ז שנאמר לא**

ישמע על פיך (זו אזהרה למדיח)

והעובר על לאו זה חייב סקילה: והעיקר הוא להרחיק את ישראל מהע״ז. ולכן תראה שהמדיח לשאר עבירות אפילו לג״ע וש״ד אינו חייב מיתה. וזה המדיח לע״ז כדון כאומרה. גם אין בכל חייבי מיתות שמכמינים לו עדים חוץ מזה. הכל מטעם האמור. דהרי כל המודה בה ככופר בכל התורה כלה. ולכן אפילו שהמסית והמוסת לא עבדו ע״ז על ההסתה לבד חייב המסית מיתה כאמור. דהרי תפס כאומנתו של נחש הקדמוני אשר הסית את חוה. וגרם מיתה לעולם ולעצמו. ומה הנאה יש לו בנשיכתו. כך מסית זה אין לו הנאה שהרי אפי׳ לא עבדה חייב מיתה:
הי״ת יצילנו מכל פגע רע. ויזכנו לעבודתו:

בעזרת אל המיוחד: נשלם יום אחד:

# אלה המצות מר

## ליום שני

עשין תרי"ג לאוין

לו כח לחוג בשלש רגלים שנאמר
שלש רגלים תחג לי בשנה ׃

ומענין שהגיגה הוא מעולה ממש קרבן ונקריגא
שלמים לכנוי ה"ת ואמרו בגמרא שלש מצות
נצטוו ברגל חגיגה ראיה ושמחה ומטעם
האמור במנחות הובא לנו שמירת הרגלים
לומר שלא יסתרסו ממקומן ׃ עיין מס"ל
במנחות פ"ה ׃

נט שלא לשחוט הפסח ועדיין נג
החמץ קיים שנאמר לא תזבח
על חמץ דם זבחי ׃ (ולית ד"ל מקרא דלא
תאכלו על חמץ דפרשת כי יהיה)

צ שלא להלין אמורי הפסח שנאמר כד
ולא ילין חלב חגי עד בקר

לז צא להביא בכורים לבית הבחירה
שנאמר ראשית בכורי אדמתך
תביא בית ה' אלהיך ׃

צב שלא לבשל בשר בחלב שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו · לאוין נה

ודע כי שלשה פעמים נכתב פסוק זה בתורה והרמב"ם ז"ל דסומך אני דעתי עליו כמ"ש בהקדמתי · לא קים ליה כההוא מ"ד אחד לאיסור בישול · ואחד לאיסור אכילה · ואחד לאיסור הנאה · אלא כמאן דמצריך להו הכי בגמרא · והוצרך לומר כי איסור אכילה אתי בק"ו מבישול · כמו שאמר מן הגמ' · אבל בהנאה לא אתיא בק"ו :

וא"ת ה"ב מנא לן שהוא אסור מן התורה בהנאה : י"ל דמשום דקי"ל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרש לך הכתוב · או עד שיפרשו חכמים שדבר זה מותר בהנאה · ובבשר בחלב דלא כתיב לא תאכלו בשר בחלב · כבר כתב לא תבשל דהוי כאלו כתיב לא תאכלו · והנאה ואכילה ענין אחד הוא ודוק :

כי טעם למלוה זו על פי הפשט הפשוט · מה שנא איסור זה · מכל שאר איסורין שבתורה · שזה נאסר בישולו · ומה טעם לא כתב לא תבשל בשר בחלב בפירוש · ומאי שנא גדי ומאי שנא אמו · אלמה כתב שלש לאוין בלשון אחד · וסמיכות הכתוב דפעם אחת אסמכיה קרא לבכורים · ופעם ב' לנבלה · צריכין אני ואסה

קורא

נשין תרי״ג לאוין

קורא מאמין בתורת אמת · למודעי המקובל מפי
חכמי האמת בנסתרות לה׳ · ומאחר שאין לי עסק
בנסתרות הנה קנה״ג תרומה נוא״ב דקכ״ד וקכ״ג ·
וכלו לא תראה :

עכ״ש לכבי הרגשם דמ״ש הרמב״ם ז״ל כי יש
טע״ז ועבודה במעשה תערובת בשר
בחלב · ולכן הרחיקו התורה בתכלית הריחוק ·
ואחר המפרשים שאמרו שתערובת זה מזיק
לגוף · ומגליד שאין רע · ומשום דתמירת
שבנתו הרחיקו כ״כ · גם מ״ש שהטעם הוא
מפני שע״י תערובות נעשה הכשוף · כמו כלאים
ושעטנז כולם נכלל · מתוך האספקלריא שאינה
מאירה · כאן מאדון הנביאים והחכמים שאמרו
רז״ל · ז״ל אמר לו משה להקב״ה · תן לי רשות
לכתוב בשר בחלב · אמר לו כתוב לך את הדברי׳
האלה מכל״ה ·

דודאי לא לחנם היתה נטילת רשות זו · ומה
שעיכב הקב״ה על ידו · דוק ודעהו
כי אני לפי פשט המאמר פי׳ שלא היה משה רוצה
לפרש ולכתוב בדי׳ · אלא דפי׳ היה ר״ל לא תבשל
בשר בחלב · והקב״ה מיחה בידו · וא״ל כתוב לך
את הדברים האלה וגו׳ תבנה · כי טעם יש בדבר
ולך אני מגלה · ככל סדר דברים שאמרתי לך
כתוב · והרוצה לשמוע ישמע · כי ישרים דרכי
ה׳ צדיקים ילכו בם וגו׳ · ועיין בסה״ק להרמב״ם
ז״ל במל״ת מנוה קפ״ז · דהעלה טעם מספיק

למה לא כתב כאן לא תאכל · והביא מהגמרא דחולין דקי"ל דאמרו בשר בחלב לוקה על בישולו · ולוקה על אכילתו · ואפקיה רחמנא לאכילה בלשון בישול · דכי היכי דמי בשיל לקי · אאכילה נמי לוקה · ובפסחים אמרו עוד דלאכילה כתב רחמנא בבשר בחלב אכילה לכך יאמר שלוקים עליו אפילו שלא כדרך הנאתו ע"ש :

**צג שלא לכרות ברית עם אחד משבעה עממים שנאמר לא תכרות להם ולאלהיהם ברית :** (והיא ר"ל מקרא דלא תכרות להם ברית מפרשת ואתחנן) · ואין בו מלקות לפי שהיא מצוה לכלל ישראל · ואי אפשר להלקות לכל ישראל :

**צד שלא להושיב עובדי ע"ז בארץ ישראל שנאמ' לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי :**

כללות שתי מצות אלו · הן להיותינו מתרחקים מהע"ז · כדי שלא נלמד ממעשיהם הרעים ומעובדיה וכפלה התורה · להיות ענין הע"ז חמור מאד · שכן כתיב לא תכרות להם ולאלהיהם ברית · וכי אלהיהם בני ברית נינהו · אלא עץ ואבן הם · אלא לומר לך · אם אתה כורת ברית להם · דהיינו לעובדיהם · הרי אתה כורת ברית לאלהיהם של מעלה : כי תחת שלש רגזה ארץ וגו'

חרי"ג לאוין

ונו' וכן כתיב וזנו אחרי אלהיהם וסמיך ללא תחנם לאו דלא תחתן בם כי מזה בא לזה ומזה בא לזה עד שהוא כופר בעיקר וגם על לאו זה אין לוקין:

## תרומה

יש בה ג' מצות ב' עשין ולאו אחד:

**צה לבנות בית הבחירה בכניסתכם לארץ שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**

ולא יעלה על הדעת שהוא ית' צריך לבית או היכל כי השמים והארץ הוא מלא ושלמה הע"ה אמר בתפלתו הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית הזה אשר בניתי ונו' ישעיה הנביא מפי כבודו ושם נאמר השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי וכו' שבית קבלו במדה ידועה רק תכליתו ית' היה להראות אהבתו עם ישראל ונוה לא ליחד מקום לעבודתו כדי ששם תשרה שכינתו והשגחתו עד שיהיו עיני ולבי שם כל הימים וכן אמרו רז"ל מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי ואפילו בזמן חרבנו:

ולטעם זה לא נפל כותל המערבי ולא יפול עד שיבנה במהרה בימינו והכי איתא במדרש שיר השירים על פסוק הנה זה עומד אחר כתלנו עי"ש (וכל המכחיש אם המזבח

אשר

# אלה המצות



ספר עיני ראו ודאי לבו נוקפו ושיחו עולה בלבו
כמו שכתבתי בארוך מכמה גדולי עולם שהיו
שרי רומא · וכתב הרמב"ן ז"ל · וספר אחרון
הנקרא דרך הקדש שנדפס בקושטנדינא מאחד
מהגדולים · אשר בארץ החיים יחיו · כי לא
שלטה יד האויב ביסוד כותל המערבי · רק שהיו
אומרים ערו ערו עד היסוד בה · אך לא עלתה
בידם) כי כל כוונתו ית' לאנשים ולישראל לעבודתו
ית' · כדי שנזכה ותתקיים בנו תכלית יצירת
האדם כי ברוב פעולות טובות והתמדתם ובאנשים
אנשי היותר מתכונת הלב מטהרות ומתלבנות ·
כי הוא חפץ למען צדקו · שנהיה צדיקים וטובים ·
ולכן נתן לנו תורה ומצות וזמנים תפלות · ובחר
במקום ההוא · להיותו באמצע הישוב · והוא עיקר
הישוב · כי שם אבן השתיה שממנה הושתת
העולם · כי היא יסוד העולם · כנקודה אשר
סבוב העגולה עליה ·

ובאשר היה חפצו ית' לייחד אנשים יותר
מובחרים לעבודתו · כגון כהנים
ולוים · כן חפץ שיהיה בית מיוחד להשרות את
בני אדם ולטהר לבותם · וכל זה מחסדיו ית' לא
שהוא צריך · ואין ספק כי אפילו לשיהיה שם
התפלה והעבודה היא מתקבלת בבית ההוא יותר
מזולתו · וכן מפורש בתפלת שלמה המלך ע"ה
עיין שם · והרי אתה רואה אפילו לכל אומות
בעקר כתב אמונותיהם יש להם שם בית המיוחד
לעבודה

לעבודה ומכבדין ומכשירין אותו · ונאים אליו מכל
קצוי הארצות מהלך שנה · וקנאתם באים על
רגליהם לשוב שם שנה בשנה · ואם ימותו בדרך
יאמרו שמתכפר להם עונם · גב"ש ישראל
המקבלים ראוי אל אמת שראוי היה לצוות להם
שיהיה להם בית מיוחד ולעשו' כלים נאים לשמשים
בבית ההוא · כגון מזבח ומנורה שולחן מזבח
הזהב · ולזה שלא יבנה המזבח אבני גזית · לפי
שאין ראוי להניף עליה חרב שהיא מפעולות
הרציחה · שהיא הפך הקרבנות · ושלא יעלה
במעלות עליו · לכבוד גודלת המקום · פן תגלה
הערוה במ"ש לעיל בשלום מ"ח · וכתיב ולא יראה
בך ערות דבר ושב מאחריך · ובנין הבית נאמר
על כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו · ונמשך
לא היה ברזל כלל : אבל במקדש היו חוצבים
ומתקנים בחוץ · ומכניסים בפנים והיה הכל בנוי
מאבני גזית עשויים בדקדוק גדול ומדה ידועה ·
כמו שנראה לעין כל בשארית הפליטה מכותל
מערבי המוכר · ומקום ישיבת הסנהדרין בקרא
לשכת הגזית לרמוז שהיו מדקדקין בדין ומתכוין
אותו מכוון אל האמת ואין מרמין בדין · אבל
ישמחה אע"פ שאין עיקר האיסור גזית אלא ע"י
הנפת הברזל מטעם האמור · והיה בזאת מוסר
להם מן התורה לעשותם גזית בכלי כסף או
בשמיר · שב"ז היה עשוי מחלוקי אבנים אבנים
שלמות שלא שהיינה פגומות כדי שתחזור בה
הלפורן

# אלה המצות

עשין תר"ג

הלפורן · להורות כי הקב"ה חפץ בטובתן של
ישראל ואינו מדקדק עמהם לרוב חטאם · כי
בנין הבנית הוא המורה דקדוק והקפדה במיוד׳ ·
וכבר ידעת כי מקום המזבח הוא המקום שממנו
נברא עפרו של אדם הראשון · וגם הקריב קרבן
הוא נח ואברהם ויצחק ויעקב ודוד ושלמה ·
ולכן כל פרטי בנין בית המקדש והפעולות
הנפעלות בתוכו יש להם ג"כ סוד פתום לגריאתו ·
ורומזים לדבר עליונים רוחניים · כי לא לחנם
אמרו ז"ל בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית
המקדש של מעלה · ויעקב אבינו אמר וזה שער
השמים · וה' אמר כי ביתי בית תפלה :

**צו** שלא יצאו בדי הארון בשאת אותו
שנאמ' בטבעות הארן יהיו הבדים
לא יסורו ממנו ·

לט **צז** להסדיר הכהנים לחם הפנים
ולבונה זכה לפני ה' בכל שבת
שנאמר ונתת על השלחן לחם פנים לפני
תמיד · (כ"ו ברלב"ד מ"ב) :

## תצוה

יש בה שבעה מצות ד' עשין ושלשה לאוין :

ס **צח** לערוך הכהנים נרות המנורה לפני
ה' שנאמר באהל מועד מחוץ
לפרכת אשר על העדות יערוך אתו
אהרן

אהרן ובניו:

צט ללבוש בגדי כהונה לעבודה שנאמר ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי:

ק שלא יזח החשן מעל האפוד שנאמר ולא יזח החשן מעל האפוד:

קא שלא יקרע המעיל שנאמר שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע:

קב לאכול כהנים בשר קדש והבעלים מתכפרים שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם:

קג להקטיר הכהן קטרת בכל יום שנאמר והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה:

ולאע"ג דעשייתה כתובה בתורה שנאמר ועשית אותה קטורת מ"מ כיון דעשייתה הוא לצורך הקטרה אין ראוי למנותה למצוה בפני עצמה וכ"כ הרמב"ם ז"ל ויש מי שמנה הקטרת הקטורת לשתי מצות א' בבקר וא' בערב וענייני של קטורת כל מה שדברו בו חכמים על הסברה והפשט רחוק מאד מדרך האמת דאין ערך למעלתו אפס קצהו תראה בזוהר ח"א וח"ב די"ט וח"נ י"ס קד פלא

עשין | תרי״ג

קד שלא להקריב במזבח הזהב שבהיכל שום דבר עבודה חוץ מהקטרת שבכל יום והזאת דמים ביוה״כ שנאמר לא תעלו עליו קטרת זרה וגו׳ :

## תשא

יש בה תשעה מצות ארבעה עשין וחמשה לאוין ·

מד קה לתת מחצית השקל בכל שנה שנאמר זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה׳ :

מה קו לקדש הכהן ידיו ורגליו לעבודה שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם :

מו קז למשוח כהנים גדולים ומלכים בשמן המשחה שנאמר ועשית אותו שמן משחת קדש

(ונאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה :)

קח שלא למשוח זר בשמן האמור שנאמר על בשר אדם לא ייסך ·

קט שלא לעשות שמן כשמן האמור שנאמר ובמתכנתו לא תעשו כמוהו :

עשין תרי"ג לאוין

קי שלא לעשות במתכנת הקטורת סד
וכמשקלה להריח בה שנאמר
והקטרת אשר תעשה במתכנתה לא
תעשו לכם :

קיא שלא לאכול ולשתות שום סה
דבר מתקרובת ע"ז (ויין נסך
בכלל) שנאמר פן תכרות ברית ליושב
הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם
וקרא לך ואכלת מזבחו : (ומפמסיע
לקמן י"ל מקרא דולא תביא תועבה אל ביתך
כפרשת עקב : )

קיב לשבות מעבודת הארץ בשנת
השביעית שנאמר ששת ימים
תעבוד וביום השביעי תשבות בחריש
ובקציר תשבות :

קיג שלא לאכול בשר בחלב (ולא
ליהנות ממנו) שנאמר לא תבשל
גדי בחלב אמו : (עיין מה"ל במספר הכלל
נ"ג) לוקה :

# ויקהל

יש בה לאו אחד :

קיד שלא לענוש מי שחייב מלקות
או א' מארבע מיתות בשבת
שנאמר ... א

ששין תרי"ג

שנאמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת : (כ"ל לא תנוהו לידי חיוב סקילה חם הן לוו חדר תשמר הובן : )

# ויקרא

יש בה מספר מצות י"ח עשין ותמשה לאוין :

מח קטו לעשות מעשה העולה כמשפטה שנאמר אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו : (והית ר"ל מקרה ואת תורת העולה מפרשת צו : )

מט קיו לעשות מעשה המנחה כמשפטה שנאמר ונפש כי תקריב קרבן מנחה :

קיז שלא להקטיר שאור ודבש סו שנאמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי' : פירש לי מספר הכלל ... ז"ל :

קיח שלא להשבית מלח מעל הקרבנות שנאמר ולא תשבית סס מלח ברית אלהיך מעל מנחתך :

נ קיט למלוח כל קרבן שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח :

הרמב"ם ז"ל נתן טעם לשתי מצות אלו דלפי שמנהגי עע"ז להרחיק מלח מן הקרבנות הוזהרנו : ולא יקריבוהו כלל מפני שהמלח דולק

בולע הדם · והרחקה כדי שלא יאכל אפילו טפה
מן הדם לאיסור · לפי שהיו בכל כך נמשכים
ונדבקים אחר מאכל אחרים וכחותם · לכך פרי
להגרים מוכתם צוותה תורה להפך לתלות ושלא
להשבית מלח :

ולפי דברי אלה ועל כיוצא בהם שכתב בטעמי
המצות צריך לומר שגלוי וידוע לפניו
יתברך היה שעתידין עע"ז לעשות כך וכך או
לעשות ע"ז פלונית בדרך כך וכך · ולכן הקדים
וכתב המקום כדי להרחיק אותנו מהם
ומעבודתם · שהרי התורה קדמה לעולם · ואת
מפורשים כל דברי חז"ל · וקרא דכתיב חיבב יעזרת
הגוים את אלהיהם · ומעשה בן נם אני ולא תלכו
בחקות הגוים · וכאלה רבות :

ומוהרו ב"ן ז"ל כתב לפי הפשט שצריך
שאחר שאיסור הקרבת בעלי
מומין הקריבהו נא לפחתך הירצך · ומאחר ואין
טעם לבשר מבלי מלח · בדרכי האכל להכל מבלי
מלח · לכך אין ראוי להקריבו לפני מלך מלכי
המלכים ית' ויתעלה בלי מלח · דמלכותא דרקיעא
כעין מלכותא דארעא :

והרמב"ן ז"ל כתב כי המלח תחלתו הוא מים
ותולדתו מרוות הארץ ע"י המטר
והולדה והצמיחה · ונפתח המתקיים בהם ישוב
מלח · ויתהפך טבעם להכרית הארצים שמזור
בפריה ומלח שרפה כל ארצה וגו' · והנה ביו"ח

נכללו כל המדות · שמים בתחלתו · והאש
בסופו · ולפי מדתו של דוד ומעשיו שהוא מלך
רחמן על ישראל · וקשה ואכזר לאה"ע · נתנה
הממלכה לו ולזרעו ברית מלח · כי כמו שהמלח
הוא טעם לכל המאכלים · כך מדתו היא יסוד ·
וטעם · כל כחות המלכות · עיין עליו · (ובמ"ש
בקונטרים לקט הקמ"ח עה"ם די"ג ע"ח) :

וכתב עוד מוהרד"ז ז"ל שמלח כתוב בשם
רבינו אברהם שמה שכתב ולא תשבית
מלח ברית אלהיך · שהוא שבועה · כמי שאו' אני
משביעך בברית אלהיך · שלא תשבית מלח מעל
מנחתך ע"כ · ולא ידעתי מה כתכונת מלוה זו
שהשביע עליה · דכמה וכמה יש כאן עשה ול"ת ·
והוא משום דכתיב ברית אלהיך הרי אמרו ז"ל ברית
כרותה למלח מששת ימי בראשית · שהובטחו מים
התחתונים ליקרב במלח · ובניסוך המים בחג :
וכך אמרו במדרש הנעלם שליש מדבר · שליש
ישוב · שליש ים · עמד ים לפני הקב"ה ת"ל
רבש"ע במדבר נתת תורה · בישוב בנית בית
המקדש · אני מה תהא עלי · א"ל עתידין ישראל
שיקריבו מלח ע"ג המזבח עכ"ל · ועת"ש רז"ל
מלח ממון חסר · אם תהפך מלח תמצא לח"ם ·
והמלח מח"ל חמ"ל · כי השולחן אשר לפני ה' ·
שאוכלים בו עניים · ואומרים עליו דברי תורה ·
הוא מזבח כפרה · לח"ם עם המקטרגים עליו ·
והגרות שלא יהא כמין קל"ם דוק ודעם :

עשין נא | תרי״ג | לאוין

**קד** להקריב ב״ד קרבן אם הורו שלא כהלכה שנאמר ואם כל עדת בני ישראל ישגו ונומר והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת :

נב **קבא** להביא היחיד קרבן קבוע על שגגת חיוב כרת שנאמר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ וגו׳ והביא קרבנו שעירת עזים ·

על שגגת מ״ג עברות היה צריך להביא קרבן זה חטאת קבועה · אלא שהיה חילוק בקרבן · כיצד אם שגג בע״ז · מביא עז בת שנתה · בין שיהא הדיוט או מלך · או כ״ג או משוח מלחמה הכל שוין בשגגת ע״ז · אבל אם שגג באחת משאר מ״ב עבירות · הדיוט מביא שעירת עזים · או נקבה מן הכשבים · ואם היה מלך מביא שעיר עזים לחטאת · ואם כהן הוא מביא פר בן בקר לחטאת · והוא נשרף · וחילוק זה בקרבנות וכיוצא יחייב לכל מי שעיניו לו לראות שיש טעם כמוס בכל פרט ופרט שבתורה · וזה הוא הנקרא סוד ה׳ ליראיו · שלא נתן לכל אדם · שידעהו הלא זוהם ומסופק ומלוכלך · ודיו לא שסף · יבא ויאמר למורי תורה על רגל א׳ · מה טעם למצוה זו ומה טעם יש בזה · דלסוטה כזה יש להשיב אמרים מרים דיטהר עצמו מלכלוכיות תחלה ויעסוק בתורה · ויכנס בגדר יראים · ואחר

תר"ג

שמו • והיה עמו ללמוד להועיל • ואח"כ ישאל
טעם למצות • וכעין שלא ישאל לרופא מה טעם
יש במרקחת זו לחולי זה • אם ימר ואם מתוק •
כך לא ישאל מי שלבו נמשך טעם למצות כפרט על
צד הגמור ונרון הלב כלומר שבות קדש וגאל :

קכב להעיד כל מי שיודע עדות ג
לחברו בבית דין שנאמר אם
לא יגיד ונשא עונו •
וזה לקיום הישוב שאם לא יעידו עדים יתבטל הגזל
והחמס והרציחה וכל כיוצא בזה :

קכג להביא קרבן על עבירות ד
ידועות כל אחד כפי אשר
תשיג ידו שנאמר והביא את אשמו לה'
על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן •
(והוא קרבן עולה ויורד) : ועל שש עבירות
הוא מביאין קרבן זה • ואלו הן המצורע
והיולדת • והנשבע שבועת העדות בין מזיד בין
שוגג והנשבע שבועת ביטוי בשוגג • והטמא
שאכל קדש בשגגה • והטמא שנכנס למקדש
בשגגה • המצורע והיולדת הם בדלות • שהרי אין
מביאין עשירית האיפה • והרשעה יתם בדל
דלות • שאם אין ידם משגת הם מביאין עשירית
האיפה • והרשעה אלו אין חילוק בקרבנם אלא
מביאין בשגגה או שעירה לחטאת • כשאר חטאות
קבועות • אבל היולדת והמצורע חלוקים כמש"ל
מצוה קפ"ג : קכד שלא

תרי"ג לאוין

קכד שלא להבדיל חטאת העוף ע
שנאמר ומלק את ראשו ממול
ערפו ולא יבדיל:

קכה שלא יתן שמן במנחת חוטא עא
שנאמר לא ישים עליה שמן:

קכו שלא יתן לבונה במנחת חוטא עב
שנאמר ולא יתן עליה לבונה:

קכז להוסיף החומש במעל דרך מן
הקדש חומש על הקרן
ויר דרנו שנאמר ואת חמישתו יוסף עליו:

קכח להביא היחיד אשם על עון
אם נסתפק לו אם חטא אם לא
חטא בחטאים שחייבים על זדונם כרת
ועל שגגתם חטאת שנאמר והביא איל
תמים מן הצאן בערכך לאשם: (זהו
אשם תלוי) ותקרבן זה אין חילוק בין עם
הארץ ונשיא או כהן גדול:

קכט להשיב את הגזלה שנאמ' והיה
כי יחטא ואשם והשיב את
הגזלה אשר גזל:

קל להקריב קרבן על עבירות
ידועות השוגג במעילה או
בגזלה או בשפחה חרופה או כופר בפקדון
ונשבע על שקר שנאמר ואת אשמו
יביא

עשין תרי״ג

יביא לה׳ איל תמים מן הצאן׳ (וזה אשם ודאי׃) על חמש עבירות מביא קרבן זה׃ ואלו הן הבא על שפחה חרופה׳ ועל הגזל׳ ועל המעילה׳ ועל טומאת המזיר׳ ועל המצורע כשיטהר ממכתו׳ אלא שיש חילוק׳ שפחה חרופה׳ ושבועת הגזל׳ כיון שאתה בין מזיד מביא אשם ועל המעילה אינו חייב אלא על השוגג׳ ונזיר ומצורע לא שייך בהו שוגג או מזיד׃

## צו

יש בה שמונה עשר מצות תשע עשין ותשע לאוין׃

נט קלא להרים הדשן מעל המזבח שנאמר והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה׳

ס קלב להדליק אש על המזבח תמיד שנאמר והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה וביער וגו׳

קלג שלא לכבות אש מעל המזבח שנאמר לא תכבה׃

סא קלד לאכול כהנים שיורי מנחות שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו

קלה שלא לעשות שיורי מנחות חמץ שנאמר לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה מאשי׳ חלקם

קלו להקריב

צאוין

ישעיו סב

חי"ג

**קלז** להקריב כהן גדול מנחה בכל יום שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה'. (וזהו מנחת חביתין) כל המנחות הם קרבן הבא ממיני הקמחים. ולא מבעלי חיים. והוא כמו שמביא דורון למלך ולכן נקראת מנחה. והיה נשרף ממנה חלק והשאר היו אוכלים הכהנים. ויש בזה הכנעת היצר. במה שהיה נותן ממאכלו לשריפה והם כאלו נתחייב עונש שריפה. ויש מי שכתב כי לכך נקרא מנחה מפני שעליה מעט. מקרבן בעלי חיים. כמו שמנחות בני אדם על הרוב יהיו מעט. ועיקר בטעם לפי שרובם באות נדבה. ויש מנחות באות עם קרבן למנחת נסכים. ויש באות שלא קרבן אלא בפני עצמן. ויש מהן של צבור. ויש מהן של יחיד. שלשה מנחות באות בשביל הצבור. והם עומר בפסח. שתי הלחם בעצרת. ולחם הפנים בכל שבת. ושלשתן נקראות מנחה. ותשעה של יחיד. מנחת חוטא. מנחת סוטה. המנחה שהיה מקריב כל כהן כשהיה קרב לעבודה והיא מנחת חינוך. מנחה שהיה מקריב כ"ג בכל יום. והיא נקראת מנחת חביתין. מנחת סולת והיא באה בנדר או בנדבה. מנחת מרחשת. מנחת מאפה תנור. מנחה על המחבת. וחמשה אלו באים בנדר ובנדבה. מנחות אלו יש מהן סולת. ויש מהן קמח

קמח שעורים · ויש מהם שנאכל לכהנים ובגופו ·
ויש מהן נשרפות כלן · וכלן באות מצה חוץ משתי
הלחם הבאות בעצרת שהיו חמץ ויצאת מכלל הכתוב ·
כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ
ויש דמיון נכון על זה להיות שתי הלחם לא יפותו
ולא יוסר וכו' העצרת · לפי שבו נתנה תורה
שבכתב ותורה שבעל פה · ובשתי לוחות שבהם הם
כתובים כל דקדוקיה כדאיתא בירושלמי · ושתי
שיורתו עיקר ושורש הרמב"ם כמ"ש דו פרצופין
נבראו · ובן גם מה שאמרו רז"ל לעתיד לבוא
כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה שאינו
בטל · כי בו תנה חמץ ובעצרת לא כאמור בה
חמשת לפי שאין בו יצה"ר ועליו נאמר יתמו
חטאים מן הארץ ורשעים וגו' והכל שלום ומלה זה אין שום
בו כמנין הפה"כ ודעבו ·

קנז שלא תאכל מנחת כהן שנאמר
וכל מנחת כהן כליל תהיה לא
תאכל · מלקות

קנח לעשות מעשה החטאת
כמעשה שני כמו זאת תורת
החטאת ·

קנט שלא יאכל מבשר חטאות
הנעשות בפנים שנאמר וכל
חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד
לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף · מלקות
קס לעשות

תרי"ג לאוין

קמ לעשות מעשה האשם שנאמר וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא ׃

קמא לעשות זבח השלמים כמשפטו שנאמר וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' ׃

קמב שלא להותיר מקרבן התודה עד שני ע"ש
מותרת יום זביחתו שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר ׃

קמג לשרוף הנותר מבשר הקדשים אחר עבור זמן אכילתן המוגבל לכל אחד ואחד שנאמר והנותר מבשר הזבח ביום השלישי ישרף ׃

קמד שלא לאכול פיגול שנאמר לא ע"ש
יחשב לו פגול יהיה ׃ (והוא הקרבן שחשב עליו הכהן מחשבה פסולה בשעת זביחה או הקרבה לאכול או להקטיר חוץ מזמנו המוגבל ׃) כרת

קמה שלא לאכול בשר הקדשים פ"ש
שנטמא שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ׃ מלקות

קמו לשרוף קדשים שנטמאו שנא' והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל

ש״ז | תר״ג

ויאכל באש ישרף ׃

**קמז** שלא לאכול חלב בהמה טהורה שנאמר כל חלב שור וכבש ועז לא תאכלו ׃ (ונכפלה בו האזהרה ולחומר שבו גזר בו הכתוב למזיד כרת ׃ ולשוגג קרבן חטאת קבועה ׃)

**קמח** שלא לאכול דם בהמה חיה ועוף שנאמ׳ וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה ׃ (ולחומר שבה נכפלה בה האזהרה פעמים ׃ ואם היה מזיד הכתוב מחייבו כרת ׃ ואם שוגג חטאת קבוע׳ ׃)
הנה מלבד טעם הכתוב כי הדם הוא הנפש ׃ שאעפ״י שהבשר מותר ׃ הנפש ראוי שתהיה אסורה ׃ שהרי סוף סוף היא רוחנית ׃ נוסף על זה כי בהתערב נפש הבהמית עם דם האדם ׃ יטמטם לבו ׃ ולא תוכל נפשו של אדם להשיג דרכה ׃ מפני נפש הבהמית ׃ חסר נה ׃ כי נפשו תהיה מקולקלת ׃ כאשר תשוב אל האלהים חסר נתנה ׃ ולא תוכל להשיג מעלתה ׃ מפני שנטבעה בנפש הבהמית ׃ וזה הטעם עצמו שייך בחלב הבהמה ׃ שהוא מטמטם הלב ׃ ומונע ממנו השגתו בעולם הזה ׃ וכן בבא ׃
ועוד אמרו דלפי שהחלב והדם קרבי׳ ע״ג המזבח לפיכך נאסרו ׃ כי הוא מטמטם כפת [illegible] ואמלך ׃ ואמנם קשה דא״כ דם חיה שאינו קרב יהי׳ מותר

מותר יותר הככר׳ וגם הטעם שהיו קרבין יחסרו להדיוט׳ ־לכן מ״ס כ״ל נכון ׃ ואם יזכרני ה׳ י״ת לטובה ולברכה אעלה במכתב מה שלמדתי בטעם דחלב ודם׳ שניהם שמותרין לגבוה׳ ואסורין להדיוט׳ ושאור ודבש׳ אסורין לגבוה׳ ומותרין להדיוט׳ ומים ויין לניסוך מותרין לזה ולזה׳ ובעלי הסוד כתבו טעם אחר׳ כן כל אלה יפשל אל שמים שלא עם גבר׳ מכאן ואילך בבהמה׳ אמר אדם כי יקריב מכם ממש קרבן׳ וזהו ובזאת שבקדך קרבניה מקרבך׳ ולפי זה לא יבא לעולם בחיה׳ ולכן אינה כשרה לקרבן׳ ועל כן חלבה מותר׳ אמנם חלב הבהמה׳ על דרך זה אסור׳ כי בדם ובחלב מושב הנשמה׳ ולפיכך קרומי המוח אסורין כי שם משכן הנשמה׳ ואכל זה שכתבתי עלה בידי טעם מספיק למשרז״ל שאין חייבין כרת אלא על הדם שהנפש יוצא בו ודעהו ׃

# שמיני

יש בה י״ז מצות שהם עשין וי״ג לאוין ׃

**קנב** שלא יכנסו הכהנים למקדש פרועי ראש דהיינו מגודלי שער ואבלים שנאמר ראשיכם אל תפרעו׃ פג

מלקות על שכיוצא ושיקם כידו סמים על שענודם ׃

**קנג** שלא יכנסו שם הכהנים קרועי בגדים שנאמר ובגדיכם לא פג

תפרומו ׃ (אם עבר לוקה)

קנא שלא יצאו הכהנים מן המקדש
בשעת עבודה שנאמר ומפתח
אהל מועד לא תצאו ׃ (ונאמר בכהן גדול
ומן המקדש לא יצא ולא יחלל ואני אומר בשעת
עבודה ׃) מלקות

קנב שלא להכנס למקדש כשהוא
שתוי יין ולא שאר דבר מן
המשכרים שנאמר יין ושכר אל תשת
אתה ובניך אתך בבואכם אל אוהל מועד ׃

קנג לבדוק סימני בהמה וחיה
כשנרצה לאוכלם שיהיו מעלה סח
גרה ושסועת שסע שנאמר זאת החיה
אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על
הארץ ׃ כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע
פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו ׃
(קמ"ט הרקב"ד רמ"ג)

קנד שלא לאכול מבהמה וחיה
טמאה שנאמר אך את זה לא
תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה
את הגמל וכו' ׃

ועם היות דבר נחשב טמאות לא בא עליהם
לאו מבואר ׃ לאכם מבית המלות עשה שקדמה
ידעתו ׃ שאנו מוזהרין מכל מי שאין לו סימנין
אלו שאין לאכול מהם ׃ ועם היות שהוא לאו הבא
מכלל

עשין תרי"ג לאוין

מכלל עשה שאין לוקין עליו · אפילו מק"ו כגון מ"ש
כבהמה מחנוסתו · ומה אמר תאכל שיש בהם סימן
טהרה לוקין עליו ק"ו לשאר בהמה וחיה טמאה
שאין להם סימן טהרה כלל שלוקין עליו וזה
מפורש בספרי. דהגמל והארנבת והשפן
והחזיר אסורין מן הכתוב בלאו · ושאר בהמה
טמאה דיש כאן מן הכתוב מצות עשה ומכח לא
תעשה מק"ו · והואיל וק"ו אינו אלא לגלויי
מילתא · לפיכך מי שאכל כזית מחיה אין שיהיה
שלא יהיו לו כל סימני טהרה שמקרא לוקה
מדאורייתא :

סט **קנה** לבדוק סימני הדגים כשנרצה לאוכלם שיהיה להם סנפיר וקשקשת שנאמר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו ·

**קנו** שלא לאכול דג טמא שנאמר ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו : לוקה בכזית פז

**קנז** שלא לאכול עוף טמא שנאמר ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם : (לוקה בכזית) פח

ע **קנח** לבדוק בסימני חגבים כשנרצה לאוכלם שיהיה להם כרעים ממעל לרגליו שנאמר אך את זה תאכלו

מכל שרץ העוף ההולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו וגו' •

עא קנ"ט להיות השמנה שרצים הכתובי' בתורה טמאים ומטמאים שנאמר תורה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר וגו' •

שמנה שרצים אלו כמותם מטמאים • והשרץ והשכבת זרע מטמאין במגע לבד • ושיעורן כעדשה לטמא אחרים • והבהמה בין טמאה בין טהורה • וכן החיה • כמותה מטמאה במגע ובמשא • ושיעור נבלתה כזית • ואם נשחטה הטהורה • אינה מטמאה • ואם נפלה בחייתה • שם נבלה עליה ומטמאה • ונמצאת למד דטומאת המת חמור מכולם שמטמא במגע ובמשא ובאהל • למטה ממנו הנבלה • שמטמאה במגע ובמשא • למטה ממנה • שרץ וש"ז שאין מטמאין במשא אלא במגע • ולא ידע לגוף ערך כל פרטי דינו טומאה וטהרה • בטעם שיש בהם • כי הם לחכמי ישראל הטהורים • אשר להם נגלו כל מיני מסתורים • הי"ת יזכנו להיות כמנין עמהם : ( הרמב"ן ז"ל אינו מונה דין הטומאות לפי שהן כבות מכלל נד' במ"ע בסמ"ק סמן ל"ו : )

עב ק"ס להיות כל האוכלין אשר שנתלשו ונבא עליהן מים או כל

כל דבר הנקרא משקה (שהן י"ד שח"ט ד"ם) מכשיר זרעים לטומאה שנאמר מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא ·

והעיקר הוא שכל אוכל המיוחד לאדם · לא מסבות מאכל בהמה · וחשב עליו לאכול אדם · ונתן עליו אחד משבעה משקין · הוכשר לקבל טומאה · וגם נפל אחר כך עליו מהנבלות נטמא האוכל ההוא חסר ממנו מזון הנפש · ועיקרן של ישראל הוא ממקום טהור · ולכן טהרת הגוף מביאה לידי טהרת הנפש · וטהרת הנפש מביאה לידי קדושה · ולפיכך כיון שהמאכלים שנתכלו המשקים הם מתחברים · א"כ כשיפול עליהם הטומאה יהיו נתחברים יותר ויותר · כי נתחברו הטומאה והמאכלים · ולכן גזרה תורה שיהיו האוכלים המתכלים טמאים לענין מקדש וקדשים ותרומה ומעשר שני שיש בכל אלו קדושה · וצריך להרחיק מהם כל טומאה · כשבעה משקין הם · מלבד הטעם הכמוס בהם ליודעי חן · י"ל לפי שהם מתגלים יותר משאר מאכל בני אדם · המתגבר לקרקע אינו מאכל אדם · ומה שהאריכו חכמים בענין הזה בלשון הכשר שהוא לשון טהרה וכשרות · ומאי דנקט קרא לשון כפילה · נכפל מנגלא עליו · צריכין אנו לחכמי האמת מה שקבלו בו · כי לפי

עשין | תרי"ג

הפסח לא תמלא ידיך ורגליך בבית המדרש · וגם את זה אל תנח ידיך פדי לדעת ולהוכיח · כי סוד ה' ליראיו וגו' :

נב | קמא להיות הנבלה טמאה ומטמאה במגע ובמשא שנא' וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה וגומ' :

קסב שלא לאכול שרץ הארץ שנא' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל : לוקה

קסג שלא לאכול מיני שרצים הנולדים בפירות ובזרעים שנאמר לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם :

ולשון ספרי להביא את שפרשו לארץ וחזרו · ולכן כל תולעת הנמצא בפירות ובזרעים חוששין לכן שילאו על שטח אותן הפירות · אעפ"י שאנו רואין אותם תוך הפירות אסור לאוכלן · ומי שאכל מהן לוקה · ומזה ודאי יש לחוש ולאסור כל תולעת הנמצא בגבינה · ואין להקל בהן דלא כל עמא דבר דינא גמירי לחלק בין תולעת שיצא וחזר ונכנס בחור שנתהוה בו · והואיל שעל כל א' מהן לוקה · שומר נפשו ירחק מהם ·

קסד שלא לאכול משרץ המים שנאמר אל תשקצו את נפשותיכם

נפשותיכם בכל השרץ השורץ וגומר :

(והרמב״ן ז״ל סובר שאין זה לאו מיוחד אלא לאו כולל)

ולפי שאיסור שרץ המים לא נמצא לו לאו מיוחד נשמט הרמב״ם ז״ל על פי שרשיו אשר השרים בקרקע המשכן מספר הסמ״ק אשר לו עיין עליו דבאר דעת היות דאמרו במסכת מכות שמשפה נקביו . ואמן דשתי אית בקרא דאומן עובר משום אל תשקצו את נפשותיכם . לא מפני זה יתחייב מלקות . לפי דמשמעיה דקרא הוא בשרץ לבד . אבל מכין על זה וכיוצא בו מכת מרדות . מסובב מהטעם שכתבתי לעיל במקום ע״כ פי״ם .

ודע כי שרץ נקרא שיש בו כח המוליד בדומה לו . והרומש נקרא המתהוה מן העפושים . אשר לא יתהוו מזכר ונקבה . וזהו ההפרש בין אמרו השורץ על הארץ . ובין הרומש על הארץ . ולפיכך אין מין השרצים ורמשים ידוע לכל והאוכל מהן לוקה כמו שנתבאר במסכ׳ מכות די״ו ע״ב אכל פוטיתא לוקה ד׳ . נמלה לוקה חמש . צרעה לוקה שש . ופירש הרמב״ם ז״ל פוטיתא שהוא גוף מורכב והוא עוף . ושרץ העוף . ושרץ הארץ . ושרץ המים . ולפיכך לוקה ארבע . דהנה באשר הוא ז״ל היה חכם מושלם בכל המעלות ובקי בטבעיות . העיד מה

שא

סתם באין בו דיתכן שיהיה דג · ושיהיה שרץ
המים · וכמו כן יהיה עוף · ושרץ העוף ·

על הנמלה לוקה חמש · פירוש הנמלה הוא
הפורחת המתילדת מעפוש הפירות ·
שאינה פרה ורבה · ולפיכך חייב עליה חמש
מלקיות · משום שרץ שפירש מן האוכל · ומשום
שורץ על הארץ · ומשום רומש על הארץ · ומשום
שרץ העוף · ומשום שרץ המים ·

ועל הצרעה המתילדת נ"כ מן העפוצים יש לה
איסור מוסיף להיותה עוף ושרץ העוף
ולפיכך לוקה שש · ועל כל אלה היה לנו לבקש על
אכילתו שעור ולא יאמר בו אם היה כזית ובאוכל
אף משלש אלה בעליתיים הנז' לוקה המלקיות
שנזכרו ·

אבל אם אכל יתוש קטן לוקה שלש · משום
שרץ השורץ על הארץ · ומשום השרץ
הרומש · ומשום שרץ העוף ·

ומי שאכל שרץ העוף לוקה שתים · אחד משום
שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו ·
ואחד משום אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ
בלוקין עליו עם היות שהוא דומה לאסור כולל
כמו שכתבתיו מתוך ויכוח הרמב"ן ז"ל בשרש
התשיעי דמ"א ע"א מספר מגלת אסתר עיין עליו
ויקבע הלימוד בספר זה לכל הפחות בכל יום
פעם אחת · כי בעיני הוא ספר יקר שבכל נו
אין

אין ערוך אליו · שמלמד שאלו כגון תלמוד קטן · יש בו חכמה ותבונה בפלפול וחריפות המתי מכל כך של עלם קלפ מטיבי דעת התורה והאמונה לשמו ולשמה לשם נידושין נגמורין וכזה כחה וקדש · כי כל לימוד שאינו כזה · יש להצטער על חיבור השמש · והנר · והזמן · שאם יקר מכמגלות שמתכלה בו · הי"ת יזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות רצונו כרצונו אמן

קסה שלא לאכול מן השרצים לג
המתהוים מן הנפש שנאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ:
(וה"ה כל טמא) ולוקה

## תזריע

יש בה שבע מצות חמשה עשין ושני לאוין

קנו לטמא היולדת שנאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו': עד

קסו שלא יאכל הטמא מן הקדשים לד
עד שיטבול ויעריב שמשו ואם צריך כפרה עד שיביאה שנא' בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא וגו':

שתקרב

עשין תרי"ג
עה קסח שתקריב היולדת קרבן כשישלימו ימי הטוהר שלה שנאמר ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת וגו' (שאם היא עניה היתה מביאה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת :)

עו קסט שכל מי שיהיה מצורע יבא אל הכהן לשאול את פיו לטהרו או לטמאו שנאמר אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו' ובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו וגו'. (ומצוה זו כוללת כל ענייני טומאת הצרעת :)

קע שלא לגלח שער שעל מקום הנתק שנאמר ואת הנתק לא יגלח : מלקות

עז קעא שיתנהג המצורע כמשפט הכתוב בפרשה שנא' והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וגו' :

עח קעב לעשות בנגעי בגדים כמשפט הכתוב בפרשה שנאמ' והבגד כי יהיה בו נגע צרעת וגו' :

# מצורע

יש בה אחד עשר ענין:

קעג לעשות טהרת המצורע כמשפט הכתוב בפרשה שנא' זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו:

קעד שיגלח המצורע את כל שערו שנאמ' וגלח את כל שערו וגו':

כלל ופרט וכלל להביא כל מקום כנוס שער נראה. כי שער הטמא תחת הטומאה הוא גדל. ולכן צריך הכהן שהוא איש חסד להעביר מעליו כל הטומאה. כדי לטהרו. ודע כי מצות המצורע נוהגת בין בארץ. בין בח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית. אמנם לא ראיתי שכתבו אותה בעלי הלכות הפסוקות. וגם לא שמעתי מפי רבותי שנעשית מצוה זו ע"י כ"ד שבישראל. ונראה שהטעם הוא והוי שאין חכמי הדורות שאחר חתימת התלמוד בקיאים במראות נגעים. וכ"ש שאין בה תלמוד ולכן הניחו הדבר על חזקתו. שכל עוד שאין הכהן רואהו ואומר מוחלט או מוסגר הו"ז טהור בחזקתו ואפי' שנראים בו סימני חולי זה אינו חייב לנהוג דבר מכל מה שחייב לנהוג המצורע לפי שאין לו לטהרו והי"ת יטהרנו בטהרתו:

## ליום שלישי

עשין תרי״ג

פא **קנ״ח** שנטבול עצמינו במי מקוה של מ׳ סאה כדי להטהר מכל טומאה ונוכל אז לאכול בקדשים וליכנס למקדש שנא׳ ורחץ את בשרו במים וטהר וגו׳ (וכל כפי׳ הקבלה מים שכל גופו עולה בהם והוא שעור מקוה.)

פב **קע** שיקריב המצורע כשיתרפא קרבן שנאמר וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרונים וגו׳ (עמש״ל במלות קפ״ג)

פג **קעו** לטמאת בית המנוגע שנאמר ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית:

בענין צרעת הבגד והבית׳ אין לשכל מבוא בהם כלל׳ ואין לנו אלא מ״ש בו רז״ל דכאשר יחטא האדם מתחילין בו לחזור בתשובה׳ ומביא הקב״ה עליו נגע בבית׳ אם ישוב מוטב׳ ואם לאו מביא

הנגע בבגדיו · שהם קרובים לגופו יותר מהבית ·
ואם שב מוטב · ואם לאו בא הנגע בגופו · וזה
ודאי דרך השגחה פרטית · ולא בדרך הטבע
כלל · ומכאן גם כן הוכחתי במאמר קראתיו
פרטי ההשגחה אשר בו הראתי באצבע · ראיות
מן התורה · שהוא ית' משגיח בפרטים · והארכתי
בביאור פרט זה · כדי להוציא מלב האומרים (כדי
שלא לומר מאמינים) · שאין השגחתו ית' אלא
בכללים · וחקרתי ודרשתי ומצאתי כי זה הוא
דעת הפלוסופים שאינם אלהיים · אשר האריכו
בחכמתם הנכזבת ומדומת את העולם · ונבלבלו
דעת כמה וכמה מחכמי אומתנו · והלא קראו
קוה לעומתם ואומר בכבוד גדולת השגחתו אשר
עיניך פקוחות · על כל דרכי בני אדם וגו'
הרי במקרא זה · כלל כל דרכי בני אדם · בין
הכללים בין הפרטים · ומה שכתוב ארדה נא
ואראה · אין משם אלא שתילה לדעתם הנכזב ·
דהרי שם היה בכלל ואם הם סוררי' שעל הכללים
הוא משגיח ולא על הפרטים · א"כ לא היה צריך
לירד · והדוחק יחייב אותם ליתן משפט הערים
האלה אשר הפך ה' בדין ושם פכטות · שהוא
דבר חוץ מן השכל והדת שתעמוד א' מאלה הערים
בלתי השגחה ואנו אין לנו בפירוש המקרא · אלא
מה שפירשו בו רבותינו בעלי הקבלה האמתים ·
ומה שהשכיל על עצמו · ארדה נא ואראה · דהיה
הדלון בזה · דהואיל והיה צריך לדון אותם במדת

# אלה המצות

הדין . גזירה נקראת אצלנו . ומדת מדת החסד והרחמים אשר חפץ בהם . ולישב על כסא דין לכלות אותם . ולעולם שיודע היה הוא ית' כל פרטי מעשיהם . רק שבא הוא וב"ד לראות אם ידון אותם בדין חזק . או בדין רפה . או במדת הרחמים אם ישובו . ושלא יהיה הדלת ננעל לפניהם :

לכן זה שראוי לכל איש ישראל להאמין בזה . כי הקב"ה משגיח . אפילו בפרטי האדם . ואפילו אצל אה"ע משגיח . ויודע פרטיהם ע"י שריהם לצורך ישראל . לגמול יתר להעניש אותם עליהם . ועל שבעלי חיים ושאר המינים . ועל הצומח והדומם . משגיח עליהם . לשמור מיניהם . ולדעת חכמי האמת המאמינים כי נפש האדם מתגלגלת ע"י התמורות בכל בעלי חיים . צריך לומר . כי באותו הפרט אשר בו הנפש משגיח . ואשר מחשבות . לבלתי ידח ממנו נדח . והרי הוא משגיח להביא נגע על הבתים ועל הבגדים . דבר יוצא מן הטבע להעניש את האדם :

ולהיות מאמר זה עמוק וארוך . נבאר בקצת אצלנו במאמר בפני עצמו . כאמור לא אחריך . רק באמור לך קורא חביב . אל תבהל ברוחך . להוציא מפיך מילין . והוי יודע שהעם שאמרתי לך . שהוא ית' משגיח על הפרטים .

כנית · דלא כל הפרטים שוין · ולא כל המינים
שוין · בהשגחה פרטית כזו · ורחמים למינעי ·
טובות גדול שילוה לפרט הזה · כדי שהקב"ה
ישגיח עליו · בכל · מכל כל · כמו שמובן
מסתמיות דברי אלה לחכמים · שיבינו הדברים
כפי משמעותן · ולא כפי פשטן כמשפט הבהמיים
שלפי שאין להם השגחה · מעלמן · דכן על
השגחתו ית' ודי בזה לפי השעה הדחוקה · עד
אשר ירחיב ה' את גבולנו · להוציא חלקי הפרורים
אשר לי או"ב א' ושלם · וגם אתן את חדי לך
קורא ידיד · דגם שאמרו דאין לעיין במה שאין
דרך להבין · כך אין להאמין מלעיין במה דאפשר
[illegible] להבינו · ודבר זה הוחיל והוא משורשי
האמונה · אשר בית ישראל נכון עליה · ומחויב
להאמינו · א"כ ודאי ראוי לעיין בו · כדי להבינו
בכל מה דאפשר בפרט · כי הוא המביא לידי יראת
את ה' ודוקא דעהו :

פר קעח להיות הזב בשתי ראיות טמא
ומטמא שנאמר וזאת תהיה
טימאתו בזובו רר בשרו את זובו ·

פה קעט שיקריב הזב קרבן כשיתרפא
שנאמר וביום השמיני יקח לו
שתי תורים או שני בני יונה · (עמש"ל
פמלוה קפ"ב)

פו קפ להיות השכבת זרע של אדם

טמא בכל שהוא ומטמא
בכעדשה שנאמר ואיש כי תצא ממנו
שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו
וטמא עד הערב :

פו **קפא** להיות הנדה טמאה ומטמאה
שנאמר ואשה כי תהיה זבה
דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהיה
בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב :

האשה שרואה דם · בשבעת ימים הראשונים היא
הנקראת נדה · וכל דם שתראה בי"א יום שלאחר
השבעה היא זבה · ואם תראה שלשה ימים · היא
זבה גדולה · ואחר הי"א חוזרת חלילה · והלכה
למשה מסיני שאין בין נדה לנדה · אלא י"א יום :
והולד שנתעבר ממנו · אמנם בעודה בנדתה או
בזיבתה · יהיה חולה בכל מיני נגעים ולמחים
ונתקים · כי הדם ההוא כבר באברתיו (במאמר
הוספתי · עיין עליו בח"ב מפרודי פת קמח) כי
בא מגד מותרי הדם שיש בנשים · וכל מותר ·
הוא נותר עדיין מפירי שריים מלחלוחית וזהמת
הכחם הקדמונים · וכל יותר כנמול דמי · לפיכך
כל נותר מביא חולי · וזה לך האות · כי הקסם
בזמן וסתה ראשה ואבריה כבדים עליה :
ובאהבת ה' את עמו ישראל צוה להם
להתרחק מכל טומאה ולכלוך ·
וכל דבר המביא לידי חולי · כמ"ש בדין איסורי
המאכלות

המאכלות · ולפיכך לאומר טומאה שבה
וסכנתה מרובה · הרחיקה מעלינו ואסרה אפילו
בנגיעה · ואע"פ שאינה אסורה בנגיעה · כי קרוב
הדבר שלא נגע · הולד הנוצר מאותה ביאה שהוא
בסכנה כאמור · אלא שאפילו הבא עליה יכול
לבוא לידי אולי · פוק חזי דאפילו הגוים שלא
קבלו תורה מתרחקים מן הנדה מאותו מיאוס
אבל ישראל הוזהרו עליה · דאפילו שפסק הדם ·
ולא ראתה אלא יום ראשון טמאה כל שבעה
וצריכה שתשב ג"כ שבעה נקיים · ולעולם אח"כ
צריכה להטהר במי מקוה · כי אחר שבעה לא
נשאר שום מאלית טומאה · כי במים מעבירין
בלשיכוך ולכלוך · המוליד בנפש מיאוס ואולי ·
וכל זמן שלא תבא במי מקוה עדיין היא בטומאתה ·
והבא עליה הרי הוא כמוה · כמ"ש ותהי נדתה
עליו · ונעשה אב הטומאה · וכן הבא על זונה ·
ועל היולדת · ועל שומרת יום כנגד יום :

וחמשה המים טמאים באשה · שכולן נוטים
לאודם כי השחור אדום הוא · אלא
שלקה · אבל הירוק והלובן טהור :

בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' רואות
טפת דם כחרדל יושבות שבעה נקיים :

וכל דם וכל כתם שהעבירו עליו שבעה
סמוכים בין עבר הדם · או כתם · לא
עמד · אפילו זאת טהור · וחכמי התלמוד שהיו
בקיאים בכל מין חכמה ומדע שבעולם · הם

נשין חרי"ג לאוין

יודעים להכיר ולהבחין בין דם לדם • ואומרים עליו זה טהור וזה טמא • ואמיה דשבור מלכא מוכח דקפרה יהודאי בתווני דלבא יתבי • ואמרה לברה חזי כמה חכימין יהודאי :

ומטעם שכתבתי לעיל והזכרתיו במאמר טוהר בעיקר טהרת טומאת הנדה והזבה נקבה חרש ותנין טומאת הזב זכר • ואולי אחד לזכר ולנקבה • הנה זה וזה והנו מורה עליו כי ירכה ורעשו חוץ ממכות הטבעי • והוא מתר יבא לו מצד חולי ודרכו של כחות הממית • ולכן גם הזב הוא בעשה אב הטומאה • וכל הנוגע בו יטמא :

ומכלל הפרשה הטומאה שכתבה הוא דצריך להתרחק מאשתו סמוך לוסתה שנא' והזהרתם את בני ישראל מטומאתם • דחיישינן שמא תראה דם ובא תחתיו : ותהי נדתה עליו • ומטעם זה נהגו בנות ישראל לבדוק עצמן בשעת תשמיש :

ועוד אמרו רז"ל בטעם הרחקת הנדה כדי לחבבה על בעלה • ולא יהיה כרוך אחריה כל שעה כתרנגול • דומיא למה שנהגו טבילה לבעלי קריין • ומשום דלא היו יכולים כל העם לעמוד בה בטלוה לטבילותם • לתפלה אלא ש"מ • שכל טומאה של תורה • כדקיימא קיימא • ושורפין עליה טהרות :

וסוף דבר צוונו להתרחק מכל דבר המטמא גוף

נוף ונפש · ולהיות ישראל קדושים ופרושים
כי הפרישות מביא לידי טהרת הגוף ממעשים
הרעים · וטהרת הגוף מביאה לידי טהרת הנפש
מן הדעות זרות · וקדושת הנפש גורמת להדמות
בשכינה · שנא' והתקדשתם והייתם קדושים כי
קדוש אני וגו' · ולכן אסרה לנו תורה להתקרב
לאחת מכל העריות · ואפילו בלא ביאה כמ"ש
ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב · ואז"ל אין
לי אלא נדה בלא יקרב ולא יגלה · מנין לכל
העריות ת"ל איש איש אל כל שאר בשרו · לא
תקרבו לגלות ערוה תו' שמא תאמר יהיו חייבין
כרת על הקריבה · ת"ל ונכרתו הנפשות
העושות · על העשיה · ולא על הקריבה · פי'
הקריבה כגון נישוק ומישוק תיפוף מביא לידי
ערוה · והכי משמע קרא לא תקרבו · כדי שלא
תגלו · ואין איסור לאו זה אלא על הקרובות שהן
בכרת · או אשה נדה או אשת איש · אבל שאר
חייבי לאוין אעפ"י שאין כאן לאו · הנא אסור
אמור · והרמב"ם ז"ל קבעו ללאו זה בסוף
הלכות איסורי ביאה · אעפ"י שכתוב הפלא
נפרסה :
ודע שהזכור והבהמה אע"פ שהם במיתה לא
קראן ערוה · ולא שאר בשר · ואין
הלאו הזה שייך בהם · אבל מכל מקום אסוריהן
שומר נפשו ירחק מן הכיעור ומן הדומה לו ·
דכל כי האי לא גרע מחייבי לאוין ודעהו :
כי

כי אעפ"י שכל אותם שאינם בני ברית אינם מטמאים לא משום נדה · ולא משום זבה · ולא משום יולדת · לפי שאין חלוק בין דמן לבשרם לגמרי ולפיכך אמרו כי אין עכ"ו מטמא · עכ"ו שומר נפשו צריך שידע כי כבר גזרו עליהם ועשאום כזבים לכל דבריהם · והוזהרנו להתרחק מהם ומבתם כי אין מטמאים הגוף מטמאים הנפש · וכשהנפש לא מטוהרה · אוי לו לגוף המלבים אותה · ולפיכך הבא על א' מבנות העמים אשר הבדילנו ה' מהם אסרוהו משום נשנ"ו · גם אמרו באוגן מטמאים לאחר מיתה · מה שאלל ישראל הוא להפך דלאחר מיתה הוא אבי אבות הטומאה יען כל פאת הטומא' רודפים אחר המת הואיל ויצאה נשמתו הטהורה ממנו ובכל זה סוד ה' :

פח קפב להיות הזבה טמאה ומטמאה שנאמר ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגו' :

פט קפג שתקריב הזבה קרבן כשתתרפא שנאמר וביום השמיני תקח לה שתי תורים וגו' :

הזבה והיולדת · ואז · והמצורע · כל זמן שלא הביאו קרבנם · נקראים מחוסרי כפרה · ולא היו אוכלים קדש · ולא היו נכנסים למקדש · היולדת והמצורע אין מביאין קרבן עולה ויורד כמש"ל

כמש"ל במצות יק"ג · והזב והזבה קרבנם שוה
שהוא ב' תורים · או ב' בני יונה · ולפי שהם
אנוסים בטומאתם · הקל הכתוב בהם · מ"מ כיון
שיש בהם טומאה שבעה · ויצאה עליהם צריכין
כפרה · והיולדת על שבועתה · ראוי להתיר
על קרבנה כבש ב"ש לעולה וב"י או תור לחטאת ·
אבל המצורע לפי שחטא והוציא שם רע דבה את
קרבנו ב' כבשים א' לעולה · וכבשה אחת לחטאת ·
וא' לאשם · וקודם שהיה מביא קרבנותיו · היה
מביא שתי צפרים חיות טהורות · אח' לה' שהיה
שוחט אותה במים חיים בכלי חרש · והצפור
החיה · היה טובל אותה בדם השחוטה ובמים
חיים ומשלחין אותה בשדה (ובסוד הדבר הוא
דומה לשני שעירי יום הכפורים) (ומפליאות
הטבע שהטביע הא' ית' בכל דבר ודבר אשר ברא
דמה בזה מ"ש בתרגום יב"ע ז"ל שאם הקים אזל
היה עתיד לחזור לצרעתו הוה הצפור המשולח
על פני השדה בו ביום חוזר לביתו של מצורע ·
וכן בנגעי בתים · מה גדלו מעשיו ית' · ומה
עמקו מחשבותיו הכל כאשר לכל מתוקן ומיוסד
בחסד ובמשפט · דהנה אחר החסד · מחויב
להיות משפט · הואיל ואינו משניא בחסדיו יש'
דוק והארך בזה העמק שאלה והגבה למעלה כי
דבר גדול הוא לדעת את ה' את חקתיו ואת
משפטיו כי צדקו יחדיו) ואחר זה היה מביא
קרבנותיו · ושהרפא היתה תלויה באשם · והיה

עומד

עומד בשער ניקנור חוץ לעזרת ישראל. לפי שלא
תמרה כפרתו ופניו למערב ומפשט ידיו וסומך
על האשם דבי״ת בתקלת לא אמה ביאה ושוחט
מיד הכל כמ״ש הרמב״ם בהלכותיו:

# אחרי מות

יש בה כ״ח מצות שני עשין וששה ועשרים לאוין:

**קפד** שלא יכנסו הכהנים בכל מקומות לה
המקדש אלא כדי לעשות
עבודתם בעת שנצטוו בה ולא זולת
שנאמר ואל יבא בכל עת אל הקדש
מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על
הארון ולא ימות:

**קפה** שיעשה הכהן גדול כל עבודת צ
יום הכפורים על סדר הכתוב
שנאמר בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר
בן בקר לחטאת ואיל לעולה וגו׳:
ולפי שאמרו כל מעשה יום הכפורים האמור על
הסדר אם הקדים מעשה לחברו לא עשה כלום
דהוי להיות כלל זה כמנה למצוה אחת ודעהו:

**קפו** שלא להקריב קרבנים בחוץ נו
שנאמר ואל פתח אהל מועד
לא הביאו להקריב קרבן לה׳ וגו׳. (וזה
נקרא שחוטי חוץ)

עשין תרי"ג צא | לאוין

**קפז** לכסות את דם חיה ועוף אחר שחיטתן שנאמר כי יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר :

**קפח** שלא נתעדן ונתקרב לאחת מן העריות בשום מין קירוב כחיבוק ונשוק וכדומה לעידונים אלו שנאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה' : נו

(עמ"ש ל"מ קפ"ח)

**קפט** שלא לגלות ערות האב שנא' ערות אביך לא תגלה : נז

(תוספת הזהרה על משכב זכור לחייבו שתי חטאות כשגגה בשכיבתו) וסקילה על זדונו

**קצ** שלא לגלות ערות האם שנא' וערות אמך לא תגלה · אמך היא לא תגלה ערותה : סקילה נח

**קצא** שלא לגלות ערות אשת האב לעולם שנאמר ערות אשת אביך לא תגלה : כרת ק

**קצב** שלא לגלות ערות אחותו מאביו או מאמו או שתהא מאנוסת אביו או שתהא אחותו מאמו מן הזנות בכל ענין שתהיה נאסרה עליו קא

שנאמר

לאוין

שנאמר ערות אחותך בת אביך · או בת
אמך · מולדת בית · או מולדת חוץ ·
לא תגלה ערותן :

קצג שלא לגלות ערות בת הבן קי
שנאמר ערות בת בנך · לא
תגלה : שריפה

קצד שלא לגלות ערות בת הבת קי
שנאמר או בת בתך לא תגלה
ערותן כי ערותך הנה · שריפה

קצה שלא לגלות ערות הבת קל
וחומר מערות בת בנך ולפי
שאין עונשין מן הדין לא למדה הכתוב
אלא מגזרה שוה כמבואר במסכת יבמות
אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה :
(והרי היא מגופי תורה) שריפה

קצו שלא לגלות ערות בת אשת קי
אביו דהיינו אחותו מנשואת
אביו שנאמר ערות בת אשת אביך
מולדת אביך אחותך היא לא תגלה
ערותה (ותוספת אזהרה זו כדי לחייבו בשתי
חטאות כששגג בזולת האחות) כרת

קצז שלא לגלות ערות אחות האב קי
מכל מקום שנאמר ערות אחות
אביך לא תגלה שאר אביך היא · כרת
שלא

**קצח** שלא לגלות ערות אחות האם קו
בכל ענין שתהיה שנאמ׳ ערות
אחות אמך לא תגלה כי שאר אמך היא •
כרת

**קצט** שלא לגלות ערות אחי אביו קח
בכל ענין שיהיה נקרא אחיו
שנאמר ערות אביך לא תגלה • (ולאו אחר
נוסף על לאו דואת זכר לא תשכב לחייבו כשש״ג
בשתי חטאות כמו שכתב לעיל באבין) כרת

**ר** שלא לגלות ערות אשת אחי קט
אביו שנאמר אל אשתו לא
תקרב דודתך היא (וכיון שנתקדשה לדודו
נאסרה עליו אפילו שמת כ גרשה או שמת) :
בחיי דודו שכיהם בחנק אחרי מותו כרת בעדים
לוקה שוגג חטאת :

**רא** שלא לגלות ערות אשת מי קי
שקרוי בנו ואפילו ממזר פרט
לבן שפחה ונכרית כי אין זה קרוי בנו
שנאמר ערות כלתך לא תגלה • אשת
בנך היא לא תגלה ערותה (ולא אמרתי לך
אלא בשים לבנך בה אישות • פרט לאנוסה
שפחה ונכרית) סקילה

**רב** שלא לגלות ערות אשת אחיו קיא
בכל ענין שתהיה חוץ מכשהיא
במקום מצוה שהתורה התם התירו

בפירוש והכא אסרו שנאמר ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא (ואחר מיתתו כשנשארו ממנו בנים או אחר שגרשה חייב כרת. ובחייו בעודה תחתיו מיתתן בחנק)

**רג** שלא לגלות ערות אשה ובתה שנאמר ערות אשה ובתה לא תגלה וגו׳ (ולא אסר הכתוב אלא על ידי נשואי הראשונה אבל חייב על נשואי השניה ולפיכך כתוב לא תקח לשון קיחה דבכל מקום הוא לשון נישואין ואז יתחייב הוא והשניה כשבא עליה בחיי הראשונה. וחמור שריפה כמבואר במכות דף ט׳) קיב

**רד** שלא לגלות ערות אשה ובת בנה על ידי נשואי הראשונה כנזכר במצות הקודמת שנאמר את בת בנה לא תקח וגו׳: שריפה קיג

**רה** שלא לגלות ערות אשה ובת בתה על ידי נשואי הראשונה שנאמר ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה היא: שריפה קיד

**רו** שלא יקח אדם אחות אשתו כל זמן שאשתו בחיים ואפילו שגרש את אשתו אחותה אסורה עליו בכל ענין עד שתמות אשתו זו שנתקדש קטו

לו ראשונה שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה: כרת

רז שלא לבוא על האשה נדה ולא יקרב אליה בשום צד קירוב ונגיעה שנאמר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב: (עמש"ל מצוה קפ"ח) קיו

רח שלא למסור אחד או שנים מבניו כדי להעבירם באש כדרך עבודת המולך שנאמר ומזרעך לא תתן להעביר למולך: קיז

וכתיב בפרשת שופטים לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש. ואמרו ז"ל אחד זרע כשר ואחד זרע פסול. אחד זכרים ואחד נקבות. מקצת זרעו ולא כל זרעו. ומעשה זה גם כן הוא אחד ממיני ע"ז. וכתב האלקי מוהר"ד ז"ל יש לשאול למה נתייחד המולך במצוה בפני עצמה. וז"ל לפי שהיו אדוקים בה הרבה בזמן שנתנה התורה. והנכון אצלי שנתייחד בו דבר. והוא שאם עבד עבודה זו לאחת מכל שאר ע"ז. שאע"פ שאין עבודתה בכך. והיתה אחת מעבודת המקדש. חייב מיתה. ונראה שאמר הכתוב לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש ולא הזכיר שם מולך משמע דבכל ע"ז חייב. והמולך יש להקיש עליו כל שאר ע"ז. וענין העבודה איכות מ"ד



סריסה

שריפה ממש · ואיכא מ"ד העברה לבד · וא"ת
למ"ד שריפה היכי שייך אם העביר עצמו פטור ·
לא קשיא דמשכחת ליה שמסר עצמו לכומרים ·
ואחז בו האש ונכרת · סד"א ליחייב · קמ"ל
דפטור · ומ"ת הסברא נותנת שריפה ממש ·
דבשלמא אם שריפה היינו שלא תקנו בעלי עבודה
זו ובומריה אלא במקצת זרעו · באומרם לסכלים
בהם · שאם יתן את אחד מזרעו למולך יצליחו
השאר וירבו ויחיו · אלא אי אמרת העברה לבד ·
מאי איכפת ליה אם יעבירו את כל הזרע באש ·
אבל אם השריפה היא ממש · לא היו שומעין להם
לשרוף כל הזרע · והכי משמע ממעשה דמלך
אחז · והכי משמע נמי מקרא דכתיב כי גם את
בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם
עכ"ל הה"ל ז

והעיקר הוא פע"ז זו והאמונה שבכל עבודותיה
היתה זאת כי בנו אשר קשורה נפשו
בנפשו · היה נותנו בעבודתה · ולזה החמירה
תורה בה ונתתי את פני באיש ההוא ובמשפחתו ·
והיתה האזהרה מקצת זרעו · ולא כל זרעו ·
וכבר שאלוני פוקר אחד תר"ו · שזה הוא כתובת
מכשול · וכדי להציל עצמו מן המיתה · יוליך
שאר בניו · והשבתי לו שמה שאמר הכתוב מזרעו
היינו לומר שבעת שהעביר את זרעו · הביא
מקצת · ובניו מקצת · דהיינו שהביא בן אחד
ובניו השאר מעפ"י שאח"כ הביא השאר · לא
נפטר

נפטר בזה · מאחר שנשאר שהעביר לא העביר
אלא במקצת · אבל מה שפטרה התורה · היינו
היכא שלא היה לו אלא בן אחד והעבירו למולך ·
או שהעביר את בניו בבת אחת · ובנוסחי לבית
ראיתי שהנ"ל כוונתי לדעת התוספות שכך
כתבו בפרק אלו הנסקלין · אבל ראיתי שרבינו
מוהרי"קא ז"ל כתב על דבריהם · ולי נראה דכי
עבר קמא חיובו תלוי ועומד אם לא העביר יותר
חייב · ואם העביר יותר נפטר מחיובו · ואני
עבדו אומר שזה הוא התראת ספק שמי יאמר
שלא יביא שאר בניו · אלא הנכון הוא כמ"ש
רבותינו בעלי התוספות ודוק :

רט שלא לבא על הזכר ולא להביא
קי" חזכר עליו שנאמר ואת זכר לא
תשכב משכבי אשה תועבה הוא :
(כדעת רבי עקיבא דקרי ביה לא תשכב · פסוק
זה אזהרה לשוכב ולנשכב) סקילה :

רי שלא לבוא על שום בהמה וחיה
קי" ולא יביאם עליו שנאמר ובכל
בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה :
והוא הדין לכל שאר המינים חוץ ממין האדם
ולפי שהוא מכחיש סדר הבריאה שבחר בה בכל
דבר ודבר למינהו · והואיל והשכל הנתן באדם
הוא כדי להבדל בו משאר בעלי החיים · וזה
משתמש בו להדמות לבעלי חיים ומתדבק בהם

לטמאה בהם · הרי בפעולתו זאת מורה על גודל
תאוות נפשו הבהמית · כי לא לחנם הלך ודוזר
אצל עורב · אלא מפני שהוא מינו · והרי זה
בספר בהמת החיים אשר נתן בתוכו הואל ורוצה
להיות נמשך ונעתק אחרים · ונורס על ידה
ומעשה הכישוף · כמו שדרשו רז"ל סמוכים מן
התורה בסמוכות הכתובים שמוכיחים על בלעם
ראש הקוסמים דבועל אתונו היה · והואיל
ועוסק מן הקדש חול בתערובת הכל זה · מות
יומת בסקילה ואת הבהמה תהרוגו · כדי להחליש
את הטומאה שנתן בה הבליעל הזה · ע"י פעולתו
ואת ידעהו לכל דבר שבות משנה סדרי בראשית
כפי מה שהוטבעו בו מתחלת הבריאה · וזהו טעם
איסור הכלאים דהוא נא כנגד חפץ הי"ת ומגלגל
המזלות במה שמשנה טבעו בל עולם שראוי
להעמס כל אחד כפי המערכת משפט צדק · שיודע
בקלקול הדברים ותיקונם · הוא כרחמיו יתקן
עולמו במלכות שדי · ויאמר לצרתינו די ·
ולמלאך המשחית הרף ידיך :

**ריא** שלא תביא האשה בהמה על עצמה שנאמר ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל היא :

## קדושים

יש בה נ"א מצות י"ג עשין ושמנה ושלשים לאוין :

לירא

עשין חרי"ג לאוין

צב ריב ליר‍א מהאבות שאפי' הכו לבן וירקו בפניו לא יכלימם שנאם איש אמו ואביו תיראו : מיתה

ריג שלא לפנות אחר הע"ז לא במחשבה ולא בדיבור ולא פחות בראיה שנאמר אל תפנו אל האלילים : מלקות קנא

ריד שלא לעשות ע"ז ואפילו לגוי שנאמר ואלהי מסכה לא תעשו' לכם : מלקות קנב

רטו שלא לאכול הנותר מן הקדשי' אחר זמן המוגבל לאכילתו שנאמר והנותר עד יום השלישי באש ישרף' וגו' ואוכליו עונו ישא וגו' : קנג

ריו שלא לקצור כל זרע השדה . שנאמר ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור : קנד

בלאו זה תמצא מה הוא לאו הניתק לעשה ואם נתבטל עד שלא יוכל לקיים העשה לוקה על הלאו)

צג ריז להניח פאה מזרע השדה לעניים שנאמר לעני ולגר תעזב אותם

ריח שלא ללקט השבולים הנופלי' בשעת קנה

בשעת הקציר שנאמר ולקט קצירך לא תלקט • (נ"ז הוא לאו הניתק כנו')

צד ריט לעזוב אותם השבולים שילקטום העניים שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם •

רכ שלא לאסוף כל פירות הכרם שנאמר וכרמך לא תעולל • קנו (נ"ז הוא לאו הניתק כנ"ל)

צה רכא להניח פאה ועוללות בכרם לעניים שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם •

רכב שלא נלקט פרט הכרם שהן גרגיר אחד או שנים הנפרטים מן האשכול בשעת הבציר שנאמ' ופרט כרמך לא תלקט • קנז (נ"ז הוא לאו הניתק כנ"ל)

צו רכג לעזוב פרט הכרם הנז' לעניים שנא' לעני ולגר תעזוב אותם•

רכד שלא לגנוב ממון חבירו אפילו לחכעיסו לשעה ואפי' על מנת לשלם לו ארבעה וחמשה שנאמר לא תגנבו • קנח

רכה שלא לכחש ממון אחרים שבידו באיזה אופן שיחידה שנאמר ולא תכחשו • קנט

שלא

רכו שלא לישבע על כפירת ממון חבירו שכפר בו וכחשו ואם נשבע עובר גם על מה שנאמר ולא תשקרו איש בעמיתו קל

רכז שלא לישבע לשקר שנאמר ולא תשבעו בשמי לשקר • קלא

(והיא שבועת בטוי שנאמרה בתורה או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב • כדבר הרשות שבידו לעשותם • או שלא לעשותם כגון אכלתי או לא אכלתי • זרקתי אבן לים או לא זרקתי • חוץ מדברים שהתורה מעכבת על ידה או מחייבו אין שבועת ביטוי נוהגת בהן)

רכח שלא להחזיק בממון חבירו דרך אלמות או דחייה ורמאות וזהו שנאמר לא תעשוק את רעך • קלב

רכט שלא ליטול דבר מאת חבירו בעל כרחו בכח זרועו ובפירסום שנאמר ולא תגזול • קלג

רל שלא לאחר פרעון השכר שכיר עד אחר הזמן המוגבל שנאמר לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר • קלד

רלא שלא לקלל בשם כל אדם כשר מישראל שהוא בחיים ודומה לחרש שנאמר לא תקלל חרש • קלה

ונקט

לאוין
ונקט חרש • לומר לך דאפילו שאינו שומע ואינו
מצטער בקללה זו אפ"ה לוקה • והמקלל עצמו
בכלל לאו זה ולוקה • כל זמן שקלל באחד מן
השמות • או בא' מהכנויין • והעדים התרו בו :

רלב שלא לייעץ לאיש תם וישר קמ
שהוא סומא בדברי העולם
ואינו מבחין בין טוב לרע • עצה שידע
בה היועץ • שאינה הגונה לפתייעץ בין
בצורכי הגוף • בין לצורך תיקון הנפש
שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול •
( ועיין בטורים ע' דזה הוא לאו שבכללות ולכן
אינו לוקה • והחינוך כתב דהוי לאו שאין בו
מעשה )

רלג שלא יעוות הדיין המשפט קמ
דהיינו שידון נגד מה שידע בו
שהוא האמת בדין התורה שנאמר לא
תעשו עול במשפט •

רלד שלא לכבד לאחד מבעלי קמ
הדין בשעה שעומדין בדין
ואפילו לגדול ונשוא פנים שראוי לכבוד
שנאמר ולא תהדר פני גדול •

רלה להשוות בעלי הריב בכל צו
הדברי' ולדון ביניהם הדין תורה
כמו שידע בו ואם יעשה פשרה שיש
בה

לחוי׃
בה שלום מה טוב לו כמו שנאמר בצדק
תשפוט עמיתך ׃

רלו שלא להגיד לחבירו דברים הרעים ששכנגדו דבר עליו קלט
שלא בפניו שנא׳ לא תלך רכיל בעמך ׃
( אמנם אם הוא דבר שיש בו שלום הזק והבאת שלום בהיותו מגיד לחבירו אזי מצוה לגלות את אזנו וזכר לדבר לא תעמוד על דם רעך וסמיך ליה אני ה׳ שהוא ית׳ לבדו היודע למה תכלית הגיד לו הדבר ההוא)

רלז שלא להמנע מלהציל נפש מישראל כשרואה אותו קנ
בסכנה ויש בידינו להצילו בשום צד
שנאמר לא תעמוד על דם רעך ׃
( ומכאן יש סמך שאין בידינו להעלים את העין על המאבד את עצמו לדעת בעבירות שאם על גופו חסה תורה ק״ו על נפשו )

רלח שלא לשנוא את אחד מאחיו בני ישראל שנאה הכבושה קנא
בלב שנא׳ לא תשנא את אחיך בלבבך ׃
( כי שנאת הלב גורמת רעות רבות וגדות כאשר הניסיון מוכיח )

רלט להוכיח אפילו מאה פעמים ואפילו קטן לגדול שנראה בו
שאינו מתנהג כשורה בין בדברים שבין
אדם

אדם למקו' שנא' הוכח תוכיח את עמיתך
(וצריך ישוב והשגחה פרטית איך · וכיצד
ומי · ולמי שראוי להוכיח · כי באמת שכר מצוה
זו מרובה · עד שנאמר במוכיח אם תוציא יקר
מזולל כפי תהיה כי רבים ישיב מעון · ועונשה
לא מועט · שהרי אמרו ז"ל מי שיש בידו למחות
ואינו מוחה הוא נתפס בעון החוטא · כי הרי
לא נמצא מקום שהי"ת חזר מדיבורו הטוב · כי
אם דוקא בעד הפרשלות זה · כדמוכח ממראה
נבואת יחזקאל סי' ט' שניתן אח"כ רשות נגד
הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות
באומרו וממקדשי תחלו וגו' רחמנא ליצלן) ·
וזה מטעם דין ערבות דרצה מזה גובה רצה מזה
גובה · מה שאין כן אחר שהוכיח נפטר
מהערבות כמו שנא' ואתה כי הזהרתו וגו' · אם
אח"כ הוא רוצה ללכת בשרירות לבו · ולסמוך על
פרעון מהערב לא יאבה ה' סלוח לו · דהואיל
והדבר תלוי ברצון המלוה להתפרע ממי שירצה ·
הי"ת לא ירצה אלא להתפרע מהבעל חוב
בעצמו · ולא מהערב פרעון · כי כבר הוא עשה
את שלו · ויש תועלת אחר בענין התוכחה שעל
ידי שאדם מוכיח לחבירו · מאליו הוא מוכיח את
עצמו עם עמיתו · דהרי זה ודאי צריך לקשט
את עצמו תחלה כדי שיקשט אחרים · דאם לאו
אין דבריו נשמעין · מלבד כמה וכמה תועליות

היוצאין מהתוכחת דלא אמרו רז"ל אפילו עד מאה פעמים · וכל מי שסונא את התוכחת הוא בער ולא דברה תורה במתים · כי הם ימותו בלא מוסר ועם יאבלם · והיו כלא היו · שמענה ואתה דע לך ׃

**רמ** שלא לבייש פני חבירו ברבים ואפילו בתחלת התוכחת בדברים שבין אדם למקום שנאמר ולא תשא עליו חטא · ( ואמנם אם לא ישוב מצוה להכלימו ולפרסם חטאו ולגנותו ולקללו עד שישוב מדרכו הרעה ) קמ"ג

**רמא** שלא לגמול לחבירו כמעשהו הרע שהרע לו שזהו נטילת נקימה ואסור שנאמר לא תקום · קמג

**רמב** שלא לשמור בלב הדבר שהרע לו חבירו · אפי' שאינו כדי להרע לו · אלא להזכירו בלבד אסור · שנאמר ולא תטור · קמ"ד

אמרו רז"ל כל המעביר על מדותיו · מעבירין לו על כל עונותיו · כי זאת ממדת הבורא ית' · כי מעביר על פשע · ונושא חטא · הוא · ותמיד מטה כלפי חסד · ואינו נוקם ונוטר לבני ישראל · ושתי מצות אלו הם תחת סוג מצות והלכת בדרכיו · ומצות ואהבת לרעך כמוך · ואם לך

עשין ורי"ג לאוין

שלא שאכרך יהיה נוטר ונוקם לך · למה זה תהיה
אתה נוקם ונוטר לו · והנקימה והנטירה לא
נתננה אלא לבני עשו · שנאמר בו ועברתו שמרה
נצח · ומאותם נודע לו לדוד · כי הגבעונים לא
מבני ישראל המה · כי ישראל אחוזים במדת
החסד והאמת · ומאמת הנטירה והנקימה לא יש
חסד ולא אמת · כי הנוטר ונוקם בקרבו ישים
אורבו מתי יבא לידו אויבו · כדי להנקם ממנו ·
ואם יבא לנטירה יבא לידי נקימה · ואם יהיה
בידו יבא לידי רציחה · ולא יהיה קיום וישוב
בעולם · ועונשה מפורש שבמדה שאדם מודד
בה ימדדו לו בב"ד העליון · כי מדה כנגד מדה לא
בטלה · פוק חזי שרבי עקיבא נענה מפני שהיה
מעביר על מדותיו · וחכמי האמת אמרו כי מי
שיש בו מדה זו נעשה שותפו של שרו של עמלק ·
והוא מושך אותו לחלקו ונבלע · ומשתמש בו
ופועל פעולותיו על ידו כאחד מעשר שלוחיו ·
לכן שומר נפשו ירחק מלהיות נמנה לאחד מהם.
ודי בזה :

צט **רמג** לאהוב כל אחד מישראל
הכשרים אהבת הנפש וכמו
שחומל על עצמו ועל ממונו כך צ'
לחמול על חבירו הישראלי כי זה כלל
גדול בתורה שנא' ואהבת לרעך כמוך

ומדקדק קרא לרעך · בא להודיענו דהיינו אפי'

שהרע

שהרע לך · והיינו טעמא לפי שהוא כמוך ·
וכמה פעמים שלא במתכוין אתה מרע את
עצמך · וכאשר שנגע הרופא כוונת הבורא ית'
היא · אם כן כך הוא · היזק הרע שבא לך מאל
אוהב וריע · מאת ה' היתה זאת · אפשר כדי
שלא תצטער כל כך · ואפשר כדי שתצטער ·
יותר · והכל הוא לטובתך · כי אין דבר רע
יורד מן השמים · ולפיכך מלוה עליך לאוהבו ·
כאהבת המשלחו · כי שליחא דרח"מנא הוא
ודעתו · ומדלא כתיב ואהבת כמוך לרעך · כא
מאמר רז"ל להודיענו גדר אהבה זו עד היכן
היא · ולפיכך אמרו מה דלך סאני לחברך לא
תעבד · דהרי אין בכלל בגדר האהבה זו שאם
אני אוהב חפץ יקר לעצמי · והוא תחת ידי ·
שאתנהו לאוהבי · רק החפץ והרצון טוב שיהיה
לי שכשם שאני הייתי רוצה מי שיעזור לי בשעת
דוחקי · כך אני כל זמן שביכולתי מחויב אני
לעזור לאוהבי · וכשם שאני איני רוצה מי שיגנוב
לי או יעשה שום דבר כנגדי · כך לא אריך · אני
לעשותו לריעי הישראלי שהוא עמית בתורה
ובמצות דוק והבן והארך עם המצות הקודמות כי
טעם אחד להם :

**רמר** שלא להרביע שום בהמ' וחיה קמה
במין שאינו מינו שנאמר את
חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים

ל ויק **רמה** שלא לזרוע בא״י שני מיני
קמו זרעים כגון חטה ושעורה או
פול ועדשה כאחד שנאמר שדך לא
תזרע כלאים ׃

קמז **רמו** שלא לאכול ערלה כל שלש
שנים הראשונים לנטיעת
האילן שנאמר שלש שנים יהיה לכם
ערלים לא יאכל ׃

**רמז** להיות כל פירות היוצאים ק
באילן בשנה הרביעי לנטיעתו
קדש כדי שיאכלום הבעלים כמו מעשר
שני בירושלם שנאמר ובשנה הרביעית
יהיה כל פריו קדש הלולים ׃

קמח **רמח** שלא להרבות באכיל׳ ושתיה
המביאה לשפוך דם והיא
אכילת הבן סורר ומורה שלהיותו זולל
וסובא חייב מיתה וזהו שהזהירה התורה
לא תאכלו על הדם ׃ (לפי שרוב חטאת
האדם יבואו מריבוי אכילה ושתיה כמ״ש וישמן
ישורון ויבעט וכן סמכת ענית בס״ת)

קמט **רמט** שלא יאמר אדם דבר זה אירע
לי טוב או אינו טוב ומפניכך
ימנע מלעשות שום מעשה כי זהו ניחוש
שהוזהרנו עליו שנאמר לא תנחשו ׃

רנ שלא

לאוין | תרי"ג

רנ שלא לקבוע עתים ולומר שעה פלונית טובה לעשות בה פעולה פלונית או להפך שנאמר ולא תעוננו : קנ

רנא שלא לגלח ולהשוות שערות ראשו לאחורי אזניו ולפדחתו כי זה הנקרא הקפת פאתי הראש שאסרה תורה שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם קנה

( מ"נ הרמב"ן ז"ל ס"ל למקיף ולמסחית )

רנב שלא לגלח אפילו פאה אחת מחמשה פיאות הזקן שהן שתים בכל לחי ואחת מלמטן שנקרא שבולת הזקן ועל כל אחת מהן לוקה מלקות אחד ואם גלחם בבת אחת לוקה חמש שנא' ולא תשחית את פאת זקנך . קנד

(ואין החיוב אלא בגלוח של תער שיש בו השחתה באסור. נתפרש אצלינו בעלי הקבלה האמתיים אמנם במספרים מותר : ולדעת הרמב"ם ז"ל במספרים כעין תער פטור אבל אסור כנ"ל)

רנג שלא לכתוב בבשרינו כתב חקוק ורשום בדיו או בשאר מיני צבעונים שמניחים רושם הכתב החקוק ואינו נמחק לעולם שזהו הנקרא כתובת קעקע שאסרה תורה שנאמר קנג

לאוין

וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני ה׳ :

קא **רנד** ליראה מן המקדש דהיינו לנהוג בו כבוד ולא יקל ראשו כי לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על מוראו שנא׳ ומקדשי תראו אני ה׳ :

קנד **רנה** שלא לעשות מעשה אוב ולא לפנות לשאול בו ואז"ל אוב זה פיתום המדבר משחיו שנאמר אל תפנו אל האובות :

קנה **רנו** שלא לעשות מעשה ידעוני שהוא מעשה דומה לאוב להניח עצם בתוך פיו והוא מדבר מאליו ויש בשניהם שמץ ע"ז שנאמר ואל הידעונים אל תבקשו לטמאה בהם אני ה׳ אלהיכם : (וכתיב בעונש ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו)

כב **רנז** לכבד את החכמים ולקום מפניהם שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן :

(כי מכבוד אדון עולם לכבד את משרתיו הת"ח שהם זקני התורה היודעי׳ בדרכי ה׳ מגיד חכמתם מכמוסן ע"ה. היה יכול להשיג מפי השמועה בכות שכיח ולכן עליהם נאמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך כי הת"ח יכול לומר ולהשיב כידיעתו

תרי"ג

בידיעתו • אבל הזקן ע"ה אין כפיו מענה מלך
חסרון ידיעתו : אמנם אם הזקן ע"ה הוא ירא
ה' ומכבד את לומדי התורה ואינו בעל עבירות
מצוה לכבדו כת"ם ואת יראי ה' יכבד ונאמר כי
מכבדי אכבד ובוזי יקלו : כי מכח מעשיהם
הרעים מנעם ה' מכבוד )

**רנח** שלא להונות במדות הלח קז
והיבש ולא במאזנים ולא בכל
דבר הנמדד כמדת הקרקעות והבגדים
שנאמר לא תעשו עול במשפט• במדה
במשקל • ובמשורה :

**רנט** לצדק המאזנים והמשקלות
והמדות ולישר אותם בתכלית
יושר האמיתות באופן שלא יהיה בהן
שום צד רמאות ולגנוב אותן באמצעותן
אלא יהיו כולם מיושרות ומכוונות אל
האמת יפה יפה שנאמר מאזני צדק אבני
צדק • איפת צדק • והין צדק יהיה לכם
אני ה' וגו' :

**רס** שלא לקלל אב ואם ואפילו קח
לאחר שמתו בשם מן השמות
המיוחדים ואם קללם מיתתו בסקילה
שנאמר כי איש איש אשר יקלל את
אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו
קלל

עשין | תרי"ג

[illegible]

קללו דמיו בו : (וכן כל מקום שנאמר דמיו
בו דמיהם בם זו סקילה המפורשת באוב וידעוני
שנאמר בהם באבן ירגמו אותם דמיהם בם)
ואם קלל באחד מהכינויים לוקה כדרך שלוקה
על קללת אדם כשר ואם בינו קאי באזהרה מקלל
אביו :

קד **רסא** להיות ב"ד עושין במקצת
עבירות משפט בשריפ' אחת
מהן היא הבא על אשה ועל אמה שנאמ'
ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה
היא · באש ישרפו · אותו ואתהן : (אף
אחת מהן והיא האחרונה כי הראשונה כנסה
בהיתר) · (הרמב"ן ז"ל לא מנה כל הארבע
מיתות למצות כי חשב שפרט חילוק העונשים אין
זה מצוה כי אם ביאור ענין מיתה הראויה לחטא
ההוא · ובפסוק ובערת הרע מקרבך ס"ל
שנכללו כל דיני הביעור כל אחד כפי מה שגורה
בו ידיעתו ית')

**רסב** שלא ללכת בחקת ונימוסי [illegible]
הגוים שנאמר ולא תלכו
בחקת הגוי' אשר אני משלח מפניכם ·

(ולא נתנהג כהם בשום דבר מהדברים שהם
נוהגים כגון טיטראות וקרקסאות והאסטרלוגית
וגידול שער הבלורית · פירוש לשון לשוק כמ"ש
בספרי שלא תאמר הואיל והם יוצאין בארגמן
אני

אני יוצא בארגמן · הואיל והם יוצאין בכלוסין
אני אצא בכלוסין · ת"ל השמר לך · פן תנקש
אחריהם וכתיב ובחקותיהם לא תלכו · ובא
נאמר ולא תלכו בחקת הגוי · אשר אני משלח
מפניכם ( ושמא תאמר לא חסרה תורה כי אם
בחקת האמורי וחבריו · אך לא משאר עמים · לכך
נאמר ואבדיל אתכם מן העמי' להיות לי · אם אתם
מובדלים מהם הרי אתם שלי ואם לאו וכו' ובפירוש
כתבו הרמב"ם בה' עכו"ם פ"א ע"ש · ואל תתן
את פיך להחטיא וגו' : ) דברי אזהרה זו
נכפלה גם על ידי הנביאים · שנא' ע"י ירמיה בשם
לאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו וגו'
ולשון ספרי זה פסקו הרמב"ם והטור · ורבינו
מוהרי"ק ז"ל בשי' קפ"ח כתב בפי' אין הולכין
בחוקות הגוים ולא מדמין להם · אלא ילבש מלבוש
המיוחד להם וכו' ע"ש דכתב מהרמ"א ז"ל בשם
מוהרי"ק שפ"ח · אלא יהא מובדל מהם במלבושיו
ובשאר מעשיו · וכל זה אינו אסור אלא בדבר
שנהגו בו האומות לשום פריצות · כגון שנהגו
מלבושים אדומים והוא מלבוש שרים · וכדומה
לזה · ממלבושי הפריצות וכו' ע"ש ( ואין דרך
הצנועים · אלא בצבע שחור ודומה לו ) דבדבר
שיש להקל מקלין · כי אין דרך החכמים שהמתים
להחמיר · אלא במקום דיש להחמיר וראוי להחמיר
וחובה להחמיר · אמנם היכא דאיכא למקל וגדולי
הדור בואין את בני דורן שאינן דומין יפין ונאים
לר"ת

להקל הן בעצמם · יותר טוב ונכון והגון להורות
להם החכמים הראויים להורות להקל אם יש צד
להקל ולא שיבואו הם בעצמם להקל ח"ו על בלי
הודע · ולפיכך סיים שם דבריו אבל דבר שנהגו
לתועלת כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה ·
יש לו מלבוש מיוחד שמכיר בו שהוא רופא אומן
מותר ללובשו וכו' עי"ש דהמם נתפשט המנהג
בפולין שהרופאים שיש להם מלבוש של גלחות
מיוחד להיות ניכרים בו · שגם רופאי ישראל
לובשים אותו · וכן במדינות אלו שנהגו לחגור
חרב על ירכם · גם רופאי ישראל מותר להם
לחגור · בחול אבל לא בשבת כלל · והן אמת
דבדי להאיל כפי אחת משראל יש מקום להקל
לעבור על שבותין דרבנן שעין זה ושרכבת
המגלה · וכיוצא · אמנם באשר אין בידינו לחלק
בין דין ודאי אין להקל כלל עיקר וחובה להחמיר
ולאסור כל שבותין דרבנן · ומכ"ש דברים כאלו
דיש להם שורש מן התורה לביותם אסורין אפילו
בחול לבאר כל אדם · וכן כמו אחת סוג לאו זה ·
נכנס איסור גילוי שער באשה שהוא ערוה דאין
להקל בו כל עיקר · כי כבר קראו לה אחו היא
עוברת על דת יהודית שלאה וראשה פרוע כי
הוא מנהג הגויות שמהגו בו בנות ישראל · והוא
דבר מוסכם בתורה שבכתב והוא לאו זה ·
דמפורש במשנה והתלמודים · וכל הפוסקים
באין חולק · דהואיל וכן דאיה האשה המגלת
גדר

גדר זה שגדרה תורה שבכתב׳ ושבע״פ להיות
נקראת זומיה וסוררת ועל דת משה ויהודית
עוברת׃ וגופה ונשמתה היא אובדת׃
ולבושתה ולבושת כל מי שבידו למחות
בידה׃ הודיעך קורא ידיד
שלניעות זה היה נהוג בימים הקדמונים גם בין
האומות חפש ותמצא בספר חילוני שנדפס בלשון
צרפת בפריז שנת 1661 לאנגלוס נקרא מוחי״בו
שואט׳רו-די׳ל מונ״דו׳ בשני חלקים בפו״ליו׃
בחלק ראשון דף שפ״ט מביא שם בפרק ההנהגות
הקדמוניות מהרומיים שהראו עליהם שהיה שמו
קאיו״א גלפיציו״אי אשר דן אנכי שהיה הרבה
זמן קודם התחדשות אמונת הנוצרים ) גרש את
אשתו מפני שילאה מגולת שער בבלי מכסה על
ראשה׃ עיין עליו ותמצא׃ כי עמדתי משתומם
על המראה׃ ודרכתי עליה ברוך שבחר בחכמים
ובמשנתם׃ דכל ימי לא הייתי יודע מה טעם
אמרו דכל זמן שאין עליה רדיד ככל הנשי׳ אע״פ
ששערה מכוסה במטפחות. היא נקראת עוברת
על דת יהודית ונכנסה קנסה שתצא שלא
בכתובה׃ ועל ידי סיפור מעשה מצאתי טעם
לדבר׃ דהואיל שבין האומות היה נהוג לניעות
כיסוי הראש׃ אך לא ברדיד אלא במטפחת כמו
שנראה מתוך לשון השמועה שם׃ א״כ בנות
ישראל החמירו על עצמן דוקא במכסה קבוע
ברדיד׃ ולא במטפחת שהוא ערא׳ וכגלוי דמיא׃

ודי בזה כי כל זה וכיוצא בזה חובה על רבני
ומנהיגי הק״ק שבגולה ה׳ לעשות משמרת
למשמרת בכל דבר חוצפה ופריצו׳ שהנהיגו בנות
הדור קולא כדרך שאר בנות הארץ · וללמדם
בספר העונש המפורש יען כי גבהו בנות ציון ·
ולציון יאמר איש ואיש יולד בה · וכל בנות ישראל
נקראות בנות ציון · ובעליהן ועמהן דבר הכתוב
כמוסכם בינינו דכל נבואה שנצרכה גם לדורות
הבאים נכתבה · ובזה ונוסרו כל הנשים · ולא
תעשינה כזמתכנה : ואני את נפשי הצלתי ·
וברוך ה׳ אשר פטרני מעונשם של אלו · ואנו
מעשים הנעשים תחת כל השמים באין גדרים וכו׳
הוא ברחמיו יצילנו מדינה של גהינם · ויזכנו
לעבודת רצונו כרצון כס״ו :

## ליום רביעי

לאוין — עשין תרי"ג

# אמור

יש בה ס"ג מצות תרנפ ועשרי עשין וט"ל לאוין

**רסג** שלא יטמא כהן הדיוט למתים קנס
זולתי אל המפורשים במקרא
שנאמר אמור אל הכהנים · בני אהרן ·
ואמרת אליהם · לנפש לא יטמא בעמיו ·
( נעור מסמת בתוך עמיו יצא עת מצוה )

קת **רסד** שיטמאו הכהנים לקרוביהם
המפורשי' בכתוב שהם ששה
ואם לא רצו מטמאין אותם בעל כרחם
כאשר מפורש אצלינו מרבותינו
המקובלים על פסוק שנאמר לה יטמא ·
( מצוה זו חובה )

ודע כי מתוך דברי הרמב"ם ז"ל דכתב מצוה
להתאבל על הקרובים · ואפילו כהן
מתטמא ומתאבל על הקרובים · משמע דסבת

שהטומאה שחייב בה · היינו כדי שיתעסק ויתאבל
על קרוביו · וכך נראה מה"ש בפ"ג מה' אבל וז"ל
כמה שמורה מצות אבלות שהרי הכהן נדחית לו
הטומאה מפני קרוביו כדי שיתעסק עמהם
ויתאבל עליהם שנא' כי אם לשארו וגו' ע"ש ·
אמנם מצות אבלות הנא ז"ל לא מנאה למצוה
בפני עצמה · רק בכלל אוס' כסמ"ק חסר לו
בעשין נ"ו פתח במה שנצטוו הכהנים שיטמא
לקרובים הנזכרים בתורה וכו' · בסב וזה בעצמו
הוא מצות אבל כלומר כל איש מישראל חייב
להתאבל על קרוביו וכו' ולאחר חיוב זה באר אותו
בכהן שהוא מוזהר על הטומאה שיטמא על כל
פנים כאחד ישראל · כדי שלא יתלש דין האבלו'
וכבר נתבאר שאבלות יום ראשון דאורייתא וכו'
ע"ש · ושורש יוסף' היותו מן התורה היינו
מדכתיב ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' ·
ומשה רבינו תקן שבעת ימי אבלות · כדי שיתן
את דעתו ויחשוב ביום המיתה · וישוב בתשובה ·
ובפי"ג כתב הרמב"ם ז"ל כל מי שאינו מתאבל
כמו שצוו חכמים ה"ז אכזרי · אלא יפחד וידאג
ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה · ואחד
מהחבורה שמת תדאג כל החבורה כלה · כל ג'
הראשונים ידמה עצמו כאלו חרב מונחת לו על
צוארו וכו' וכן אמרו ג' לבכי · ז' לאבלות · ל'
לגיהוץ ולתספורת · שכל שהוא קרוב למיתה
הצער יותר גדול · וראוי לאדם שלא יאמר מקרה

הוא

הוא · וסוף כל אדם למות · וכאלו שליט מרגיש · והולך כח מהתעלו חיים בלתי מדברים · אלא ראוי לאדם שיתן אל לבו שהכל הוא ממשפטי האל על כל מעשה בני אדם · וינבה על מתו וירגיש בצערו · כי אי יודע אם היה ראוי לסיות יותר · ועון גרם · ולכן ראוי לשוב בתשובה · הוא שאמר שלמה טוב ללכת אל בית אבל וכו' באשר הוא סוף כל האדם · והחי יתן אל לבו · מי שהוא חי ומרגיש יתן אל לבו · ועל האי שופרא דבלי בארעא היא בורא האדם שנברא בצלם אלהים ונקרא עולם קטן לפי שכל אבריו ובניניו וצורתו הם דוגמא עליונה · א"כ ראוי לבכות על שהיא נפסד ונדעך כו' · גם על הנשמה שהיא אצולה מאתו ית' יש להצטער מזה נפסך אם לא השלימה את חוקה שהיה מוטל עליה · ודאי יש להתאונן על שלקיחה בעוד שמחתה בסוליה ונדונית פה כפי רשעתה · ואם השלימה חוקה הנה היא היתה מגינה על בני משפחתה · ועל אנשי העיר · ודאי להתאבל ולבכות על האובדים ולא על האבידה · ועיין בהלכות קטנות טעם כגון שכתב הרוכי אני ז"ל למדת שיעור ימי זמן האבלות מה שרומזים :

**רסה** שלא ישמש כהן טבול יום עד שיעריב שמשו כי קודם הערב שמש אחר הטבילה נעשה שני קי

לטומאה׃ שנאמר קדושים יהיו לאלהיהם וג׳ ולא יחללו שם אלהיהם׃
(אם אינו ענין לטמא שכבר נתפרש תנהו ענין לטבול יום שטימא ולפינן מחילול חילול)

**רסו** שלא ישא ויבעול כהן בין גדול בין ק
בין הדיוט אשה זונה שנאמר אשה זונה לא יקחו׃
(ושם זונה שייך בשתים גויה שאין קדושין תופסין בה וכן כמו כל בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה לו איסור השוה לכל אדם) ושאר הפרטים שבה עיין ברמב"ם ז"ל סה"מ פ"ז ו"ח ומ"ש המגיד ז"ל לקיים דעת הרמב"ם ושאר המשיגים עליו ז"ל)

**רסז** שלא ישא ויבעול כהן בין קטן גדול בין הדיוט אשה חללה שנאמר וחללה לא יקחו
(וחללה היא אותה שנולדה מפסולי כהונה כגון בת אלמנה מכהן גדול או בת גרושה מכהן הדיוט או שנתחללה על ידי ביאת אחד מהפסולים לכהונה)

**רסח** שלא ישא ויבעול כל כהן שום קט
אשה גרושה שנאמר ואשה גרושה מאישה לא יקחו׃ (כי ריח הגט אפילו מן האירוסין פוסל אותה לכהונה)

עשין תרי"ג

רנט לקדש זרעו של אהרן ולהקדימו לכל דבר שבקדושה מאחר שהי"ת בחר בהם וקרבם ולקחם לעבודתו שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב : קנ

ער שלא יכנס כהן גדול באוהל המת ואפילו לאותם המתים שחובה על שאר הכהנים להטמא הוא אינו יכול להטמא שנאמ' ועל כל נפשות מת לא יבא : קסה

רעא שלא יטמא כהן גדול לא בנגע ולא במשא אפילו לאביו ולאמו שנאמר לאביו ולאמו לא יטמא : קסה

( דרך כלל הרחקת הטומאה הוא מטעם כי מולידה מזג רע בנפש ולכן אמרו ז"ל טהרה מביאה לידי קדושה. קדושה מביאה לידי רוח הקדש. ולכן הכ"ג לגודל מעלתו שהוא כמלאך ה' הנכנס אל הקדש פנימה לכפר על ישראל ראוי לו להתרחק מכל טומאה ורק במת מצוה היה קודם הם אין אחר עמו כי מצוה זו כפרה נמי היא לחרפות גדולות של ישראל שהם הי"ת על כבודם :

קנ רעב שישא הכהן גדול נערה בתולה ולא קטנה ובוגרת שנאמ' והוא אשה בבתוליה יקח . ( ולדעת הרמב"ם

והסנהדרין שלו מסכת ילפי שאינו נושא שתי נשי'
כאחת לעולם שנאמר אשה אחת ולא שתים )

**רעג** שלא ישא כהן גדול אר' **קס**
אלמנה ואפילו מן האירוסין
שנאמר אלמנה · וגרושה · וחללה
זונה את אלה לא יקח

(ואם קדשה ובעלה לוקה שתים · אך אם קדשה לבד אינו לוקה · ואם בעלה לבד לוקה ) וכי תאמר כלשכך לוה נכפלו בו האזהרה גרושה וחלל' וזונה שהרי קפולגא הדיוט מוזהר עליהן רע שכבר הגרו במגרח סכת ללמד שכאשר במלאו נאסר אחת ארבעה איסורין הללו כסדר שמתם בפסוק · שלו הוא נקרא איסור מוסיף · לפי שהאלמנה כשנתגרשה · נאסרה גם על הכהן הדיוט שהיתה מותרת לו וכשנעשת חללה נתוסף בה עוד איסור' שנאסרה בתרומה · ואחר כך כשנעשת זונה נאסרה גם על הישראל · באופן שכל אחת מהפעולות הנזכרות הוסיף בה איסור מחדש שלא היה עליה מקודם · ולכן אם הכהן גדול בעל אשה אחת נעלת ארבעה תומין אלו שאמרנו דאוי הוא שיתחייב ארבע מלקיות · וכן הדין בכהן הדיוט שבא על אשה שהיתה גרושה ונעשת חללה ואח"כ זונה שילקה שלש ומכאן אתה למד שאין צרי' לומר שאם יבואו על גופין מוחלקין דהיינו על ארבעה נשים שאחת היתה אלמנה והאחת גרושה וכו' או איסור וזה מפסיק ביניהם

ואחת

אחרי ג׳

והחרו בו עליהן בלוקה כל אחד מהכבנים כפי מרדנקו בלאוין שעבר ולכך נשנו במקרא זה הנתאסר וחנרוקיה • להודיעך שהן לאוין נפרדים (והוארבתי להודיעך זה לפי שכלל הוא בידינו שאין איסור חל על איסור • האנוס בכם מאני שהוא איסור מוסיף ולפיכך לוקה עליהן • וכן במיתה איסור כולל • או שני איסורין הבאים כאחת שאו נמי לוקין עליהן)

**רעד** שלא יבעול כהן גדול את האלמנה ואפילו בלא קדושין שנאמר ולא יחלל זרעו בעמיו • קפו

(אונס לבלם אחרות כדי שחחייב עליהן צריך שיבעול אותן בקדושין)

**רעה** שלא יעבוד כהן בעל מום קבוע בבירת המקדש שנאמר איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב וגו׳ : קפז

**רעו** שלא יעבוד כהן בעל מום עובר כל זמן שהמום בו שנאמ׳ כי כל איש אשר בו מום לא יקרב וגו׳ : קפח

(אין ברכה אלו ילפת) והרמב״ן ז״ל אינו מונה לאו זה ויכלול אותו בלאו במום קבוע הנז׳ עי״ם ע״ח)

**רעז** שלא יכנס כהן בעל מום להיכל שנא׳ אך אל הפרוכת לא יבא • קפט

ולא

( גזלל המזבח לח. ינם כי מוס בו ( להיכל נכללו
כלומ' המזבח ובין האולם ולמזבח והאולם וההיכל
( והרמב"ן ז"ל אים מונה לאו זה עי"ש ס"ע )

**רעח** שלא יעבוד כהן בעודו טמא שנא' ולא יחללו את שם קדשי:
( וינזרו מקדשי בני ישראל )

**רעט** שלא יאכל כהן טמא תרומה שנאמר איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר: קי

**רפ** שלא יאכל כל זר תרומה ובכורים שנקראו תרומה שנאמר קש
וכל זר לא יאכל קדש ( ותרומה )

**רפא** שלא יאכל תושב כהן ושכירו תרומה כנזכר שנא' תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש ( ותרומה )

**רפב** שלא יאכל ערל קדש ותרומה קפ
ונלמד מגזרה שוה נאמ' תושב ושכיר בפסח וכן בתרומה מה תושב ושכיר שנאמר בפסח כל ערל אסור בו ה"ה לכל שאר הקדשים ( רני עקיבא אומר אים אים לרבות את הערל )

**רפג** שלא תאכל החללה את הקדש קעה
דהיינו תרומה וחזה ושוק שנא'
ובת

רשיו חרי"ג לאוין

ובת כהן כי תהיה לאיש זר · היא
בתרומת · הקדשים לא תאכל ·

(לאיש זר · כיון שנבעלה לפסול לה פסלה · היא בתרומת הקדשים במורם מן הקדשים דהיינו חזה · ושוק לא תאכל · ולכתוב קדש היא בקדשים לא תאכל · מאי בתרומת הקדשי · שמע מינה תרתי · חדא דכיון שנבעלה לפסול לה נפסלה בתרומה · ועוד כשהיא בשוה לזר · ועם · חוזרת לתרומה · ואינה חוזרת לחזה שוק · והרי זה הלאו כולל שני ענינים אחד להזהיר לחללה שלא תאכל בקדשים · ועוד הוזהרה להיות משחת לזר שלא תאכל חזה ושוק אף על פי שמת בעלה או גרשה (ואגב איסור אכילתה בתרומה בהיותה נשואה לזר אלפא לה מדכתיב וכל זר לא יאכל קדש דהיינו מי שהיא תחת הזר הרי היא כזר ולוקה יקרא חסר וגו')

קנ"י רפד שלא לאכול טבל דהיינו הדבר
שלא ניטל ממנו תרומה
ומעשרות שנאמר ולא יחללו את קדשי
בני ישראל את אשר ירימו לה' ·

(בעתידים להרים הכתוב מדבר · וחייב מיתה האוכל טבל שלא נטלה תרומה גדולה · וכן הלוי שאוכל המעשר קודם שנטלה ממנו תרומ' מעשר · ואנוס אם הוא טבל למעשרות · או אפילו לאחד מהן · לוקה · כי אזהרתו הוא מקרא דכתיב לא יאכל

מותר לאכול בשעריך וגו׳ )

**רפה** שלא להקדיש בעלי מומים לגבי מזבח שנאמר כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם. ( ואמרו הרי הוא עובר משום בל תקדיש אע״ג אפילו שלא הקריבו )

קח **רפו** שיהיו כל הקרבנות הקרבים על גבי המזבח שלמים במינם ותמימים מן המומים שנתפרשו בכתוב ואותן שאמרו על פי הקבלה שהן מומין שנאמר תמים יהיה לרצון. ( ס״ח הרמב״ן ז״ל מ״ע נ״ג )

**רפז** שלא יתן מום בקדשים שנאמר כל מום לא יהיה בו. ( כל מתן בו מום )

**רפח** שלא לשחוט בעלי מומין לשם קרבן שנאמר עורת או שבור או חרוץ או גרב או יבלת לא תקריבו אלה לה׳

**רפט** שלא להקטיר אמורי בעלי מומין שנאמר ואשה לא תתנו מהם על המזבח לה׳. ( החלב שעל הקרב ושעל הקיבה ושתי הכליות בחלב שעליהן וחלב שעל הכסלים ויותרת הכבד הם הנקראים אמורים. סוף מנין [illegible]

הצ̇ליס תמימת עם הקליות שבסדרה עד מקום הקליות כמו שנאמר לעמת העלה יסירנה )

רץ שלא לזרוק דם בעלי מומין לגבי המזבח שנאמר ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה׳ : קפג

רצא שלא לסרס שום בעל חי ומכ״ש אדם שנאמר ובארצכם לא תעשו ׃ (לרבות כל אשר בארצכם וקחי על כלי התשמיש כנזכרו בתחלת הכתוב ) קפד

רצב שלא להקריב קרבנות בעלי מומין מיד הגוים שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו ׃ קפה

רצג להקריב קרבן מהבהמות אחר שיהיו מבן שמנת ימים או יותר אך לא פחות מזה כי או יקרא מחוסר זמן בגופו שנאמר ושור או כשב או עז כי יולד ׃ והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה׳ ׃ ( וכן הדין בשאר מיני הקרבנות כגון תחלת הלהב סבוה ושנה פסול לפי שהוא גדלוש ביונים וקסמות נעורים ׃ ועוד אמרו כי יולד פרט ליוצא דופן ׃ תחת אמו פרט ליתום שנולד אחר שחיטת אמו שפסולים לקרבן )

רצד שלא נשחוט כל עיקר בהמה ובנה קפו

ובנו ביום אחד שנאמר ושור או שה
אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד ׃
(אף בנו והוא במשמע)

**רצה** שלא לעשות שום דבר שימשך
ממנו חילול השם הנכבד והנורא
אשר בחר בנו מכל עם להיות לו עם
סגולתו שנא' ולא תחללו את שם קדשי ׃
(ודע כי עון זה מלינו שהוא חמור מע"ז שעליה
ויקר הקב"ה ׃ ועל חילול שמו הגדול ׃ לא
ניתר ׃ ותשובה ויסורים ויוה"כ תולין
ומיתה ממרקת ודמיון החילול הוא כגון שעושה
עבירה שאין בה תאוה כמו שהיא להשבע בשם
הי"ת על מגן ׃ הרי זה ח"ה ׃ כמ"ש ולא
תשבעו בשמי לשקר ׃ וחללת את שם אלהיך ׃
עוד יש אופן חילול השם אם העושה אותו דבר
הוא איש מסויים מוחזק בכשרות ומפורסם
בחסידות ׃ שבעיני ההמון לפי ערך גדולת
אותו האיש מתחלל ש"ש ׃ עוד יש אופן א'
דהיינו שלא קדש ש"ש ברבים ועבר על אחת
משלש עבירות שנאמר בהם יהרג ואל יעבור ׃
או העובר על אחת משאר המצות בפרהסיא או
בשעת השמד אפי' בצנעה שלא קדש ש"ש ׃ הרי
והחלל ש"ש ׃ ועונשו חמור ׃ רחמנא ליצלן)

**רצו** חובה עלינו לקדש את השם
ולמסור אפילו נפשינו למות על
קיום

קיום מצות הדת שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם וגו' ·

והכי איתא במד"ר פי"ד במאמר המלך החכם שלמה אני פי מלך אשמור · ועל דברת שבועת אלהים · דבא הכתוב להודיעך שדברת שבועת אלהים יהיה עליון על צווי מלך בשר ודם · שתבטל רצון המלך · מפני רצון האלהים · ותקיים כל הדברות שבתורה שנכנסת בשבועה עליהם לקיימן · כ"ד לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו וגו' · אל תבהל מפניו תלך ונומר · אם יכעוס המלך עליך כדי להעבירך על חוקי התורה · אל תתבהל מכעסו כדי שתלך בעלתו כמ"ד אשר לא הלך בעלת רשעים ואין פניו אלא כעסו כמה דתימא ולנס אנפוהי אישתני הוי מפניו תלך · אל תעמוד בדבר רע · שלא תעמוד בדרכו ללכת בה כמ"ד ובדרך חטאים לא עמד · מהו בדבר רע שלא תתיירא מאותו דבר רע · שיאמר לך שישרפך ויהרגך ויעשה לך יסורין קשים אם לא תקיים גזרתו · ויפחידך שאין אלוה בעולם שיוכל להצילך מידו ה"ה אחריו כי כל אשר יחפוץ יעשה · כמ"ש נ"כ לחנניה מישאל ועזריה כה שעתא תתרמון לגו אתון נורא יקידתא · ומן הוא אלה דישיזבינכון מן ידי · באשר דבר מלך שלטון וגו' · אם מסרת עצמך על המצות לקיים

גורם הקב"ה ולבטל גזירות בשר ודם מה שכרך ·
בעת שיגזור הקב"ה להביא פורענות לעולם
שהוא מלכו של עולם ושליט בכל לעשות ככל
חפצו · ואין מי שימחה בידו · והוא באחד
ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש · אתה תעמוד
ותבקש רחמים על הגזירה לבטלה · והקב"ה
נושא לך פנים · והוא מבטל מכותך לפי שבטלת
גזירת מלך ב"ו לקיים גזירתו · לכך נאמר
באשר דבר מלך שלטון ועין שם באורך :

ועם היות שבאות אחד אומר וחי בהם ודרשו
בו מפי הקבלה ולא שימות בהן · יש לנו
להאמין נס המפורש מפי עצמה · באיזה עדן
וזמן נאמר חירות זה · כי בפירוש נאמר לנו
שבכל עת וזמן כל אדם מישראל חייב ליהרג ואל
יעבור · על אחת משלש אלה · שהן ע"ז וג"ע
וש"ד וכל עניני פרטיהם · והמלות הראשונה
מסורת היא בידינו מאבותינו · חנניה מישאל
ועזריה שלא שתו לבם לפחד גזרת העוכר
ישראל נבוכדנצר הרשע · והשליכו עצמם
לכבשן האש · בלב שלם ובנפש חפצה ·
לפרסם האמונה באמיתות · שהיא תקועה
בלבם · וכמו כן ר' עקיבא שכל ימיו היה מצטער
על מקרא זה נחה שקטה נשמתו כשיצאה באחד
וכולם למדו מאבינו הזקן · שאפילו שלא נצטוה
בכך · והיה בין עובדי אלילים ועשה מדעתו
והשליך את עצמו לאור כשדים · למען אשר
ילמדו

ילמדו לעשו' כמו אחריו ובמה כאשר יעבור עליה •
ולכן אין לנו עליה שום לא פיטור כל עיקר •
כי במיתה על דבר גדול כזה • הוא השגת
החיים הנצחיים שאין מעלה למעלת ממנה •
ואחר אנשים ונשים וטף מסורים עליה • באין
אומר ואין דברים • ונתחברו אליה ג"ע וש"ד
האחרונה מכח הסברא הישרה שמסכמת ליהרג
ואל יעבור כמבואר בדבריהם ז"ל מאחרונות ופי'
והשלישית מכח היקש כמפורש בדבריהם
אמנם בשאר עבירות חלקו ז"ל ואמרו • דשלא
בשעת השמד • ובצנעא יעבור ואל יהרג ואפילו
הגוי הגלה מתכוין להעבירו • אבל בפרהסיא
שיש עשרה מישראל • אם עושה הגוי להעביר
לישראל על דת • יהרג ואל יעבור • ואם
להנאת הגוי יעבור • אמנם בשעת השמד
אפילו בצנעא • ואפילו להנאתו של גוי או
אפילו על מצוה קלה • שרוצה הגוי להכריח
לישראל • שירמה לגוים • אפילו ברצועת
המנעלים לבד חייב ליהרג ואל יעבור • ועוד
חלקו בין כשמכריח לישראל לעבור במקום
עשה • או בשב ואל תעשה • ודין כשהוא
אדם מפורסם וכל ענין זה זכרהו בפה ושמרהו
בלב ואל תשכחהו בשעת מעשה כי הוא עיקר קיום
הדת שכל אחד מישראל מחויב כידעתו כדי
שיתקיים בנו מה שהובטחנו לא עתה יבוש
יעקב ולא עתה פניו יחורו כי ברקותו עליו

מעשה ידינו בקרבנו יקדישו שמי וגו' :
ולהנאת המועיל. אשר ירצה להועיל
עצמו ואת אחרים עמו • נה
להוסיף ולהודיע כי שני מיני מסירת נפ
למיתה • יש על קדוש השם יתברך • הק
הוא אותו שהזכרתי במהדורא קמא • והוא כ
שעשה א"א • וחנניה מו"ע • ודניאל כיוצ
בהם • כשרצו להעבירם על רצון הבורא •
במחוייב כל אדם לאבד גופו • כדי להציל נפשו
ממיתה עולמית • דכשם שהממון האהוב אצל
האדם • אינו מחשיבו ומאבדו • כדי להציל גופו •
כמו שמעשים בכל יום • אנו רואים ביורדי הים •
וספינת עומה סוערת • ומאי דכתיב בקרא אלא
עור בעד עור • וכל אשר לאיש • יתן בעד
נפשו • ע"כ הנפש הוא היקר מכל הון יקר
ונפיס • והגוף אצלה • הוא כמו הממון אצל
הגוף • וזה פשוט • ואינו צריך לפנים •
בברכת סלא להפריש זו • אשר באתי להודיעך •
דבפת סוגה הקדוש השם • בכנס • דכאשר
יבואו של האדם יסורין בגופו • או בממונו •
לקבלם בסבר פנים יפות • לכפרת עונותיו •
וכך אמר דוד הע"ה • חבלים נפלו לי בנעימים •
כשבאו לי חבלים וצרים • מחסרון ממון • כמו
שאחז"ל • דכשהיה בורח מאבשלום • דרך לנוב מחוסר
בולמוס • וכששאל אצל נבל • לא היה לו מה
לאכול • על אותם החבלים • אמר בנעימים
ומתוק יש

עשין תרי"ג

לחוין

ומפורקים היו לי · אך כאלה שם היסורין שבאו לו
בגופו · כגון כשנסרק · וזה מלשון נאלה
מכתי · ספרה עלי · פירושו היטב בעיני
בעיני · ומלשון ספיר קאמר · דמי שמרגיל עצמו
בכך · קרוב הדבר שאם יזדמן לו למסור עצמו
למיתה על קדוש השם · לא יחוס על גופו ·
ומכ"ש על ממונו · אלא ישמח ויגיל במצוה שבאה
לידו לקיימה · כמו שעשה רבי עקיבה · וגם זה
הוא מצוה לקבל היסורין באהב' · ומתוך שמחה ·
פוק חזי שתקנו ברכה על הרעה כעין הטובה :
ויש קדוש ה' באופן אחר שבעיני הוא יותר
חביב מהראשון והוא מי שמוסר עצמו
למיתה על הי"ת דהיינו כראותו אחרים שעוברים
רצונו ית' · וקדוש ה' זה למדנו ומלמדנו ראינו
אותו שעשה אותו פנחס · דהנה איש כזה אינו
מחשיב גופו בכלל · אלא עם היותו רואה הסכנה
גדולה אינו מחשיבה · כאלו אין בו דעת · כמו
שכן עשה פנחס · שנאמר ויקם מתוך העדה ·
דעם היות כל שבט שמעון שומרים ראש נשיאיהם
ועומדין כנגדו · לא יחש אל מה שהיה אפשר
שיקרע לו בצאתו מאהלו · אלא בתחלה נכנס
והרגו כי לא שם פניו אלא לנקום נקמת ה' :
ועל כיוצא בזה אמרו בפרק שלשי דברכות
מאי שנא קמאי דמתרחיש להו ניסא ·
ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא וכו' א"ל
קמאי הוו מסרי נפשייהו אקדושת השם וכו' כי

הא דרב אדא בר אהבה חזייה לההיא גויה דהות
לבישא כרבלתא בשוקא · סבר דבת ישראל היא
קם קרעיה מינה · אגלאי מלתא דגויה היא ·
שיימוה בת' זוזי · א"ל מה שמך מתון א"ל מתון
מתון ארבע מאה זוזי שוה · הנה שעם
היות שלא היה שום איסור מפורש בתורה ·
כשראה דבר מגונה בבת ישראל · שחשש שיש בו
מעט חילול ה' ופריצות · עלה חרון אפו וקרא
קנאתו · ולכן בעיני גדול כח קדוש ה' השני זה
מהראשון · כי הראשון אחרים הרגיזוהו · ולולי כן
לא היה נכר ערכו · אבל השני עמד הוא מעצמו
בלי שום הכרח כלל ועשה פועל קנאה אל התורה
למנוע החוטא מן החטא · ולא השגיח אל הסכנה
שהיה בדבר ובודאי שקנאה אכלתו · וכל שכן אם
ימות בפועל ההוא · כמו שאירע לחור בנה של
מרים במעשה העגל · והאל אשר אליו התפלה
והתחנה · אתפלל ישים חלקנו עם מקדשי שמו ·
וברוך המקדש שמו ברבים :

## קיא רצז לשבות ממלאכת עבודה ביום ראשון של פסח שנאמר ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם :

( וכל מקום שנאמר בתורה שבתון גבי יום טוב
בוא עשה ולא הותר בו כי אם מה שפרט לך
הכתוב בפ' בא אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו
יעשה לכם ולא זולת · ולפי שנאמר בו מקרא
קדש

לאוין

תרי"ג קדש פרשו ה"ל קדשהו. שלא תעשה בו מלאכה
וכן בכל שאר מועדות שנאמר כל מלאכת עבודה וגו'
(דאפשרה תורה אלא מלאכת אוכל נפש)

רצח שלא לעשות מלאכת עבודה ביום ראשון של פסח שהוא יום טו בניסן שנאמר ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. (ומי שעושה מלאכה בי"ט עובר על עשה ולא תעשה) קפו

קיב רצט להקריב קרבן מוסף בכל שבעת ימי הפסח שנאמר והקרבתם אשה לה' שבעת ימים ז'

קיג ש לשבות ממלאכת עבודה ביום שביעי של פסח שנאמר וביום השביעי מקרא קדש

שא שלא נעשה מלאכת עבודה ביום שביעי של פסח שנאמר וביום השביעי מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו: קסט

קיד שב להקריב ביום שני של פסח שהוא ששה עשר בניסן יתר על קרבן המוסף מנחת העומר שנאמר והבאתם את עומר ראשית קצירכם והניף את העומר לרצונכם ממחרת השבת (ומנחה זו היתה עומר אחד של שעורים ועמש

כבש

כבש תמים בן שנתו לעולה ׃ והיא אשר רמז עלי
הכתוב ואם תקריב מנחת בכורים ׃ שאם זה הו
אחד מהשלשה שהם חובה ׃ שנאמר תקריב מנחת
בכוריך ׃ הרי שהוא חובה ולא רשות ׃ ולהיות
שהשעורים הוא התבואה המבכרת יותר מ
החטים ׃ לפיכך היתה באה שעורים והיא היתה
המתרת כל שאר התבואות ׃ והתרתי לך ביום
שני של פסח שהוא ששה עשר בניסן ׃ סימן בסוף
סיון ׃ שאינו אלא לאפוקי בורדות הקראים ימ
שמם ׃ שהם אומרים אשר סרו מהר מדרך האמת
שקבלנו אנו האומה הנבחרת ׃ שזה שנא' וספרתם
לכם ממחרת השבת וגו' ׃ אין שבת זה א
בראשית ׃ כפי פשט הלשון שלועגים הטיפש
נשאם שבת של בראשית ׃ שאם כן לא ידעו
איזה שבת יהיה ׃ ויום מתן תורתינו ישתנה מזמן
המוגבל ׃ לכן הוא מוכרח מאליו ׃ שאינו אלא
יום שני של פסח שהוא י"ו בניסן דוקא ׃ כי כבר
פרשנו שיום ראשון ש"פ נקרא שבתון ׃ ולמחרתו
הוא נקרא ממחרת השבת ׃ שעליו בא הרמז ושמרו
בני ישראל את השבת וגו' ׃ שר"ל פי' מלת השבת
באיזה מקום הוא מורה על שבת בראשית ׃ ובאיזה
מקום אינו ׃ כי פירוש זה דוקא הוא שאחז אצל
בני ישראל ׃ ולא אצל המכחשים את האמת ימחו
(מספר חיים וגו')

**שג** שלא לאכול לחם העשוי קמ
מתבואה חדשה קודם שישלים
יום

# אלה המצות

ין חרי"ג

יום ששה עשר בניסן שנאמר ולחם וקלי
וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה

קל שד שלא לאכול קלי מתבואה
חדשה קודם שישלם יום י"ו כנ
שנאמר וקלי לא תאכלו עד עצם היום
הזה :

קמח שה שלא לאכול כרמל מן החדש
קודם שישלם יום י"ו בניסן שנא
וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה

קטו שו לספור מיום הבאת העומר יום
יום [illegible] עד מלאות
תשעה וארבעים יום שהם שבעה
שבועות תמימות שנאמר וספרתם
לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את
עומר התנופה · שבע שבתות תמימות
תהיינה · עד ממחרת השבת השביעית
תספרו · חמשים יום · (והקרבתם מנחה
חדשה לה') וטעם ספירה זו · כדי לחשב עליהם
הימים · שמיום יציאתם ממצרים היו מזומנים
לקבל התורה שנאמר בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלהים על ההר הזה · ולפיכך
מה לספור ימים ושבועות עד זמן קבלת
התורה · כמי שיעדו המלך לתת לו מתנה
טובה ליום פלוני שהוא מונה הימים לומר מתי
יגיע הזמן ההוא וחוכה בחפץ הטוב שהוא ·

וכבר

וכבר נשאל מהור"ד ז"ל מאי שנא הכא דתני ספירה בפה ולברך · ונראה דכתיב וספרה לה קיימא נריכה להוציא בשפתיה ולא לברך · ותירץ דהואיל דהם דאתה דם סותרת למפרע · ושלם דלתה שלא ליזקק לבעל ולא ליגע בקדש וקדשין הרשות בידה וכיון שאינה אלוה הכרחית אינה נריכ' להוציא בשפתיה ולא ולברך מה שאין כן בספירת העומר ודוק :

שז להביא ביום חמשים מהקרבת קטז העומר שתי הלחם חמץ עם הקרבנות הבאים בגלל הלחם מלבד מוסף היום · שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם התנופה שתים שני עשרונים סולת תהיינה חמץ תאפינה וגו' · (והכהנים היו אוכלים שתי הלחם שהם הנפתם עם כבשי השלמים · ולחם המנחה היתה הראשונה לכל המנחות הבאות מן החטים · והיא הנקראת מנחה חדשה להתיר החדש במדינה · ועמהם פר · ושני אילים · ושבעה כבשים · הכל עולות · ושעיר חטאת · ושני כבשים לזבח שלמים · ולפי שהעומר היה בא כדי שתתברך תבואה שבשדות שעדיין לא נתבשלה כל צרכה · אמרו רז"ל הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שתתברך לכם פירות האילן לפי שכבר כל התבואות כבר נתבשלו · דהרי הוא ומן קציר חטים · לפיכך

פא

לא שייך לומר אלא פירות האילן • ואתיא
כמ"ד עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה •
ולדעת האומרים שחטה • אפשר דמשום זה
לא רצה שיהיה הקרבן ממין אילן • לפי שלזה
קרבן ראשית הקריבו אותו לה' • ואל המזבח
לא יעלו • ובא הכתוב לאסור כל מיני מתיקות
פי' לגבי המזבח • אם פי' הכתוב • כי כל
שאור וכל דבש וגו' • אבל מביאין אותם שתי
הלחם מן השאור • ובכורים מפירות האילן
שנשתבחה בהם א"י • אבל אל המזבח לא יעלו
לריח ניחוח :

ומה חלוקים יש בין מנחה חדשה זו
לעומר התנופה : כל משכיל
לדבר בעיניו יראה • ובלבבו יבין
דאות קרית לנתבע להבין סוד מדבריה ותורתו •
שבאו לפי פשוטו לבד • רק שצריך להיות
סוד ורמז • ויותר מדרש • עד כל תג וקוץ
ואות שבה •

צא וחשוב • א' העומר בא מן השעורים :
ושתי הלחם מן החטים • ב' העומר בא
סולת • ושתי הלחם אפוי חמץ • ג' העומר
קצירתו דוחה שבת וי"ט : שתי הלחם אין
עשייתן דוחה לא שבת ולא י"ט : ד' עומר בי"ג
נפה : שתי הלחם בי"ג נפה • ה' עומר
קצירתו בלילה • ושתי הלחם עשייתן ביום :
ו' העומר נאמר בו ראשית : ושתי הלחם

במספר בו מנחה חדשה : ( אע"פ שזה ר...
וחדש לשעורים . וזה ראשית וחדש לח...
ז' העומר מקריבין עמו כבש א' לעולה לבד
ועם שתי הלחם היו מקריבין כמש"ל : ח' הע...
אם הביא מנחה או נסכים מן החדש קודם הק...
העומר פסול : שתי הלחם אם הביא כשנ...
ט' העומר משל שעורין : שתי הלחם מ...
חטין : י' עומר לא נקרא בכורים שתי הל...
בקראו בכורים : י"א העומר בא קלי וכרמ...
שתי הלחם באים מן הקמח :)

קי"ז **ש"ת** לשבות ממלאכת עבודה ב...
עצרת שנאמר וקראתם בע...
היום הזה מקרא קדש יהיה לכם :
( בעצם יום ששה בסיון הנקרא חג השבועות)

**שט** שלא לעשות מלאכת עבודה
ביום עצרת שנאמר כל מלאכת
עבודה לא תעשו וגו' .

קי"ח **ש"י** לשבות ממלאכ' עבודה בראש
השנה שנאמר בחדש השביעי
באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון
תרועה מקרא קדש .

**שיא** שלא לעשות מלאכת עבודה
בראש השנה שנא' כל מלאכת
עבודה לא תעשו .

קי"ט **שיב** להקריב קרבן מוסף בראש
השנה

שנדרש שנאמר והקרבתם אשה לה' :
(כמו שמפורש בפרשת פנחס ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר וגו')

שיג להתענות ביום הכפורים שנא' אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם : קכ

שיד להקריב קרבן מוסף ביום הכפורים שנאמר והקרבתם אשה לה' : (כמו שמפורש בפ"פ פר בן בקר אחד איל אחד וגו') קכא

שטו שלא לעשות מלאכה כל עיקר ביום הכפורים שנאמר וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה : (ואין בין שבת ליום הכפורים אלא שזדון מלאכה בשבת הוא בסקילה ובי"כ הוא בכרת)

שטז שלא לאכול ולשתות ביום הכפורים שנאמר כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה :

שיז לשבות ממלאכה כל עיקר ביום הכפורים שנאמר שבת שבתון היא לכם : (והאי שבתון עשה הוא כמ"ש במצות רנ"ו) קכב

לשבות

**שיח** לשבות ממלאכת עבודה ב[יום]
ראשון של חג הסוכות שנא[מר]
בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה ח[ג]
הסוכות שבעת ימים לה' ביום הא' מקרא
קדש :

**שיט** שלא לעשות מלאכת עבודה
ביום ראשון של סוכות שנא[מר]
קכד כל מלאכת עבודה לא תעשו :

**שכ** להקריב קרבן מוסף בחג הס[וכות]
שנאמר שבעת ימים תקר[יבו]
אשה לה' ( כמ"ש בפרשת פינחס והקרבתם
עולה )

קכה **שכא** לשבות ממלאכת עבודה ביום
שמיני עצרת שנאמר ביום
השמיני מקרא קדש יהיה לכם ( והוא יום
כ"ב בתשרי )

קכו **שכב** להקריב קרבן מוסף ביום שמיני
חג העצרת שנאמר והקרבתם
אשה לה' עצרת היא ( ולהיות כרגל בפני עצמו ·
שמיני עצרת רגל בפני עצמו · ובפלומין
דרחשון הוא כמ"ש בפ"ד כי יום זה קדש הוא
שהיינו כמשל המלך שזימן לבניו לכך ימים וביום
המוגבל להפרד בניו ממנו עכבם עוד יום אחד
להראות להם אהבתו אותם כי היתה פרידתם
קשה

למוין

תרי"ג
קשב עליו ולפיכך הוקבע יום זה לרגל בפני עצמו שאינו בכלל חג בסוכות אלא סוף המועדי וכמשל הנן שהביא בספר הבהר עיין עליו :

שכג שלא לעשות מלאכת עבודה קנז ביום שמיני חג העצרת שנאמ' כל מלאכת עבודה לא תעשו :

שכד ליטול לולב אחד ואתרוג אחד • ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס כשרי' שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר • וכפות תמרים וענף עץ עבות • וערבי נחל וגו' :

שכה לישב בסוכה שבעת ימים בימי החג שנא' בסכת תשבו שבעת ימים :

# בהר

יש בה כ"ד מצות ספרה מסקו"ו לחון :

שכו שלא לעבוד את האדמה קנח בשני שביעית שנאמ' ובשנה השביעית שדך לא תזרע :

שכז שלא לעבוד עבודה גם קנט באילנות בשני שביעית שנאמר וכרמך לא תזמור •

שכח שלא לקצור מה שהצמיחה ד הארץ

הארץ מעצמה בשנה השביעית כ...
שנקצור בכל שנה בתבנה ותיקון שנאמ...
את ספיח קצירך לא תקצור (מה שאומ...
הארץ ממה שנפל בה בעת הקציר והו הנקר...
ספיח שאינו מותר לקצרו אלא מעט מעט ולאכ...
ולאכול כי זהו השנוי שצריך לעשות כדי להרא...
שהוא הפקר ואינו כשאר השנים ורז״ל אסר...
ספיחי ירקות ותבואה וקטניות מפני תרמית...
שן יזרעו גינתם בסתר ויאמרו ספיחים הן
אמנם פירות האילן והעשבים הלחים מאליה...
מותרין כתוס׳ ה וכו׳ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה)

**שכב** שלא ללקט פרי שיצמח...
האילנות מן הפירות בשנה
השביעית כמו שנאסף פירותיהן בכל
שנה שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצור
(אלא ע״י שינוי כאמור באורות שהן הפקר)

שבט

**שכ** להחזרת הב״ד הגדול של...
הסנהדרין מונין שנה שנה
מחמשים שנה ושבוע שבוע של שנים
עד שנת היובל · כמו שאנו מונין ימי
ספירת העומר שנאמר וספרת לך שבע
שבתות שנים · שבע שנים שבע פעמי׳ ·

קל

**ש״א** לתקוע בשופר בעשרה בתשרי
משנת החמשים שנא׳ והעברת
שופר

עשין תר"נ

שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם · וקראתם דרור וגו׳ · (והוא לפרסם חירות העבדים בו ביום · ויחזרו כל הקרקעות חוזרין לבעליהן · ולשביתת הארץ)

קלא **שלב** לקדש שנת החמשים בבטול עבודת האדמה והפקר מה שתצמיח כמו בשנת השמטה שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה וגו׳ ·

ת **שלג** שלא לעבוד את האדמה ואת האילנות בשנת היובל שנאמר יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו

ת **שלד** שלא ללקוט ולקצור ספיחי תבואו׳ שנת היובל כמו בשאר השנים שנאמר ולא תקצרו את ספיחיה ·

ת **שלה** שלא לקבץ פירות האילנות בשנת היובל כמו בשאר השני׳ שנאמר ולא תבצרו את נזיריה ·

קלב **שלו** לדון בדין מקח וממכר שנאמר וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך (ורצה לומר לעיין באיזה דבר יתקיים המכר בין המוכר והקונה כמ"ש דבר קורה מעות קונות והמשיכה במטלטלין תקנת חכמים היא וכן המסירה והגבהה כמ"ש

כדרך שתקנו מסירה נתגברין תקנו מ
מלקיות וכו')

**שלז** שלא להונות שום א
מישראל במקחו וממכרו שנא
אל תונו איש את אחיו (ונאמרה
שכתוב מדבר)

**שלח** שלא להונות שום א
מישראל בדברים שנאמר ו
תונו איש את עמיתו וגו' (הרי
דברים אמור שאם היה בעל תשובה לא יאמ
זכור מעשיך הראשונים וכיוצא באופן שית
כי על זה נאמר ויראת מאלהיך אני ה')

**שלט** שלא למכור שדה באר
ישראל לצמיתות שנא
והארץ לא תמכר לצמיתות ·
(ר"ל לחלוטין דהיינו מכירה עולמים ועם הי
שהיובל מפקיעה בעל כרחם של קונה אי אפ
לשם להתנות על זה ואם התנו ועשו מעש
שאפ"ה שבות בעל שביהם לוקין · ולדעת הרמב"
ז"ל לאו זה בא להזהיר אלא למוכרה לבוא שית
בה לעולם אבל לישראל שיחזירנה לו אין בה
מלקות כלל ולדעתו ז"ל אם התנה בנוי להחזיר
יהיה מותר למוכרה לו)

**שם** להשיב בשנת היובל לבעלים קלז
הראשונים כל אשר בעם קרקע
יתכנה

תרי״ג

יתבנה בלא כסף ובלא מחיר שנא׳ ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ וגו׳ ·

**שמא** שיהי׳ פדיון לקרקעות הנמכרים תוך חומת העיר עד תום שנה לבד ואחר השנה יתקיים לקונה ולא יצא ביובל שנאמר ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה וגו׳ · (ודבר זה הוא זריזות למוכר שישתדל לגאול אותה)

**שמב** שלא לשנות מגרשי ערי הלוים ושדותיהם שנאמ׳ ושדה מגרש עריהם לא ימכר · (ונאה הקבלה שלא ימכר ענינו הוא לא ישונה העיר מגרש ולא המגרש עיר ולא השדה מגרש ולא המגרש שדה)

**שמג** שלא להלוות ברבית שנא׳ את כספך לא תתן לו בנשך וכו׳ ·

(והוכפלו האזהרות והאתראות בעסק זה להיות שאהבת הממון יכולה לפתות את האדם להלוות אחר לעצמו ולומר וכי איך אפסיד שאני אלוה מעותי ויהיו בטלות · לכן אתלה אותן ואומר שהן של גוי׳ · ועל ידי כך אטול את הרבית · לכך חלקן הכתוב וכפל האזהרה והיראה שנאמר בו ויראת מאלהיך וגו׳ אני ה׳ וגו׳ על מנת כן הוצאתיך מארץ מצרים וגו׳ וכל המקבל רבית באיזה אופן שיהיה הוא מכחיש ביציאת מצרים וגו׳ וסופו להיות מתמוטט ומתרושש ואבד העושר

ההוא

הסוף בענין רע עקף עיניך ושמור את נפשך
ועיין מס״ל בחשבון הכללי פ״ח)

**שמד** שלא לעבוד בעבד עברי
בעבודה שיש בה בזיון ועינוי
גדול והבנערה שדרך לעבוד כן בעבד
כנעני שנאמר לא תעבוד בו עבודת עבד׃

**שמה** שלא למכור עבד עברי כדרך
שמוכרין הכנעני בהכרזה על
אבן המקח אלא בהצנע ודרך כבוד שנאמר
לא ימכרו ממכרת עבד׃

**שמו** שלא להעביד עבד עברי מה
שאין לו צורך בו שנאמר לא
תרדה בו בפרך (כגון שלא יאמר לו חמם לי
את הכוס וזה אינו צריך לו וכיוצא בזה זה
הנקרא עבודת פרך)

קלח **שמז** לעבוד בעבד כנעני לעולם
שנא׳ לעולם בהם תעבודו׃
(ואינו מספרתו ולא יוצא לחירות כי אם בשן
ועין או ראשי אברים שאינן חוזרין)

**שמח** שלא להניח הגוי השוכן בא״י
להעביד עבד עברי שמכר
עצמו בעבודת פרך שנאמר לא ירדנו
בפרך לעיניך׃

## ליום חמישי

רן תר״ג לחוץ
שמט שלא לעשות אבן מוכנת ריד
להשתחוות עליה אפילו היה
זה לאל יתברך שנאמר ואבן משכית לא
תתנו בארצכם להשתחוות עליה ׃
( כי כך היו עושים כעמים לעבודת אליליהם )

## בחקתי

יש בה י״ב מצות ז׳ עשין וה׳ לחוץ ׃

רי שנ לדון בדין ערכי אדם שאמר
ערכי עלי או ערך פלוני עלי
שצריך שיתן לכהן כפי ערך השנים לזכר
ולנקבה כמו שבא בכתוב ולפי ענין
המעריך שנאמר איש כי יפליא נדר
בערכך נפשות לה׳ וגו׳ ׃
שנא שלא להמיר הקדשי׳ שהקדיש רעו
למזבח בבהמות אחרות שנא׳
לא

# אלה המצות

לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו'
דע שאמרו כל לאו שאין בו מעשה אין
עליו · חוץ מנשבע ומימר ומקלל את
בשם · ולפיכך אם אמר על בהמת קדש
חלוף זה · או זה תמורת זה · נבל
לוקה · אע"פ שאין בו מעשה · וא"ת
לא ימנו לשתי מצות · כבר הקדים לנו הר
ז"ל דאין למנות המצות לפי רוב האזהרות
אלא לפי הענין שבו האזהיר · והמחליף
ענין אחד · ובא הכתוב לאמרו שנבל
יתירה · עוד כתב דאע"פ שנתקן לעשה
שנא' והיה הוא ותמורתו קדש · כיון דהיכ
לאוין ועשה לוקה · גם לדעת הרמב"ם ז"ל
שוגג במימר · לענין שלוקה עליו
עם היות שלא מצינו מלקות בשוגג · ואפ
שטעמו ונימוקו עמו מפני שומרת הענין
מן הקדש חול · דהרי אסור עליו תבואת
להחליף אפילו רע בטוב · ואפילו מקוד
לקדושה אין לשנותו כמש"ל מצות שב"ו · וכת
הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות אלו · אע"פ שכל
חקי התורה גזרות הם כמ"ש בהלכות מעילה
ראוי להתבונן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם
תן לו טעם · הרי אמרו חכמים הראשונים
שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי
התורה · ויראה לי שזה שאמר הכתוב · והיה
הוא ותמורתו יהיה קדש · כענין שנא' ואם
המקדיש

תרי"ג נחרן

המקדיש יגאל ח"ב · ויסף חמשית וגו' · ירדה התורה לסוף מחשבת האדם · וקללת יצרו הרע · שטבע של אדם מטה להרבות קניניו · ולחוס על ממונו · ואע"פ שנדר והקדיש אפשר שחזר בו ויפדה בפחות משויו · אמרה תורה אם פודה לעצמו יוסיף חומש · וכן אם הקדיש בהמה קדושת הגוף · שמא יחזור בו · וכיון שאין יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה · ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה · יחליף היפה ברע · ויאמר טוב הוא · לפיכך סתם הכתוב בפניו שלא יחליף · וקנסו אם החליף · ואמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש · וכל אלו הדברים כדי לכוף יצרו ולתקן דעותיו · ורוב דיני התורה אינם אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים · וכה"א הלא כתבתי לך שלשים במועצות ודעת · להודיעך קושט דברי אמת להשיב אמרים אמת לשולחיך עכ"ל :

**שנב** להיות תמורת הקרבן קדש כקרבן עצמו שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש : (הרי ששניהן קדש הוא והתמורה שלו)

**שנג** לדון כדין ערכי בהמה שהקדיש' ונפל בה מום הרי זו נערכת ונפדית ע"פ כהן שנאמר והעמיד את הבהמה

מרי״ג

הבהמה לפני הכהן והעריך ונומר
והוא כדין בהמה טמאה שהקדישה לבדק הב
אך כה העמדה לפני הכהן שיעריכנה ולא
קודם עריכה ופדיון · אין פודין אותה
אם שחטה · אע״פ שהיא טמאה ברוב דעים
לענין ערכין הרי היא כעדין חיה · ונר
העמדה לפני הכהן כדי שיעריכנה)

קלט שנד לדון בערכי בתים שהקדיש
הבעלים ורוצים לפדותם מ
ההקדש · שצריך להעריכם הכהן ונ
כפי הערך שיאמר · ועוד חומש
על מה שהעריך שנאמר ואיש כי יק
את ביתו קדש לה׳ והעריכו וגו׳ :

קם ישנה לדון בדין ערכי ש
שהקדישום הבעלים וחוז
לפדותם צריך שיתן כערך הקצוב בת
שנאמר ואם משדה אחוזתו יקדיש א
לה׳ והיה ערכך לפי זרעו :

שנו שלא לשנות הקרבנות וה
שלא יעשה הבכור עולה ול
שלמים אשם או האשם חטאת שנא
אך בכור אשר יבוכר לה׳ · בבהמה לא
קדיש איש אותו ( אלא יכניס אותו כמו
שהוא) ועמש״ל מלוה בכ״ט

לדו

תרי"ג

**שנז** לדון בדיני חרמים אם הם לה' · או לבדק הבית · או כתמם לכהן · עם פרטי דיניהם שנאמר אך כל חרם אשר יחרם איש לה' וגו' ·

**שנח** שלא ימכרו שדות וקרקעות וגו' ומטלטלין שהחרימו אותן הבעלים אלא ינתנו לכהנים שבאותו משמר שנאמר לא ימכר ·

**שנט** שלא יגאלו שדות וקרקעות ר"ח ומטלטלין המוחרמים שאין להם פדיון אלא ניתנים לכהנים שנאמר ולא יגאל כל חרם ·

כל המצות האמורות מתחלת הפרשה · הם בכלל הנדרים · ובכלל מוצא שפתיך תשמור · וכל היוצא מפיו יעשה · ועובר עליהם בבל יחל · ובבל תאחר · ולפי שאין לך דבר בעולם · שיגדל בו התעלות האדם · אלא הדיבור · דהכי מתרגמינן ויהי האדם לנפש חיה · לרוח ממללא · ואלו נקרא אדם · כי בו משבח ומודה ומהלל ליוצר כל · ולכן נזהר סופר ולוקט כל אלה המצות · דלא ישתמש בכלי שמסר בידו · לשקר ולפוח · ויבטיח ולא יקיים · אלא לרוק סיום דבורו לעולם שמם · כדי שיהיה נרמז ליוצרו ית' שהוא ברוך ומבורך בפי כל נשמה · האומר ועושה

נחד ומקיים · ולפיכך החמירו ותקנו ר
ספרא למי שאינו עומד בדבריו דאפילו
צריך לדבר האמת ולקיימו כמ"ר ודובר
בלבבו · ולכן כל מה שיקדיש אדם או י
ראוי שיקיים · ויתן כפי מ"ש בתורה ·
אחרים נכסיו, כיון שיהיה לבדק הבית או לכ
החמירה הכתוב בו שלא ימכר · ולא יגאל
שכיון שהחרימו נתכוון להוציאו מרשותו לגמ
ובדין הוא שלא ישוב אליו עוד · וישאר ה
ברשות אדון הכל ית' · כי מה שקנה עבד
רבו · והוא ית' צוה שיתנוהו לכהנים
משרתיו עושי רצונו בעבודתו · כמ"ש כל
בישראל לכהנים יהיה · ומטעם זה כל
שהחרימו הכהנים והלוים מהם אין החרם
עליו · ואין לו תפיסה כלל · אדה · כיון שחר
של אחרים הוא שלהם כ"ש של עצמם · ועוד
אין הקללה שורה במקום ברכה · והם משול
בנוה קא וגו' דמקום הברכה הוא · וגם נפת
כל מצות אלו צריכין אנו לחכמי האמת בסוד
שנמסר ליראיו ולחושבי שמו :

קמב **שם** לעשר כל הבהמות הטהורים
שהם בקר וצאן ועזים הנולדות
בעדרינו בכל שנה ושנה ולהביא
המעשר לירושלם ולאוכלו שם אחר
הקרבת החלב והדם במזבח שנאמר וכל
מעשר

לאוין

שיו תרי״ג

מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה׳ ·

(התועלת הנמשך מזה כפי מה שנראה בספרי הקדש · הוא להמשיך לב האדם לעלות לירושלם הוא או אחד מבניו · והחוך עליהם · ימשך להם ידיעת התורה · כי שם בית ה׳ · ועל לחכמים אלו סנהדרי גדולה יודעי ספר ומדע · אשר ילמדו · את חקי האלהים ותורותיו · לכל העולה שם ובאופן זה תמלא הארץ דעה את ה׳ · ובכל בית מישראל יהיה איש חכם · ואם לא מפי ספרים · יהיה מפי השמועה · ישמע חכם ויוסף לקח)

רי״ט **שמא** של״א ימכיר מעש׳ בחמה ביום צד אלא יאכלוהו בעליו או מי שירצו הם עכ״פ בירושלם שנאמ׳ לא יגאל

(אלה המצות אשר צוה ה׳ את משה וגו׳ לסיבה הנזכרת מאהבת המקום והרגלת התורה בידיעת המצות כמ״ש בעל הטורים ק״ת בני׳ מצות עוד שם חכם לב יקח מצות במילואם הי״ת יחזיר העטרה ליושנה)

## נשא

יש בה ח״י מצות סבעה עשין וי״א לאוין ·

**שנב** לשלח הטמאים מן המחנה שנאמר וישלחו מן המחנה כל

צרוע וכל זב וכל טמא לנפש ·

(וזה המחנה הוא מחנה שכינה · והמצורע היה משתלח חוץ לשלש מחנות · דהיינו חוץ לירושלים · והזבים וזבות ונידות ויולדות היו משתלחים חוץ לשתי מחנות · דהיינו חוץ להר הבית · וטמא מת ונושא נדות וכל הבאים דרך כלל לא היו משתלחין אלא חוץ למחנה אחת · דהיינו מן העזרה)

שמב שלא יכנס כל טמא במקדש וכל שדומה לו לדורות בכל העזרה משער ניקנור ולפנים שהוא עזרת ישראל שנאמ׳ ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם ·

קמד שסר להתודות על העונות והחטאים גדולים וקטנים שחטאנו לפני האל ית׳ ואפילו מביטול מצות עשה חייבין אנו בעת שנרצה לשוב אליו לבקש סליחתו · להתודות שנאמר דבר אל בני ישראל איש או אשה אשר יעשו מכל חטאות האדם · למעול מעל בה׳ ואשמה הנפש ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו ·

בחלק שני מספרי פת בקת״ח הבאתי שהלא דבר מנה לן · הא דהכנו מתודין גם על עבירות שלא רכשלנו כהן · דעד הנה לא נחדש ממש

טעם בזה כי אם מכח הערבו׳ דמסתבר טעמיה ·
ובפרט אצלינו מאמיני תיקון הנשמות בגלגול
דור הולך ודור בא הוא טעם מספיק להתוודות ·
דאם עכשיו לא נכשל בעון זה שמתודה עליו מי
יודע אם בגלגול אחר עבר עבירה זו ושנה בה ·
והן כעת מלאכי אין לי מקרא מלא סמוך ונראה
במצות עשה זו היא שצותה לנו תורת ה׳ תמימה ·
להתוודות על העונות והחטאים גדולים וקטנים
שחטאנו לפני האל ית׳ · כמ"ש הכתוב דבר וכו׳ ·
וכתב הרב רבינו בעל הטורים ז"ל הנפש ההיא
והתודו רמז שכל המומתין מתודים בעת יציאת
הנפש · עכ"ל · וכן מפורש בספרי בשם ר׳ נתן :
ואני אומר דמכאן למדנו להתוודות רוב ציבור
אפילו על עבירות שלא עברו עליהן
דכל זמן דגם אחד בקהל שעבר אותה עבירה
חייבין כל ישראל להתוודות אפי׳ על עבירת יחיד
הואיל והם נפש אחת · מחולקת לגופים מרובין :
וזה הוא הרמז דמתחיל ביחיד · ואשמה הנפש
ההיא · ומסיים במרובין · והתודו את חטאתם
אשר עשו · ולא כתיב והתודה את חטאתו אשר
עשה · כמה דכתיב והשיב את אשמו בראשו · וכל
שאר הכתוב שנאמר בלשון יחיד · נשנה הואיל
ורצה להודיעם כי חטאת היחיד · חטאת הקהל
היא · הן מכח הערבות · והן מכח נשמתן של
ישראל כי אחת היא לאמה · ברה היא ליולדתה ·

שמכינאן קרא ואשמה הנפש ההיא · והתון
המרודים · ועל כל פנים הנפש החוטאת ה
תשא את עונה · ולפיכך חזר וכתב והשיב א
אשמו בראשו · דוק והארך כי לדעתי עוד ה
לפשט רמז ודרש · מלבד סוד ה׳ ליראיו · ד
והא איתא בענינו של גלגול זק״ל :

כי זאת טעם מספיק למה שרז״ל הגדילו לה
גדולה של תשובה · עד שאמרו דאפילו
שב אדם בשעת מיתתו · הקב״ה מקבל תשובתו
שנאמר תשב אנוש עד דכא · עד דכדוכה של
נפש · דבאמת הדבר תמוה מאד · דאלו
דקבלת התשובה בחיים חייתו · אינה אלא
מחסד הפשוט · שרצה הקב״ה לזכות את
ישראל · לקיים בו את העולם · כמ״ש אמרתי
עולם חסד יבנה : דמי ראה כזאת ומי שמע
כאלה · שהנפש החוטאת · בע״ז · וש״ד · וג״ע
דכמעט נראה לעין כל · שהוא מעוות שאינו יוכל
לתקן · ועם כל זה הי״ת ברוב רחמיו · מתרצה
ומתפייס בעזוב רשע דרכו · ואיש און מחשבותיו
ונו׳ · והם ז״ל באו והוסיפו על השמועה · פלא
על פלא · כי הפליא ה׳ לעשות · שיקבל תשובתו
בעת אסיפת כחותיו · וביטול יצרו · שהרי הוא
עומד ונוסס · ואין יצרו תקפו · ואם כן אין
ולמה תקובל תשובתו · אמנם כל זמן שהחזיק
בתשובה · בעוד נשמה בו · ואח״כ כשחפץ הי״ת
להטיב עמו · בטובתו מגלגל אותו · כדי שישלים
תשובת

שין | חרי״ג

תשובתנו׳ מתודה הוא על ההוה ועבר׳ ובסדר סוה תקנו שיאמר בוידוי׳ אנ״א תבא לפניך תפלתנו׳ דהיינו על עצמינו׳ בהווה שאנו מתפללים עלינו׳ ואל תתעלם מתחנתינו׳ על אחרים׳ דהיינו גם מה שאנו מתחננים על אחרים׳ ועל העבר עלינו׳ דהיינו בגלגול אחר׳ שאין אנו עזי פנים וקשי עורף׳ ג״כ כמו עם בכפל׳ עזות פנים על ההוה׳ וקשיות עורף על מה שעבר׳ לומר לפניך ה׳ אלהינו וא״א צדיקים אנחנו׳ בגלגול זה׳ ולא חטאנו בגלגול אחר׃

אבל אנו מודים שחטאנו אנחנו ואבותינו׳ אנחנו בגלגול זה׳ ואבותינו היינו על גלגול אחר׳ כמ״ש בסבא דמשפטים דהא בת זוגיה דהות ליה׳ אתעבירת אמיה׳ ואחוה אבוה׳ ואתה צדיק על כל הבא עלינו׳ שע״ג דחזינא צדיק ורע לו׳ אין כאן תימא׳ אך מכח דהות לתתא׳ יתעביר לעילא׳ בעלה דהוה לעילא איך יתהפך והוה לתתא׳ כי אמת עשית׳ כמה שאמרת הרשענו בגלגול אחר וז״ל רז״ל תור׳ ה׳ תמימה למה היא תמימה מפני שהיא משיבת נפש ולמה היא משיבת נפש מפני שהיא תמימה כי באמת עיקרו של הגלגול ואמונתו אצלי הוא לעיקר גדול ושורש לאמונת התורה וצדוק הדין כי הוא דין אמת ומשפטי ה׳ אמת צדקו יחדיו דוק והאבק עד״ז׳ כפי מה נאמר לפניך וכו׳

גם פ׳ הוידוי שהתחלנו בה אני מפרשה עד ז׳ ועושה לה שתובות · עם קרא דכתיב בתוכחות שבת״כ · והנשארים בכם ימקו בעונם · בארצות אויביכם · ואף בעון אבותם אתם ימקו · והתודו את עונם · ואת עון אבותם · במעלם אשר מעלו בי דהיינו שלא שבו בתשובה · בעת שהיו בחיים חייתם · רק בשעת מיתה · וזה מחמת שהם הלכו עמי בקרי · דוק בדקדוקים רבים · שם בכתובים · ועל פי כתב יושר דברי אמת שכתבתי בחסד ה׳ ית׳ · בספרי על גורל החסדים · לכל את השנים · אף בשעת מיתה · ובשעת קבלת היסורין · שהיא דומה לה · ומתק למי שיבא אחך · דאין כאן תוספת וגרעון לא בדברי התורה ולא בדברי הנביאים · וזהו פרשו של יחזקאל סי׳ י״ח · שנתפרשה אצלי במכתב · אשר יסוב כל כפל דבריה · על האופן האמור דאך ואת זכיו נאמר ח״ג דף קכ״ב ע״א דמתנו למדו הם וזה דקמן כי טוב הוא · דבשני מיני · בעלי תשובה · הכתובי שהם דבריו א׳ הוא השב בעוד חיו בו · ב׳ זה הוא השב בשעת מיתה או יסורין · דעל שניהם כאן באחד הבטחתו ית׳ · אשר יהפך לב החוטא · וגו׳ ישוב כי ימינו פשוט בכל עת וזמן לקבל שבים · עם היות יתר שלא יהכן דרך ה׳ · רק מצד החסד שבו ית׳ · ושפט ותפן ככתוב שם ודעהו :

ודע · כי עיקר הוידוי · הוא תחלת התשובה דהיינו להכיר קודם בעצמו שחטא · ושלא

שות עשה לפרוק את עול מלכות שמים מעל
צוארו · בשום פרט מהפרטים נאמר · כי
באחד מהם שעבר בין בשוגג בין במזיד די ומספיק
להיותו נקרא מורד ופורק עול ומסורת הדין
באחת מאלו המצות שלא עשאם או שהמרה בהן
חייב עצמו למיתה כמ"ש תורה הנפש החוטאת
היא תמות · וכך היא דרכה של מלכותא
דארעא · כי מי שימאן לשמור את מצות המלך
בעשין או בלאוין אשר גזר · יקים כמו שיהיה
אופן העבירה ידונו אותו במיתה קלה או חמורה
וסוף כל סוף לא יחיה ולא יאריך ימים ולא כאות
יקרא בשם עבדי המלך וכ"ש · ונענש אחר
ילקו הבנים וירדו מגדולתן בהיותן נקראים בני
המורד במלך · ולא יועיל לו הודאת חטאת
ועזיבתו נכנס במלכות דרקיעא ממלך מלכי
המלכים הקב"ה לא כך היא המדה והוא ברחמיו
מתרצה במה שהאדם יכיר את הדבר הרע אשר
עשה שקלקל לעצמו וקפח פרנסתו והפריג את
כבודו בלא יועיל הון יכנו כרע אשר נקבנו · כי
אחריתו עדי אובד ואם שטן ·· הוא יצה"ר
הוא מלאך המות · וכאשר יכיר החוטא
בעצמו את אשר עותו ויתחרט ודאי יעזוב רשע
דרכו ואיש און מחשבותיו ולכך ראוי שיגמור בלבו
ובמחשבתו שלא לשוב עוד לכסלה · פן יהיה
ח"ו ככלב שב על קיאו · ואני יהודה כל ימיו
בשוכבו ובקומו כי לא ידע עת מותו ויאמר אנא
ה'

# אלה המצות

## עשין תרי"ג

ה' חטאתי עויתי פשעתי וכך וכך עשיתי מ
שיפרש העונות והחטאים והפשעים שעשה
המעטים הם אם רבים · והקלים הם אם חמור
כי אשר יבוש בינו למקום בעזיבת החטא והודאתו
ובושתו · יהיה לבו בטוח · שנשא השם עון
חטאתו ולא ימות לשחת והוא הנקרא וידוי
דברים · ואמנם עכ"ם צריך שיגדיל תשובת
בעבודות · כפי מה שגבורתו כנגד המריד
כי זו היא הנקראת תשובת המשכיל · שכל מה
שכל יכול לשער בדעתו ויחייבהו כי לא תא
תשובת מגדף את השם שהוא בסקילה
לתשובת מקלל את הדיינים בשם שהוא בלא
אזהרותיהם · וכן על פי דרך זה מי שהחט
בעבירה אחת · למי שילדו אנסו ולא עשה
אם פעם אחת · ובפוק אוי דוד מלך ישראל ש
היום לפי הפשע שהשמאון סובב · אחת · ש
עיניהם הרוחות שהי"ת אמר לו ע"י נביא גם ה
העביר חטאתך לא תמות · ועכ"ז היה פלא
השלום לא שלו ולא שקט ולא נח · כמ"ש וחטאתי
נגדי תמיד · ולצער עצמו על היין · כמ"ש
ושקוי בבכי מסכתי · והתענה מה שלא
נצטווה · כמ"ש ענותי בצום נפשי · וכיוצא
בזה כנראה ממזמורי התהלים · אם כן כל
אחד ידון ק"ו בעצמו ולבבו יבין ושב ורפא לו
ויקח התרופה כפי החולי · ואל ישען בדברי
שקר אשר בפי ההמון · כי לא ידעו מה הם ·

וכמו

לאוין תרי"ג

ואמר שהאדם לא יתרפא מחלואי גופו כי אם
ברופא מומחה ובקי · כך לרפואת נפשו
לא יתרפא כי אם מחכמי האמת והצדק ·
המומחים ובקיאי' על פי הקבלה' שקבלו רפואת
כל מכת חלל שבנפש · הלוא בספריהם שהם
אמרו וגם אמרו · שעל עבירות שבין אדם
לחבירו · אין הוידוי מועיל לו' ואין יום הכפורי'
מכפר · עד שירצה את חבירו ואח' על מה
שנחטאות באדם המרה רצון קונו שצוהו על
הונאתו ועל גזלתו · כשירצה חבירו באמת
מחלתו · נכח הוידוי שיתודה · יתכפר גם כן
סלוח ממעל :

**שכה** להביא האשה הסוטה אל הכהן
שיעשה לה כמשפט הכתוב
בפרשה שנאמ' והביא האיש את אשתו
אל הכהן וגו' :

**שכו** שלא יתן שמן בקרבן הסוטה רכא
שנאמר והביא את קרבנה וגו'
לא יצוק עליה שמן :

**שכז** שלא ישים לבונה בקרבן הנזכר רכב
שנאמר ולא יתן עליה לבונה :

**שכח** שלא ישתה הנזיר יין ושכר רכג
היוצא מן הגפן שנאמר מיין
ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה
וגו' :

שלא

עשין תרי"ג

שכט שלא יאכל הנזיר ענבים לחים שנאמר וענבים לחים לא יאכל ׃

שע שלא יאכל הנזיר צמוקים שנאמ' וענבים לחים ויבשים לא יאכל ׃

שעא שלא יאכל הנזיר גרעיני הענבי הנקראים חרצנים שנאמר מחרצנים ׃ לא יאכל ׃

שעב שלא יאכל הנזיר קליפת הענבי הנקראת זג שנאמר מחרצנים ועד זג לא יאכל ׃

שעג שלא יגלח הנזיר אפי' שערה אחרת כל ימי נזירותו שנאמר תער לא יעבור על ראשו ׃ (והמגלח לוקה כמו המתגלח אפי' שלא גלח אלא שער אחד)

קמו שעד שיגדל הנזיר שער ראשו כל ימי נזרו בקדושה שנאמר גדל פרע שער ראשו ׃

שעה שלא יכנס הנזיר באהל המת שנאמר ועל נפש מת לא יבא ׃

שעו שלא יטמא הנזיר למת כל עיקר שנאמר לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם ׃

לפוע

חרי"ג

ענין הנזירות הוא מדרגה הקרובה לנבואת את
ישראל בכתר של קדושה שהיא מדרגתה כמדרגת
כהן גדול • כי הרי זה נקרא קדוש ונזר אלהיו
על ראשו • ורוב של דברים שנלטוה הכ"ג
נלטוה הנזיר • ונאסר בשלשה מינים • דהיינו
בטומאה • ובתגלחת • ובכל היוצא מגפן
היין • כי הטהרה מביאה לידי קדושה וכידוע
בספר מורה הכנעה ותשובה • והרחקת היין
מורה פרישות • דלך לך אמרי נזירא סחור
סחור לכרמא לא תקרב ובגידול והאדם נכרת מן
העליונים • כדי שיתמסך בשכלו ודעתו למעלה
להדמות להם • ומן התחתונים כי דלה הוא ים
נתגור זה שיפשל האדם שנחירה ורצון ויעלה
קלוסו • יחדו • וקדושתו • שלמטה
נ"ב • ואי תפסר זה • אלא נבחר לגוף מה
שראוי לו מן המחיה • ואולי זה שלער עצמו מן
היין בטה מן הגדר המחוייב עליו • לנפשו
המתאוה • כי שמא טבעו ונשמתו מוסכמים
לעבודתו • ולא היה צריך לצימוי זה ולכן מביא
קרבן לפי שחטא על הנפש כחטאו • א"נ היה לו
לנוף אם יכרו לעבודו לשכלו ולימסך חסר
עבודתו ית' מבלי סידור בנזיר ויצער נפשו •
ולכך צריך להביא כפרה • והרמב"ן ז"ל כתב כי
צריך הוא כפרה בשובו להטמא בתאוות העולם
דמכיון שהיתה עליו רוח ה' והתחיל להיות נזיר
ראוי היה לעמוד כן כל ימיו עכ"ל וכתב עליו

פשין חר״ג מוהרדנ״ו ז״ל. ואני לא ראיתי קרבן
לחטא · ואין משיבין את האחרי אחרי

קסו שעז שיגלח הנזיר את ראשו
קרבנותיו כשישלים
נזירותו · או כשיטמא · שנאמר
תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו
אותו אל פתח אהל מועד והקריב
קרבנו וגו׳ וגלח הנזיר וגו׳ : ( בספר
ג׳ מגלחין ומלפתן מצוה. גילוח הלוים
והנזיר והמצורע לדורות עיין בסמ״ק
ולפי שהנזיר אין הבאת קרבנותיו גורמת
טהרה מחוסר כפרה · כי הנה תגלחתו
קרבנותיו יתירוהו לשתות היין ולא
אותם מעכבים לו כך הם כמנין למצוה אחת ·
אין כן במצורע שתגלחתו השניה
מלטמא כשרץ · ועדיין נשאר מחוסר
כזבים חבות ויולדות : אם לא עד
קרבנותיו ויכופר כל עיקר שלכך ראוי
התגלחת לבד · והבאת הקרבנות לבד
הרמ״בם ז״ל בסמ״ק שלו קי״ח תמורת
ויתבאר לך דבר זה )

קסח שנח לברך הכהנים את ישראל
יום שנאמר כה תברכו את
ישראל אמור להם וגו׳ ( ובסמ״ק
כמ״ש ומני אברהם ומאמר תברכו
לפרה

לחובר שלא להשתדל במצוה אבל אינו טענה שלא
נתפרשה כי אין לנו מפורש אלא ששה דברים שהם
מעכבין את הכהנים בנשיאות כפים · הלשון ·
והמומין · והעבירה · והשנים · והיין ·
ונטילת ידים · ומי שאין בו אחת מאלו אע״פ
שאינו חכם · ואינו מדקדק במצות או שהיו
העם מרננים אחריו או שלא היה משאו ומתנו
באמונה · הרי זה נושא כפיו · ואין מונעין
אותו · לפי שזו היא מצוה על כל כהן שראוי
לנשיאות כפים · ואין אומרים · לאדם
רשע · הוסף רשע והמנע מן המצות :

ואגב אודיעך כי בפירושי אשר לי כשכתי פי
בהיותי מתגורר בק״ק של אחינו בני
אשכנז ה׳ ראיתי נוהגים כשהחזן אומר ברכת
כהנים הצבור עונים בלחש פ׳ ראשון יהי רצון
בזכות אברהם · פ״ב יה״ר בזכות יצחק · פ״ג
יה״ר בזכות יעקב · ועם היות כי הזכרת זכות
אבות היא שעמדה עומדת ותעמוד לנו לעולם
ועד ובודאי מנהג יפה הוא עכ״ז נתתי אל לבי
לדעת ולתור מה טעם מחלקים הברכות כל
ברכה לצד אחד ויגעתי ומצאתי הא דמנהגן
של ישראל תורה היא ורב שלום בניך כי הראשון
אדם שתיקן להם לישראל סדר הזכרת זכות אבות
על האופן האמור כיון להטיל שלום בין גדולי
ישראל שמצינו במדרש שנחלקו בדבר ברכת כהני׳
מהיכן זכו בה ישראל ומי כהחכם יודע לפשר דבר

לאחת י"א כולם התקינו להם סדר זה ומת
כיחוד המאמר יתבאר למה מזכירים דרך פר
על כל פ' אב אחד ולא כל הג' אבות בסוף כ
הג' ברכות או בכל ברכה כל פלפקן :

עיניך הרואות כי במדרש נסתפקו על
שהיכן נבו ישראל לב"כ ר' יהודה
ור' נחמיה · ורבנן ר' יהודה אומר מאבר
וכו שנאמר כה יהיה זרעך וכתיב כה תברכו
ר' נחמיה אומר מיצחק שנא' ואני והנער נל
עד כה · לפיכך אמר המקום כה תברכו
רבנן אמרי מיעקב שנא' כה תאמר לבית
ע"ש והנה ראוי לדעת מה נתקשה לה
בדברי הראשונים עד שכל א' תלה הברכ
באחד מאבות העולם וסמך על תיב' כה ונ
כה אינה במקרא :

**אשר** לואת נלי אומר לי שאבפי הדו
שראש היתה לדעת ולאור דהו
וברכת כהנים היא ברכה כוללת כל ההנה
כמ"ש במקומו דפסוק ראשון כולל כל הנה
הגוף · והשני כל הנלאות הנפש והשל
מכריעות כולם להיות בו ההנלאות המתיד
אחר התחיה · א"כ ראוי הוא שימלא להם
כללי כדי שיהא האוים והבוטים לאול שלי
ברכת כהנים בואנה בזה ובבא דאל"כ אין
הדין פיוט בה · אלא אותם שעשו הפועל
בשבילם הנה שכרם אתם · כמו שאלי

בזכות קבלת התורה בהיות שנתקבלה בשמחה
מכללא בכל כלל ישראל אשר ענו כל העם יחדיו
ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע הוא שעמדה
ותעמוד בעד לעולם לכל כלל ישראל · ואמנם
יתר אחר העם ההולכים בשרירות לבם זה ועל
מה זה יזכו בברכה · צדיקים ניחא שהקב"ה
נותן להם שכרם בברכה · ולזה שאל השואל
מהיכן זכו ישראל לברכות אלו · ר"ל כלל ישראל
צדיקים ורשעים · ר' יהודה תלה הדבר באברהם
שהוא אור הקדמון ואב לאומותינו אשר כל חפצו
וישעו היה לבנים עושים רצון קונה שמים וארץ
בלב שלם ובנפש חפצה וכך אמר בתפלתו ה'
אלהים מה תתן לי הן לי לא נתת זרע ואנכי הולך
ערירי · עד"ש רז"ל וראה אם דרך עולם כי נתת
מדרך עולם אם הזרע שתתן לי חלילה יהיה
לעבודות זרה ולא יעשה לך נחת רוח · טוב לי
שאלך ערירי · והשיבה זכות הא"ב והבטיחו
אליו כה יהיה זרעך צדיקים כיוצא בך · ולעולם
לא יחסר מכלכים צדיקים שיהיו דומים ויגינו על
בני דורם · ר"א כי הרבים להם זכות כללי ורצוים
להיות ברכה כללית ואת התורה על הכל לטובים
ולרעים · ור' נחמיה הוקשה לו אם תינח
לברכה ראשונה שנתברכו ויתברך מילה"ר שעי"ז
יהיו צדיקים כאפשרות ח"ח · אבל ברכת יתר
שהם הגליות הכנסת מהיכן זכו להם לכך פי'
שהוא בזכות יצחק שמסר נפשו למיתה · ולא

הקפיד על הצלחות הגוף ואפילו ראויים גם
בגין בני ישראל להיות זוכים להצלחות הנפש כי
כלם יוצאי חלציו ומוכנין במעשיו למסור נפשם
על קדושת ה׳ • וא״כ ראוים גם הם לברכה
שניה שהיא הצלחת הנפש המשכלת • ורבנן
אמרי הואיל וכן הוא דצריך מלוה כללית שימצא
בכלל ישראל כדי להיותם זוכים שתשרה עליהם
הברכות הכלליות • ובפרט זאת האחרונה
שהיא כוללת כל ההצלחות העתידות לאחר
התחיה • א״כ הדבר פשוט כי תלמוד תורה
כנגד כולם • וגדולה קבלת התורה כדי להיות
ראוים לקבל • כל הברכות הכלליות שהם
יעקב איש תם ישב אהלים • שהתורה שהיא
לזרעו כמ״ש כה תאמר לבית יעקב • ולפיכך
נאה ויאה מנהג אחינו בית ישראל • להזכיר על
כל ברכה כללית מאלו השלשה מעין נרמז
שבברכת כהנים • זכות אחד מאבות העולם •
שבזכותם ובריתם שהבטיחם נגאלו והבטיחו לנו ברכה
אל שדי שאמר לעולמו די • והוא יאמר לצרותינו
די • ויזכנו להיות כלים מוכנים לקבל הברכה
עדי יום יום כמכתב ארץ ישראל חוב״ב הא
נפילי אלהים ואדם שמתברכים הכהנים בכל יום
תמיד את ישראל • כדי לעורר את ברית האבות
שלא תמש • ויהרס טובו יה׳ עלינו לקבל ש
הכחות העליונות שיסכימו אליהם • ואין ספק
אבלי דתשכר שסמכי א״ל • שיש להם חלק כאחד
בהונ

בהיותם מחזיקים כראוי לאחוז חשבי הארץ · כדי
לשמור חוקת הישוב · הי"ת ברחמיו יקבל אותם
הברכות שמברכים הכהנים כאלו היו מכוונים
בהם על כל בני הגולה · וכאלו כל בני הגולה
מכוונים לקבל אותה ברכה · ומה טוב ומה
נעים אם השליח ציבור כשאומר ברכנו בברכה
וכו' האמורה מפי אהרן ובניו וכו' היה מכוון על
אותם הכהנים שבח"י אומרים אותה באותה
תפלה · כי דעת מברך ומתברך בעינן ·
ועל כל ברכה המבורך בכל מברך היא הפועלת
בשם ה' ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ·
אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה
אכי"ר · ועיין מ"ש בלקט הקמח בא"ח ה"ע
דקל"ג בטעם שנהגו בח"ל שלא לברך כ"כ כי אם
בימים מלויינים :

בין כתיבה לחתימה זכרתי את דברי רבינו
יעקב בעל הטורים ז"ל שכתב ג"ל יברכך
כנגד אברהם דכתיב ביה ואברכה מברכך
יאר כנגד יצחק דביה עולת ראיה ישא כנגד
יעקב דכתיב ביה וישא יעקב את רגליו עכ"ל ·
דגם מהכא יש סמך למנהג האמור :

נחזור למה שהתחלנו בו דמהטעם ההוא
בעצמו שמרו כי בשעת התפלה ·
אין לך רשע מישראל · שלא יהא ראוי
לתפלין · ק"ו מספר תורה שהוא
מקודש יותר · ובכל אופן בו בשעת התפלה
ודרשן

ודרשו עוד כי יותר חפץ הקב"ה באדם ה
שמניח תפילין מאדם צדיק · שעיקר
התפלין נצטוו להיות זכרון לרשעים · ולי
כדבק טובה · נמצא שהרשע הוא שצריך ו
וחיזוק · מאחר שנתגדל ביראת שמים כל ימי
נכבר הוא צדיק · ונכבר נמצא אדם אחד שנמ
מעבירה גדולה · להיות שהיה מלובש בטלית
בה ציצית · שראה וזכר את מצות האלהים
ולכן אמרו רז"ל כל מי שאינו מניח תפלין עו
בשמנה עשין בכל יום · שהרי יש שס"פ
אחת יש מצות עשה של יד · ומצות עשה של
והמניחם מקיים שמנה עשין · ועוד אמרו
הקורא ק"ש בלא תפלין (בזמנם) כאלו
שקר בעצמו · ועוד איתא במדרש ש"ט אמרו
אמרו ישראל לפני המקום אנו רוצים
בתורה יומם ולילה · אבל אין לנו פנאי
להם הקב"ה קיימו מצות תפלין (בכל יום
ומעלה אני עליכם כאילו אתם יגעים בתור
יומם ולילה · ר"י אמר מקרא מלא הוא וה
לאות על ידכה וגו' למען תהיה תורת ה' בפיך
ור"א בר"ש משם אביו אמר שבא הרמז על הנח
שתפלין בפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכ
במ"ש במ"ה פ' אשר דף קכ"ט · ומשם יתבאר ל
גודל מעלת הנחת התפלין מלבד האמור שלהם
שעם הישראלי הוא כתב להם · כאילו עסק
בתורה · ונודע הוא שת"ת שקול כנגד כל המצו

בת

כמ"ש ותלמוד תורה כנגד כולם • וכן מצות הציצית שקולה כנגד כולם • כמנא ( שבעיטוף הציצית עם ) הנחת התפלין • והיה האדם הישראלי כמו שיהיה טהור • או גלחי שהוא חייב לקיימם • כי אינו יהודי שלם אלא אם כן יש לו שני עדים שהוא יהודי והיינו אות הברית ואות התפלין • ולפיכך בשבת וי"ט שנקראו אות פטור אדם מלהניח תפלין • אבל בחול כל מי שאינו מניח אותם כמנודה לשמים כמ"ש במסכת פסחים פ"ו • (ותמצא לשונו) וכל הרגיל בתפלין מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו וגו' ונכון אל גרע עיניך • בחייך התאב לקיים מצות כהלכתה • ותמים שני זוגות של תפלין כסברת רש"י ור"ת ז"ל כסדרן של פרשיות כי תכליתו סוד לעשות רצון הבורא ברצונו ) :

מט **שעג** שנצטוה כל שבט לוי לשאת את הארון על כתפיהם כשירצו להוליכו ממקום למקום שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו :

( ודע שהכהנים והלוים כשרים במשא הארון מן התורה • שכולם נקראו לוים כמ"ש והכהנים הלוים • ולכן כל השבט כשר למשא הארון • כמ"ש ויתקדשו הכהנים והלוים להעלות את ארון אלקי ישראל • כאשר צוה משה כדבר ה' בכתפם במוטות עליהם • והיכן צוה. ולבני קהת לא נתן וגו'

וגו׳ כי כולם נקראים בני קהת • ופוק
מקרא מלא בימי דוד שנאמר ויהי בעבור
את הלוים נושאי ארון ברית ה׳ • ובתי
הלוים הנושאים את הארון וגו׳ הרי לך מפ
שכל השבט כשר • אך מפני שהלוים לא
נכנסים בבית קדש הקדשים • כאמר נ
מלכים ויביאו הכהנים את ארון ברית ה
מקומו • אל דביר הבית אל קדש הקדשים
כשכר בדברי הימים מחלקות הכהנים
משמרות • אמר אלה פקודתם לעבודתם
לבית ה׳ כמשפטם ביד אהרן אביהם כאשר
ה׳ אלהי ישראל : שאמרו רז״ל שהוא רמ
היות עבודת הכהני׳ לשאת את הארון על הכ
(בשעה שיכניסו אותו אל בית קדש הקדשי
שאין הלוים יכולים להכנס שם • אבו כ
בוהו ה׳ אלהי ישראל אבו כמשפט וגו׳)

# בהעלותך

יש בה שלשה עשין ושני לאוין :

פג שפ שכל מי שלא עשה פסח ראש
בזמנו • נצטוה במצות מי
לשחוט הפסח השני ביום י״ד באייר
שנאמר בחדש השני בארבעה עשר
לחדש יעשו אותו וגו׳ :

לאוין

( וכל מקום שנגופו של פסח · כגון לאוכלו בלי ועל מצות ומרורים · ושלא להותיר ממנו · ושלא לשבור בו עצם · מזה השני לראשון כמ"ש ככל חקת הפסח יעשו אותו · ומה עצם מיוחד שבגופו ופרטו הכתוב · קם כל וכו' · ולא החמץ שבשני חמץ ומלה עמו בבית · ושאינו נוהג אלא יום א' · ואינו אסור במלאכה ואינו טעון הלל באכילתו רק בעשייתו · ויוצא בזה ( ואם הזיד בזה ובזה חייב ואם שגג בזה בזה פטור · ואם הזיד וביטל את הראשון ושגג את השני הוא ענוש כרת על זדונו ועל שגגתו אינו מביא קרבן · וזה לך סדר משלם אלה · לפניך שחייבין על זדונם כרת ואין בשגגתו חטאת · ואלו הן שתי עשין ולאו אחד · ביטול פסח · וביטול המילה והמגדף ) :

שפא לאכול בשר פסח שני בליל ט"ו מאייר על מצה ומרור שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו ·

שפב שלא להותיר מבשר הפסח שני שנא' לא ישאירו ממנו עד בקר · רלו

שפג שלא לשבור עצם מעצמות הפסח שנאמ' ועצם לא ישברו בו · רלז

שפד לתקוע בחצוצרות במקדש · עם הקרבת הקרבן · מקרבני המועדות

המועדות · שנאמר וביום שמחתכם במועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עלותיכם וגו' :

(וכן צוה הלוים לתקוע בחצוצרות בעשות הצורך והצרות כשנצעק לפני הי"ש כשאמר וכי תבא מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו')

## שלח

יש בה שתי עשין ולאו אחד :

קנג **שפה** להפריש חלה מכל עיסה ולתת לכהן שנאמר מראשית עריסותכם תתנו לה' תרומה :

(ושיעור עיסת חלה הוא עומר שהוא עשירית האיפה שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה וכן למנין ותרומה זו אחת מהכ"ד מתנות שנתן הק' למשרתיו הכהנים העוסקים בעבודתו תמיד '

**א** חטאת בהמה · **ב** חטאת העוף '

**ג** אשם ודאי · **ד** אשם תלוי

**ה** זבחי שלמי צבור · **ו** לוג שמן של מצורע'

**ז** מותר העומר · **ח** שתי הלחם '

**ט** לחם הפנים · **י** שירי מנחות '

אלו הן עשר מתנות שבמקדש היו צריכין לאכלם · ואלו הן ארבעה בירושלם :

**א** הבכור · **ב** והבכורים ·

**ג** המורם מתודה ושלמים ואיל נזיר ·

ועורות

לאוין

תרי"ג.

ד ועורות קדשים ועוד עשרה כנגדן:

א תרומה ב תרומת מעשר:

ג חלה ד פדיון הבן ה פדיון חמור:

ו ראשית הגז ז הזרוע ולחיים וקיבה:

ח שדה אחוזה ט שדה חרמים:

י גזל הגר:

**שפו** להטיל ציצית בבגד שיש לו ארבעה כנפים או יותר שנאמר ועשו להם ציצית וגו'. (גזה' גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה למען תזכרו ועשיתם כי הזכרון מביא לידי מעשה ואין לך דבר מועיל יותר לזכירה כי אם הדבר שבו תמיד בין עיניו כמו הציצית שגימטריא בו הרי"ג מצות בצירוף השמונה חוטין שבו והחמשה קשרים הנעשים בו ומש"ל במצות שע"ח ממספר הכלל והקדמה שניה:

**שפז** שלא לתור אחר מחשבות הרעות שהלב מחשב הפך מה שהתורה מחייבת. ולא אחרי ראות העין שרואה וחומד תאוות גשמיות שנא' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם: רל"ג

(פי' לבא ועינא תרי סרסורי דעבירה הם. ועל זה אמרו אחרי לבבכם זו מינות. שעליו אמר הכתוב למען תפוש את בית ישראל בלבם. אפילו במחשבה בלבד נעשה אדם רשע גמור

# אלה המצות

ציון תרי"ג

לפני המקום · מה שאין כן בשאר מצות · שעם
היות שהמחשבות הרעות נהם · כן חטאת
בטומאה · אמנם בניה אשר יולידו הם במעשים ·
ואם ימות האדם טרם יוליד · טוב אין זכר ממנו ·
כן הדבר אם חשב אדם לעשות עבירה · וכעס
את יצר מחשבות לבו ולא עשאה · הרי אותה
המחשבה · היתה כנפל סמון ובעו"ל לא ראו
מאורות מימיו כי לא יצאת לאויר העולם . וזו
יזכה כי לא ישיה כנדר אשר אותה המחשב' מאד
שלא באה לידי פועל · רק השמר לך ושמור נפשך
מאד פן יהיה עם לבבך דבר בליעל וגו'
גרה בענין התמורה ושאר הפרטים
כתאר שם המינות · רחמנא ליבא בעי
ומאבריה · כי במחשבת הלב נלכד בפח
אל הפתי · וכן כמי כלוה אל אזהרה זו שלא לתור
אחר ראיית העינים · כמו שעשה שמשון שאמר
לאביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני · וזה
אשר אתם זונים אחריהם · כאילו אמר מאחר
ראיית העינים ורואי תבואו לזנות עם בנות
הארץ · ולהתערב בגוים ח"ו · כמ"ש רז"ל העין
רואה והלב חומד וגו' · וזהו ואחרי עיניכם וגו'
זונות · הרי לך ע"ז וג"ע הנאים שבכתוב
ושני כתובים המכחישים לידי ש"ד כאשר הנסיון

מורים הי"ת ישים בלבינו אהבתו
ויראתו על פנינו לבלתי
נחטא) :

# קרח

יש בה ט׳ מצות חמשה עשין וארבעה לאוין :

**שפח** שישמרו המקדש הכהנים מבפנים והלוים מבחוץ שנאמר ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל וגו׳ (ואלו שניהם בשמירה מסורת · לכבוד ולתפארת כי ידוע הוא שגדולת הארמון ורוממתו · הם השומרים המסודרים עליו · אך לא מחמת פחד ויראת אויב כלל כי בזמן שהיינו עושין רצונו של מקו׳ אויב ומבקש נעקר והלכת להשליך מלאך שחת פרחך רועה נמכר ואין חית מזיקתו וכו׳ ועוד נאמר וידעת כי שלום אהליך ואם כך הבטיחנו משומר לאות ישראל את פחד יהיה בראות היכלו אלא שלהיותו כלו אומר כבוד צריך לכבדו בשומרים קבועים ומסודרים איש איש על עבודתו · כדי שתיעשה המלאכה בסדר וזריזות כדרך כל המלאכות המוטלות על מספר אנשים ידועים חמשה המוטל על הרבים פעמים יטילו קנאה על קנאה מ״ד קדרה דבי שותפי דלא קדירא וכו׳ :

רנ״ג **שפט** שלא יתעסקו הלוים בעבודות המיוחדות לכהנים ולא פהדרת בעבודת הלוי חבירו : ולא הכהנים בעסק המיוחד ללוים ולא פרוח בעבודת

כהן חבירו שנאמר אך · אל כלי ה
וגו' המזבח לא יקרבו · ולא ימותו גם ה
גם אתם : ( וכתיב בפרשת במדבר [illegible]
על עבודתו ואל משאו והכהני' ע"י הלוים [illegible]
והלוים ע"י הכהנים במיתה )

**שצ** שלא יעבוד הזר שאים מ
אהרן שום עבודה מהארב
עבודות המיוחדות לכהנים שנאמר
לא יקרב אליכם · וריקה · הקטרה
נסוך המים : ניסוך היין :

**שצא** ע"ז לבטל שמירת המ
הנזכרת שנאמר ושמרתם א
משמרת הקדש · ( ולשון שמירה
במקום לאו כאשר ידעת במאמרם ז"ל בזבחים
ק"ו כל מקום שנאמר השמר · פן · ואל
אלא לא תעשה ) וככי איתא בר"ה ד"ו ע"א
שפתיך זו מצות עשה · תשמור זו מצות לא תע

קנו

**שצב** שיפדה הישראל את הכן הב
שנולד לו מהישראלית
הכהן שהוא הי"ת בו · שנאמר אך פ
תפדה את בכור האדם וגו' ·

**שצג** · שלא לפדות בכור בהמ
טהורה · כמו שנצטוינו לפד
הפטר חמור · שנאמר אך בכור שור
בכ

לשין תרי"ג

בכור כשב או בכור עז לא תפדה :

קנז שצד להיות הלוים שוערים ומשורדי׳
קבועים במקדש שנאמר ועבד
הלוי הוא את עבודת אהל מועד :

קנח שצה לתת ללוים חלק אחד מעשרה
ממה שתוציא הארץ והוא
הנקרא מעשר ראשון שנאמר כי את
מעשר בני ישראל אשר ירימו לה׳ תרומה
נתתי ללוים וגו׳ :

קנט שצו שהלוים יפרישו מעשר מן
המעשר הניתן להם ויתנו אותו
לכהנים והוא הנקרא תרומת מעשר שנא׳
ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו
מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי
לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו
תרומת ה׳ מעשר מן המעשר וגו׳ :

## חקת

יש בה שלשה מצות עשין :

קס שצז לעשות פרה אדומה כדי
שיהיה אפרה מוכן ומזומן
למי שיצטרך אליו לטהרת טומאת מת
שנאמר זאת חקת התורה וגו׳ דבר וגו׳

עשין תרי"ג

ויקחו אליך פרה אדומה וגו' והיתה לעדת
בני ישראל וגו' :

קסא שצח לדון ולהתנהג בכל דיני טומאת
מת כמו שצותה התורה שנא'
זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא
אל האהל וכל אשר באהל יטמא :

קסב שצט להיות מימי הזיית אפר הפרה
מטהרין לטמא ומטמאין לטהור
המזה אותן שנא' והזה הטהור על הטמא
וגו' ומזה מי הנדה יכבס בגדיו : (הנה
מי נדה רוצה לומר מי הזייה שלשון וריקה כמו
יזדו חנן בי) (ק"ח הרמב"ן מנמנם בזה) :

## פנחס

יש בה ששה מצות עשין :

קסג ת לדון בדיני הנחלות כמו שצותה
התורה שנאמר איש כי ימות
ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וגו'
(דע כי הרמב"ם ז"ל הכליל בתוך דין נחלות
נחלת פי שנים לבכור · והרמב"ן ז"ל מונה
אותה לפי שהיא עשה מיוחד בבכור יעקב על
סדר קדיו)

קסד תא להקריב במקדש לשם כל
ישראל שני תמידין בכל יום
אחד

תרי"ג

אחר בבקר ואת השני בין הערבים. שנא
צו את בני ישראל ואמרת אליהם את
קרבני לחמי לאשי וגומ' כבשים בני שנה
תמימים שנים ליום עולה תמיד וגו' :

תב להקריב קרבן בכל שבת מוסף
על תמיד היום שני כבשים
שנאמר וביום השבת שני כבשים בני
שנה וגו' :

טעם קרבן מוסף זה לפי פשוטו הוא שה"ה לחם
משנה כי לכבוד השבת שהוא פנים חדשות
צריך לחם משנה לבצוע על שתי ככרות · כ"ש
שצריך [illegible] שצריך לחם משנה · לכבוד פנים
חדשות : וכי היכא דהיכא בשבת נפש יתירה
בתוספת רוח הקדש · כך צריך תוספת קרבן
כנגד נפש יתירה · ועיין בספר שלטי הגבורים
מתכונתה וקח"ל מספר כללי מהכהני והמשוררים
שהיו במוספין :

| | | | |
|---|---|---|---|
| בשבת | ל"ד | בר"ח | ש"ט |
| שבת ור"ח | ש"נה | בר"ה | תק"ג |
| בשבת ור"ה | תקג"ט | ביוה"ך | תקכ"ה |
| י"ח של פסח | רנ"ד | יום שני | תס"ו |
| שבת ופסח | תצ"ג | שבועות | תרע"ט |
| י"ח סוכות | אלף וקצ"ג | יום שני | אלף ותתק"ח |
| יום שלישי | אלף ופ"ח | יום רביעי | תתקצ"ח |
| יום חמישי | תתקמ"ח | יום ששי | תתצ"ח |

יום

רשין | ורי״ג

יום שניעי חתמ״ת שמיני עצרת ש״ה
סך כל הפקודים בין כהנים ומשוררים
נטפלין במוספי כל השנה היו י״ב אפים ושנ״
פוק דוק והשכח הצטרכות כל מספר
מוסף לגדולת המקום ומחמת החג ור
לאלהים פתרונים נמספר אלה הפקודים
התפקדו לשרת נקדש :

קסו ת״ג להקריב קרבן בכל ראשה
מוסף על תמידי היום שנא׳
ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה׳
בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה
שבעה תמימם ונסכיהם וגו׳ ושעיר עזים
אחד לחטאת לה׳ •

( וא״ת בשלמא כלהו איקרו שבתון
בעשיית מלאכה • אבל ר״ח לא נקרא
ולא נאסר במלאכה • אם כן למה היו
תוספת קרבן • וי״ל מפני דהוקשו למועד
וביום שמחתכם וגו׳ ובראשי חדשיכם
דאמר ר״ל מה נשתנה מוסף ר״ח שנאמר בו
אמר הקב״ה הביאו עלי קרבן כפרה על שמעטתי
את הירח ופי׳ הביאו בשבילי קרבן ריצוי
אולי אכפרה פניו • על שמעטתי את הירח
ועיין מה שכתבתי במאמר כחות הנר״ן
מאמר זה לשכך את האזן ) :

קסז ת״ד להקריב קרבן מוסף

לאוין תרי״ג

חמשים להקרבת העומר והוא יום ששי בסיון שנאמר וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה׳ וגו׳ והקרבתם עולה לריח ניחוח לה׳ : (וקרבן זה נקרא מוסף עצרת)

תה לשמוע קול שופר בראש השנ׳ שהוא יום ראשון של חדש תשרי . שנאמר ובחדש השביעי באחד לחדש וגומר יום תרועה יהיה לכם :

## מסורת

יש בה ב׳ מצות עשה א׳ ולאו א׳ :

תו לדון בדין הפרת נדרים כמו שבא מפורש בדברי קבלת התורה שנאמר איש כי ידור נדר לה׳ וגו׳ :

רל״ו תז שלא לעבור ולשנות מה שנדר ונתחייב בו האדם מבח דיבורו אע״פ שהוא בלא שבועה שנא׳ לא יחל דברו (ואלו הן הנדרים כמו שיאמר אדם כשיהיה כך פירות העולם אסורין עלי או כשתעשה כך פירות מדינה זו אסורין עלי ובדומה חייב לקיים נדרו ולא יעשה אחר דבריו חולין אבל אחרים מוחלין לו) : ועיין לקמן במצות תקע״ה מחשבון הכללי במה שנצטוונו בו לקיים כל מה שיצא מפינו מנדר או נדבה או הקדש

מאחר

אסור נדרים שנאמר מוצא שפתיך תשמור ·
ובמצות אלו נחלקו הראשונים הרמב"ן ז"ל מנה
מצוה לקיים נדרי ניסוי מצוה א' ולקיים נדר או
נדבה · קרבן וביוצא בה · מצוה א' והרמב"ם ז"ל
כלל שתיהן מצוה א' · הרמב"ן לא מנה לדין …
הפרת נדרים · וטעם לפי שאינה מצוה הבר…
מוטלת עלינו · אלא שאם באה לחלל דבריו
יהיה ע"פ החכ' או הבעל · והרמב"ם ז"ל מנה
אותה לפני עצמה · וראיותיהם ה"ה כתובות
על ספר הישר במגלת אסתר דל"ד ע"ב …
שם מערכה · ערוכה בכל ושמורה :

# מסעי

יש בה שתי מצות ב' עשין וב' לאוין :

קע

**תת** לתת ללוים ערים לשבת מ…
להם חלק ונחלה בארץ שנא'
צו את בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת
אחוזתם ערים לשבת (ואלו הן …
מקלט שמנם היו מהן מיוחדות לכך שהיו קולט…
בין לדעת בין שלא לדעת ולא היה נותן ש…
בתים ושאר הערים שלא היו מיוחדות לכך …
קולטות אלא לדעת והיה נותן שכר הבית):
ורע דאחד מהמעשיים שלא היה לשבט לוי …
בארץ היינו לפי שלא היו משועבדים …
בעומר ונלבנים וזכו בערי מגרש ובערי מקל…

לפי שאין נקלטים בתוך מגרשים · אלא שאין מניחים אותם לבנות שם · כמו שאמרינו שאמר אהרן למשה כשהיה מביא לפתח ובנין למגרשים על הראשונים אנו מצטערים וכו' אעפ"י שאין הם משופנרים · דהכא לא זכו בארץ אלא מי שנשתעבד במגרשים · ודוק בזה ודעתו דהוכח לכו בזה דמי שאנו עבדיו של מקום הם בני חורין ואין אומה שולטת בהם · כל זמן שעוסקין בתורה ובמצות כמו שהיה שבט לוי בדור המדבר ודוק :

חט שלא להרוג למי שכבר עשה רלס
מעשה רע בעדים והתראה קודם שיעמוד לדין לפני ב"ד שנאמ' ולא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט ·
ואפי' ב"ד הגדול שראו לאחד שהרג או נאף אין בידם להורגו עד שיעמוד לפני ב"ד אחר ויעידו בפניהם וב"ד השני ישפטו הם ועל פיהם יהיה דבר המשפט · הן למות · הן לחיים · אלא זולת כי יהיה נדון העושה זאת · בהורג נפש נקי חוץ מרודף אחר חבירו להורגו או אחר הנערה המאורסה והזהירוהו ולא רצה להמנע שאז אפילו שלא קבל התראה חייבים להורגו כמבואר במקום (תקכ"א ות"ר)

תי להוציא מכה נפש בשגגה מעירו לעיר מקלט שנאמ' והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו ·

שלא

רמ **תיא** שלא יורה העד טוען ומדמ
דברים אחר שהעיד עדותו לא
לזכות ולא לחובה שנאמר ועד אחד לא
יענה בנפש למות · ( אלא יעיד וישתוק · כי
לדייני׳ נוגע סופו על פי עדותו כפי מה שיראה
להם · לזה אמרו כי אין עד נעשה דיין · מפני
דהוי כנוגע בעדותו · שלא ימס ויתחייב
והזהרה זו אינה לבד בדיני נפשות שבל דיני
ממונות יש לעד ללמד זכות או חובה · אבל לא
ימנה מן הדיינים בדבר שצריך עדים מן התורה
אבל בקיום שטרות וקיולא שהוא מדרבנן
נעשה דיין ) ועמ״ס״ל מלוה ע״ה:

**תיב** שלא ליקח כופר נפש הורג
במזיד כדי לפוטרו מן המיתה
ואפילו שיתן כל ממון שבעולם שנאמ
ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא
רשע למות )

**תיג** שלא ליקח כופר מהורג בשוג
כדי לפוטרו מן הגלות שנאמ
ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו ·
והטעם ברור ופשוט בשניה׳ שאם תותר ברצונו
ליקח כופר נפש או כופ׳ גלות ועתה מרצחים
העשיר מחבירו יקום עליו ויהרגנו · ואח״כ יפטר
בנתינ׳ הכופר ואז היה כמל׳ העולם בעל נגד רצון
עדתו יתגדל שמו לעולם ועד:

כשראה משה רבינו ע"ה • שתם כל הדור
אנשי המלחמה למות • מקרב
המחנה • כאשר נשבע ה' להם • ואחרי
הכותו את שני המלכים האדירים סיחון ועוג •
שהיו עומדין על ספר א"י • וכי קרבו ימיו
למות • במלאת הארבעים לצאת בני ישראל
מארץ מצרים • הואיל משה באר את התורה
הזאת • לבניהם אשר קמו תחת אבותיהם ליכנס
לארץ • והודיע להם רוב מצות התורה הצריכות
לישראל • והזהיר אותם אזהרות מרובות •
בענינים הרבים • והוסיף לפעמים ביאור
בקצת מן המצות • והודיע להם קצת מצות •
כגון משפט יבום וחליצה • ועונשי המוציא
ומשפט הפתוי ומאנין • ודומיהן • ודוק
בדברי שכתבתי והודיע להם אותן מצות • היה
דעתי בזה להודיעך שאותו חדוש • היה להם
לדברי הרב • אך לא אל משה חלילה לומר
שחדש שום דבר מדעתו • כי כולם נאמרו לו
מפי הגבורה בסיני • ובאהל מועד • בשנה
הראשונה • ובערבות מואב לא נתחדש לו •
אלא דברי הברית • ולכן לא תראה שיאמר
בספר הזה • וידבר ה' אל משה לאמר • דבר
אל בני ישראל • הו צו את בני ישראל • ואמרת
אליהם • כמו שנאמר בספרים שקדמו • ואל
תתמה על החפץ • שנתאחר משה מלאומרם
עד כה • כי מלבד שיכולים אנו לומר שאמרם

מקודם · ולא נכתבו כי אם פה · לומר לך
כי אין מוקדם ומאוחר בתורה כמאמרם ז"ל ·
אמנם עוד יכולים אנו לומר שעשה כן בכונה
מכוונת · כדי פירשו שיש מדרש · ויש יודעים ·
ויערב להם משנה התורה ולא יזלזלו בו
באומרם אין כל חדש תחלינו · ומה לנו ולקריאת
מ"ו · והסכים הק' נס עמו · כי ראה כוונת
רבו כרועה נאמן להוכיחם בשעת מיתה כמו
שלמד מיעקב · לראות כי היא השעה הראויה
שיכנסו הדברים באזני ההמון ולא יזלזלו
באומרם אינו בא להוכיחנו · אלא לקבר ·
אמנם אחר שהוא על פרק הנסיעה · עשה
הראה להם פעולותיו הטובות · והודיעם
מרבות נוים · אמר להם תשובו לתוכחתי ·
הנה אביעה לכם רוחי · הודיעה דברי אתכם ·
שאמרו במס"ט שלמד שהוכיחם ופרש להם התורה
בדקדוקיה · ופירוש טומאה וטהרה · ואיסור
והיתר · ולכך נקרא בשם משנה תורה
שנכתב ע"פי הגבורה ·

## דברים

יש בה שני לאוין ·

**תיד** שלא להעמיד דיין שאינו הגון
ובקי בחכמת התורה ולכן
נאמר לא תכירו פנים במשפט ·

ת״ג עשין

(כי אותם שיתמנו דיינים על הצבור צריכין
להיות אנשים חכמים יודעים לדון דין אמת ואם
אין בהם ידיעת התורה ימצאו מזכים את החייב
ומחייבין את הזכאי לא מפני רשע אלא מחסרון
ידיעה וגם לא תספיק להם הידיעה לבדה אלא
צריך שיהיו אליהם יראת ה״ית ויהיו בעלי מדות
טובות כמ״ש והודעים לשבטיכם ואנשי חיל לבטל
עשוק מיד עושקו כי זה אי אפשר אם לא שיהא
תחלה יהיו גבורים על יצרם לכבוש אותו כי
אז ודאי ינצח ויציל במיכוי שבתמנה בו לפי
שאינו מתירא שיאמרו לו מדוע ככה עשית כי
הצדיק אינו מתירא כי אם מפני האלהים ולא
מאנוש ימות ואכן אדם אשר יכון כמ״ש דהע״ה
מה יעשה בשר לי)

תמג שלא לירא מאיש פן יהרגנו או רעד
שידבר עליו עתק ומכח מורא
זו ימנע מלחתוך הדין על אמיתותו שנא׳
לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים
הוא׳ (אלא הדיין יש לו לפסוק את הדין כמו
שנתברר לו ויהיה מה שיהיה את ל׳ כי הוא
מעכור לכו״ת להושיעו משופטי נפשו והיה
עם השופט כתיב)

# ואתחנן

יש בה י״ב מצות שמנה עשין וארבעה לאוין
ב ב ז 10 עשלא

**תיו** שלא להתאוות שום דבר מחבירו אפילו בלב שנאמר ולא תתאוה בית רעך שדהו וגו' :

(ולשון המכלתא ב"ה נאמר כאן לא תחמוד ונאמר להלן לא תתאו' לחייב על התאו' בפני עצמו ועל החמוד בפ"ע · ועוד אמרו מנין שאם התאוה סופו לחמוד · שנא' לא תתאו' ולא תחמוד ומנין שאם חמד סופו לאנוס ולגזול ת"ל וחמדו שדות וגזלו ופוק' חזי מעשה אחאב ונבות · הנה לך מבואר שאם ראה אדם עליתו של חבירו ונתאוה לה עבר על לא תתאוה · ואם אחר שנתאוה לה השתדל שימכרנה לו או יחליפנה לפי מחיר שוה כפלים מחירו דבר שנתאוה לו עבר גם על לא תחמוד · ואם יהיה האיש מחזיק בכליו ואינו רוצה למוכרו ולהחליפו · כמו שאומר לא יתנן ויקחנו באונס הנה הוא עובר על לא תגזול וראה לך ההפרש שיש בין לא תתאוה ללא תחמוד ואין צריך להאריך · אלו שנכשל האדם נכשל גם בשלשתן · כי אין טעם לאיסור · ואתה חזי שאלו הדברים לבוא אל שיבוש דעים הכם ילמד)

קעב **ת"ן** ליחד שמו ית' באמונה שלמה שיהיה לנו שהוא פועל כל המציאות וסיבתו הראשונה והוא אדון הכל · בלי שותף · ומקבל על עצמ ש

מ"ע ג

על מלכות שמים באחדות גמורה: וזהו
שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד:

(וזהו עיקר האמונה: אחר הידיעה ראשונה
שיש אלוה בעולם. צריך להאמין בכל שעה ורגע
שהוא ית' אחד: ואין שני לו: ומבלעדיו
אין אלהים. וכל אחד מישראל חייב ליהרג:
ולא לעבור על מצות היחוד. ולקיים מקרא
שכתוב כי עליך הורגנו כל היום וגו' צריך שיכוין
האדם בדעתו ויגמור במחשבתו כשאומר פסוק
זה שהוא מוסר עצמו למיתה על יחוד קדושת שמו
ית' ואם ח"ו באה ימנה אומה שרצה להעביר
אותו להכחיש יחוד למיתות זה שיקבל עליו כל
הארבע מיתות ויהרגוהו והוא לא יכחיש
למיתות זה לא בדיבור ולא במחשבה ולא במעשה
שיודה ההפך ח"ו גם יתרצה האיש הלזה אל
אדוניו כאילו בא לידי גמר ומעשה ויהיה לפניו
כקרבן אשה כי מחשבה טובה כמו שעשה
נחשבת לכל. ואז יתברך שהוא כוון הלבבות
ויודע כי שבמחשבתו אמת היה עושה אילו היה בא
לידו הנה שכרו אתו כאילו עשה בפועל ודבר
זה יש לכוין כשאומר בדלי"ת של אחד כי אחדות
היחוד אשר והוא המורה הוא קיוד כנגד קצוות
שש הארבעה רוחות ומעלה ומטה ומלכותו בכל
משלה. ומבלעדיו אין אלהים לכל אחד ששמו אחד
ראוי להעבד ולמסור בעבודו הגוף והנפש

והממון וכל דבר הנאהב אצל האדם כמו אברהם אבינו ע״ה שנאמר לו קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולא נמנע מלעקדו בעבור אהבתו וידיעתו אחדות שמו יתברך וזו היא אהבה אחדות דרך כלל ואפשרית למי שזכה לידע אחדות שמו בכל פרטיו כאברהם שזו היא מעלה שאין בכל אכין בה להיות שהיא צריכה תלמוד גדול בנגלה ובנסתר ומפי סופרים בקיאים ומומחים ׳ ושום מן השמים ואל תתמה על זה כי ודאי ידיעה זו אינה ביד כל אדם פרטי שהרי דוד לא [illegible] לבנו החכם ביותר עשר קדושות החכמה ידע את אלהי אביך ויעבדהו על הידיעה שאות האמון הזה כדעתו ליודעה ונם לא על ידיעה כללית זו נאמר אשגבהו כי ידע שמי ובו ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה להשיג פרטות אמיתות יחוד זה אם יוכל לזכות בו ואם לאו די ומספיק לו בדרך כלל זה דלא פני בלאו הכי שהמנהגם בעיקרים או נוח לו שלא נברא):

קיט **חיח** לאהוב את ה״ת באופן שישים האדם את כל לבו ודעתו וכל מגמתו לדעת דרכיו ולאהבה אותו כמ״ש ואהבת את ה׳ אלהיך: (ומן הפעולות קדמוני הבאות כמ״ש ז״ל אהבה זו איני יודע כיצד מה שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך וגו׳ מי עומד שמתוך כך אתה מכיר

מכיר את מי שאמר והיה העולם ותבין אמיתתו
עד שתגיע למעשיו של א"א ע"ה שמעולם השגתו
השליך עצמו לכבשן האש ויקרא שם השם
והודיע אמיתתו זה לכל באי עולם )

קעד **תים ללמוד תורה וללמדה שנאמר ושננתם לבניך .**

וידוע הוא שתלמוד תורה כנגד כולם מפני
שהוא המביא לידי מעשה ולא סגי בלאו הכי כי
מי שאינו לומד אינו יודע בין האסור למותר
וכיוצא מחקי האלהים ותורותיו וחיוב זה הוא על
כל ישראל בין עשיר בין עני בין בריא בין בעל
יסורין עד יום המות שנאמר ופן יסורו מלבבך כל
ימי חייך ונאמר כי היא חייך ואורך ימיך ובדבר
הזה תאריכו ימים ולמען תחיה אתה ובנך וחייב
אדם ללמד את התורה לבנו ולתלמידיו כמ"ש
ולמדתם ועשיתם ונאמר ולמדתם אותם את
בניכם ואמרו ז"ל ושננתם לבניך בניך
תלמידיך כמ"ש ויצאו בני הנביאים ועוד אמרו
שצריך שהלימוד יהיה שגור ומורגל ומסודר בתוך
פיו ויחלק כל יום ויום לג' חלקים שליש בעסק
תורה שבכתב ושליש בעסק ידיעת התורה שבעל
פה כגון משנה גמרא שיהיו לו בקיאות בה ושליש
להבין הדברים שבתורה בשורש ולא יאמר די לי
בלמוד המקרא כי לימוד כזה לא יספיק לו כי
בתורה שבכתב לא נתפרשו הדברים כהוייתן

כי

# אלה המצות

רחמ׳ מר״ל
פי׳ מז׳ יגיד לו שמטפחה׳ הם תפלין ומה פרשיות
יהיו בהם כתובים כמו ... וכמו״ה • לכן צריך האדם
גם ללימוד תורה שבכ״ת והלימוד תורה שבע״פ
אם לא יהיה בע״פ החקירה והעיון לחכם אחר
שרש הכתוב • לא יספיק לו כי לא ידע על
מה אדני התורה שבע״פ הוסדו • וסוף דבר
דע לך כי התורה שבכתב היא הגוף • והשבע״פ
היא הנפש • והחקירה בעיון להבין הדברים
נסורים הם הכנים • אמר פריו יתן בעתו וגו׳ אל
אחד לפי הרחבת שכלו • והלמד שיכוין לכוון לשניים
כי שכליות הגוף והנפש • הוא הפרי ...
ממנו • כי לימוד בלי הבנה יתנו לו שכר • ...
ידמה לשרים שאינו עושה פירות • ומחול...
תשמע כי גוף בלא נפש • ונפש בלא גוף כל אחד
לבדו והיו כלא היו • שמעתה ומתה דע לך כי
לתכלית זה נתעוררתי לאסוף לי ולך מכל התחנום
שרש הכון זה למנין המצות • כדי שנתעסקו ...
פחות מספה אחת מפנות הפנאי שיש ביום
ולתכלית זה חלקתיו לימי השבוע • ...
בהקדמתי למנין התלמוד לעשות ככל הכתוב ...
בתורת ה׳ תמימה • ויספיק זה לגרסא בעלמא
לתלמידים המתחילין • ולבעלי בתים הירא...
אשר חשקה נפשם בתורה • והוספה במבורים ...
אני להיות מוכה את התלמידים הרבים שיקנו
בביתם לימודם בו • פחות מחצי שעה ביום ...
שיורגלו בו • ובענין שכל הירא את דבר ה׳ ...

ישית לבו לדבריו בעת נקריאתם ומם דם למען תהיה תורת ה׳ בפיהו תמיד · וס׳ אלהים חמת יכחו כדרך חמת ) :

**תכ** לקרוא קריאת שמע ערבית ושחרית · שנאמר ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך · ( כי תכלית קריאתה שני פעמים ביום הרי האדם מקבל עליו עול מלכות שמים ביחוד שמו הגדול ביום ובלילה · וכי הדברים האלה לזכרון בין עיניו · והם ישים אליו לבו בבונה הנבחרת · השכל מחייב שלא נמהר הוא ואותו · כי יגור ויכור מה שהודיע משה וכיוון ללבו · כי יש אלוה אחד בעולם · וכי הוא מושל ומשגיח בעליונים ובתחתונים · ועינו ולבו כל היום תמיד על ישראל עם קרובו בנו בכורו · ומקדים ומורה להם רפואה קודם שיבוא המכה · א״כ איך ימלאנו לבו לחטוא אלילה · ( ודע כי היה מקום לתנות תק״ם שביום אלוה א׳ ותק״ם שבלילה למצוה אחרת מאחר שזו היא מעכבת את זו ומכה שלא היה של זו אמנם דעת הרמב״ם לינו אלא כתפילין ) :
קעה

**תכא** להניח תפילין של יד שנאמר וקשרתם לאות על ידך · ( והרמב״ם ז״ל הפך סדר הפסוק להורות לך שהן שתי מצות מאחר שתפלה של יד אינה מעכבת
קעו

מעכבת את ש"ר וש"ר אינה מעכבת את של יד
לשתי מצות יחשבו ולכך הקדים ומנה של יד
תחלה ) :

קטז **תכב** להניח תפלין של ראש שנאמר והיו לטוטפות בין עיניך ·

( ופרשת קדש : והיה כי יביאך : שמע : והיה אם שמוע : הן הארבעה פרשיות שבתפלין להיות שיש בהן קבלת עול מלכות שמים ואחדות השי"ת ועניין יציאת מצרים שהוא המכריח לחדוש העולם והשגחתו ית' בתחתונים כמש"ל במצות כ"ח וכאשר אלו הן יסודות הדת האלהי בלבבינו לעשות הטוב והישר להניחם לאות ולזכרון על מוח לבינו ובין עינינו לאות חזוק האמונה ( אופן סדר הכתיבה · וסדר הכריכה · ותפירת הבתים בגידין · וקשירת הרצועות ומקום הנחתן · היכן הוא על לבך ובין עיניך · הכל בהלכה למשה מסיני מסורת בידינו מאבותינו ומאבותינו רבותינו בעלי הקבלה האמיתית · ומהגאונים מגלים החומה הנבחרת · שם היותה נסתרת פינות מפוזרים · כאשר צוה ה' ביד משה לו וכל החולק ומגמגם לשנות שום פרט מפרטי קבלתינו כמו הקראין ימח שמם דבריו בדברים בטלים ומבטלים אותן והרי הם כאחד מהם דמורידין ולא מעלין · ואין טוענין לאפיקורסים ) על מעלת התפילין וגודל הכחתן כבר רמזתי לך לעיל במצות עשה ח' פי' ש ) :

עשין תרי"ג קנח

לאוין

**תבג** לקבוע מזוזה במזוזת פתח
הבית שנאמר וכתבתם על
מזוזות ביתך ובשעריך ( ופרשת שמע
עם פרשת והיה אם שמוע ער על האדיאה
הנכתב בקלף כדי לקבוע אותם במזוזה לזכרון
אמונת הש"ם בבואו ובצאתו׳ כתב וכבל מחוך
סביב תוך הבית )

**תבד** שלא לנסות ולהסתפק ביעודין רמ
שיעדו הנביאי שהוחזקו אצלינו
לנביאי האמת והצדק שנאמר לא תנסו
את ה׳ אלהיכם ( מליאות הניסיון הוא
ספחד בנתחמת אלינו בגוף האיש הבא אם
ויסר ירא אלקים וסר מרע הגון לנביאות. ובהו
דבריו בעתידות פעמים שלם נכוון כמ"ש ולא
בדרך מקרה. אזי אין מן הצורך להעמים עליו
עוד לחיינו שיעשה לנו נפלאות גדולות כמו
שעשו הנביאים הראשונים ומחויבים אנו לשמוע
למוסריו ויעודיו שיעיד בנו כדי להדריך אותנו
בדרכי התשובה ושמירת הדת. שנמסרה לנו על
יד אדון הנביאים מבע ה׳ ולא יתרוץ רמיה כדו
הקאוי חסר יראה לחלוק על דבריו ולהתיר
את נועה כדי להמציא חן אנו בעיני ההמון
במתיקות לשונו שהם נדחי שונאים את השמועות
הרעות והתוכחות שיעידו להם נביאי האמת
כי לא מן הנסס הוא זה שהרי בהכחשת הנביא
המסגנה

# אלה המצות

עשין תרי"ג

שם תכבה בשם השם והאמת בקביעות השקר שבל
נבואותיו בן יהודי הגונה מפרשלים ישראל
מלחזור בתשובה כמו שמצינו הוכיח במעשה
חנניה בן עזור שהכחיש נבואת ירמיה וקאמרי
מתי סליק ביה נחרב הבית ונפלו כמה רבבות
מישראל: ואשר היו שומעין לדברי ירמיה וחוזרין
בהם כל אותן היעודין הוו מתבטלין ולא מפני כך
חוקק ירמיה הוקה מתקלקלת: סוף הוא על
הנביא שמבטיח על רעה שאנות אפילו על הלא
ואכן רואין שלא תבא אין כאן הכחשת בשום ולא
אחריב חזוקקו כי הי"ת בטובו וחסדו עם מישמ
חוזר בו ואפילו בא"ב ומוק אחי מעשה נחק:
אמנם כשהיתה הבטחתו לטובה על ישראל ולא
נהיתה הטובה ההיא או זרחי לא ה' שלחו דנעדי
אין הקב"ה חוזר מדיבוריו הטוב הבאמר לישראל
מפי נביא אפילו שיהיה על תנאי: ועל הרעה
לבד נאמר וינחם ה' על הרעה אשר דבר (ועוד
אמרו שבכלל לאו זה: נכנס שלא לעשות המנוח
על מנת לקבל שכר חוץ מהפרשת המעשר שמותר
כמו שנאמר תביאו את כל המעשר אל בית האוצר
ובחנוני נא בזאת כי רצה הקב"ה לבאורות הכהנים
עם משרתיו הכהנים מלוים מעשר שבעבורם הוא
יברך ויתן שכר טוב לבניהם מעשר
בשביל שיתעשרו ויחזיקו תמיד
בידם בדי שיהיו יכולים
לעסוק בעבודתם):

חרי"ג לאוין

תכה להרוג ולאבד בכל מקום שיהיו נמצאים משבעה עממים שהיו מחזיקין בא"י קודם שנכבשה והם כנעני וגו' שנאמר החרם תחרים אותם ·

תכו שלא לחמול על ע"ז כלל ולא ליפות ולספר בשבח וחן שום דבר ממה שמיוחד להם שנא' ולא תחנם · רמו

תכז שלא להתחתן בכופרים שנא לא תתחתן בם · רמח

( וענין חיתון זה ר"ל אפילו שנתגיירו · כיון שהן מהשבעה עממים אסרה תורה · כי בהיותן נכרים לא שייך חתנות · אבל שאר עממים אחר שנתגיירו מותרין לבוא בקהל · ובגמרא הבועל גויה בפרהסיא · כל מוצאיהו בשעת מעשה כמו שעשה פנחס לזמרי וכה"ג · כגבוה התיר דמו · והתורה התירה לקנאין שפוגעו בו וע"פי התנאי' המפורשים באותו מעשה · ואם לא עשה את המעשה הרע הזה בפרהסיא · הנה עונשו מבואר בדברי הקבלה שהוא בכרת · כמו שנאמר כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב · ובעל בת אל נכר · יכרת ה' לאיש אשר יעשנה · ער ועונה · ועל פי הכלל שאמרתי לך דלא שייך חתנות אלא אחר שבאו לכלל הדת תבין נאמן כי עונש זה אינו אלא על פי שבועל אותה דרך זנות ולא בעילה דרך אישות כי אין אישות בגויה ובלא שנגע הברת הוא

אל א"ת שהיא כשר אדם כמוך הרי לך נאורה מפורש שהבועל נדה הוא בכרת · ואם קרנה לשמוע אל דברי חכמים כמו שמוטל עלינו לחנך הרי הכתובים מוכיחים שאינם אלא כבשר חמורים וכל שוכב עם בהמה מות יומת וקאי בארור · (עיין מש"ל במצות ד' ממספר הכללי) המשש בעיניך בן המלך ה' לבאות להשפיל ענוך להשוות כבודך עם מי שמגעהו ה' מפנוד אליה לך מעשות כדבר הזה ולא דפחיתא מיניה נינן יעקב אבינו ע"ה יצחק ועבד אדוניו זה אליעזר עבד אברהם שעם היותו זקן ביתו ונתגייר לא היה לו ואולי לא תאבה האשה ללכת אחריו לית מיניה לו ליצחק ואמר לו אבינו אברהם בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מתדבק בברוך אם כן אתה שהוא ברוך ה' השמר פן ואל תשכב עמה בעה"ז להיות עמה לעה"ב כי איסור חמור הוא ולא איתנהו בה ונגזרו עליה משום נדה · שפחה גויה · זונה · אבל משום אישות לית להו ופקד עיניך כי לא אם הקב"ה על אחיהן ואם על כנוק ולפי שבאה תקלה לישראל על ידם אמרה תורה וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו · כי הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו' ובדין ואמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה אתיר דמה ואיך לא תחוס חמה על כבודך שהוא כבוד [illegible] ומואר שישראל נקראו בני מלכים ובנים אתם לה' אלהיכם לא הוצרכה תורה לאוסרו בפירוש

כי

כי הוא דבר שאדם יכול לדון ק"ו מעצמו אע"פ
שלא קבלו מרבו ובמעשי כל מי שיש שכל בקדקדו
ראה יראה שהוא אצלינו כמו דבר פשוט שאילו
נתפרש בתורה כאיסור הבת שלא נכתב · דלפי
לא מק"ו מבת הבת · ולולי שאין עונשין מן הדין
שאמרנו לנ"ש · אמנם נבא כבר שאמרתי לך כי
עונשו ברור בלא ימנע מן המלוקה · ואין לך בו
אלא חידושו במה שלא דברה תורה אלא כנגד
יצר הרע · וזולת אותה עת ועונה שעונשה
נגלה כי ענינה לאים בן סורר ומורה כדקאי קאי
באיסור מוחלט מכל צדדין · ואחת שת"ג מ הוא
נכנס ליזהר ולא לעבור אכ"ס לעשות ברצון ובחק
אוי בפ"ק דקידושין גבי מעשה דרבי צדוק כשהגעה
היית מטרוניתא וכן במי מה שמצאה רב כהנא ואם
איסור הגוים · אינו אחת שת"ג ע לממה שכנו את
עצמן למיתה א' ליכנס לתנור וא' להפיל
עצמו מן הגג · ושלא אין אדם רשאי לחבל בעצמו
אלא ודאי דהוי דבר שעיקרו מן התורה ולדיבוי
המונשים בזה כנגד אלהים הכתר דבר ולא
פורש בתורה מה יעשה לו · כי כמאמר הדבר נראית
הלב · אם ירצה לחזול על כבודו · אם לאו

שקרנו הדבר לומר שאותו קלון כזה · שאין שלת
שעות פטור · שאמור יאמר האדם הנ"ם אנחנו
ואם · טול מה שבשרת ואיסרך בעינך והרי
שלך לפניך · ואחרי ראותך ערל לב · והיית ערל
בשר · ואיני מכירך מלנאוסי · אבר דולותי

ממצרים : ששמו העיד עליהם שלא נתערבו
בגוים : ואחת שהיתה פרסמה הכתוב : ודי לך
בהערות אלו כדי שלא תדרוש שלומם כי אין שלום
אמר ה' לרשעים : ונכתוב בכי מצות אביך ואל
תטש תורת אמך וקשור דבריהם על לבך תמיד
ענדם על גרגרותיך בהתהלכך תנחה אותך
בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך כי נר
מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר :
לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה
להזהיר מאשת רע מחלקת לשון נכריה אל תחמוד
יפיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה : [illegible]
חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה דרכי שאול
ביתה יורדות אל חדרי מות : ועל כרחך לא תאמר
שלמה על אשה רעה לבד . אלא על היצר [illegible]
ע"ז שהיא שקולה כנגד הכל [illegible] לך ע"ז ואשה
רעה כנויה והנה המעשה לידי ע"ז ולא יהיה [illegible]
מכח הפנים שהלך מורע היצר [illegible] עליה כי
דבר זה ודאי הוא המצות שאינו יוכל לתקן [illegible]
אשה כמו חסר לב משחית נפשו [illegible]
לדבר מדוע בחירה תורה [illegible] הגוף
חכמות מבלי העמדה לדין [illegible] אמרו [illegible]
נודע כי [illegible] יותר [illegible]
המה [illegible] וכשמהול [illegible] את הגויה [illegible]
סביבה משתוקקת אליו [illegible] ביאתו [illegible]
ערלי [illegible] ימרו [illegible] לחבב את [illegible] לגויה
ימשול [illegible] משכנתו [illegible]
[illegible]

לא כבעילה · כאלו הוא ערל והויא ליה מחשבת
ע"ז שנאמר בה למען תפוש את ישראל. נכנס
ולכן דוקא בשעת מעשה שיש מיתה. כי באותו
זמן הוא שמהרהר · אמנם אחר שפירש לא נגע
משאר עריות שאין להורגו עד עמדו בדין ואם
אין דין למטה מפורש בתורה יש דין למעלה ויבא
בעל המחשבות ויפרע ממי שחשב בדבר תרוי
למחשבת האלהות. ולפיכך אין בידינו להורגו כי
אין מחשבת אלקינו ודאית תגלינו · ולא עוד אלא
אם פירש זמרי והרגו פנחס היה נהרג עליו ·
נהפך זמרי והרגו לפנחס · אין נהרג עליו שהרי
רודף הוא · כי מאחר שפירש דינו מסור לשמים
שהוא יודע המחשבות ולאיש אשר אלה לו אוי לו
כי נגע וקלון ימצא וחרפתו לא תמחה וגו' שהרי
על ע"ז וגילוי עריות הנגעים באים כאשר הניסיון
מוכיח בכל אותם שהלכו בשרירות לבם למלאות
תאותם הבהמית · שנתמלאו בנגעים וחלאות
וקללות מכה אחרת של נחש שזה הנדבק בגוף
הבועלה והולך אחריה פתאום כשור אל טבח יבא
וכעכס אל מוסר אויל. עד יפלח חץ כבדו כמהר
צפור אל פח ולא ידע כי בנפשו הוא · ושמה
התורה נוכרות על הבנים בניה דברים של טעם
שישמעו לאמריה אמרי בינה וישמרו
מצותיה ויאריכו ימים רבים
כימי השמים על
הארץ :

# עקב

יש בה ח׳ מצות שתי עשין וו׳ לאוין.

**תכח** שלא ליהנות מציפוי ותכשיטין הע״ז שיקשטו בהן לע״ז שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם. (ואע״פ שהע״ז עצמה אינה אסורה בהנאה לפי שהיתה מדבר שאין בו תפיסת יד כגון ההרים שנאמר אלהיהם על ההרים ולא הרים אלהיהם וכן האילנות והבהמה שלא נאסרו בהנאה מכ״ז הציפוי והתכשיטין שעליהם אסורין בהנאה בכל ענין).

**תכט** שלא נדביק ונתחבר שום דבר מע״ז ומשמשיה ותקרובת שלה וכל מה שיוחס אליה כדי ליהנות ממנו שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך. (וכבר בארו שהמנצל בעלי אסורה לוקה שתים א׳ משום לא תביא תועבה וא׳ משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. ומפני ענינים אלו אסור שמכנים דבר ע״ז בביתו כדי ליהנות בו. ואע״פ שעיקר אחד להם הנהנה בו שהוא כהנאה מכל מקום מכיון שיהנה ילקה שתים כמו בכן גדול שנעל אלמנה שלוקה שתים כמ״ש לך במצות רע״ב מי״ם. ותחת שנ לאו והדרש ז״ל כל שיתענגו לך בה מנים אל בידך כגון ממון של גזל ודמים או רבית שעל כלם באמר ודין חרם

פרס כמוהו · ואין ברכה אלא שדי פלוים במזון שאסרה תורה וכענין שאמרו ז"ל שפרוסה של דגים מכלה כמה אוכרות של ממון · שנח זה ואכד אח זה כמו"ש במצות שמ"ב ע"ש ) :

# תל

לברך ברכת המזון אחר אכילת הלחם כדי שביעה שנא' ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וגו' :

(ופסקו לנו · הוא הפת שנעשה מחטה ושעורה · ובכלל החטה היא הכוסמת · ובכלל השעורה הוא השבולת שועל · ושיפון · ושיעור שביעה זו השמש שאין לה שיעור שוה בכל אדם · כי הצריך לאכל לשובע נפשו דאינו כדי מסייתו · ומפרט באכילה מועטת · וכבר רבותינו לא תמלא · אמנם בחסר כל ישראל קדושים ונדיקים הם דקדקו על עצמם עד כזית · ועד כביצה · והם שיערו שמדאורייתא באכילת כביצה לבד מיתחייב דעקיה דאורייתא · ובאכלן שיעור כביצה נתחייבו לברך ברכת המזון · אפילו שנסתפקו בברכתו · אמנם בפחות מכביצה מברכין ודאי בתחלה ובסוף · אך כשנסתפקו אם ברכו ברכת המזון או לא ברכו · אינן רוצים להכשל בברכה לבטלה · שעונשה חמור · לפי שהוא כאלו אם סת לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא · לכך אמרו שספק ברכות כולן מולינן בהו להקל · שלא לברכם מחמת שהעיקר חסר · שלא אכל כדי שביעת מזון

# אלה המצות

מצוה וי״ג

מזון · עיקר ברכת הזן משה תקן אותה לישראל ובן יהושע תקן ברכת הארץ · ושלמה תקן בונה ירושלים ונוסחם הוא כנוסח כל הברכות שתיקן אותם עזרא ובית דינו · המקראים אנשי כנסת הגדולה שאין לנו רשות להוסיף ולגרוע בנוסח שלהם וכל המשנה ידו על התחתונה וחייו הלא טועה · ברכת המוציא ושאר הברכות הקודמות לאכילת איזה דבר כבר ידעת כי אין דבר שהגל מחויבין לפי שהוא בגזילת הרשות מבעל הבית הוא מרון כל הארץ ואין רשות לאדם ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ולכך לא הוצרכו אורים לצוות לנו על זה דאתיא מק״ו אם כשהוא שבע חייב לברך כ״ש כשהוא רעב ולכן על דבר קט בו הנאה לגוף תקנו ברכה הראויה לו מלפניו ומלאחריו כאדם המחזיק טובה לחבירו שהגל מעלו ולכן בורא נפשות דברכות · כי בהם הודה להמשיך עליך ברכת אל שדי אשר כל ישעו וחפצו הוא להריק לך ברכה עד בלי די ואם אין אתה אתה כותן לו מקום בתפלתך התעוררות הרצון בשכור יתברך ב׳ כמלאת אין מבטל רצונו הטוב שהוא להטיב עם בריותיו ובמלאכת קללה מסור עליך קללה ולא ברכה מה שאין כן אם תברכו ותעשה רצונו גם בדרך הזה כי זו היא ברכתו והוא הנחת רוח שיש בידך לעשות לו · לעולם רצונו · שיברכך ושישפיע לך ברצונו הטוב שכבר ידעת כי הוא ית׳ הכל צריכין לו ·

לאוין ... ן הרי"ל

אינו צריך לכל · כי הוא מקור הברכות · ומבורך על כל ברכה ותהלה · כפשט מלת ( ומצוה השמונה של תורה לדעת הרי"ף הרמב"ם והרא"ש והטור וסייעתם ז"ל היא מדרבנן · שמכם הרמב"ן ומתוך דברי הרשב"א ובעל החינוך ומהר"י די ליאון ז"ל נראה שהיא של תורה · וברכה אחרונה ש"ת לכ"ע היא מדרבנן ) :

פא **תלא** לאהוב את הגרים שנאמר ואהבתם את הגר וגו'

( ועם היות שאחר שנתגייר נכנס תחת סוג האחים הכללי של ואהבת לרעך כמוך האמנם בעבור מעבם בתורתינו ונלותינו הוסיף לו ה"י אהבה על אהבתו כמותו לגון שלונו על אהבת שהוא וכפל לנו אזהרתו כעשה ולא תעשה על אהבתו · והונאתו · ובפרט כי גם עלינו עבר הגרות כמ"ש כי גרים הייתם וכמו שאם רחמו עלן ראוי שנחוס גם עליהם ) :

נב **תלב** ליראה תמיד מהאל יתברך ולהתפחד ממנו שהוא משגיח ומעניש לעוברים על רצונו שנאמר את ה' אלהיך תירא · ( והדבר ידוע הוא כי השמירה הגדולה מן החטא הוא להאמין בעונשים אשר יעדו לנו הכתובים כי אז לא נמהרה פאת חופא שהחטא אינו כא אלא מאחר שהאדם הולך בשרירות לבו ודן את כל הדברים כמקורעים

דרך

דרך מקרה ושנוי לפיכך אנו בני ישראל אין לנו להאמין אלא שהכל מסובב מאת ה׳ מן השמים וליראה ממנו כמ״ש בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. ואשרי אדם ירא את ה׳ כי הוא ודאי במצותיו חפץ מאד ואם אינו ירא את אלהים הוא פורק עול התורה והמצות. ולפיכך אמר את ה׳ א״ת לרבות ת״ח. ויראה זו היא עוברת בכל עת ורגע ) :

קפג תלג להתפלל בכל יום שנאמר ואותו תעבוד : ( וזה בפי׳ מהמפרשי ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שבלב זו תפלה. ובמסכתא של ב״ה בנו של ר׳ ישמעאל מנין לעיקר תפלה מצוה. מהכא את ה׳ אלהיך תירא. ואותו תעבוד. וטעם היות כי משמעות הפסוק הוא על עבודת הש״ית. שנצטוינו לעבדו בכל לבבנו בלמוד התורה ובעשיית מצותיו. מה האמת יורה דרכו. כי פרסום המצוה. היא היות התפלה בכל יום כי על תפלת יום אחד בשנה או לשעות בצרה אין זו עבודה. כי ודאי מי שראוי בצער ובצרה יצעק ויתפלל לאלהים הפונה אותו בשעת צרכו. והעיקר הלמוד הוא מ״ש הישעוך שועך לא בצר. ולעולם יקדים אדם תפלה לצרה או היא בכל יום כי לא ידע אדם למחר תבוא. וכמו שקדמוני החסידים. הא בכל יום תמיד עת ובקר וצהרים. כך היינו לנו להתפלל ... ובמה

עשין | חרי"ג | לאוין

האומרים שלשון תפלה׳ מנחה׳ ערבית׳ ונפרק
אין עומדין אר"א גדולה תפלה יותר ממעשים
טובים וכו׳ וא"ר אלעזר גדולה תפלה יותר
מן הקרבנות וכו׳ ואמנם עוד גדולה תפלה
שהיא לקטרת וגו׳ ולפיכך עשאום ישראל שלשתן
קבע ונקראים בהן יתבררו ומנם כמו הקרבנות
ולא יעבור תפלת שחרית מהנץ החמה עד סוף
שעה רביעית ותפלת מנחה משש שעות ומחצה
עד הערב ותפלת ערבית כל הלילה עד שיעלה
עמוד השחר ואנשי כנסת הגדולה סדרו נוסח
התפלות בלשון נאה כסדר שהן סדורות היום בפי
כל ישראל ואפילו בפי התינוקות הן סגורות
ודבר שהשכל מחייב שלא יקדים אדם שום דבר
מעסקיו או עסקי בשר ודם לעסקי עבודת
שמים אלא יקום בזריזות כארי לעבודת אדון
כל הארץ אשר אנו עובדיו אותו במה שאנו שואלים
ממנו ומחלו שיענה אותנו נפשנו לרב ושמע
תפלותינו לתת לנו כל צרכינו אם כן מאחר שסוף
כל סוף עסקי שמים הם דברים שאנו צריכים
להם להכלתינו ולטובתינו מי הוא זה ואיזה הוא
שיניח את הורתו וילך אל הכסף כי מהאדון אשר
אנו מבקשים עינינו פלאות אל חתת פנריו
לשמוע אליהם בכל קראם אליו ולא ימנע טוב
להולכים בתמים ומשכימים לפתחו והוא נותן
ומזון ויתן בעין יפה לכל איש ואיש די צורך
פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה׳ כאשר

עם

# אלה המצות

עשין תרי"ג לחוין

עם לבבו שלם בפריסת כפיו אל התפלה והתחנה
כי יש רבים שיתפללו אמנם ותהי יראתם אותו
ית' מצות אנשים מלומדה ולטעם זה לפעמים
יעשו ולפעמים לא יעשו ואפילו באותו פעם
שיעשו יהיו מאותם שנאמר עליהם בפיו ובשפתיו
כבדוני ולבו רחק ממני ובעבודת הבורא העיקר
הוא כוונת הלב. לפי שהלב רואה כמ"ש קרוב ה'
לכל קוראיו לאי"בא ומעובדא דרבי חנינא בן דוסא
המובא בירושלמי דברכות יוכיח עד היכן
הלב מגיע. ומה שעלתה לו ולאחרים [illegible]
לרבים מודיע. כי רצון יראיו יעשה וש"ת [illegible]
ומאחר שכן אל תתמה על האופן שנו[illegible]
צועקים ואין אנו נענים מפני הנשאל ומצוק [illegible]
תמצאנו ג"כ אין עבודתינו כפי הגדרים מאת הדרש
את שלום עמו ומה רחמיו דוקא הוא את שעונה
אותנו כעת צרתינו ומספיק לנו קלת מזונינו
כי תנאי כל העבודה רבו כמו רבו ותפרס מן
הפרט עבודת התפלה כדי שלא תחזור ריקם
צריכה תנאים מרובים שיתפללו אליו דרך הרגש
ביחוד הנערך שעליו נאמר בטחון יקראני ואענהו
וגו' ומי יאמר וביתי לבבי לדעת את ה' באלו
האלהים בידיעה הפרטית הנערכת לעבוד
עבודתו ושמירת דתו בתוך ביתו המקום אשר
אמר ה' לשכון בערפל ואהי להם למקדש מעט
בארצות אשר באו שם. אלו בתי כנסיות ובתי
מדרשות. בזמננו שם נטע אהלי אפדנו ונשמע

סבינס

משין הר"ג

לאוין

שפתינו בעבור שהתנו לקבל עירתו · כי להיותם
מרודים אין תפלתם נשמעת · כמ"ש הן אל כביר
לא ימאס · וכתיב פדה בשלום נפשי מקרב לי
כי ברבים היו עמדי · ובפרט עתה בעונותינו
בגלותינו זה · לא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם
גויתינו · ונשלמה פרים שפתינו · ואין כח לפני
המקום · כמותה שעה שישראל מתכנסים ובאים
לפניו מודים במלותיו ומהללים ומיחדים את שם
כבוד מלכותו · שיתברך בפה כל חי תמיד · וברוב
עם הדרת מלך · כי כבר ידעת משל המרגלית
שהוא בידי מרודים העשוים אין המלך להעשיר
עניים אותם · ולעולם ההתחברות אל המרודים
בדברי העבודה ושאר המצות עקר מאלו · והמי
יתן אל לבו ואם לא ע"פ ההכרח הגדול אל יבטל
עצמו מלהתפלל עם הצבור · פוק חזי מ"ש רבי
פנחס בירושלמי הס"ל המתפלל בבה"כ כאלו
מקריב מנחה טהורה וכו' ע"כ · גם אמר רבי
ירמיה על פסוק דרשו ה' בהמצאו · היכן הוא
מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות · א"ר ולא עוד
אלא שהקב"ה עומד על גביו · שנאמר אלהים נצב
בעדת אל · ולכן אפילו על צד ההכרח לפחות
יתפלל בשעה שהצבור מתפללין ·

המאמר תפלה למשה · שכתבתי לעצמי
הארכתי להוסיף בזה דמוסכם
אליהו · שאין להרס להתפלל ולבקש שום דבר
הצריך לו · מטעם שהכל יודעים שהי"ת אינו



מקפח

סימן תר"ג

מקפח שכר כל בריה · ולפיכך בכל יום תמיד
יושב ודן את כל העולם · כמ"ש ותפקדם לבקרים
ואשר המלאך ימלא · שראוי לקבל חסרו וטובו
אינו מונע טוב מבעליו · וכמו כן אינו מאחר
לגמול חסד עם מי שאינו ראוי · ולכן האיש
הישראלי שבא לבקש מאתו ית' איזה דבר פרטי ·
לא ימנע · אם ראוי הוא · או אינו ראוי · ואם
ראוי הוא · אחר משנים יהיה · או השעה ראויה ·
או אינה ראויה · כי לא מזל יום גורם · אלא מזל
שעה גורם · רוצה לומר שלכל זמן ועת לכל חפץ
זמן קבוע · ולכן להיות שלפי האמת תפקדם
לבקרים · גם לרגעים תבחננו אם השעה ראויה ·
אם ראויה והגיע זמנה בלי תפלה יקבל את
מבוקשו · ואם עדיין לא הגיעה לו השעה שאת
הרצון ומוגבל מאתו ית' · הואיל ורצון יראיו
יעשה ואת שועתם ישמע · יאכילהו פנה · או
יפריח כביכול את רצון קונו · ואם אינו ראוי
ודאי תפלתו אינה נשמעת · דהרי זה דומה
למלך שהוא משלם שכר טוב לעבדיו כיד המלך
בריאה ולא בלמנוס הרי פיכא א' מעבדיו לבקש
ממנו שכר עבודתו · או יותר משכר עבודתו ·
אין כאן ספק שהמלך יהיה כועס עליו · ולא יתן
לו שאלתו · כי אמור יאמר לו על מה אתה בא
לשאול · וידי פתוחה לשלם לאיש כמעשיו · ולא
מפני זה יקרא המלך מלך אכזרי · דהרי כל
רואיו יכירוהו וידעים בו שאינו מקפח שכר

עבדיו

עבדיו לשלם להם יותר מכדי פעולתם · אם כן
לזה לפי ששאל שלא כהוגן · נמנע ממנו השאלה
אשר שאל · ולכן כוחיל ואח״כ יתן עיניו משוטטות
בכל הארץ לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו ·
אין לו לבקש לצורך עצמו בלבד · כי זה יהיה גורם
שיהיה פנקסו פתוח · לראות אם הדין נותן
שתנתן לו שאלתו ובקשתו · וגורם שמזכירין לו
כל עונותיו כמ״ש בפרק הרואה ג״ד מזכירין
עונותיו של אדם · ואחת מהנה היא עיון תפלה
דהיינו מי שמתפלל בכוונה ומצפה שבשביל כוונתו
תהא מקובלת תפלתו · ותנתן לו שאלתו · דהנה
אותה תפלה נלקחת מאשר המלאך הממונה על
כל התפלות · ומוליכה לפני ב״ד העליון לדון
עליה · וגם מזכירין כל עונותיו · ולפעמים
הזכרת כל עונותיו היא גרמא שתנתן לו בקשתו
לרצונו · והתפלה בלא כוונה כלל כמעט יפה
ממנה · לפי שהיא פועלת לא טוב ולא רע אלא
בנחת · ובכל זה אינו אלא דוקא בתפלת היחיד
דהיינו במתפלל על עצמו בלבד · אבל המתפלל
על הצבור · דהיינו על האחרים אין מקום
להזכרת עונותיו · ועל כן אנשי כנסת הגדולה
תקנו כל נוסח התפלות בלשון רבים · ולדעתי
לכלול עצמו אני דורש ומפרש דבריו לכמ״ש לעולם
לשתתף איניש נפשיה בהדי צבורא · כי תפלת
צבור אינה נמאסת · וכמו כן תחת סוג זה יהיה
תלוי בלי ספק תפלה בכוונה בשביל הרבים ·

# צלרה המצות

ין תרי״ג

וגם האר כתי להוכיח . דלא מצינו שאברהם
היות שאמר לו הקב״ה שכרך הרבה מאד ש
על עצמו כלום . ובתפלתו על סדום לא בקש
הצלת לוט . עם היות שאהבתו היתה נאמנ
ושכן את עצמו במלחמת המלכים בעבורו . ו
הודיע הכתוב . ויהי בשחת אלהים את ערי
ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט מ
ההפכה . ולפי שיצחק ויעתר לנכח אשתו הי
תפלה פרטית . אפשר דמפני כך יצא עשו
ודיין של יעקב אוחזת בעקב עשו . ומעשו
ידים שניות לסוגתם . ורוח רעה שרה על
עליהם . גם שאלא יוצאים הפסל ומבית הקנח
ובנותל מכנלה ונוטל לצורתו ורבמנלא וכיו
ואפשר שלא לא היה מתפלל דוחק קה
והיה ממתין עד זמן התנבל מאתו ית' פ
היה נולד . ואם היה מוכרח להיות נולד מ
זורעתו של מת כא״ש במאמר הוסם . הפ
ידיו של יעקב נקיות וטהורים מסומא' לו ש
מעקב עשו . ויעקב אמר בגללי כא מיד ה
עם גרה שאני . ומפני דלכך לעשר
ולד לו שהיה צריך להתפלל . וענין מ״ש
לא היה תפלה . אלא נדר שאדר אם יתן ל
עך . יעשה כך . ולמדנו ממנו כי מי ש
ובראו לפניו ית' לא ילמוד ה' אלא עשה
ובך . אלא ידור נדר . ויאמר אם תעשה
לי מודר לעשות כך . ונבה אימו מאבינו

לחוץ

ולא יהא נותן מקום לקטרג עליו · לומר שאין ראוי
שתקובל תפלתו שהרי אין זה מתפלל אלא נודר ·
ולזה תפסה דחז"ל על וידר יעקב נדר לאמר ·
לאמר לדורות שיהיו נודרין בעת צרה · כלומר
שלא יתפללו אלא הי"ת שיצילם · שא"כ יהיו
נזכרין עונותיו · אבל באופן זה שנודר אין לו
פ"פ למקטרג · ולכן נדר הנדר בעת צרה אין לו
התרה · כדי שלא ליתן פ"פ למקטרג לומר כמה
ערום הוא איש זה · כי בעודו בצרה נדר הרבה
וכשעברה צרתו חזר בו והתיר נדרו · אף תחת
חזר בך והחזירהו לצרתו · ומה שאמרו לעולם
יתפלל אדם שלא יבא לידי מדה זו עניות · והם יש
לו חולה בתוך ביתו · יאמר בברכת החולים
והם צריך לפרנסה · יאמר בברכת השנים ·
וכיוצא · לא אמרו שיתפלל זה בלשון יחיד אלא יכלול
אותו בכלל חולי ישראל · ולעולם ישתתף אינש
בהדי צבורא · ואל יתבקש אדם להעלות זכרונו
לפני המקום אלא בכללות ישראל · ולא במ"ש
הי"ת יתן לי כך · ומי יתן והיה לי כך · יהי רצון
שתמן לי כך · כי כל דברים אלו מזכירין עונותיו
של אדם · והם גורמין לו רעה והס"ה צריך בוא
ותקבל בקשתו קודם ומה יארע לו כמ"ש ביצחק
ואמרו על ר"ח בן דוסא שהיה רגיל לומר מהכם שפי'
מחזק לו לשה"ג ודומה לו אך ורק בעת צרה ישאל
שאלתו בלשון נדר · ולא ידור בשלום דבר שיבוא
לקיים אותו אח"כ · אבל בבקשת מחילת עונותיו ·



אע"פ

עשין תרי"ג

אע"פי שאין לו לאדם להדמות לדוד האמיל ואלינו
כי כל תפלותיו היו כך · ודאי יש להתפלל בלשון
יחיד כי לב יודע מרת נפשו · ( ועיי"ש במצות
סס"ד ) · וכשהיה מתפלל להיות נצול מיד אויבו
כוונת תפלתו היתה שלא ימיתוהו · והיה הלא
נפשו כאומרו הצילה נפשי משפת שקר · ונפשי
נבהלה מאד · שובה ה' חלצה נפשי · פן יטרוף
כאריה נפשי · ירדוף אויב נפשי ורבים כאלה ·
ולהיות שהוא היה לבו חלל בקרבו · מה שאין
שאר כל אדם מה טוב ומה נאי אם יזכה להתפלל
בדמעה אחריו · כי מובטח לו שתפלתו תקבל
ברצון יען כך מקובל אצלינו כי כל השערים ננעלו
ושערי דמעה לא ננעלו וסימנך והנה נער בוכה
ותחמול עליו וגו'

אחר הדברים האלה כאמרי באמת שאפ...
דבת רבים · ויהי העם כמתאוננים ...
היו כל תלונותם · אשר המה מלינים · ...
אחרי משה גם בני אדם גם בני איש · ...
וחושבי שמו · אבל נחלתו ועמו · עלי יפל...
לאמר יודע ככה עשית · להיות כאלה דורשים...
לאחרים להתפלל ברבים · ואתה לא בן...
מקיים להתפלל תמיד עם הצבור ובמלאת מ...
לעתיד לבוא גם בניהם עליך יסמוכו · בקהל...
שלא להתפלל · ובמלאת שם שמים מתחלל · ל...
אמרתי זו היא עת לעשות לה' · ויכתב ספר...
דב:ון המי · מכסה פשעיו לא יצליח · ...

באתי במגילת ספר הכתוב עלי ובאלפי ישראל
הודיע באמנה כי לא אוכל להתעלם שנפשי
יודעת מאד שהמעשה הזאת יונקה מאמתי · ולא
בחושא שהעלם חסרון ידיעתי כי ידעתי גם
ידעתי אוזל בו אל יתהלל · רק קנאת ה' צבאות
תעשה זאת לי בחושבי כי קלקלתי תקנתי ועותתי
כי צדקתי · כי הוא היודע ועד אהבתי מעון
ביתו · ומקום משכן כבודו · ותפלתי זכה וקולי
אל ה' אקרא · תמות נפשי מות ישרים העומדים
בבית ה' בלילות · משכימים ומעריבים בבתי
כנסיות ובתי מדרשות · ואחותי ושיחותי על
הדבר הרע הזה · חסד אלי עושה · אמן יתברך
לא נסתרו · ועל כי אין לאל ידי לתקנם ·
דעריאוזלי מלאה ולא יכלנה · לבי חלל בקרבי ·
עת אזכור מאמרם ז"ל על פ' למי אוי למי אבוי ·
ובאלה רבות · אשר שם סמות · וזו רעה חולה ·
היא העולה · על מורשי לבבי · כי לא די צרתי
באוני · כי אם לשאת עלי את משא העם
המתגללים בי · ותולין קלא באילן שהוא אגב ארץ
ולכן כדי לצאת קצת ידי חובתי לא אתי אלין
משוגתי · כי האמת והצדק אהבתי ובזאת יתהלל
המתהלל · החכם יהיה הסכל ויודע לתקן את
אפרעותו וידכה ישוח ויסתפק בהאריחי כמוני
היום שבשפתים נעות ודרכים פושלות וכורעות
אמרתי אודה עלי פשעי אל ה' ומכל הכתוב
בפרשת האגרת הזאת · תשמענה הגבעות ·

שיודע

רשן תרי"ג

שיודע אני בעצמי כי אין בי לא תורה ולא מצות
ואימי כלוני שיסמוך שום אדם דעתו עלי לבקש
אפילו בקלות כל שכן בחמורות · כמו שהיא מצוה
זו להתפלל במקהלות · בכנות עמך בית ישראל
שכן אוהבת כל הינורים לפניך · ולכן יהו"ה בושתי
ונכלמתי מהרים פני אליך · על כל מה שפשעתי
ועויתי בנפשותי · ומניח קדשיך חללתי · והרע
בעיניך בושה ובושת עשיתי · וממך לא כסיתי ·
כי כבן סורר ומורה הייתי · וכן בעשן חוללתי ·
ונטיתי לו ירדתי כהם אני את כרתו ורחקו מלא
תורה יתברך · אין כל גוני מלים · לספר את כל
בתפלתה · אך ה׳ דעת כלה · ועם היות כלך
רוממה מהלל · ממך ברוב כל סלה · ביקש
ב׳ מת ופלא וכב חסד לכל קראיך תבין השמים
ונפלאות ועצים · תהת לאים בכל דרכיו אשר קרע
לבנו והטה לבדך דעת את לבב על כל האדם
גם אני · כאחד מהם במוני כמוהם · רצונינו
לעשות רצונך כרצונך · ואין מניחנו להתעסק
תפילה רק כי אין אדם אשר לא יחטא ואשם מכח
כבד הגורד הוא היצר הרע המתגבר ומתגבר אשר
בכל יום הולך ומתגבר וכחם גבורתו תחבולותיו
ותחבולותיו ולהפילו אל תוך פח מלכודתו · הולך
ומתגבר ומתחזק · כאשר לא ידעו כי אם דבר
מגלות השטן במעשיו וטרף ואין מציל · כי רוח
סורר באה לי · ארי במסתרים · וכאשר ידעתי
והאמנתי כי אין אלהים נגלה · לכן ממך אני
שואל

סלה׳ כי מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע
ועל משמרתי אעמודה ואחימה דיניך אנוסה אל
שמלתך ׃ ומפחדך ארוצה אל חסדיך ומזעמך
אגרה אל היכל קדשך ואפיל תחנתי לפניך ולא
אעזבך עד אשר תאמר סלחתי כדבריך ׃ אנא
ה' רצה להצילני תנתן לי נפשי בשאלתי וסליחה
לעוני כי רב הוא ׃ ודומי בבקשתי אבוא שה גם
לפשע אני עבדך בן אמתך ׃ ושאלתי כי רבה
גמלתיך ׃ ורצה ואלני ה' אלהי ואלהי אבותי
ולמענך עשה ולא למעני הצילה מחרב נפשי מיד
כלב יחידתי הושיעני מפי אריה הרב כבסני
מעוני ומחטאתי טהרני ובריתך יערנים כמן
רוע יצרי כרע להשתעבד אליך ולשוב בתשובה
שלמה לפניך יחד לבבים לאהבה וליראה את
שמך ואני ברוב חסדיך אבוא ביתך ׃ אלמדה
פושעים דרכיך וחטאים ישובו אליך ואני בתענג
צדק למען שמך הצילני מדמים אלהים אלהי
תשועתי תרנן לשוני צדקתך ה' שפתי תפתח ופי
יגיד תהלתך תערב עליו שיחי אנכי אשמח
בה' תגילה באלהי נפשי ישמיעני סלה ׃

קפר ותלך להתחבר ולהתיחד ולהתמיד
עם חכמי התורה ואמיתיהם
שנאמר ובו תדבק ׃ (כי הם קיום הדת
ויסוד חוק לתשועת אלפים וכמו שהמלכים
ובניהם

ובניהם לעולם מחזיקים הרופא מומחה באחרת
כדי שיודיע להם מה לאכול מהמאכלים הטובי
לבריאות ולהרחיק מזולת ויראו בחכמת הרפו
הרפק גדר בריאותם כיצד הוא . וכל אשר יאמ
להם יאמינוהו ויעשו התרופה ההיא או ההרחק
שיאמר בנתינת טעם לדבריו . ולפעמים מנ
שיודיע להם טעם הדבר . לפעמים מכין של
אלא הטעם בספרי הרפואות . ולפעמים מכ
שאינו רוצה לומר להם טעם ולפי הזמן המעות
לפניו יתנהג . והם עם תוקף מלכותם לא יבק
לרופא על נתינת הטעם . ולא ימאנו
הדבר ההוא . אלא ישמרו לעשות ככל אשר יאמ
כך ישראל בני מלכים צריכין לדבק שמד
רופאי הנפש שהם החכמים האמיתיים כדי ש
ילמדו אותנו אופני העבודה ומלאכתיה ויודיעו
האמיתות שקבלו בה ונאמין אותו האמיתות
מפיהם ומפי כתבם ומתוך כך נכיר את מי שאמ
והיה העולם . שלא לחנם אמרו ז"ל והוי מתאבק
בעפר רגליהם . ואמרו באבות דרבי נתן
כל המדבק בעושי מצוה . אע"פ שלא ע
כמעשיהם הרי זה מקבל שכר . כיוצא בהם ע
ועל סוף יזכר שמם של אחינו אבני
ופורקיא ה"י שמקיימים החיוב
בזה המאמר להתחתן בניהם ובנותיהם עם
ומהנים מהון ונכסיהם . שע"י כך מקיימים מ
זו שבכלל ולדבקה בו כי אתה קורא
קונ

קונים בלבם אהבת הי"ת ולומדים סדר העבור ומחלקים ביניהם לעה"ב חלק כחלק שחלק משה רבינו ע"ה בקריאתו זבולון ליששכר לפי שזבולון לחוף ימים ישכן והולך לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר היושב ועוסק בתורה נמצא שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה · ואשריהם ליחידי סגולה שבישראל שמקיימים מצוה זו בכללותיה ובפרטותיה ובפרט בדורות הללו כי התור' בעונותינו חולה ומתדלדלת (מחסרון מי שיחזיק ביד לומדיה באופני' שנזכרה תורה) כי הנה שכרם הוא גדול ומפורסם שנא' עץ חיים היא למחזיקים בה ואמרו' גדול המעשה יותר מן העושה וברוך אומר ועושה יהא לנו למחסה) :

קפה **תלה** להשבע בשמו יתברך בעת הצורך לקיים דבר מדבריהם או להכחישו שנאמר ובו תשבע :

(כי בהיותו נשבע בשם שאמר והיה העולם על קיום דבר' הסכמתו ובדרך יראה בגודלו ורוממותו ובכבודו כי לא יחליף את דברו מכח השבועה בשמו ית' · ולכן אין להשבע בשום דבר מכל הנבראים והשבועה שהאדם נשבע בחיי אביו ואמו ובניו אינו אלא כאילו נשבע בחיי בו"ם אשר ברחם ולא זולת כי ח"ו לא היה האדם נכנס בתגר כל המשתף שם שמים לדבר אחר שנעקר מן העולם

ולכן

ולכן יש להזהר הרבה שלא להשבע כל עיקר כי
שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ונפרש
כשבועת שקר שחמורה מרוצח וגונב וגוזל כי
הרי אלו לא ישנו את רשעתם בכל עת שירצו
ואם ישנו ישנו בשביל ההנאה וסוף כל סוף
ימנעו מלעשותו: אמנם ההרגל בשבועות כאשר
שפתיו אמת יכול אדם לישבע על כל דבור ודבור
כמה מאות של שבועות בלי הנאה כלל אלא שהם
כי הורגל והתרגל נעשה לו טבע והוא טבע רע
ובלבו אותו ואת שלו ואם אכניס כמ״ש ניחא
המלך שתן לי אלפים עירות וכלן כחשו על
שבועת שוא לפי שנאמר כי לא ינקה שו׳
ישנה לנשבע לשקר: והדבר אשר דוקא מותר
להשבע דהיינו לקיים את המצות כמ״ש נשבעתי
ואקיימה לשמור משפטי צדקך וגם היות שמשבע
ועוזר הוא אחד שיני עכ״ו כשלבו אונסו ומעש
על ידו לא מפחד כמעשה בועז שנשבע ליצר
שלא להזדווג עם רות באותה הלילה כי אם יתאוה
אור כאורה של תורה אוי מלוה שיתקשר ויתחזק
בשבועה חדשה שלא לעבור על רצון קונו הואיל
ואלה״ר משנה זו: והנה כי הרלב״ג והרמב״ן ז״ל
והר״לב משיגין על מצוה זו שהיא אינה אלא
רשות לפי דעתם וגרסתם אמנם במהלינים
בעד הרמב״ם ז״ל ינהג כמקבים ליסע
שנרצו דהכי משתברים:

עשין תר"ג לאוין

ואני בעניי כאחד מלומדיו ותלמידיו בפרחים
שיש לי על רמ"ה ז"ל כתבתי באור
דבריו אשר כתב ז"ל לפניך ואלו ואלו בניהודי
כתיבן כדי להקל על הקורא ונזכרון טוב תנתן
וראוי למחברי ספרים שיתנו לפני הקורא ·
עיקרן של דברים שמדברים עליהם · ראוי לאמן
אידי דווטרן מילייהו יהא כל דבריהם כדברי
ספר החתום ואם הכל מורים דכתמעטו הלבנוק
איך יהיו נזכרים · מילי דרבנן · בקיצור אמרים ·
לכן לראשונים הוה שרי · ולדידן אסיר : אם לא
נפסקי הלכות · הצריכין מעשה חוזק חכם
ונבון · במלאכת הקיצור ור"ל וז"ל ·
ובשמו תשבע · אם יש בך כל המדות הללו
וכו' לך בשמו תשבע וכו' ודוחק
כוונתו ז"ל היא לומר לך שאינו דבר חובה ומצוה
לישבע אפילו באמת חלילה · אלא כוונת הכתוב
היא רשות עפ"י תנאי זה שבהיות בידך כל המדו'
הללו · אם תרצה להשבע באמת יכול אתה
ודלא כהרמב"ם זהסמ"ג שמנאוה בכלל המצות
וראיתי שכתב הרמב"ן ז"ל והרמב"ם ז"ל סמך
עמ"ש אמרה תורה השבע בשמי · ואלה תורה
אל תשבע בשמי כלומר שם שהשבועה שהיא
לרצם היא נטפעת · והיא מצות ל"ת · כן
השבועה בעת הצורך טובה והיא מ"ע · וכן גילה
דעתו בסמ"ק · ואני תמיה איך סמך על
מאמרם זה לחייב ממנו שהשבועה בעת הצורך



טובה

תובה׳ והיא מ״ע׳ ואלא הוא אשר לעדנו ודרכו
המתחייבים׳ וחיך לא השניה צוה׳ וחייב מה
שחייב׳ וכי אם אמר האדון לחולה שלא תאכל
צונן וכו׳ בזמן שאתה חולה׳ ותאכל צונן וכו׳
בזמן שאתה בריא׳ היתחייב מזה שיהיה דבור
השני חיוב כמו דיבורו הראשון׳ שכמו שהראשון
חיובי׳ כן יהיה השני׳ ודאי לא׳ אלא הראשון
חיובי׳ והשני רשותי׳ שאם ירצה שיאכל צונן
וכו׳ הרשות בידו׳ כי מאחר שהוא בריא לא יזיק
לו׳ והתורה עצמה אמרה לא תאכל עליו חמץ׳
שבעת ימים תאכל מצות ופי׳ שאי אתה רשאי
לאכול חמץ׳ אבל אתה רשאי לאכול מצה׳ וגם
לא תאכל אלא פירות אינך עובר בעשה׳ וכן
כאן אמרה תורה אי אתה רשאי שתשבע בשמי
שבועה שאינה צריכה׳ ואתה רשאי שתשבע
בשמי שבועה נצרכת׳ לא שהיא חובה לישבע
עכ״ל הרמ״ה ז״ל ע״ע ומה שכתב עליו ה״ה
במ״א ז״ל בחיבורו מלוה ו׳ דג״ה׳

ולע״ד שדברי הרמ״ה ז״ל נכונים יותר׳ אם
פסוק ובשמו תשבע היה סמוך ונראה
קרוב לפסוק לא תשא את שם ה׳ לשוא׳ אבל
ודאי אם אח״כ נכתב ובשמו תשבע׳ היה חובה
עלינו לפרשו כמו שפירשו הרמ״ה ז״ל דבוונת
רשות׳ כענין האחר שנקט לו למעה בעיקר
מפסוק דלא תאכל עליו חמץ׳ שהוא כנגדו׳
לע״ד׳ וכל זמן שכל פסוק הוא בפרד נפני

עליו

עצמו ומדחיקים הם · זה השמועה הוכפל ג"כ
בפ' עקב · מוכרח הוא שהוא ענין בפני עצמו
כפרד · גם מטעם דבר הלמד מענינו והואיל
ורישיה דקרא הם מ"ע · דקאי הוא סגנ סופו
בתחלתו למצות עשה יחשב · והמשל בזה אם
יאמר הרופא אל תאכל ענבים · ותאכל רמונים ·
ודאי שאי אומר · שמ"ע ותאכל רמונים הוא
רשות · שר"ל הענבים הם באזהרה · שאני
מזהירך שלא תאכלם · אבל הרמונים · אם
תרצה תאכל: ואמנם אם הרופא יאמר יום אחד
ראה שלא תאכל ענבים · ומניח מטעם שבגל
דברים אחרים · אינו מזהירו · אלא הרשות
בידו · אם בן אח"כ כשיאמר לו ביום אחר תאכל
רמונים · מוכרח לומר · שמצוה לו שיאכל
רמונים · דאם הכוונה על הרשות · הרי נתונה
לו מיום שעבר · בצווי שצוה עליו שלא לאכול
ענבים · א"ל דתור שזה כיום שני ודאי שבא
להודיע לו שאכילת הרמונים מועלת לו · וצריך
שיאכל מהם · כי הם יצור הראשון הוא הרחקת
הנזק · והשני הוא הקרבת התועלת שהוא חובה
על כל אדם חולה לשמוע אל דברי הרופא בשני
החלוקות · ואח"כ כיון שלאו דא"ת הוא מסודר זה
מזה שניהם על צד החיוב באו בא' בל"ת והשני
במ"ע · ולכן אמר"ל ל"ת השבע · ומ"ע של השבע ·
שלכל ענין היתה אמירה אחת מסודרת · ולא
שמכינהו קרא אהדדי · מוכרח לומר שהיא מ"ע :

ואת שהרק"ס ז"ל היתה כוונתו להקשות
שמלשון רז"ל אין הכרח כיון שדבריהם
הם סמוכים לקרא להרן מ"ש: הנה מלבד דתמה
שבתנתי יש די יספיק אמני אלהים ויתן לי שם
לב זה דמה הנכון שאם כוונ' רז"ל כדברי הרק"ס
ז"ל האל"ל אמרה תורה אל השבע: ואמרה תורה
השבע: ואני הייתי מפרשים שדבריהם הנזכרי'
הם רשותיים: לפי שקודם באה האזהרה
באומרו אל תשבע: והא"כ אמרם שהרשות ניתן
לישבע כשהוא באמת: ואמם מעין הפסוק הוא
שלא על עליו שנא': שבשמו תשבע תקבל את
שהבינה באות: ועיקר האזהרה היא שלא יש
אחד: והנה כיון שרז"ל בלשון חכמים מרפא
ברוך שבחר בהם ובמשנתם: שהנו את לשון
מסדר הכתוב בתורה: והקדימו ואמרו אמרה
תורה השבע: ואמרה תורה א"ת: מזכירין לומר:
דהא דא"ת השבע: הוא מ"ע כמלות ל"ת דא"ת
אל תשבע: ולעדיינו אחר זה דמלות להשבע
בשמו באמת שנו והקדימו המאוחר לקודם בתורה
דוק והבן כמעט סוף דבריו של הרמב"ם ז"ל
דחיית לשון הנמרץ בכבודי דשבועות דל"ח ע"ב
וגם הוא כדיוק התורה בתלבש שנדקדק בהם:

ואל תתגלי למה שהיום מידי קוראי נהלכות
השיאור במסכת כתובות מלאתי דקיא
דכתב התוספות שם בדף מ' ע"א ד"ה חא
בתרכה

לחוץ

בגרכה וכו' נשלם מדרכה הנ"ל למינקט ברישא •
חלא שכן דרך הש"ס להקדים כן ללחו עי"ש
דבר ידעת כחו של הרמב"ם ז"ל דכל מכל חים
לאומליא מכ"ש על בעלי התוספות שהם
רבותינו האחרונים עליו והוא
ז"ל לא ס"ל ויפרש הסוגיא
בפי' אחרים חשף
ידשתי • ונקפם
מוסף' לבן חיים
ז"ל בשטת
עי"ש •

# אלה המצות

## ליום הששי

ענין | תרי"ג

## ראה

יש בה נ"ה מצות שבעה עשר עשין ול"ח לאוין

קפו **תלו** לאבד הע"ז ומשמשיה ובתיה ולא נניח רושם ממן שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים :

**תלז** שלא למחוק שום שם משמות הקדש ולא שום דבר שיש בו קדושה ולא לנתוץ שום בית עבודת האל שנאמר לא תעשון כן לה' אלהיכם :

קפז **תלח** להביא כל קרבנות חובה או נדבה המוטלין על האדם ברגל הראשון שיפגע מהשלש רגליכם באופן שלא יעברו השלש רגלים אם לא שכבר הקריב כל קרבנותיו שנאמר ובאת שמה והבאתם

לאוין

עשין פר׳ ג

והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם וגומר :

רנב תלט שלא להעלות דבר מן הקרבנו׳ חוץ לעזרה שנאמר השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה : (וזה יקרא מעלה בחוץ ובמעט קפ״ו יקרא שוחט בחוץ)

תמ להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה שנאמר כי אם במקום אשר יבחר ה׳ באחד שבטיך שם תעלה עלותיך : (וזה תמצא כל אשר אנכי מצוך) ועיין במ״ח דס״ג ע״ב נמה שהרמב״ן ז״ל טען כדי שלא להכניס בחשבון מצות תרי״ג דלקיין וזה שהתליך עליו בעל מ״ח כמנהגו בפרט דהסמ״ג נ״כ מנאן לב׳ מצות עשה׳ בסי׳ קפ״ח וקפ״ט : קפח

תמא לפדות קדשים שנפל בהם מום ובאותו פריון לוקחין בהמה אחרת לקרבן ואותו קדש שנפל בו המום יוצא לחולין ויהיה מותר לשחוט ולאכול אותו . שנאמר רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר וגו׳ : (והיינו מדבר אלא בפסולי המוקדשים שיפדו) קפט

רנג תמב שלא לאכול מעשר שני של רנד

דגנך חוץ לירושלם שנאמר לא
תוכל לאכול מעשר דגנך · (לא מ״כ נפרה)

**תמג** שלא לאכול מעשר שני של
תירוש חוץ לירושלם שנא׳ לא
תוכל לם״ד·) ותירושך · (לא מ״כ נפרה)

**תמד** שלא לאכול מעשר שני של
יצהר חוץ לירושלם שנאמר לא
תוכל מ״דו) ויצהרך · (ודע כי אין לחוש ולו
שבמקרא זה נקראים לאו שבכללות שהרי כפי
שאמרו בכריתות ד״ד ומכות די״ח שקרא יתירא
כתיב למה לי למהדר לפרושינהו בכלא
לייחדי לאו לכל אחד ואחד הוא דאתא)

**תמה** שלא לאכול בכור תמים חוץ
לירושלם שנא׳ ובכורות בקרך
וצאנך · (ולאו זה כולל שני ענינים אזהרה
לכהן שלא יאכל בכור תמים ואזהרה לבעלים
שאכלו חוץ לירושלם ששניהם דינם כחלה בכור
תמים)

**תמו** שלא לאכול חטאת ואשם חוץ
לעזרה שנא׳ (לא תוכל לאכול
בשעריך) בקרך וצאנך · (גבי כפי
הוקבע בקרך וכהנך לא בא הכתוב אלא לאוכל
חטאת ואשם חוץ לקלעים שהוא עובר בלא תעשה
וכן האוכל קדשים קלים מחוץ לחומה כי תכילא
כל

כל דבר חוץ למקומו לאכילתו. לא תוכל קרינא ביה)

**תמז** שלא לאכול מבשר העולה שנאמר (לא תוכל לאכול בשעריך) אכל נדריך אשר תדור׃ (ובא בפ"ה ונדריך זה עולה) רנא

**תמח** שלא לאכול קדשי קלים קודם זריקת דמים שנאמ׳ (לא תוכל לאכול בשעריך) ונדבותיך׃ (ובא בפ"ה לא בא הכתוב אלא לאוכל תודה ושלמים לפני זריקת דמים) רנב

**תמט** שלא יאכל כהן בכורים בחוץ שנאמר (לא תוכל לאכול בשעריך) ותרומת ידך׃ (ואלו הן הבכורים כמו שבא בפ"ה שאי׳ לא הנאה בפסוק זה דבר שהוא טעון הבאת מקו׳ אלא וכרו בבירור ואמר עוד ותרומת ידך היינו בכורים. בלי ספק שהודיע לך שטעון הבאת מקום כי התרומה ידועה שאין צריך הבאת מקום ואין יוצא אלא לאוכלה בשעריך) רנ

**תנ** שלא לעזוב הלוים מלתת להם חקם שהם המעשרות ובפרט במועדות ה׳ כדי לשמחם שנאמר השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך׃ רנא

תנא לשחוט

קצ

**תנא** לשחוט בהמה חיה ועוף כשנרצה לאוכלם ולא הותר לנו אכילתם כי אם בשחיטה הראויה שנאמר וזבחת מבקרך ומצאנך ·

(ומה מוקדשין בשחיטה אף חולין בשחיטה · כאשר צויתיך תלמוד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה · ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה כמו שאמרו חכמינו ז"ל פי' והיקש ללמוד הדברים שנצטרכו החיה והעוף שחיטה · וביאור הכל בפ' בדקדוק חמיפי חז"ל ומכאן רמז לתורה שבע"פ שהרי לא מצינו אחר שנכתב שצוה הש"י למשה על השחיטה אלא כאשר צויתיך בע"פ שהשחיטה היא באחד בושט וקנה ונסכין בדוק · ובה"ג לא מנה מצות שחיטה לפי שסובר שאם ישב אדם כל ימיו ולא שחט לא הפסיד כלום · וגם אם שחט לא הרויח כלום לנפש · וכדעתו דעת הרמב"ן ז"ל שהשיג עליו במנין קמ"ו · וק"ק שגם מנה גירושין וחליצה למה מנה אותה · והרי בשחיטה יש לפעמים חלוב לסעודת מצוה ושבתות וי"ט)

**תנב** שלא לאכול אבר מן החי שנא' לא תאכל הנפש עם הבשר ·

(זה אבר שנחתך מבעל חי כשהוא חי כשהיה בו בשר כל שהו והוא כשיעור כזית לוקה וכן מי אם אכל כזית בשר סף שלא יהיה אבר לוקה שנא'

ובשר

עשין תרי"ג לאוין

ובשר בשדה טרפה דהיינו איסור הבשר לבד ונכפלה האזהרה בכ"ג כך בשר בנפשו דמו לא תאכלו)

קצא **תנג** להביא כל מה שנתחייבו בה"ל מחטאת ועולה ואשם ושלמים אל בית הבחירה שנאמר רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה' (וכן בא כפי קדשיך היינו מדבר הלא בקדשי ח"ל תשא ובאת מלמד שחייב בטפול הבאתו עד שיביאנו לב"ה) ועמש"ל במנוה ק"ת:

קצא **תנד** שלא להוסיף בתורה שבכתב רסג ולא בתורה שבעל פה שום דבר שנאמר לא תוסף עליו (ותוספת זה ר"ל לומר ע"ד שאיסורו מדרבנן שהוא אסור מדאורייתא וכן נמי ליטול לולב שמנה ימים או שני לולבין בשבעת הימים או להניח שמונות של תפלין משנה חסרה אחת שהם דברים שלא נצטוינו בהם והרי זה התוספת נרשם וכן נמי מה לו לעקר ולהורות על איסור שאסרו לנו חכמים שבתורה אסרתו כבר קבלתיו אם יאמר שעושה כן כדי שלא יקלו בו מה זו קולא וכי מפני שהחכמים אסרוהו יקלו בו והלא התורה בפירוש צותה לא תסור

# אלה המצות



תסור מן הדבר וחוי לו למי שמיקל בדבר מדבר[י]
סופרים שהוא יקל גם כן בשתים מן התורה ופ[...]
המוסיף אינו אלא נורע בכבוד התורה התמימה [...]
נשלמה הע"ה אמר אל תוסף על דבריו פן
יוכיח בך ונכזבת )

והנה מדברי הרמב"ם ז"ל מדלא מנה אותו
דפי"ט מהלכות סנהדרין משמע דאין
לוקין על לאו זה · אמנם בעל החינוך כתב דעל
זמן שמוסיף חמשה בתים בתפלין · ונוטל שני
לולבים ויושב בסוכה אחר החג · ונוטל [...]
לעשות מלאכה · הואיל עושה מעשה · [...]
מלקות כל זמן שהתרו בו העדים ע"כ ;

**תנה** שלא לגרוע דבר ממה שהתורה ה[...]
שלמה חייבה אותנו בין בכתב
בין בעל פה שנאמר ולא תגרע ממנו :
( שאם התוספת אסור מכ"ש הגרעון כי הגורע
הוא ומשחית נפשו הוא יגרע דבר אחד מדברי
התורה והקבלה ) ועל לאו זה נ"כ כראמרינן
לוקה כדאמרינן עברת על לא תגרע · ולא עשית
מעשה · ואפילו שינית תפילין בשלשה בתים
הרי זה כאלו לא הניח תפילין · ועבר על מצות
וקסרתם ולא וולם ;

**תנו** שלא לשמוע למתנבא בשם
ע"ז ולא נאמין לו ולא נשאל
ממנו

תרי״ג לאוין

מכנו אות ומופת שנאמר לא תשמע אל
דברי הנביא ההוא ׃ (אלא תכף ומיד יחנקו
בו שיכלה נבואתו ואלא מדעתו ודמיונו הרע ואם
לא שיחנק ואזי אם לא יחדל מעשות הדבר שהורה
בו אפי׳ שהוא כמו אות ומופת ובא האות והמופת
לא נשגיח אליו ואל טענותיו ויומת בחנק)

תנז שלא להקל נפירת המסית רמו
שנאמר לא תאבה לו ׃

למסית׳ מסית הוא ליחיד שאומר לו ללכת
לעע״ז ומשתחוה בפניו ׃ ומדיח הוא לרבים ׃
וצריך לבער מן העולם כי יצאו מכלל אהבת
הרעים שצוותה תורה ואהבת לרעך כמוך ואין
אחד מאלו רעך כי אם מעקשך ובא
להורגך שמור לו הנטירה והשכם להורגו בכ״ד
ומלוה שידך תהיה בו בראשונה ואע״פ שלא
נעשה המעשה בדיבור לבד מחייב ובחומרה בו
תורה לומר שאם הסית לבנים כך הן עדים
ושמכחישים לו את העדים ושאינו צריך התראה
כל התכלים הוא להרחיק את האדם אפי׳ ממחשבת
עז״ ומיתתו בסקילה)

תנח שלא להטות אזן לדברי המסית רמז
ולשנוא אותו מאד שנאמר ולא
תשמע אליו ׃ (תא׳ אפי׳ מכלל שאומר עוב
מטוב עמו יכול תפות לזה ת״ל ולא ת״א)

**תנט** שלא יציל המוסרת למסית כשיראהו בסכנת מות שנאמ' ולא תחוס עיניך עליו. (ואפי' שנאמר לא תעמוד על דם רעך יכול אי אתה עומד על דמו של זה ת"ל לא ת"ע)

**ת** שלא ילמד המוסת זכות על המסית ואפי' יודע לו זכות לא יטעון עליו שנאמר לא תחמול (וכ"כ פי' לא תלמד עליו זכות)

**תא** שלא ימנע המוסרת מללמד חובה שידע על המסית שנאמר ולא תכסה עליו' (וכ"פ' אם אתה יודע לו חובה אי אתה רשאי לשתוק וחייב אתה ללמדה עליו) וכת' הרב בעל החינוך ז"ל שמרוב אזהרות אלו על המסית יש לנו שנלמוד עליהם לסכות ג"כ לרשעים העוברים על דבר מצות התורה אחר שהכו רוחי' בהם שהשחיתו והתעיבו עלילה עד שאין תקוה בהם כי לא ישמעו לקול מורים ויבוזו דבריהם ולמלמדיהם לא יטו אזן הנה אלה הרשעים שעליהם דוד המלך ע"ה אומר עליה' הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט וגו'.

**תב** שלא להסית שום אחד מישר' לע"ז שנא' ולא יוספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך. (ואם הסית נגד

ותרי"ג נמ"ע

קדמו לך האזהרות להזהירנו ושם על שנלא
ועקירתו מן העולם בחמורה שבמיתות כדי שכל
העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד )

מצ"ב **תסג** להקור את העדים כל אחד בפני
עצמו ולדרוש אותם היטב
בהפלגה הידועה כדי שתתקיים העדות
שעל פיה ישפט הדין על האמת שהעידו
שנאמר ודרשת וחקרת ושאלת
היטב והנה אמת נכון הדבר ( ודבר זה
הוא עיקר הדין ויסוד שהכל תלוי בו כדי שלא
לשפוך דם נקי וצדיק ולכן הצריכה התורה
החקירה והדרישה והוסיפו עליהם הבדיקות כדי
לברר הדבר. החקירות ודרישות הן בעיקר
העדות שהוא הזמן שנעשה המעשה וזהו
המעשה. בזמן כבר אמרו שאפילו שהעידו שהיום
הרגו שואלין לכל אחד מהם באיזו שמטה מהז'
שמטות שביובל אירע זה המעשה שמעיד עליו
ובאיזו שנה משבע שנים שבשמטה ובאיזה חדש
מן השנה ובכמה ימים מן החדש ובאיזה יום
משבעת ימי השבוע. ובמהות המעשה שואלין לו
בדרך משל אם העידו שחלל שבת שואלין לו
באיזו מלאכה ראו שחלל והיאך עשה המלאכה
ההיא. וכן כל כיוצא בזה ובחקירות
בר ב 24
ודרישות

ודרישות אלו שהן עיקר העדות אם
מתכוון עדותן יתחייב . ואם השני אומר איני
יודע עדותן בטלה . באופן שבחקירות ודרישות
תלוי חיוב ופיטור מי שמעידין עליו על האמת
עדיין . אך בבדיקות שאינם עיקר גדול בעדות
שלכן נקראו בדיקות ואמרו כל המרבה בבדיקות
ה"ז משובח שם אליעו לבן זכאי שבדק בעוקצי
תאנה כי הבדיקה זאת ששואלין לכל או"א מה היה
לבוש ההורג או ההרוג . ובעפר שהרג עליו אם
היה אדום או לבן . וכיוצא בזה . אם שניהם אמרו
שאין יודעים . עדותן קיימת . וכ"ש אם אחד אומר
איני יודע . ובלבד שלא הכחישו זה לזה אבל
הכחישו זה לזה אפילו בבדיקות עדותן בטלה .
ומדין התורה אחד דיני ממונות ובנפשות צריך
דרישה וחקירה . אמנם כדי שלא לנעול דלת בפני
לווין התקינו שלא נצריך בדיני ממונות לדרוש
ולחקור את העדים . אלא דוקא בבית דין ירגיש
שהדין מרומה . ואם הכחישו זה את זה בחקירות
ודרישות עדותן בטלה . ובבדיקות עדותן קיימת
כיון דבדי שבאו עדים ואמרו בפנינו הלוה פ' לפ'
מנה בשנה פלונית . אע"פ שלא כוונו את
החדש . ואת המקום שהלוה בו . ולא את המנין
מטבע מטבע . רק שסכימו שהן בשווי המנה
עדותן קיימת בכך . אבל אם אחד אומר חבית של
יין לוה . ואחד אומר לא כי אלא חבית של שמן
לו

לאוין תרי״ג עשין

מ״מ בירושלם לוה׳ וא״א לא כי אלא בלוד לוה׃
א״א בניסן לוה, וא״א לא כי אלא באייר ׃ והן
חקירות ודרישות ועדותן בטלה׃ אבל אם א״א
בדיקות העליונות אין כשהלוהו׃ והשני אמר
בדיקות התחתונות או שזה אומר מנה שחור לוה
וזה אומר מנה לבן לוה ׃ וכדרך שניהם שם ׃ והן
בבדיקות ועדותן קיימת והודאות והלואות
ומתנות ומכירות הואיל שהקלו במקום שאין הדין
מרומה אמנם בדיני קנסות ומלקות וגלות במכ״ש
צריכין והוי דרישה וחקירה )

קצג **תסד** לשרוף את כל עיר הנדחת וכל
אשר בה ולהרג אנשיה שנאמ׳
ושרפת באש את העיר ׃ ואת כל שללה
כליל׃ ( עיר מישראל שהדיחו ע״י אנשים בני
בליעל לעע״ז והלכת בשרירות לבם היא הנקראת
עיר הנדחת ואנשיה נהרגים בסייף וממונם
נשרף עם העיר אחר שנתברר עפ״י הסנהדרין
ששלחו להתרות בהם ואלו שהיו מודיחים שנים או
יותר ושהיו במודחים מאה ועד רובו של שבט
ושהיו מדיחיהם מתוכו שבט ושתהיה העיר שנא׳
מקרבך וידיחו׃ אמנם אם לא הודחו רוב ברשע
יחידים שיתתן בסקילה וממונם ליורשיהם
שנאמר יושבי העיר ולא כפר קטן ולא כרך גדול
וכמה דברים בפרטי דין זה )

**תסח** ש״א לבנות עיר הנדחת לעולם
רעב שנאמר

שנאמר תל עולם לא תבנה עוד ׃

תמו שלא ליהנות ולהחזיק כלל
בשום דבר ממון של עיר
הנדחת שנאמר ולא ידבק בידך מאומה
מן החרם ׃

תמז שלא לעשות שרט בכל מקום
שבגוף על מת שימות לנו או
לשם ע"ז שנאמר לא תתגודדו ׃ ( ושריטה
וגדידה אחת היא . כמ"ש במכות כ"א והמתגודד
על מת בין ביד בין בכלי חייב ועל הע"ז בכלי
ביד פטור כמ"ש בספרי ויתגודדו כמשפטם
( ובכלל האזהרה שלא יהיו בני העיר חלוקים
במנהגם ועל"ז לא תתגודדו לא תעשו אגודות
אגודות )

תמח שלא לעשות קרחה בראש על
המתים שנא' ולא תשימו קרחה
בין עיניכם למת ׃ ( ונכפלה אזהרה זו
בכהנים לחייב על הראש כבין עיניכם שנאמר
לא יקרחו קרחה בראשם ובכאן נתפרש
שדוקא על מת חייב הרי לך שידוע בתלמוד
מצוה משני כתובים שאחד מגלה על חבירו וזה
מקום להתרשל מללמוד זה וזה כי זה צריך לזה
ולכך לא נחרס הכתוב במקום אחד )

תמט שלא לאכול פסולי המוקדשים
שנאמר לא תאכל כל תועבה ׃

ואל

לחוץ

( ובא הפי' שנפסלו האוקדמים שבחוט מרבר
וכגון הנדרס · חוץ מבכור והכל ממנו או מפגול
ונותר וכאן נכלל כל איסורי מאכלות
שביארתי לך )

**תע** לבדוק בסימני העוף ועל זה
נאמר כל צפור טהורה תאכלו :

( כי לא כל העופות טמאים שנתפרשו בתורה
ידועים לנו · כדי שיהיו כל הנשאר בחוקם טהורים
אצלינו · ולכן צריך נקי שיכירם על פי קבלת
הסימנים שמסרו לנו וקבלו בני המקום על
פיהם נתנהג לקרב או לרחק ( והרמב"ן בתורת
התמיד משיג על ענין הבדיקה וכלל הענין
ודעתו שלא בא הכתוב אלא ליתן עשה על לא
תעשה לאוכל מן הטמא עי"ש ) :

**תעא** שלא לאכול משרץ העוף כגון רפז
הזבובים והדבורים והדומה
שנאמר וכל שרץ העוף טמא הוא לכם
לא יאכלו : ( ומי שאכל לוקה כדינו )

**תעב** שלא לאכול מבהמה חיה ועוף רפח
שמתו שנאמר לא תאכלו כל
נבלה · ( הם כל פיסול שנפסלו בשחיטתן
קרוי נבלה ומנו רז"ל ששה נבלות · מחיים שהם
ילד שניטלה ונחלה עמה · ומפרקת שנשברה
ורוב בשר עמה · וקרועה מגבה כדג · וגולגלת
שנפסקה ברובה · ונשברה שנסתכה מחליה
לשנים

לשנים · וגם ספיקה נמשכו · אבל תרין [illegible]
ספיקה היינו נבלה לא טריפה · ובפסוקת הגר[illegible]
ונקודת הוסף היינו מטמאות · מתים · אלא
ספקות · ובזמן הבית היתה הנפקותא דספי[illegible]
נבלה מטמאה · ונבלה מטמאה מתיו · במשא [illegible]
שעדיין לא מתה · ואף בזמן הזה איכא נפקות[illegible]
סרח · לענין קנהו ושתא בנו · דבנבלה אינו [illegible]
תיאסור שחיטתו כמבואר בסי' ו ס"ס · [illegible]
כתב עוד נפקותא לענין ספק נילת [illegible]
מחסובה מפני מה נבלה כאיסור [illegible]
בספק טרפה נבלה דספיקא מותר [illegible]
ס"ו ס"ג · עוד נפקא מינה לענין חבו[illegible]
בנדרים ) : גמי פסכל מתנה בוית לוקה · [illegible]
דלא האי לא הגיתך לשמה · עיין ביומא ד[illegible]
מ"מ רס"י ו"ל :

קצ"ה **תעג** להוציא מעשר שני שנאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך ( והיו בבעלים שיאכלו תבואתו לו. פדיונו בירושלם)

קצ"ו **תעד** להוציא מעשר עני שנאמר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך ( והיא השנה שלישית וששית מן השמטה שנה היא מפרישין המעשר לעניים במקום המעשר שני שבה מפרישין בשאר [illegible] מהשמטה) :

**תעה** שלא לתבוע ההלואה בשנת השמיטה

תר"ג

השם שה אלא ישמטו כלם ולא יתבעם עוד . שנאמר שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה' :

**תעו** לנגוש לנכרי ולהכריחו לפרוע חובו שנא' את הנכרי תגוש

(והרמב"ן ז"ל סמג ו"ל ס"ל שלא בא הכתוב אלא להזהיר על החמלה בישראל כפשוטו ולא תעשה אכן כמו ענין הרבית והגשת הנכרי ודומה לזה כיון אלא מכח הטבע שמדה כנגד מדה לא כעולה אם פנים הנכרי את הישראל ואמר לו ומבקש רעהו ונטל ממנו רבית למה הישראל לא ישיב גמולו בראשו כאשר עשה כן יעשה לו והתורה התירו כמ"ש דלה ויפר גוים לפי שהם אוהביה"ם והורגו ועוד ועיין עס"ל במצות תקפ"ה) :

**תעז** להשמיט כספים דהיינו החובות בשנת השמטה שנאמר ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך :

(בשני שמטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקעות ואחת שמטת כספים ומלות שמטת כספים אינה נוהגת מן התורה אלא בזמן ששמטת קרקע נוהגת ולפיכך עתה בזה"ה שאין היובל נוהג מן התורה אין נוהגים מן התורה רק מדברי סופרים שמיטת כספים נוהגת כדי שלא תשתכח תורת שמטת כספים מישראל ומפני תקנת הלווים

התקינו

הפקיעו הפרוזבול דהיינו שימסור שטרותיו לב״ד
שלא תיגנו השמט לפי שכת׳ ואשר יהיה לך
אחיך פרט לזה שמסר כם כנגנוים ניד ב״ד
דבר שבממון יש כח ביד חכמים לדחוס דבר תורה
משפט דהפקר ב״ד הפקר ועיין מ״ש בלקט
סקמח הלכות רבית דף כ׳ ששם מיחרתי לך
שנוהגת השמטת כספים בכל מקום ובכל זמן
פר״ס וכל זמן שלא יש פרוזבול וכלוה יטען שפרע
בשביעית יש לחוש לדבריו עי״ש)

תעח שלא למנוע הצדקה ולסייע
החסר מאחינו בני ישראל
הנצרכים כשיש בידינו להחזיק להם
שנא׳ לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ
את ידך מאחיך האביון : (חה מורה
להתרחק ממדת הכילות והכעלוס והקמצנים
לחשוב בכרם בחמלה והנדיבות והוותרנות ולא
יעלה בדעתך שיהיה חסרון בממון כי מסרן
כוה הוא ריבוי כנברכ׳ וא״ם ויפה לך נדבתו תמן
ח׳ מכל כסף וזהב שבעולם)

קעט תעט לעשות צדקה ולחזק ביד העני
בכל מה שצריך למחייתו שנא׳
כי פתח תפתח את ידך לו ׳
(וחז״ל אפילו מאה פעמים והכפלה מלוה זו
במעלות פועם כמ״ש והתקתיפו ׳ גבה״ה ותי חזק
עמך

תרי"ג
עמך. והכוונה אחת לזרז את ישראל על מעשה
הצדקה כי רב הוא. ראוה את הגזרות בב"ב
ברעב פדך ממות כמו שאירע לצרפית. וכת"ש
וחטאיך בצדקה פרוק. וכל המרחם על העניים
הקב"ה מרחם עליו. כמ"ש רבי דוסתאי בר' י' בא
וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו. ב"ו מביא
דורון למלך ספק מקבלו ואת"ל מקבלו ספק
רואה פניו. ואת"ל שרואה פניו ספק שומע
בקולו. אבל הקב"ה אינו כן אדם נותן פרוטה
לעני זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר אני בצדק
אחזה פניך. ובפרט אם עושה אותה במקום
צנוע וכשר כגון ת"ח שתורתו אומנתו וירא שמים
אזי מעולה בכפלים וכאילו מקריב ביכורים לה'.
ואמרו עוד בירושלמי דברכות רשב"ל אמר ב"ו
אם יש לו קרוב והוא עשיר מוד' בו (שהוא קרובו)
אבל הקב"ה אינו כן אלא אפילו ישראל נתונים
בירידה התחתונה הוא קורא אותם אחי ורעי
שנא' ואת עם עני תושיע. ונאמר והיה מעשה
הצדקה שלום שלום למעלה שלום למטה שנאמר
או יחזיק במעוזי שלום יעשה לי. כי העני
מתרעם עם קונו מה נשתנה הוא מאחיו העשיר
אחר שהוא גם כן מלך כמוהו כי הלוא אב אחד
לכולנו והלא אל אחד בראנו וע"י שמרחמים עליו
ונותנין לו די מחסורו אשר יחסר לו כמו שצוותה
תורה אזי ישבות דין וקלון.
והכי איתא בויקרא רבה פל"ד ר"י בר"ס בשם
ריב"ל

ריב"ל לעולם לא תהא קלות עש
בעיניך · שהפסידה כ"ד קללות · ומתן
כ"ד ברכות · כ"ד קללות מאין הפקר עלי
וגו' כל עניות · וכל כך למה · יען אשר
זכר עשות חסד · ומתן שכרה כ"ד ברכו
דכתיב הלא פרוס לרעב וגו' או התענג על ה'
הבי"ד · ואלין עשרתי אחרניתא · בן חיים
גבי יעקב · דכתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך
יעבדוך עמים וגו' עי"ש בפוכרה דרבא ילמס
גבי האחריה · סוטה בילקוט
פי"ש · דבפרק השותפין מנא הא מילתא על כל
אמתיה · דרבן יוחנן בן זכאי · ולעשות יותר
אין כאן מקומו · ולא הבאתי לך מאמר זה רק
להודיעך גודל מעלת הצדקה · ולכך צריך
לעשותה בשמחה · ובצנעה כדי שלא לביישו כמו
שנ' הנסתרות לה' אלהינו שר"ל הצדקות הנעשות
בסתר הם לה' אלהינו והנגלות שאינם לא לכבוד
ולתפארת הם לנו ולבנינו שאינו אלא לקנות שם
ועוד אמרו וצדקה תהיה לנו אימתי תחשב הצדקה
לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה דהיינו בצנעה
ולא בפרהסיא לשם יתברך · ולפיכך אמרו שאפי'
עני המתפרנס מן הצדקה חייב לעשות צדקה
עם מי שהוא גרוע ממנו כי צדיק ה' צדקות אהב
ועוד אמרו שאפי' לעשיר שהוא עני בחוזה שמי
דהיינו שהוא במקום שאין מכירין אותו · או
שנטע דחוקה לו מעות היום מקרה קנו מחייבים
להחזיק

להחזיק בידו׃ כי הלא ת"ח נכנס המעשה עם
העשירים בעת שצריכו להחזיק בידם׃ כממון
או בדברים טובים וניחומים׃ וכבר מרובה
באמרה בפ"ק דתענית כל שנותן פרוטה לפני
מתברך בשש ברכות׃ והמפייסו בדברים מתברך
באחד עשר ברכות׳ עי"ש פרטי ברכתו׃ כי לפעמים
מי שרואה עצמו מלך לבריות ויורד מנכסיו׃
ונבהל ונחנק נפשו׃ וחושב כי אבדה תקותו׃
ולא הוא מנוח לומר ולדבר על לבו דברים
המתיישבים על הלב שלא יצטער על בלבול החור
ועל עולם שיראה שלו כי עוד השמש מתרומם
אשר ישוב כשם שנהפך כמו שסבב את האדם הוא
ויפשפש במעשיו כי מי יודע אם תקבלם ה' את
אותו לטובתו כשבירה רבה עליו ומי מפייס׃
כי מי נחם לו כדרש תהלות׃ השם והמפייס יתברך
גם מהללו שאין הדרש יוצא מפיהם ידו׃ ועיין
בס"ל בשמו׳ קמ"ז וזה לדבר בעיקר אמונת ישראל
דהשגחתו יתברך היא השנים כלליות פרטיות עד
אין תכלית׃ פוק חזי בירושלמי דהוכח מעשה
שהיה בכהן אחד שהיה עני ביותר׃ והיה רוצה
ללכת לח"ל ואמר לאשתו׃ אין לי דבר שאביא לך
אבל אלמדך ידיעתי׃ ותמיד שהיה מלמד לה
מראות נגעים אמר לה הגעי כי כאשר אין לך מנגע
בראש שאין תחתיו מעין שמזונו בדל׃ ואשה׳ו
היה מתחבר מעין של זה לשל חבירו׃ אין עינו
פתוח׃ אמרה לו אשתו ולא ישמעו [illegible]

ספיך מרככי · ומרחם על כל שער ושער מרח
הקב"ה מזמין לו מעין כפני עצמו · שיתפרנס מ
את כל עצמך · לא כ"ש שיזמין לך מעמך · ולמה
אלא לא"ל · מיד חגר כר · והוא ק"ו עלום מאד
חס על השער שהוא דומם · וחומרי מגורי
ומסולת היופה מהגוף הוא משניו ·
ששוסה רצונו · ולכן חייב העני לקבל תנחומים
אל ניסורין הבאים עליו · כי לא לנצח יריב · ולא
לעולם ישוב את גרותיו · ולכן חובה על רחמים
להתקרב לו לעזרו · בכל מה שיכולתו
והצטרכותו · שיש קלבה בדבר · שלא יחסר
מחסורו אשר מלווה להשלים לו חסרונו ועל אשר
אתה מלוה להעשירו · ועוד אמרו שלעולם לא
בא שום אדם לידי עניות בשביל ריבוי הצדקה
העושה אותה נוגה כאוצר שאין היד שולטת
כמאמר שוכנו המלך · ומפני כך וזה תורה
לישראל שלא ירך לבבם ולא ירע עינם בעשייתה
צדקותם שהשכל מחייב שקונן על יד ירנה
ושהחסרון נראה לעין ממנה שהוא נותן כי אינה
חסרון אלא תוספת ברכה · עד שבשכרה ישראל
יהיו נגאלין כמ"ש ציון במשפט תפדה ושביה
בצדקה) :

תפ שלא להמנע מלהלוות מפני
פחד השמיטה שלא תפקיע החוב
שנאמר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך
בליעל לאמר קרבה שנת השבע וגומר :

ל ולחיזוק הענין באו שני לאוין בזה אחר זה. וזכרי
השמר לך הוא ל"ת ופן יהיה הוא ל"ת ע"פ שכלל
הידוע השמר פן ואל אינו אלא ל"ת וכל המכלית
יהיה להחזיק לב האדם לפרוש מידות ולהרחיק
ממדת הנבלות כי יהיו כנבל גורדי השם דפה
העילו לו כמו פה אומרות רשע בבגע קטן עונש
יהלך לו עהפך לנדיב נדבות יען כי ים מעשר
ונוסף עוד ואל יחסר לחמו מפת בג המלך מלכו
של עולם וכמו שצוה הדוב ימי המלך דוד לשלמה בנו
ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד והיו מאכלי
שולחנך לפי מעודו בספת זיקן ומדה כנגד
מדה לא בסלה · ישמע המאמין ויוסיף הבטחתו
באמונה · כי אין בוחן האמונה יותם הפעולות
הנכפלות על כד שהבטחה במעשים האמיתי שבא
אדון הכל · אמנם אדם שיאמר שהוא מאמין
בבורא ית' · אך ודק לא יתן מעותיו על פי
המים · זהם אין לו משכון שמיה בפלים · וח"כ ·
אערב נשא · פלאמה יהל מה · ילוה מעותיו ·
יתכול על מנן בפרט בלי ריוח · לכן דעתו מסכמת
ואומר שמשמע שלא לקיים את המצוה או מלוה
המלוה אפי' במשכון והנ"ל והשמף רק שיהיו מעותיו
צרורות אתו מ"ע קשותיו · ולא ישים אותם מחוק
ידיו · לפחד פן יקרהם אסון או מקרה · שיש
כוה ודאי חוץ לכו שלא באמונה · שהרי אינו בוטח ·
ונדעתו כי האמונה בהם · ואת דבר האומר בטוח ·
ושח"ו אין ביכולתו ית' להגדרם ממנו · וכן אם

כה ב יפרש

יודע עמם מקרב. שאין ביכולתו להעבירם אליו
במלאכה מכח פעולת שסרון הבטחון
בעסקיו. וזהו מיעוט המלאכה שבלבו.
ואתה דע בך לשמור את נפשך שלא לאחרי
דבר המנד ובלה באחרים הימים) ועיין עוד לעיל
במספר הכללים ס' ו

**תפא** שלא לשלח העבד עברי כשיצא
לחירות בסוף הש"ש או ביובל
או במיתת האדון בידים רקניות שנא' ולא
תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם
(אלא מעניקהו כמ"ש במצוה שלפניו
שיוצא בגרעון כסף. וכן באמה שיוצאת
בסימנים. מעניקין לה) ג

ר **תפב** להעניק העבד עברי כשיצא
לחפשי ולא יצא בידים ריקניות
שנאמר העניק תעניק לו וגו':
(ואין נתברך בעה"ב בגללו בין לא נתברך חייב
להעניק לו וחז"ל שאין פוחתין לו משלשים סלע):

**תפג** שלא לעשות עבודה בקדשים
שנא' לא תעבוד בבכור שורך:
(ולמדנו שכל קדשים מבכור)

**תפד** שלא לגוז צמרי הקדשים שנאמ'
ולא תגוז בכור צאנך: (ולמדנו
שכל קדשים מבכור וכל הנהנה מקדשי שמים
בשוה פרוטה מעל)

תפה שלא

לאוין ... תרי"ג

רפט תפה שלא לאכול חמץ אחר חצות
ביום ארבעה עשר בניסן שנא'
לא תאכל עליו חמץ: (ומלת עליו
באה על כבש הפסח שאמר וזמנו הוא בין
הערבים ביום י"ד ונמצא שמן התורה מעת שיגיע
זמן זביחתו שהוא מו"ש ולמעלה אסור לאכול
חמץ והאוכלו עובר עליו בלאו וכדי שלא ליגע
באיסור דאורייתא מפני דבק הרחקה יתירה
כנודע שאוכלין כל ארבע ותולין כל חמש
ושורפין בתחלת ש"ו והרמב"ן ז"ל ס"ל דאין לאו
זה בכלל מנין המצות ולא בא הכתוב אלא לומר
לן דקאי עליה במצות השבתה מו"ש ולמעלה
אבל אין בו איסור לאו כלל. ודעת רבי שמעון
והרמב"ם ז"ל בלפני זמן איסורו פסק הלכה כרבי
יהודה בכללין דעלמא. דר"י ור"ש הלכה כר"י
ובלאחר זמן איסורו הוא דקי"ל כותיה דר"ש משום
דסתם מתניתין אתיא כותיה. כמ"ש הרב המגיד
פ"א מה' חמץ ומצה ע"ש):

רצ תפו שלא להותיר דבר מבשר חגיגת
י"ד עד יום השלישי שנאמ' ולא
ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום
הראשון לבקר. (החגיגה הוא הקרבן שהיה
בא עם הפסח כדי להגדיל השמחה והיה צריך
לאוכלו בשני ימים ולילה אחת דהיינו יום י"ד כחמש
וליל ט"ו ויומו ואסור להלינו בליל ט"ז וכתיבה א

סיון חיי

אין אדם יוצא ידי חובתו ...
שהיא מצות עשה ל"ו שמקריבים שלמים שמחה
קרבנות ואם מקריבים כל אחד מישראל
מהמועדים והם הנקראים עולת ראיה וזה
... שלמי שמחה ... קרבן חגיגה
מצות ... בפסוק ... קרבן חגיגה
עם הפסח ...
... דשלמי ... המועדים ... לא
כי ... [illegible]
שמיני עצרת של חג הפסח ...
לחלהינו לפי שבלח ... שלמים לזמן ...
כי ... [illegible]
שבה לחדש ... ולה"ת ...
והקרבת העולה ...
ומצות ... ליהודה ...
נמצרים ... ...
פרס ... בספר ... גם ...
חמשה ... ...
כשנאמר מספר ... שבועות ...
... [illegible]
כל התורה כלה לישראל ... הנן ...
דלכך נקרא יום הבכורים ...
... לשתי תודות שהן ...
שלמים ... כי ...
מעשרים שנאמר ...
המקיים ... [illegible]

נלון ן חר"ל

חשוב לפני המקום יותר מגזר ולבונה · ולכן
אחלכו. של עומר בשעורים ושתי הלחם כי
אין ראיה דרשה של תורה · לפום צערא אגרא · וכן
אמרו לרשעים שאלתן יסורין ושוכן סלוה · ותכל
סדר הקרבנות דפ"פ כתיב תמחת · ותקרבן
עליה לא מכר תסקת · ואמרו בירושלמי דר"ם
דאמר להם הקב"ה לישראל · מיום שקבלתם
עליכם את התורה מעלה אני עליכם כאלו לא
חטאתם מימיכם · ולכן לא נתייחד בתורה יום
למתן התורה · כמ"ש וזכור את היום אשר יצאת
מ"מ · כי רצה הקב"ה לזכות ישראל שבכל יום
ויום יהיו בעיניהם כדברי תורה חדשים · ולגם
למנות · ימים ושבועות · מהטעם שכתבתי לעיל
בספר הכללי מ"ע ע · ואת ועוד כדי להורות
שיום זה המתחיל מספר הימים כיומא אריכתא
פסח · הראוי לאכילים בערב כינה · אבל היא
ומזכלא קח חגים · היינו טעמא דעל מצוה
המקובלת בתורה · אין לברך עליה שעשה נסים
כמו שכתבו מותר · בש"ל ז"ל · דהכי מצות מצה
ופסח · נס אם לא היה הנס היינו חייבין לקיימם
מדאורייתא · וקרא דוהגדת לבנך ביום ההוא
לאמר בעבור זה שכונה לו · לקבל את המצוה הזאת
ולעשות אמנה וכר לעתיד · עשה ה' לי בצאתי
ממצרים · ונפלאותם בשעתו וזמנו · אף בזמן
שהיו רחוקים להנאל · והכרבתם לאת בזמאן ·
כדי להזוק לבם לגבר · על מנות המצות שהיה
לבם

להם להלשותו שלא ... ופוק חזי ...
אקרבן פסח נלמוד כדי שבזכותו יאספו בנחלים
מהמיקרחים ויביאו ממקום התורה · לא ...
משמות בנסים · חדרים הנסים בשלו ...
אלפיכך אין לברך שעשה נסים · ...
דרבנן בחנוכה ופורים דמשום ... אקנתו ...
דברים שאינו מפורש בתורה שקדמה ...
ושנים לבריאת העולם · תקנו על דבר ...
במצה נסים ועיין בס' פ"א ס' ק' ר"ו · ...
הקדמתו ... לתרץ כה ...
ארוך :

תפז שלא להקריב שה הפסח בבמת יחיד ואפילו בשעת היתר הבמות שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך ... וזהו דעת הרמ"בם ז"ל והרמב"ן חלק עליו · וגם איסור כולל ... שום קדשים חוץ לבית המקדש ונת עליו ... כאמור בפרשת אחרי מות שלות קפ"ג) :

רא תפח לשמוח ברגלים שנאמר ושמחת בחגך: (דהיינו להקריב שלמי שמחה ... הנשים חייבות בהן ובכלל השמחה ... חיית ... לשמח את בניו ובני ביתו ... ... לבו לשמים) :

רב תפט להראות כל זכר בירושלים בבית הבחירה של שלש פעמים קביעות בשנה

בשנה שהם פסח שבועות סוכות שנאמר
שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך ·

תצ שלא לעלות לבית הבחיר' בלא רפח
קרבן דהוא הנקרא עולת ראיה
שנאמר ולא יראה את פני ה' ריקם ·

( דכיון שבאים להקביל פני שכינה אין ראוי
לראות פניו ריקם · שכן דרך הבאים לראות פני
המלך להביא עמהם דורון לשולחן המלך · והיא
העולה · וגם למשרתי המלך · והם שלמי חגיגה
ושלמי שמחה · שלא היה אוכל אותם לבדו · וכן
כתב הרמב״ם ז״ל · בשעת אכלת ש״מ ושלמי
שמחה · לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד
וידמה שעושה מצוה גמורה · אלא חייב לשמח
העניים והאומללים שנאמ' ובא הלוי והגר והיתום
והאלמנה · ומאכיל את הכל ומשקה כפי עושרו
וכו' · וי״ב הן פטורים מעליה זו · ואלו הן נשים ·
עבדים · חרש · אלם · שוטה · קטן · סומא ·
חגר · טמא · ערל · טומטום ואנדרוגינוס ·
דכשם שהיו באים לראות את פני ה' שהוא שלם
בכל השלמיות · כן היה צריך הבא להראות שיהיה
שלם באבריו · ולא כתב לראות את פני ה' וגו'
משום דכתיב כי לא ראיתם כל תמונה · וטעם
לשלש רגלים אמרו בעלי הרמז · משום דמצינו
בעקידת יצחק אלהים יראה לו · ה' יראה · בהר
ה' יראה · וכנגדם אמר שלש פעמים בשנה יראה

את פני האדון זה הוא כנגד הראשון · את פני ה
אלהי ישראל כנגד השני · יראה את פני ה' האדון
במקום אשר יבחר כנגד בהר ה' יראה שבגלל האבות
אבדהם אבינו בפרשת העקידה דכתיב הר המור
יראה ה' לבניו · ולכן ראוי להיות שמחי נקרבים
עולה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה · ובמקום אחר
יתבאר עוד מזה על כן שאת המקום שלש
פעמים) :

# שופטים

יש בה מ"א מצות י"ד עשין וכ"ז לאוין :

ת **תצא** להעמיד שופטים לדון ושוטרים
לכפות ולרדות במקל כי
שיתקיימו ישרה שנא' שופטים ושוטרים
תתן לך בכל שעריך : ( כדי שלא יהא
כלם אשר אקלהם רוצה וכל הגדול מחבירו ידחף
את חבירו · ואם יש בעירו יבשה נאמנם
התורה שיהיו תמורת יהא לאמונים כל או"ם
עלך ע"י מכור יהיו פנים והשוטרים על פיהם
ישמרו לעשות ככל אשר יורום במילי דשמיא ומילי
דעלמא ויורו להטוטים מדרך האמת בעל כרחם
לבחור בטוב ולמאוס ברע ויהיו הרץ אמן כי כל
רואיהם יכירום זרע ברך ה' כר"מ ישראל אשר
כן לספור ) :

לאוין רכט
תצב שלא ליטע אילנות במקדש או
אצל המזבח על דרך הגוים והיפוי
שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ אצל
מזבח ה' אלהיך (ובכל העזרה נקרא אצל
המזבח)

רל
תצג שלא להקים מצבה בשום מקום
שנאמר ולא תקים לך מצבה •
(והיא בנין גבוה של אבנים או עפר כי כך היו
כוהנים הע"ז ומתקבצין עליו לעבודת אליליהם)

רלח
תצד שלא להקריב קרבן מבהמה
שיש בה מום ואפילו הוא מום
עובר שנאמר לא תזבח לה' אלהיך שור
ושה אשר יהיה בו מום • (וכבר ידעת
שדעת הרמב"ם ז"ל למנות הלאוין לפי חלוקי
המלקיות ולפיכך מנה במקדיש בעלי מומין
למזבח • ושוחטן לשם קרבן • וזורק דמן • ומקטיר
חלבן • שמונה בארבעה לאוין ולוקה ארבעה
מלקיות • והרמב"ן ז"ל דעתו למנות הענינים
הנאסרים לא המלקיות ואם היות דהכתוב מורה
דלוקה על כל אחד ואחד מהם אינו מונה אותם
כי אם ללאו אחד שכוללן מעשיית הקרבן מבעלי
מומין • ולכן נמנין שלו אינו נכנס לאו זה כי הוא
כולל ומנה בלאו אחר שלא לזבוח בעל מום בין
עובר בין קבוע • ומביאים בלאו זה מה שדרשו
בספרי מנין לקדשים ששחטן ע"מ לאכלם חוץ
למקום

ראשון תרי״ג

למקום אכילתן כגון קדשים קלים שאין ליר[ו]...
לאכלם חוץ לזמנן וכן שהקריבן פסול ...
שנזבח בו · כל דבר רע ר״ל כל דבר שמעו...
נדינור הכהן · דבר לאכלם חוץ למקומם ...
לזמנן · והרמב״ם חשיב לאו זה ללאו שבכללות)

רד׳ **תצ״ח** · לשמוע לב״ד הגדול ולעשות...
מה שיצוו שנאמר ועשית על
פי הדבר אשר יגידו לך וגו׳ על פי התורה
אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך
תעשה: (ואין הבדל בזה לא מה שיראו ...
דבר שהוציאוהו מן ההקישים שהתורה נדרשת ...
או דבר שהם יסכימו עליו שהוא איסור תורה או
שיהיה דבר שדעתם מסכים בו שהוא יושר ...
וחזוק הדת כגון הנדרים והסייגות והתקנות
וכיוצא בהכל חובה לשמור ולעשות את כל ...
...ם ולא לעבור ממנו · והעובר עובר בלא
תעשה · וזהו אחד מעיקרי קיום הדת) על
ישראל על ב״ד הגדול שבירושלם הם סומכין ...
הם היו עיקר תורה שבע״פ · כמ״ש בכתוב על
פי התורה · אלו התקנות והגזרות והמנהגות ·
ועל המשפט אשר יאמרו · אלו דברים שלמדו
אותם מן הדין · בקיחה מכל המדות שהתורה
נדרשת בהם · לא תסור מכל הדבר אשר יגידו
לך · זו הקבלה שקבלו איש מפי איש · ולא...
שהוא מעשה בשכחתו בוא בעקרה זקן ממרא ·

עלמ׳

תרי״ג לאוין

שאם לא היה להם לישראל ב״ד אחד קבוע ומיוחד על מי לסמוך היתה נעשית תורתינו ח״ו כמה תורות · ולא היה קיום למצוה מן המצות · כי בכל זמן היו מתחדשים דברים מסופקים לפי הדעות המשובשות אשר היו מפרשים דברים שאינם מפורשים אפי׳ בתשבע״פ · ואם לא היה שם ב״ד קבוע ומומחה לדון אותם באחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן · לא היינו יודעים כהיום אמתתם · וכן התקנות והגזרות כפי צורך השעה · ומזה הטעם היתה תורה לזקן ממרא להמיתו שלא יהיו נמשכין אחריו אנשים כנילי׳ ויבאו לכפור בקודש כאשר עשו צדוקי׳ שמיא צדוק וביתוס שאחריהם נמשכה הכת האפרית הארורה · ומזה הטעם אמרו שאפילו שאינו מודה בתורה שבע״פ אינו זקן ממרא · אלא הרי הוא בכלל המינין דמורידין ולא מעלין · וכל שקודם לבערם זכה כי הוא מקיים מצות הבערה להבעיר קוצים מן הכרם כדכתיב ובערת הרע וגו׳ · ומזה הטעם אפילו שב״ד הגדול היו רוצין למחול על כבודם לא היו רשאין · כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל · וכאשר העונות גרמו שנחרב הבית ונתבטל הב״ד · הסכימו חכמי הדורות להעלות כל דבר המשפט שהיה מקובל אצלם עפ״י הרוב · כמו שצותה תורה להעלותו בכתב · כמו שהעלו בתחלה את רוב ההלכות כסדר המשניות · אשר סידר רבינו הקדוש · וכשראו חכמי הדורות שלא היה מספיק חיבורו

# אלה המצוות

בשין תרי"ג

לרוב תורה שבע"פ פן תשכח חלילה מפאת אורך
הגלות. הסכימו וכתבו וחתמו תלמוד ערוך הוא
המפורסם. שקבלוהו עליהם כל ישראל. לכלל
תשבע"פ. לפי שראו שנכתב וחתמו עליו
בקיאים ומומחים. בעיון ודקדוק רב שדקדקו
כמה וכמה דורות שקדמו לחותם שכיון זמן
חתימתו. והפלא בו כל מה שהיה צריך להעלות
בין בעניין הדין. בין בעניין הגדה וסיפור המעשי'
והנסים שסופרו בו. הכל מיד ה' השכיל
עליהם להשכיל. והיו לאחדים בהם ...
על שיהיה נידון. כעין תורה שבכתב לאסור
עליו בבל תוסיף ובל תגרע. דהכה אפי' בסיפור
המעשיות שבעולם כתוכו על הרוב הם כדי להורות
מהם הלכה למעשה המגיע לדין. תלמד האוסר
החלה והצריכים ללמוד מהם. באופן שלא יפול
דבר ארצה. ולכן מיום חתימתו. הלכו בני
ישראל בכל החולק ושותה. דבר גדול או קטון או
מלגלג עליו. הרי הוא חולק על הקבלה. לאחר
נפוצות ישראל תקבץ. ודינו כדין המינין שאמרו
שיצאו מכלל ישראל. ודינו מסור לשמים כי יש
לו דין בו. הואיל ואין דינו מסור בידינו בגלותינו.
כי הוא ית' יודע ועד. ולפיכך ולפנינו נגלה שאין
לאל ידינו למחות בעוברי עבירה קלה וחמורה
בימים ובזמן הזה. וה' הטוב יכפר בעד כל מי
שבידו למחות ולא מיחה. וישקיף עלינו משמים
מהשקפה לטובה וישיב שופטינו כבראשונה כדי
להעמיד

להעמיד דגל התורה על תלה אבי״ר ❖

**תצו** שלא לחלוק על בעלי הקבלה רל״ג
ולא לשנות את דבריהם בכלל
ענייני התורה שנאמר לא תסור מן הדבר
אשר יגידו לך ימין ושמאל · (ואמרו ז״ל
אפילו שיאמרו לך על ימין שהוא שמאל כי יותר
טוב לטעות על פי חכם מלטעות על פי עצמו כי
טעות עפ״י חכם יקרה פעם אחת ואדם אחד
המכוין הטעות על פי עצמו יקרה פעמים רבות
לאישים מחולקים שאם יהיה דבר התורה מסורה
ביד אחד ואחד כל אחד לפי דעתו יפרש אותו דבר
כפי שכלו ונכרתי׳ ורבה המחלוקת בישראל
ותעשה התורה ח״ו כ״אלף אלפי תורות במספר
הדעות שיהיו בעולם ולזה כוונה התורה בתגבורה
באלופים שנשמע אל חכמי הקבלה שבכל דור ודור
ואפילו שיטעו בדבר אחד מהדברים אין לנו לחלוק
עליהם) · והעובר על לאו זה שאת שנקרא זקן
ממרא ומיתתו בחנק על פי התנאים שביארם
הרמב״ם ז״ל בהלכות ממרים פרק א׳ ע״ש ·
ומפני כך אינו לוקה:
ושם שם מבואר מש״ל דבכל מילי דרבנן אף
בגזירות ותקנות ומנהגות׳ מ״ע לשמוע
לדבריהם והעובר עובר בל״ת · ובמקומו וכעתו
שאריך במה שהשיב הרמב״ן ז״ל עליו גם המצות
בשורש הראשון עי״ש כדי להוכיח דהרמב״ם ז״ל

עשין תרי"ג

תפס במושלם כדעת רבי שמעון בפרק הנחנקין דאמר אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים כדכתיב אשר יגידו לך מן המקום ההוא · אפי' כל דהו ע"ש · ואין מקום להשגת הרמב"ן ז"ל דקא אזיל בשיטת רבי יהודה שם · שהטיל תנאי דהא דאמירי ד"ס מד"ת · היינו דוקא במידי שעקרו מד"ת · ועיין בפרק שמיני מ"מ גבי הכ"ד דברים שממיתין עליהם שאחם מבנה הא המגלגל בדבר אחד מד"ס · ואין צריך לומר מה שכתב רבינו בכ"מ · דנפקא ליה מההיא דאחרת נפריות שגידו את אלעזר הכד על ספקו ... ידים · ובפרק הדר רבינא שמית להאוא ... דקטר סמרא בליניתא בשבתא · והקשה ג"ז ז"ל דנקלת דוכתי אמרינן דמאן דעבר אדרבנן משמתינן ליה · ובקלת דוכתי אמרינן דלקי' שגל סמוכי לא · ותירץ דבמלתא דעיקרה מד"ס וגו' עקר לה · קא עקר לכולה מילתא · משמתינן ליה · אבל בדבר שעיקרו מן התורה · והוא עובר על מ"ש חכמים מכין אותו מכת מרדות · והקשה עליו רבינו ז"ל וק"ל דהרי כ"ז אין עיקרו מן התורה אם לא ע"ד אסמכתא ( עיין בחולין בפרק כל הבשר ובספרי בפ' קרח בילקוט סי' תשכ"ד ) · לכך נ"ל דתפקפק בד"ס חמיר טפי גבו' נפ"ש :

תהואיל ועיני המעיין תחזינה שאין מקום לקושיית רבינו ז"ל ואדרבה להיות דבי'

דכ״י אין עיקרו מן התורה היא הנותנת שחייב
נידוי׃ והשקפה דמשנה הוא קושי עצום רישא
אגב סיפא קודיעך כי זה לי יותר מעשרים שנה
שנשאלתי עליו׳ וישבתי במה פרחיתי לרבינו ז״ל
דהביא אחלה הכל מעשה דכ״י דאלעזר הגד׳
ומעשה דרבינא בענין שבת׳ ונהרווייהו תנינן
בהו שמתא׳ וכתב הר״ן ז״ל הקשה ותירץ וכו׳
כמ״ש׳ ולכן הקשה כעם ההרי מה שני מעשיות
יש סתירה מזה לזה׳ דכ״י אין עיקרו מן התורה׳
ועובדא דרבינא עיקרו מן התורה כי דילי שבא
הוכפלו בתורה׳ והא לא עבר אלא על מה שהוסיפו
חכמים כדילי שבות שאין מתחמצין באילן׳ וא״כ
לא היה לו לרבינא לנדותו׳ דהא אינו חייב אלא
מלקות׳ ולשון רבינו בא נקודה׳ כידעתו
רחבה׳ זכוונת דברי מבוארים שרוצה לומר
והרי כ״י אין עיקרו וכו׳ הא עובדא דרבינא עיקרו
מן התורה׳ ואם כן לא היה לו לנדותו׃ וידעתי
דהרוצה להתעקש יתעקש באומרו דרבינא דמה
שנידהו היה משו דרמאו ביה קלא ולא אסנא כמ״ש
רבינו לפי תירוצו ולא משום איסי שבת דאי הכי
לא היה חייב נידוי כיון שעיקרו בתורה ולא עקר
לבולא מילתא׃

אף אחה אמור לו בין נ״ל כיבוד הורים והזקני׳
והת״ח מלוה כתובה בתורה׳ וא״כ סוף
סוף לא היה לו לנדותו׳ דהא לא עקר לבולא
מלתא׳ כי מה שלא השנית׃ אינו נקרא בשום

כלל · אלא אסרון כבוד · ולא עקר לכולא מלתא · וזה הדרך יכשר בעיני עם היות שהוא רחוק קצת בדברי רבינו כי קושיא זו בעצמה מבלי הקשותה הרב רבינו בכ"מ לפי דרכי נתקשתי בה ואני מיישב מימרא דרבינא לפי דעת הר"ן ז"ל · והמעיין יראה כי לא הוזכר בדברי הר"ן מימרא זו דרבינא כלל · וחס וכרה · ונראה אפילו לדעת שיסבור שאין קושיא להר"ן לפי שמה שהדר היה מפני שלא הבנית בו וכו' כמש"ל · סוף סוף היה לנו להביאה ולפרשה אחר שאינו פשט הגמרא · ... דעתינו שאפילו שנאמר שמה שנדרו היה מפני שלא השגיח בו · מכל מקום כיבוד הת"ח כקונה מקרי · ואינו שעקר כולא מילתא · שלא נוא · אלא שלא השיגו לבד · וזה אינו נקרא בזיוני · וא"כ קשה למה בידהו · שאינו חייב אלא מלקות · ואפי' למאן דיסבור שאין קושיא להר"ן כמש"ל יפה לשון רבינו הכ"מ כן שכוונתו להקשות כמ"ש · שברי ל"ר אין עיקרו מ"ה · אבל מעשה השני של דביתא שהוא בענין שבת · עיקרו מן התורה · ולא היה לו לנדותו · דהא מה שעבר הוא בענין השבותין דרבנן · ולא עקר לכולא מילתא דשבתא · ולכן פירש הוא ז"ל דהמפקפק חמיר וכו' · והיה דנידוהו מפני שלא השגיח בו וכו' · וכיון שכן מה יתורץ ג"כ קושית הר"ן דל"ל ני לומר דקושיא שהקשה הכ"מ עליו לפי הר"ן דמה שנדהו היה מפני שזלזלו · ועקר כולא מילתא דאורייתא ·

לאוין

הרי"ג

והעוקר דבר תורה חייב נידוי כי כן כתב הרמב"ם
ז"ל · וחז"ל בדברי תורה · ולכן נראה מפני
סלולו · והמעיין יבחר ולא אני ·
אי נמי יש לפרש קושית רבינו דכאשר דברים
כך הם דהוי מברת בשלמא דפ"י היא
מצוה כתובה בתורה · וזה זלזל בה · ולא עקרה
אלא זלזול בה · כמ"ש רבינו לפי דעתו ז"ל לא הוה
מקשי מידי · אמה שרוצה להקשות · דהוה אמינא
דשלשה חלוקות ומדרגות בדבר · מי שעוקר מצוה
דכולה דרבנן למשל כגון מצות חנוכה · חייב
נידוי · וכן נמי מי שזלזל בדבר מן התורה אפילו
שאינו עובר עליה · חייב נידוי · דהא מי שעוקר
מצוה דכולה דרבנן הוי שקול כמזלזל בדבר ה
שבתורתו התמימה · והעובר על מצוה שהוסיפו
רבנן על מצוה שכתובה בתורה · כגון דיני שבת
שהוסיפו על דיני שבת הכתובים בתורה · חייב
מלקות לבד · וכ"ש מזלזל לבד · הרי לנו שלשה
מדרגות · אבל כיון שנטילת ידים אין עיקרה מן
התורה · וזה היה מפקפק דהיינו מזלזל לבד ולא
עבר עליה · למה נידוהו · אי אמרת דעבר עליה
ועקר לה כל עיקר ניחא דנדוהו · אבל כיון שלא
היה אלא מזלזל למה נידוהו · דהאי זלזול ואינה מן
התורה · דאי הוה מן התורה לא הוה קשיא לן
מידי אפילו שלא היה אלא מזלזל לבד · דהוי חייב
נידוי · כמש"ל · אבל כיון שהיא מדרבנן · והוא
נתן טעם למה מנדין על דבר שהוא מדרבנן מפני

שעקר

עשין חרי״ג

שעקר לכולם וכו׳ וכאן אין עקירת שום דבר
דברי לא היה׳ אלא מגזל׳ ולא עובר׳
מוהרש״ל ז״ל שפירש מספקא הוא ולגלוגו
קשים׳ ולכן פי׳ הכונה שמגזל׳
ע״ש׃ נמור ישראל יצילנו משגיאות אנס׳
והפה׳ אחר רוב שנים יודיעו סכסה׃
כתבי למדינות אלו כשאל נשאלתי
לורכא דרבנן מכין לו לחנינה ספר
שורדש עי׳ אברהם עטים בחמשורדם
בפרק הנ׳ הי״ד עם ס״ם הכינו בכ״ם ז״ל וקשה
ודהא ב׳ אין עוקרה מה׃ וכו׳
קושים וגחינה מסורת׃ ואולי
שם׳ ול״ע עכ״ל׃
והיתה חשובתו אלו בהודעה לרבים׳
דבר זה׳ וכל כיולא בו [illegible]
ר׳ אמה שנה׃ גגונה היא אלל המני׳ [illegible]
הנשמע׳ מספר הרמב״ם ז״ל שסלמה [illegible]
מהגדולים כ״ה מוהר״ר יצחק מבורב זלה״ה׳
אמנם דבר זה המלא ימצא בפסקי מוהר״י הלוי ז״ל
דף קס״ח סי׳ קו״ד׳ וכך דשוס אלו [illegible]
הקמח אסב לו על הרמב״ם ז״ל׳ [illegible]
הלוי ז״ל הביא קושיא זו על דברי [illegible]
מוסר״ם חיון ז״ל בספרו דקל״ג [illegible]
ס״ט׳ עיי״ש היטב׳ ומה [illegible]
ומ״ל חור בו׳ והנים הדבר בל״ע׳ ולא [illegible]
הקשה על פר״ע ז״ל מעגודה דרבנן והניח בל״ע׃

ואני

ואני בעניי אלמד מה שלמדתי זה ימים ושנים
קודם שנתעסקתי במלאכ' תורת הלימוד
על ספרי הפוסקים כתבתי אש"ל ונתתי לאחד
מהמעתיקים שיעתיקו למעב"ת אשר לאהבת
תורתי לעיין בדבר כדי ליישב דברי רבינו ז"ל ·
ומלבד כל הכתוב לחיים שמלית הדברים גם
עתה עוד לחלוק מילין נראה לי דכיון דנפרק כל
הבשר אפליגו בה אביי ורבא · בענין כ"י דאבי
ס"ל דהיא דרבנן · ואין לה שורש בתורה · ורבא
ס"ל דאית בה משמעות דקרא · דידין לא שכיך
במים · וכמ"ש רבינו בהלכות ברכות פ"ו ( וזה
דלא כפירוש רש"י ז"ל דפי' דרבא ס"ל דהיא מן
התורה ) דברייתא ס"ל דהיא מדרבנן · רק
פלוגתייהו אינו אלא אם יש לה אסמכתא בתור'
או לא · וזה פשוט · והכי פסק הרמב"ם דהיא
מדרבנן דהרי גם רבא הכי ס"ל · ולזה הקש' להר"ן
ז"ל דס"ל דבמלתא דעיקרא מדברי סופרים כמו
חנוכה · או נטילת ידים · אליבא דאבי
משמתינן ליה · עכ"ש המזלזל בדבר אד"ת מתם ·
וז"ל הטור בהלכות נדוי המזלזל בדבר א' מד"ס ·
ואין צ"ל מד"ת ה"כ בדבר שעיקרו מד"ס · ואין לו
שורש בתורה · או היכא דעקר דבר תורה ·
משמתינן ליה · אך בדבר שיש לו עיקר בתורה ·
וחכמים הוסיפו על עיקרו · וזה עובר על התוס'
לבד · לא משמתינן ליה · ולזה הקשה דניחו
דכיון דכ"י אין עיקרו מן התורה · והא הרמב"ם
ז"ל

ז"ל קרי להו דרבנן. דאם היה עשה"ם [לאו]
שמתיה: משום דעבר אדאורייתא. ואלו רבינו
היה סובר כהרמב"ן ז"ל דפי' במילתיה דרבא ס"ל
דה"י היא ממש מדאורייתא. ניחא שפיר דשמתי'
דעבר אדאורייתא והיינו מדייקים מדקאמר ואל"ל
בד"ם: אך לפי פי' רבינו דס"ל דכ"ע סבר
מרבנן ואמרי רבנן דאין עיקרו מן התורה ממש
אלא דרבא ס"ל דיש להם סמך במקרא: הוא
גבן למה הוינו נידוי: כיון שאינה לא מן התורה
ממש. ולא מדרבנן ממש. לא משמתינן ליה:
אלא ה"ז כעובר על התוספת דברים …
ספתא צריך טבילה. ורז"ל שמנו [הלשרים]
אמרו סתם ידים עם קניות הן: והבריכים …
כסמך קרא דידיו לא שטף במים. וכיון שכן לא
היה חייב נידוי. זו היא לדעתי קושייתו של רבינו
ז"ל: והר"ן אפשר דס"ל כהרמב"ן ז"ל דפי' דרבא
ס"ל דה"י הוא מן התורה וחייב נידוי. ודייק ליישב
דהאין צ"ל מד"ת. ודוק:

אך הא דהכא קשיא טובא לפי הר"ן ז"ל עיין
בב"י כ"כ י"ט סי' תצ"ו. דכתיב הא דהר"ן
ז"ל וכתב ז"ל הגונב לדבריו. על י"ט ראשון.
אין מנדין אלא על דבר שאסורו מן התורה. אבל
לא על דבר שאין איסורו אלא מדרבנן. די"ט שני
ליכא לפלוני ניה. דהא כל איסורו אינו אלא
מדרבנן. והילכך לעולם משמתינן ליה עכ"ל.
וזה ממש הוא הדבר אשר דברתי. וממעשה זו

נחוץ ויתרי"ג

דקאמר מנדין על שני י"ט של גליות דמשמע דגם
על הראשון מנדין אפי' שהוא מדאורייתא · מכאן
הוכיח הטור וכתב וכל שכן מד"ת ודוק ·
ובמעשה דרבינא יהגר הר"ן דמה שנדוהו
היה מפני קילול ת"ח דקאמר דחייה
ליהוי דרשא ביה קלא ולא קפיד · וכמ"ש רבינו
ז"ל ודוק :

ובדעתי אם יגזור הי"ת עלינו בחיים בהשלותי
במכת הלקט על ספר מגילת אסתר
כשיתגלגלו הדברים בפרט זה שהוזכר בו בשורש
הראשון גם בשני · אקוה להתיישב עוד בדבר
האמר מדברי סופרים שיש בהלכה זו · ולמאי
דניני ביני כבר כתבתי למעל"ה · ולרבים בתורה
הודעתי ידעתי שהלוסה · כי הספר הנזכר הוא
תלמוד קטן שהכל בו · ואחותו את משולם יש ויש
ללמוד וללמד לשמור ולעשות · ככל אשר המה היו
עושים ומעשים לאחרים נהורות להם דרכי
הלימוד בשורש דבר שאלה בו בתלמוד גדול ·
שמורכם אני בכל הקודם בו לימודו שעה אחד
וכור אכרנו עוד כל דבר הצפון וטמון בחדרי
התלמוד ; כי זה הוא ספר וכלי המחזיק ברכה וכח
הזכרון בתלמוד אך לא התחבולות שהסריח עצמו
בעל גב האחרים · והקולרים שהוו האחרונים
בהיותם רוצים לעשות מפתחות של התלמוד
שכמיני הם כמי שרוצה לעשות חומה במדבר
ומפתח למעמקי ים · והם גורמין ספיקה
והתרשלות

והתרשלות לתלמידים . לחזור על לימודם ו
וגורמין להם מדת הגאוה . שהיא מסוגלת מא
להיות האדם סומך אם ים אלוה בעולם . ודת
שפתים אך למחסור . ולא אכחד מאדוני
שהושבני לי מחשבת על מלאכת לקט הקמח על
הש"ס שפרסמתי בעולם . כי ידעתי וראיתי .
כמה וכמה שלא ראו אור תורה . ועל ידו כל
ספרי האחרונים הדומים לזה מתעטף ואומר כי
איתא בתוס' . ושערי התשובה ננעלו נפתח .
ומי יפן שלא היה דבר תורה מסור בעל א' ...
וספר זה וכיוצא בו לא היה משתמשו אלא מי
שכבר באמת למד מתוך ספרי התוס' תחלה ,
וכל שאר התלמידים אז הזכרים שלא הגיעו
להוראה . יתמידו בדרך העיון . ויעמידו את
הזכרון בלימודם על פי הגו' והערות שכתב בעל
האפודי והביאם בעל הספר הנזכר ע"ש . ומי
שרוצה לחזור על תלמודו בדרך קצרה . ים ויש
אל"י אלהים בישראל שעשו וכלליהו . וידעו
הדרך לקצר . כמ"ש קיצור הרי"ף . והרא"ש ז"ל
והקיצור שדרך בו מרדכי אבי ז"ל . בענין הסיום
דכל מי שחלק לו ה' בבינה יראה בעלו גדולי
ישראל שידעו דרך המועיל והאחר בקיצור . וכל
הזולת שדרכו בו האחרונים אין טעם להם לא
בכתב ולא בלשון . שהוא א' מהדברים המעמידין
אסבת הזכרון . דלא לחנם אמרו ושכחו לשון
ערומים . ובמ"ש האחרונים על פסוק אומר אני
מעשי .

מעשי למלך לסוגי עש סופר מהיר ודוק כי די
בהערה זו לחכמים הירחים אשר עליהם תיסוף
מלאכי' ואליהם תמיד מייעד אני דברתי' ותהיות
מעלת אדוני מוחזק ועומד אללי כאחד מהם
דברתי עד הנה' ומעלתו יבחר ולא אני' ושלום
על ישראל' ועל רבנן' ועל תלמידהון' דאכא
חד מנהון :

רח **תצז** למנות לך מישראל שנאמר
שום תשים עליך מלך :

( היה מתמנה על פי ב"ד של ע"א' ועפ"י נביא
והיה נמשח בשמן המשחה' ואחר שנמנה זכה במלכו'
לו ולבניו ואם הניח בן קטן היו משמרין לו המלוכה
כמו מעשה יהוידע ליואש' וכל הקודם בנחלה
קודם לירושת המלוכה ולעולם הבן הגדול קודם
לקטן ממנו' וכן הדין בכל השררות והמינויים
שבישראל שהמתמנה זוכה באחת מהן זכו בה בניו
אחריו עד עולם בתנאי שיהיה הבן ממלא מקום
אבותיו ביראת חטא' אבל אם לא היה ירא חטא
אע"פ שהיה חכם גדול אין ממנין אותו בשום מינוי
מן המינויים שבישראל' ואדרבה יש לשנאותו
ולהרחיקו כי עליהם אמר דוד שנאתי כל פועלי
און ) :

**תצח** שלא להקים מלך שלא יהיה רנג
מזרע ישראל שנאמר לא תוכל
לשים עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא

(וכל שימת סחרה מגים עליך לא יהיו אלא
מקרב אחיך ולכן בשום מינוי שמונע לישראל הן
למנות איש מקהל גרים אפילו שיהא גרים
עד שתהא אמו מישראל) :

תצט שלא ירבה לו המלך סוסים
סוסי' זולת מה שצריך לרכבתו
ומרכבת פרשיו שנאמר רק לא ירבה לו
סוסים :

תק שלא לילך מא"י לקבוע דירה
במצרים שנא' לא תוסיפון לשוב
בדרך הזה עוד :

תקא שלא ירבה לו המלך נשים יותר
על שמנה עשר שנאמר ולא
ירבה לו נשים : (וקבלה זו כלמדת מאמר
הי"ה לדוד באותו פרק ואם מעט לך ואוסיף לך
כהנה וכהנה דוק ותשכח) :

תקב שלא ירבה המלך לעצמו ממון
רב יותר ממה שצריך למרכבתו
ועבדיו שנא' וכסף וזהב לא ירבה לו מאד:
(אבל מרבה הוא לצורך ישראל ותועלת שמירתם
וחיזוק ערי יהודה וישראל בשמירה מעולה מן
האויבים) :

תקג שיכתוב לו המלך ספר תורה
מיוחד מלבד אותו שהניחו לו
אבותיו שנאמר וכתב לו את משנה
התורה הזאת :

שין תרי"ג — לאוין

תקד שלא יטול כל שבט לוי חלק בארץ שנאמר לא יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישרא' : רל"י

( וזולת הערים ומגרשיהן הידועים והטעם כדי שיהיו עסוקים במלאכת שמים ולא יצטרכו לעבוד את האדמה ויבטלו גם מזה הטעם עצמו נמנע מהת"ח התעסקות במלאכה מאחר שעל הקהל מוטל לפרנסם כדי שלא ילכו טרודים אחר פרנסתם ויתבטלו מלימודם ) :

תקה שלא יטול כל שבט לוי חלק בביזה שנא' ונחלה לא יהיה לו : רל"ג

ית תקו ליתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה מכל בהמה טהורה של ישראל שישחט שנאמר וזה יהיה משפט הכהנים וגו' ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה :

יח תקז להפריש מן הדגן והתירוש והיצהר תרומה גדולה וליתנה לכהן שנאמר ראשית דגנך תירשך ויצהרך וגו' תתן לו :

רש תקח ליתן ראשית הגז לכהן שנאמר וראשית גז צאנך תתן לו :

י תקט שיהיו הכהנים והלוים עובדים במקדש למשמרות שנא' ושרת

בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלוים העומדים
שם חלק כחלק יאכלו : ( ונרגלים אמרו
שביתה יד הכל שוה כמ"ש וכי יבא הלוי ונומר
ועמש"ל מצות שע"ט תיקון מהרמב"ן מ"נ ) :

**תקי** שלא לקסום שנא' לא ימצא בך
קוסם קסמים • ( והוא האוחז
מקלו בידו ואומר אם אלך אם לא אלך כמש"ה
עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו )

**תקיא** שלא לעשות מעשה כישוף כלל
שנאמר לא ימצא בך ( מ"נ )
ומנחש ומכשף • ( שעושה מעשים נעשים
ידועות ודברים מכוונים ומי שעשה מעשה
בעתים האלו במזיד חייב סקילה ואם היה שוגג
חטאת קבועה ) : ועיין לעיל במספר רנ"ג
ס"נ :

**תקיב** שלא לעשות השבעות לנחשים
ועקרבים כדי שלא יזיקו שנא'
לא ימצא בך ) וחובר חבר • ( וכן מי שלוחש
דברים על המכה כדי שינוח מעליו הכאב וכדומה
לענינים אלו ) • ועמ"ש לקמן במצוה הסמוכה :

**תקיג** שלא לשאול בבעל אוב שיודיע
לו דבר שנאמר לא ימצא בך
שואל אוב • ( אוב זה פיתום המדבר משחיו
הנעשה בסקילה והשואל באזהרה ואם עשה מעשה
לוקה ודברי הרבה באמרו במצות האוב והידעוני )
והעיקר

והעיקר הוא כי שתי פעולות או שמן ע"ז יש בהן ·
ולפיכך לעיל במצות רכ"ה ממספר הכללי ש״ו ולאו
הבקור בלאו אל תפנו · במ"ג אל תפנו אל
האלילים · כי כל המעשים הללו נשפעים מכח
הטומאה · ולפיכך שמכון הבקור למולך · וחייבין
מיתה :

ומ"ה שכתב הרמב"ם ז"ל שאוב מעשה תחבולה ·
נ"ל שהבס מושלם שכמותו י"ב · ודאי לא
יבחינו את המוחש · ונראה לעינים · שגם כוונתו
לומר דכיון שסוף סוף כל דבר הבא ונעשה בכח
הטומאה · אין בו ממש · וסופו להיות בטל מאליו ·
כי אין כשה אלא למראה עיני בשר העומד לפי
שעה להפות לב הפתאים תאוטים אחריה · שיבחינו
ע"י כח המליח של מעלה · כענין מ"ש בכשפים ·
ולכך קראם הרמב"ם ז"ל מעשה תחבולה · שמכם
ודאי יודע הוא כי מספרי ה' אמת וצדק · ועל
קלות ידים ותחבולה לא חייבם בתורתו · לא
מלקות · ולא מיתה · ועיין במוהרר"ב ז"ל
דהאריך בתשובה לתרץ מה שהקשה על הרמב"ם
ז"ל במ"ש בלאוין אלו ע"ע · וגם בספרו הקדוש
מגדת דוד העלה ארוכה לשקלה טרנים היו
נבוכים בה · במעשה דבעלת אוב דשאול · איך
היה כח בה להכניס נשמת שמואל הנביא לגופו ·
והאמת יורה דרכו · דלפי שרצה הקב"ה שמוזמן
רוח הטומאה · ליכנס בגוף הצדיק שהיה כלי
טהרה וקדושה · כי עכ"פ ע"י השבעות והקטרות

# אלה המצות

פרשת

ומעוררים שמעשים אלו המכשפים · ואקראים שלמען
יתן שאל בעלי הסגולה · לעונן ולנחש ולשאול באוב
וידעוני · יש להם כח לעשות פעולה כזו ·
להכרים אתה מהרהור רעות שבטומאה · ונוטה
גוף שמם שמים בקרבו כדי להודיע העתידות
אחר הכריזו ברקיע · ובעל כנפים יגיד דבר ·
לכך יתן הקב"ה על הגוף הקדוש של שמעון ·
ודמו לנשמתו · שנכנס בגופו · כי מוטב היה לו
לבוראו צריך להתעטר מעט · ולא שיטמא גופו
הטהור והנקי מכל טומאה דאקס
החיצונות · ולכן עלה כדרכו ושלא כדרך
אחר הפעולים ע"י בעל אוב · ונעשה נפשו
קדושה וטהרה · ולא מתוך שיו · וזהו שאמרה
המכשפה · אלהים ראיתי עולים · ומכאן יש ללמוד
במעשה הידעוני · דאין לך הכחשה כח במלאך של
מעלה · יותר מזו שהולך הקב"ה להפיל נשמת
הכביאו אל גופו כדי שלא יהיה מנוח בכפיסם
אחרת בקרבו · ולכן הזהיר עליהם שכתוב
בעונש מיתה כאמור :

ואי איסור זה אפילו בזמן הזה היתי מריק
כל הדומה לזה מענין סגולת השמות וכל
אופן השבעות · שבא כאלו בספרים שונים ומשונים
נאמרים עליהם שהם קבלה מפי איש ושנוליים ·
שבאמת הם נדחין רעה לעצמם ולאחרים עמהם ·
ועיין מ"ש בס' החסידים בס"ק ר"ה דבל מי שעוסק
בהשבעות

מהשבעות של מלאכים · או של שדים או בלחישות
בשפים · לא יהיה סופו טוב · ויראה רעות
בגופו · או בבניו כל ימיו · וכתב עוד באותו
סימן שמהשבעות · וכמה שאלו ומהם נהרגו · או
שמירו דתם · או נפלו בחולי רע או ורעם ע"י ס"
ומעשה אותו האיש שנקי לפי שהיה בשנת קנ"ה
לפ"ק יוסף · כי משבע אלו בני העולם · ובך
קבלתי ממרי אבי אדמ"ו המפורסם ה"ה מוהר"ר
גם לבשי הכלת"ה ומשאר רבותי גאוני וחכמי ישראל
שהיו באותו דור · שהיו מלמדים · דכל אותו
המפורש וכל מה שהיה מתחבר בו על פי אותו ענין
האדומה לבנית · שע"פ הורדם עמו כדע להם
בבירור שהיה מכח השבעות בשמות · כענין ס"ס
גם החסידים דס"ק ר"ן ור"ל תרלה אדם
שמסכנה על משיח · דע כי אין עוסקים במעשה
בשפים · או במעשה שדים · או במעשה שם
המפורש · ובכל שהם משביעים את המלאכים ·
ואומרים לו על משיח שיתגלה לעולם · ולבסוף
יהיה לבושת ולחרפה לכל העולם · על שהשביעו
המלאכים · או השדים כאלים ואומרים לו השבועות
אסורות לבושתו · ולבושת המקשיבים לדבריו עכ"ל
דאתקיים כראוי בכל אותם שהיו מלפנים וכן עוד
היום כל אותם שמחזיקים באמונה נבזית זו של
שבתי לפיע אשר לא היה ולא נברא · אלא לביוש
למשל ולשנינה · ולאבן בוחן ושבט מוסר לבחון בו
בני אדם גדולים וקטנים באמת · ושונות הדור

הם

אם שגרמו שפריאין שטן זה מרקד בינינו ·
אלא לאדן נגף לבני ישראל דבל מבל כל ·
הבל שמים שמתהוה שהוא זה רפו ידיהם
התלמידים מן התורה · אבל אחד בשיודע לא
אמר חשבון שיהיה עולה שם טומאה מפוקר
שלתי לבי · אפילו שיהיו מהפכים הקדש לחול
אם לשם וקרא בבעל שם · אבר קורא אני עליהם
ושם רשעים ירקב ·

לחובה · פלי להזכיר · לפניך · קורא דרך
להבחתך ולטותך ולשעבד בני ישראל
מ"ש החלמי בעל מגן דוד המפורסם שהיה ו"ל
נקות האר"י ז"ל והזהר בני מאד · ושמור נפשך
שלא תשתמש בשמות · כי תחבר עולמך · ולא
תועיל · ולא תציל · ותוציא לעז על השם ·
כי אין מי שיודע כוח דבר · ומה שתמצא מוב
כתוב בספרים · אין שם דבר ראוי לסמוך עליו ·
כי העיקר הניחו מוחו מבחוץ · ולא באו לפי שהם
דברים · נמסרים פה לפה · וידעתי נאמנה ·
שיש גבי השמות · לשנות הטבעים וסדרי בראשית ·
ולעשות כל דבר זה ושמלה · אבל אין יודע ואין
מבין הדבר על בוריו · גם אין להעריך נגד אף
קונו · והחסידים הראשונים לא היו משתמשים
בשמות · אלא לצורך גדול · ובזמן השמד והסכנה
(וכת"ם תלמיד תלמידו האר"י ז"ל על מאמרם ז"ל
ועד שלא הספיקו לומר ימותם · בא הטוב
ונכנס ע"ע) · וכתבתי זה לפי שראיתי בזמני
מקצת

תרי"ג

מקצת בני אדם שמתעסקים בסודות הנסתרים
כתובים בספרים בלי קבלה מפה לפה · והנה
נמלו לנפשם רעה · ויגעו לריק וילדו לבהלה ·
ואבדו את עולמם · והרי הכתוב אומר אשגבהו
כי ידע שמי · כידיעה לבד אשגבהו ולא בהשתמשו
בהם ודעהו עכ"ל עי"ש :

כי אע"י הספר נדפס על ידי והוא בנמצא וכל
מן דין וכל מן דין סמוכו לנא · וראוי ספר
זה · וכל כיוצא בזה · מאדם מוחזק ביראה ובקי
בים התלמוד ושאר פוסקים כמו שהיה ה"ה הוא
זלה"ה להיות נמצא בעולם · אך לא שאר ספרי
קבלה מהאחרונים המחברים ספרים על קבלה
שאין בהם יראת חטא וגם לא יודעים צורתא
דשמעתתא · כי אם לעלות קנין כאלו היום היו
שומעים גדולי הדור שבישראל · היה ראוי וחובה
להיות נועל דלת בפני כל אדם · יהיה מי שיהיה
שיחבר ספר בענין הקבלה · אפילו שלא יעשה
אלא כמריק מכלי אל כלי · ושלא יעלה בו · אלא
דוקא דברי הראשונים לבל יפקד · ובל יזכר שמו
בישראל אפילו בכתב · מכ"ש בדפוס · דבלא
ימנע · אם מה שהוא כותב כבר ישנו בספרים ·
מה לנו לספרו · ולשונו המגומגם והמסופק
בפרט בימים ההם ובזמן הזה · שהספק נופל
בסוד השישים · ותכליתם · וכוונת לבם · אם
לאל אחד · או לאל אחר · ולכן אם בא במעשה
שאינו מאדם דבר · מכ"ש שאין לנו צורך בו ·

ואם

ואם מחדש בו דבר מדעתו · מה לא ולכל
בדעת שלו · בענין חמור כענין הקבלה ·
מפי סופרים ומפי ספרים · ואיך אם יודע
בסופרים שקיבל מהם · מה שספרו לו ·
בחילוף הגיטה · הסבירו לו · אם כן ישראל
ישראל ואת בניהם במה שכבר היה · וזכה לגוולם
ועתיד לבוא את ישראל בביאת הגואל האחרון ·
ושל יתגלגלו לנו את הרמ"ג בספריהם · אם
הם מודים להם · מודים לבניהם ·
לבשמותיהם · ואמנם לפשוטם קרבן להוק
יבחר וישתבח בעיר שהם בעלי קבלה ותקונים
בבמות להשתמש בהם לפקוד · פקדון
קדושות · וכאלה רבות · לא מנה בם
רוח חכמים נוחה מהם · ורוחם ונשמתן של ישראל
קלה בהם · כי כל מה שנשמע ונגלה
האחרונים · אחר האר"י ז"ל ותלמידו המוסמך
הרח"ו ז"ל · אין ויוונים שלה יפה · וכפרס
הפרס אחר במחשבה מכשול וזה של ס"ז
ושר"י כי כל אחד מכתה רעה זו · הוסיפו תרע
בסוד האלהות ולא ראוי זה לכתוב זה
שהוא אלוהות הרבה · לבוססם ולהדפסם כדי
שלא לומר לבוסתינו ולהדפתיה שאחר במה
שכה · אלה לעדי הכאן יבאו ויבואו לפניו ·
על ידם כתבה תורה לישראל ונודעה
ואלוהים · דאין לך תוספת רבתי בזאת · ועל
הכל הפסק הנמשך מהם אלא ההמון והנשים
והבערים

לאוין

תרי"ג

והנערים שנתנים להרהר על דורות הראשונים עד שמגיעין לומר שע"י הנגעות והחכולות שבדור הזה פין נמצאים חלילה כל הגמים ודבר זה הוא ודאי כפירה בעיקרי הדת לכן את נפשי הגלתי וזעם הזות שידעתי למחורגמן קרו ליה רבי חולפית אין לי כמקיתא בזה ללא חולין ולא ביליק ידעלא והוקיל ובמסגיתא מתמ לא הכי כגון עו כמר וגו׳ לעשות רצון אביך שבשמים מחתר שים יצוה כבוד שמים לא רציתי לשאוע מלהודיע דעתי החלושה לרבים בסורלבי ואם יבירת ולא אחרי והאל הטוב יקבל כוון הלב טוב ויגיע זינן לכל המעשים כו אנס"ו ׃

תקיד שלא לשאול בידעוני שנאמר לא ימצא בך ) וידעוני ׃

(ידעוני המדבר מפיו . השואל אסור . והעושה בסקילה )

תקטו שלא לדרוש אל המתים שנא לא ימצא בך ) ודורש אל המתים ׃ ( זה המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה ) ׃

תקיז לשמוע בקול כל נביא מהנביאי בכל מה שיצוה אותנו לעשות לפי שעה • חוץ מע"ז • שנאמר נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה׳ אלהיך

אליו תשמעון: (אך לא להמיר נבואתו
תוספת מצוה שיאמר כי לא יחליף הקל ולא ימ
דתו לעולמים אך אמנם לפי שעה כיון בא מ
שנוסף בעיקר אם שמע לו אחר שהוחזק נב
אמת ודאי מה שיעשה לשעה יהיה לחיזוק הד
כאליהו בהר הכרמל וכמ״ש עת לעשות לה׳ הפרו
תורתיך: והעובר על דבריו חייב מיתה בידי
שמים כמו הנביא שעבר על דברי עצמו וכבש
נבואתו שלשתן מיתתן בידי שמים מגלן דכתיב
בפסוק אשר לא ישמע קרי ביה אשר לא ישמיע)

## תקיז שלא להתנבאות בשם השם לשקר

שנאמר אך הנביא אשר
יזיד לדבר דבר בשמי אשר לא צויתיו
לדבר: (לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה שלא
שמע. את אשר לא צויתיו הא לחבירו צויתי
ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם
ע״ז ושלשתן מיתתן בחנק בכל מיתה האמורה
בתורה סתם אינה אלא חנק)

## תקיח שלא להתנבאות בשם ע״ז שנא׳

ואשר ידבר בשם אלהים אחרים.
(והוא שיאמר שהי״ת מצוה לעבוד ע״ז או שיאמר
ע״ז פלונית צוה לעבדה ועונשו במו׳ וכבר
נתבאר במצוה הקודמת שמיתתו בחנק ואפילו
כיון אל ההלכה יומר לאמור ואזהרתו הוא מ״ש
ושם אלהים אחרים לא תזכירו ולא ישמע וזה לאו
שבכללות

תרי"ג לאוין

שבגללות על זמן שהעונש תגבור בכל ענין וענין יוכל להיות לנו העזר - מזהיר אזהרות על פרטים מרובים ) :

סמ **תקיט** שלא לירא ולהתפחד מלהרוג נביא השקר שנאמר בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו ( אל תמנע עצמך מללמד עליו חובה ותתרשל בהריגתו באומרך דמאחר שבא אליך בשם ה' פן יקרך אסון ופגע ועון לכן נותנה תורה שכיון שנתברר לך שקרותו לא יאשם לך עון אלא קיום מצות ה' ) :

**תקך** להבדיל ולהכין בא"י שש ערי מקלט מערי הלוים לנוס שמה מכה נפש בשגגה שנאמר שלש ערים תבדיל לך בתוך ארצך וגו' תכין לך הדרך ( שהיו מתקנים הדרכים ומישרים אותן כדי שלא יהא נכון דבר מאחר ויעכב את הרוצח בבורחו ובפרשת דרכים היו כותבין מקלט מקלט ( וכבר במצות מ"ח בארתי לך שכל ערי הלוים היו קולטות מפני שתקנן הכתוב כולן במ"ש ועליהם תתנו וגו' והבפרש שהיה ביניהם ע"ש . ודע כי מהשש ערי מקלט משה רבינו ע"ה הבדיל שלש בעבר הירדן כי אמר מצוה שבאה לידי אקיימנה ולא קלטו עד שהבדיל יהושע עוד שלש בארץ . ובימים העתידים לבוא במהרה בימינו מלך ביופיו תחזינה עינינו הוא מלך המשיח שאז נוסיף עוד שלש ערים

תרי"ג

במ"ש ויספת עוד שלש ערים על השלש האלה אם ת
תוסף כי יקים ה' את דברו הטוב ופקד ופקד
עמו לתת להם ארץ רחבת ידים ואם זה תורה
כאשר נשבע לתת לאבותינו . ועדיין לא נתקיים
שבעונותינו הדבר הטוב אפילו שהחמה שריה על רא
הוא יעשה שעליהם יתקיימו בימינו כי הוא
ועושה גוזר ומקיים ולא כדין דאמרין ולא עבדין
מפרון שאין בידם לתקן דבר המעשה אלו הא
ית' לא יבצר ממנו אופנים מרובים כדי שיהא
יתוקן כרצונו וזה וזה יעלה כי אתה פקידה
שרה שכדי שלא יאמרו . והוא לא יתכן
עבר עבר בעד כל רחם והקים אח (גח) ו

## תקכא שלא לחוס ולרחם על מי ש שיהרוג את חבירו או שיחסר אחד מאבריו שנא' לא תחוס עינך עליו וגו' .

( אלא ישלם לו כדי רשעתו כמשפט אשר נותן
תורה עליו אם עונש ממון ממון אם עונש נפש נפש
כי התורה חסה על ישוב העולם וקיומו ולא תחוס
על הפרט שאבד מלאו לרע' להכיר דרכי האומ
והישוב שנותנה בו התורה והלך בבירורות לכו יע
ואם יתן השכל שווי על לוחר הרשעים והכסילים
לא יתקיימו המדינות והיש את רעהו חיים בלעו
בחוצן הרחמי הטעים אכזרי . וכשההולי באבר אחד
קודם שיתפשט בכל הגוף צריך לחותכו וע"ז נאמר
ובערת הרע מקרבך )

שלא

תרי"ג

**תקכב** שלא לגנוב תחום וגבול הארץ פי׳ שיהיה בינינו ובין זולתינו שנאמר לא תסיג גבול רעך :

(ובארץ ישראל העוקר תחומו של חבירו עובר בשני לאוין לאו זה שנאמר בו בנחלתך אבל הגזל בארץ ובחוצה לארץ הוא בחוץ לארץ שהוא אלא בלאו אחד) :

# לשם הינבח

עשין תרי"ג

**תקכג** שלא נעניש שום אדם שנש
גוף או בממון ע"פ עד אחד
אפילו הוא חכם ונביא ובשר שנאמר לא
יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת
(הוא שלנו קם אבל קם הוא לשבועה ידעו
שהם עד א' מעיד כדברי התובע חייב הנתבע
לישבע · וג' מקומות בלבד האמינה התורה
לעד אחד בסוטה כדי שלא תשתה מי המרים
ובעגלה ערופה שלא לערוף אם היו יודע לו
אחד · וחכמים האמינו לעד אחד שמעיד נאשה
שמת בעלה משום דדייקא ומנסבא אלא תתענן ·
ולפיכך החשבה עצמה כאמנת · ועוד האמינו לעד
אחד באיסורין דהיינו שאמר בשר זה כשר או
טרף כשאין אחרים שיודעין בדבר עדותו קיימת
בכל האיסורין שבתורה והכל כפי מה שעיני
החכם רואים יכול לקרב או לרחק כאומרו ז"ל
שהוא נאמן האומר מכה שאני רואה בו דבר זה וזה
אני שופט מלמידו כיון שבוש למגדר מילתא יעשה
ויגלה

לאוין

עשין חרי"ג

ויגלה בקיום זאת שהרשהו על כיוצא בזה ) :

ד"ע

# תקכד

לעשות לעדים אשר העידו שקר כמו שבקשו להזיק בעדותם שהיו מעידין שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו . ( הן בממון הן במלקות הן במיתה : ואופן ההזמה הוא שאם שנים או יותר אנשים העידו בפני ב"ד על דבר אחד שראוהו : ואח"כ באו שנים ואמרו להם פנים בפנים והלא אתם מעידים על דבר פלוני וגלוי ונודע יום שאתם אומרים שראיתם את המעשה הואת עמנו הייתם במקום פלוני : והדבר הבוטח כמו שהתורה האמינה לשני עדים כשרים שמעידי על עשרה בני אדם שחללו שבת אע"פ שהעשרה שהם מרובים מכחישים לשני עדים אלו אין נבך כלום ונענשים העשרה ע"פ השנים מפני שהם עדים והעשרה הם בעלי הדבר : כך דבר העדים הזוממין התורה האמינה העדים האחרונים על עדות הראשונים : אע"פ שהראשונים הם מאה שהרי אמרו הרי כמאה ומאה כתרי : על כן אפקיה קרא לעדותן בלשון יחיד כאשר זמם ולא כאשר זממו להורות שהם כיחיד ואין דברי של אחד במקום שנים וכשהוזמו שנים מבלי התראה נתחייבו במשפט עצמו שהיה מתחייב בעל הדבר בעדותם : ואם הוציאו בעדותן ממון מחזירין ב"ד הממון לבעלים ומשלמין העדים כסף הממון שחשבו להפסידו

להפסיקו · וכן אם חייבו מלקות לוקין כל
מהן · וכן אם העידו ע"ד שמין בו לא מלקות
ממון והוזמו · לוקין והטעם צריכין הרחקה
זה תורה על גודל עון עדות שקר ולכן היה נ
עשרת הדברות לפי שעשרת הדברים הם
חכמים בכל המצות ונכללין כל התרי"ג מ
בכללותן · ובענין סופרי התורה שנו את
האותיות של עשרת הדברות ונמצאו כמנין
מספר תרי"ג · וכן נמצאו בהם
התורה · חוץ מחוס טי"ת ·
ראשונות שנכללו בעון הגזל והאחרון
שלות דכתיב בהו למען ייטב לך · למען
יחסר מהם דבר · פלאות כי דבר חסרון
יותר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד
הכלל ודאי יצא ואין ספק בי שודיה צריך
וצריך להיות טעם נסתר בדבר רוק וחשכו
לי עסק בנסתרות ·

אבל דרשו נפשות בחמש למה לא
דהרנין הרגו אין נהרגין שנאמר כ
חמס ולא כאשר עשה · והטעם מבואר מכת
שים לחוס על כבוד הדיינים שהמון לא
בבגדם לומר שלא יהגו עשות משפט · וע
האמת שאלהים נצב בעדת אל במלא כל ומן
ה' עם השופט ולא הניח עימו להוציא מ
לאשורו זה היה רצונו בשלימותו של מקום
טעמו · ותמכם אם סובתו ר"ל שהרחמ

לאו

תרי"ג

פלוני עשה דבר פלוני ושנים אחרונים אומרים לא עשה
הוא שום דבר והמכחישים אינם רואים שלא עשה אלא
נתכוונו על ההכחשה ודוקא בזמן בטלה אבל
אם הוכחשו ולבסוף הוזמו הרי אלו נענשין כי
ההכחשה תחלת הזמה היא ע"כ לשון המפ"ר ) :

## תקכה למנות כהן משוח מלחמה כדי להשמיע את העם בשעת

המלחמה כענין שאמרה תורה שנאמר והיה
בקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן וגו'
( ונוסף על זה מדבר אליהם דברים כפי לשונו
וחכמתו ממנו ושעתו לעורר לב העם
ולהחזיק לבם שיכנסו למלחמה אותם שראוים
להכנס וישובו אותם שאמרה תורה ונזכרו
מעבירות שבידו פן ימות כדכתיב בפ' ילך עי' :
נפקא מינייהו ורואה דגרסינן בירושלמי המספר
בין תפלין לתפלין עבירה היא
בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה : ומן
הסוגיות דכותיהו בעלי ההוראה חשש כל בית
ישראל הכון עליהם וקבלו את דבריהם : ושבנו
מוהר"י ולא תגסי נ"ד : ונסי נ"ח פסק כרב
דעת הב"ד הגדול ה"ה הרב אלפס : ור"פ
והר"ם ס"ו ז"ל : שכתבו בפירוש הילכתא דלא
מבעיא לאשתעויי מכי מתחיל לברך שאמר עד
דמסיים להו ת' : ( ואין לנו עסק בנסתר את
שהאריכו בתיקון סדר שלימות התנועה הראוי :

כי שלומם בכל שלום
המלכות · את כל אשר תאמר
רבי ליזהר בכל זה ביותר מאד ·
ונודע גם האברכות ·
ובנשמי שמו · ולמען דחלא
מעלים להבדק יותר ·
בחוק הזה עשירי נגד · לא יגלם
שהסמירו פוד חכמי הלמס
במקומות · על מוגם רע ומר
כניסתו · כמבואר בזוהר
קל"א ע"ב שים מן עינך עליו
כנגד כי אם לפי הפשט הידוע ·
קדמה סכנתו והתאה ·
שהוא לא למקדש מעט ·
חולין · ובפרט באמצע התפלה ·
מכחיש אמונת ישראל
שהוא אומר שהשכינה היא בהיכל קדשו ·
נשמו ותורתו ועמו הכל אחדות אחד הוא ·
כן מי יאמר לו זה הוא ·
להפנות פניו כפני המלך מלכו של עולם ·
שיחת חולין · בניתו ובפניו ·
ובפרט מן הבא להרים קול ·
או גם מה שהלכת בין רוב המתפללים ·
שיחת חולין סתגלת הפרק ·
באמצעיתו · ומשמיעים את קולם ·
נבורה · הנשמות יצרם הרע ·

ממון

תרי"ג

בכל עת תמיד · עד שתכניס אותם · כנגד אותם
שאמר עליהם נתנה עלי בקולה · על כן
שנאתיה · ואודיעם עוד עמהם מי נקד ואת
מידבם כמות חמרי · ומאחר שכן לבי אומר לי
שכל איש ירא וחרד אל דבר ה' · אשר שכן לא
אלהיו לדעת ולהתיק קלות באשר עסדר העבודה ·
והיא למען ש יודע הוא בעצמו · כמראה מתפלל
בחברת המוכיחים · אחר שה מראות עיניהם
מהשכיל לבותם · לא יבינו ולא ידעו כי אם דברי ·
ושלא דילו בילבול הדעת שמשך לו נשיבתם
אלא שקשה לודקי הוא אלו · שיתנלו לו שרכים
בשיעתו · שימשך גם הוא לדבר כאשר מהם ·
ושימכין להבדיל · מחשבה גברו לעצרת · ואין
פיהו למחות ולתקן כל עיקר · כמו שאמרו ית'
ולפנינו גלוי בחות ומשפט חמתך · בהודאת בעל
דין · בכמאה פרים דמי · איש כמה שים לרמ"ש
בקדקדו · ומה ישיבאל לבו ולא הרעת ולא התבונה
לאמר לו · דאו שגה לבחור ברע במיעוטו · כענין
שאמר ישכנבר וירום · כי זה הוא דרך האשר
שהורה לנו אבי התעודה ירמב"ם ז"ל נרשמו
באבותיו · הליכות אלו מלאכי נקדש · והנלפך
גופים במחשבות · והשכיל שבין ויודע שיפה שהיקה
לחכמים · בדברים הנאמרים באמת · שאין בו
בכחש והומב · גאל יהפוך את נשרו · כי לא
לאדם ישפטו · כי המשפט לאלהים הוא הבוחן
הלבבות · ויודע הנסתרות · והנגלות לנו ולבנינו

דומ ח

# ארכה חמצות

ששון תרי"ג

ידועות · והרעים אם לפרסם את הנגועים
האומרים לרע טוב ולטוב רע · אחה"נ
השלום · כי אין שלום ואין טוב · להחניף
נגד כבוד ורצון הבורא ית' · ונגד כבודם כי
ישראל המה · ותאמין ותאהבנה · שם טוב ו
שלום עם בעל השלום האמיתי · וכל כי
מלאת לימוד משמחו · ותתהלל המתהלל במחלוקת
שהיא לשם שמים · סופה להתקיים · עם כמו
אנגדהם יצחק וישראל · שנאמר
למוסר · אם לא ידע קדם
כעת את טובה הנעשית להם · לגאל
משיח · דהצריך לבניהם בדרכי ה' ·
שומעה זאת רע לך · כי את מלחמם ·
כי כאשר בני מלכים המה · ג"כ
כבני מלכים ולא יתגלו בהם · וכאשר נאמר
פוק רצון שמים · שכאשר הם יתנהגו כבני מלכים ·
הגו ראשיהם גם כן עמהם בתוכיות על
כמו שיח לתכם · וכל הסערות הללו לא
מה כל אדם · כמש"ל מרז"ל כל דעות ה' · והם
שאין פרצופיהם שוין · כך אין דעותיהם שוות ·
והנה לריבה דרישך באמיתי · ותן הודאה על
תציקך המעט הוה · הוא לפני המקום
נהיותך מקבל האמת באמת שהוא אמת
שאמרו · ולכן שהיה מקבל) ·

תרבו שלא לערוץ ולהתפחד מן
הארבים

לאוין

הצבא בשעת המלחמה ולא לברוח מפניהם שנאמר ואל תערצו מפניהם (אלא צריך לבטוח בה' ית' כי הוא ילחם לנו ולא להבהל מן מלחמתם ע״ח ויגרום שימס לבב אחיו כלבבו לברוח כי תחלת נפילה ניסה ועוד הוא גורם בנזקין ועובר על ארור מונע חרבו מדם):

**תקכז** לקרוא לשלום יושבי העיר אשר נלחם בה מרצון שנאמר והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך (דהיינו שיהיו כופין להם קבלת שלום שיפרעו מסים ויהיו כבושים תחת יד המלך והשרים ושיקבלו עליהם שבע מצות וזהו אם היו מקבלי' ומוסרים עצמן אין הורגין מהם כל עיקר. אבל כשלא השלימו במלחמת מצוה כאמר לא תחיה כל נשמה. ובמלחמת הרשות מניחין הטף והנשים ומניחין רוח אחת מופנה מהקפה כדי שיברחו מהם וידעו כי ישראל רחמנים הם חוץ משבעה עממין ועמלק אחר שנקרא להם לשלום ולא ישלימו מקיפין אותן מכל צד ואין מרחמים עליהם):

**תקכח** שלא להחיות במלחמת חובה ולא בשום זמן שנמצא שום אחד משבעה עממין ויהיה בידנו מבלי סכנת נפשינו שנאמר רק מערי העמים האלה

האלה וגומר לא תחיה כל נשמה וכו'
(ושנעשה עמהן ידוען בס בזמן כנענו פי
חוי ופרסי חתי גרגשי אמרי) :

## תקכט שלא להרוס ולהשחית אילני המאכל כשצרין אותה העיר

שנאמר לא תשחית את עצה לנדח עליו
גרזן : (כי אין חפץ להי"ת בהפסקת העולם
וכל מין שהוא עץ עושה פרי אין רשות
להשחיתו אם לא להכלית ולתועלת [illegible] וצורך גדול
ובשאר דברים שאינם עושין פרי נ"ל כמו קיסו[illegible]
המשחית אותם ללא צורך אבל אינו לוקה כמו על
עץ מאכל) :

## ריו תקל לערוף עגלה בנחל איתן כשימצא הרוג בשדה

פרוך ולא נודע מי הכהו שנאמר כי ימצא
חלל וגו' והורידו זקני העיר ההיא את
העגלה אל נחל איתן : (וראיתי למהר"ח
ז"ל שפירש להשיב על הרמב"ם ז"ל למה מנה מנין
מצות [illegible] כמו שמנה בעל ספר המצות
זכ"ע הנ שמונה מצות ליציאת ה' ומצות קבלתם
ולדידהו קשיא דהא [illegible] היה להם למנות
מדידה למצוה א' ועריפה למצוה אחרת. שהרי
אמרו בפ"ק דסוטה ת"ר הגדול שבירושלים
יוצאין [illegible] זקנים ומודדין לקיים מצות מדידה
ואח"כ [illegible] וזקני [illegible] העיר מביאין [illegible]
בקר

תרי"ג
כקהלא הוא יקלחין מג"ד הרז"ל אלא לדבר מגונה ·
ומשרו שם דצריך להתעסק במקום מרידה. אפילו
במלת. סמוך לעיר שרוב שכן שם עיר אחרת
קרובה מאד · ולכן נראה שהעיקר הוא כדעת
הרמב"ם ז"ל שכך היה אפשר לומר. אמנם
במכילתא דרבי ישמעאל בתבתר וגול שהם שתי
מלות ת"ל והיה לכם לציצית מצוה אחת היא ואלא
שתי מצות · ותפלין קראום שתי מצות · כי הכל
הולך אחר העיקר שלפעמים חלקי המצוה אע"פ
שאינן מעכבים זה את זה יהיו מצוה אחת
בשיהיה ענין אחד · כי הכונה בציצית הוא למען
תזכרו מצורף לכל טעם לעיקר ששם הרמב"ן
ז"ל שלבישת התכלת והלבן המעשה הוא אחד ·
ובתפלין יש שני מעשים · ונהקדמה אפשר
שאחריך לך בביאור הדעות כאשר עם לבבי אם
זרות הזמן יבוא פנאות מלפני בעת ובעונה
ההיא ) :

## תקלא שלא לעבוד ולזרוע בנחל איתן זה שעורפין בו העגלה

סטו

שנאמר אשר לא יעבד בו ולא יזרע :

( וטעם שני לאוין · לפי שלא בא הכתוב אלא
ללמד מגונה רמית זריעה · מה זריעה בגופה
של קרקע · אף עבודה בגופה של קרקע · כפרת
עגלה נקרא לא היתה כזה · אלא על הרציחה ·
וכן אחז"ל כי ימצא חלל באדמה · ולא תלוי · שלא

שבח שנלה שרופה · עגלה על גררנ נגלה ·
ומעשיה מוכיחים שהיו עורפין אותה מקופן
מאחוריה · ועורפה נשאר במקומו · כמו שם
הכינה · והיו רוחצים את ידיהם זקני העיר שם
במקום עריפתה · ואומרים ידינו לא שפכו וגו' ·
והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל · רבל בלשון
הקדש · והקב"ה מכפר להם הדם · אבל הרוצח
היה מת בעונו · וכתב רבינו נסים ז"ל בשם
הראשונים · דכל עגלה מגדלות אותה הרבה
הכלבי חסר כרוח רא"ם בעצמו · ואח"כ מן
מכלת גוף העגלה היה נפשה נרין ויצא
תולעת · ואותו תולעת היה הולך ואחרי הולכים
כאחר אחרים · וכתב הרא"ה ז"ל דמתולעת של
העגלה היה דבר זה · וזכר לדבר נפלאות ויש
באופן אחר בתרגום יו"ע עיין בפסוק כפר
דכתב שמיה היה עגלה מעגלה יתי מחיל של תולעים
והיו הולכים למקום שהרוצח שם · והיו הולכים
אחריהם ותופסין אותו הדיינים ודנין אותו ·
ע"ש · דין זה צריך לומר שהיה הרוצח שנה
אז מליד המלך · לפי שאין בראיה זו לא עדים
ולא התראה · ומוהר"ר ד' ז"ל כתב בשם רבינו
יצחק ז"ל שהתולעים היו הולכים לבית הרוצח
ולא שהיו הורגים אותו · אלא היה מתפרסם שהוא
הרוצח · והיו מתביישים כ"כ שהיה לו מר ממות ·
ומוהר"ר מ' מליקנטי ז"ל כתב רמז לתולעת החמור ·
נגם"ה הנצל ואחר תבער הרם הנקי שהוא רומז אל
קרית

קדוש אלא שהתולעת היא מחיה אותו : דתכל
פונה הקב"ה שליחותו · ואם אלצינו הוא פלא ·
אלא ית' אינו פלא לעשות כל הדבר הקטנה אפילו
שהוא אין לשנע · ונ"ל דזה שהוא קרוב לשכע
בעיני כי מאחת שיפגע בנבלת העגלה ערופה
יתהוו תולעים ארסיים דעם בטרפות כמות
הטומאה המתדבקים בנבלות היא נתהוו שרץ
ממית משליחותו של מקום היה הולך וממית לרוצחי
והם והוא ליתא דכדי שכל העולם יכירו וידעו
ביכולתו ית' · כי אין מידו מציל : הם התולעים
תולעים ערוכין לבית הרוצח להורות כמה הוא
חטא ימוות · ע"י בריה קלה שהיא מתהוות
מהעיפוש · ואין כח עריו וגדולותיו וגבורותיו ית'
במ"ש אם יסתר איש במסתרים · ואני לא אראנו
לאחרים · ומלכותו בכל משלה · ובכחו של שר
הנמלי' או דומה לו · היה אותו תולעת הרשי
רודף אחר הרוצח · עד נפילו של אחר התולעים :
אל מקום אשר כרוצח בם · ואין ספק כי שיבוא
צריכין אנו לתבוע הסוד האלו · כדי להבין מה
טעם עגלת בקר : ומה טעם העריפה · ומה
טעם מדידה · ומה טעם רחיצת ידים · ואמר לכהנ
שפכה בה"א וכן כמה פרטים שבה · דטעם גדול
צריך להיות בהם · בפרט שאמרו דאחר כל
המעשה היו קוברין את הנבלה ובמקומה היתה שבה
למקומה · הי"ת יזכנו לדעת עמקי סודותיו
ונפלאותיו מעין פלא וזה הוא מש"ל קפ"ג בס"ע ·

(ובזוהר ח"ב דקכ"ו ומ"נ דפ"ו סע"א מ"ש ומ...
תנין סמיכות התורה סופה בתחלת' היא נדר...
לעיכר"אל ישראל בראשית ברא' וגו' ומשמ...
הבריאה הכל מתוקן ואין כל פרט חלא בגמן)

# כי תצא

יש בה ע"ד מצות ב"ז עשין מ"ז לאוין

ריז **תקלב** לדון דין יפת תואר כמשפט הכתוב בפרשה שנאמר וראית בשביה אשת יפ"ת וגו' וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה וגו' (כדי לבטל את הדלת לפני בני ישראל שלא יתערבו בגוים וילמד סמוך מן הספורה דאלו הבויה היתה מותרת לכל בכל עת וזמן למה הצריכה התורה להתירה במלחמת הרשות והלא הרשות נתונה בכל אסר תחוה הנפש בהמניים אין זה אי אסורא חיבור תורה לעולם ולא הותרה לו אלא לפי שעה: (כמו השפחה כנענית שלא הותרה לע"ע כי אם לפי שעה ובקבלים הידועים מגיד לנו הכתוב שלא לא היה נשוי מקודם חין דבר מוסר לו שפחה להוליד ממנה עבדים הכל לתכלית שלא יהיה קשור חשק עמה באהבת זנונים ובסוף הזמן יתחנך וילך לו אל השתן הישראלית סה"ח

שהוא מינו השגור · שהבן היולד מאמה ואם הוא
ישראלי ולא כמו זה שולדה כמוה עבד · ודע כי
כשר זה הוא למוסר אשר יוסר בו הגנב אשר נמכר
בגנבתו · בדרך מדה כנגד מדה · ומאחר שהוא
גנב שמוכר של חבירו · גם ימכר · ודעו היולד
ממנו · שע״ז אמרו עבירה גוררת עבירה · וכך
היא הדרכה בכל התורה · הטוב נטוב משולם והרע
נרע משתלם · יען שבכל עוה עוה עוון אשימה
ורמיה לדבר שאם אמר יאמר העבד אהבתי את
אדוני את אשתי ושפחה גווה ואת בני העבדים
והוא הלך בקרי ולא רצה להרחיק בעונש שעונשה
תורה לבגמון אל השגיה · ואתרבה לקבר עמה
נתארבה בכלל · קם התורה האלהית עם נחמת
קרי · ובדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו
ועכשו נענש אמור להיותו עבד נרצע לעולם
ואזן ששמעה על הר סיני איסור השגיה האמור
ושמין איסות בנויה והוא אזן להתדבק בחרורה
ולא עשה חשבון מה ששמע באזניו לפיכך תרצע
בפני העדים כשרים · שהם הדלת והמזוזה אשר
פסח ה׳ על בתי בני ישראל ואת כתנו בליל ·
ובולית האש ואולי · ועריין אולי כדי שיכנע לבבו
הערל שנדבק בערלה מאוסה ) וכשגדרון שלפנינו
רמז תורה שראשי בן לוה לעמוד אזפני הגיוול
שאמרה בפרשה כדי שתתבונן עלין ויתלתנו ·
ושום כל סוף לאהשירה הכתוב להכנס אלא אחר
שאתנייר · ולכי דעת קלת מפרשים אפילו נואה

ברשותם לא הותרה אלא באשר כל המעשים
הנזכרים בפרשה עם העם שדבריהם אין
מקיימים גם מה שאמרו ז"ל שאמרו לא דברה תורה אלא
כנגד יצר הרע. אם היה יצר הרע היה נותן זמן לפרוש
שיתכבשו כל העמים הללו ושתגייר דרכי [illegible]
יצה"ר וגם הישראל יחזור מעסק זה שהיו לתועלת
שעוברים הוא ממקומו ונכורתו [illegible] להכשיל
בזנות [illegible] [illegible] לישראל · אין לומר ואין לומר
[illegible] עיניך [illegible] במה הרסיקה [illegible]
מס ה) וכבל עת ובכל זמן [illegible]
על כל העולם : הידוע לבעל שלם :
והבי חיסם בס"ק דמסכת דקידין
על הגוים סייג עליה משום [illegible]
לאוין : משום לא תזרע כרמך כלאים · משום
לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו : לא תלבש שעטנז
לא סרלם · לא תלחף · לא הנבות : לא תעשה
ולא תחמוד · משום שבתם : גויה · [illegible] · משום
[illegible] · [illegible] · ולאסת [illegible] · [illegible]
ישראל שהיה לעולם ובחם [illegible] [illegible]
עד שחכמים · ומונה כתלמידים · ואם היה כן
לא יהיה לו בן ממים תמימה לה לבהמות · [illegible]
ואחרון . שנבגינים מלאכו נשי ב' בס"ג פירוש
בנדה יהודה עו' ואמרים שם רבי יונתן ב"ז אומר
אל המסתכל בנשים שלא הבא לדבר ערוה ·
וחכמים אומרים כל מי שיש לו נבת פנים לא
במקדה הוא תומא · [illegible] ובגבור קרוה ירושם
[illegible]

על פניכם בבלתי תסגלו • וכל מי שאין לו בשת
פנים כמהרס הוא פושע • שאמר הכתוב פניהם
ענתה בם • וחטאתם כסדום הגידו לא כחדו •
אוי לנפשם כי גמלו להם רעה : וכל הרואה דבר
ערוה ואינו זן את עיניו ממנה טובה ונהנה ממנו
השכינה שנאמר עוצם עיניו מראות ברע מה כתיב
אחריו מלך ביפיו תחזינה עיניך • על כן ולמספר
האלהים יד סנו"ל • נלקח שלי על חותם מסכתות
מגמתי בעניות דעתי לייסנם ועדיין צריכות גגר
גגר גגר לפרסם כפשוטן ) :

**תקלג** שלא למכור אשת יפת תואר
שבא עליה פ"א בבירת אחר
לקיחת העיר שנאמר והיה אם לא חפצת
בה ושלחתה לנפשה ומכור לא תמכרנה
בכסף : ( כי זה מדת גבלות ופחיתות אחר
ששכב עמה למוכרה ואין ראוי לישראל בני מלכים
להתנהג בדרכים הללו ) :

**תקלד** שלא להשתמש עם האשת
יפ"ת הנזכר בדרך שמשתמשי
בשפחות שנאמר לא תתעמר בה תחת
אשר עניתה : ( אבל במלאכת שהאדם עושה
לבעליה מותר והכל משעם האמור )

**תקלה** לתלות על העץ קצת מאותם
שנתחייבו תליה שנא' ותלית
אותו

או ועל ע׳ (והם המגדף ועובד ע״ז)
וידוע שכל הנתלין נסקלים בתחלה כדעת חכמים
דפליגי עליה דר״א דאמר כל הנסקלין נתלין)
והתליה היתה סמוך לשקיעת החמה והיו מתירין
אותו מיד וקוברין אותו עם העץ שנתלה והאבן
שנסקל בה״ס ואת הבהמה אהרוגו) :

**תקנ״ז** שלא לעשות התלוי להלין על
העץ שנתלה שנאמר לא תלין
נבלתו על העץ (כי קללת אלהים תלוי
(ואחר כי קללת אלהים מבזה ... ראוי שאחר שקבל את הדין יתנוהו שלא ידברו
עליו מפני מה נתלה זה מפני שחרף הש׳ ונמצא
ש״ש מתחלל) : וזה לאו שאין בו מעשה וגם
היה לרבים ואין רבים לוקין וגם האחרון
בחיוב גם יאמרו להם כמגתרים עשו אתם
ועמש״ל מצוה ת״ח) :

ריט **תקנ״ח** לקבור הנסקל הנתלה וכל הרוגי
ב״ד בו ביום שקבלו את הדין
שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא.
(זאת קבורם היא שם א׳ לנסקלין ולנשרפין
ואחד לנהרגים ולנחנקים. ואחר שנתעכל הבשר
היו מלקטין העצמות. וקוברין אותן בקברות
אבותיהם. ובכלל מצוה זו לקבור כל מת מישראל
ביום מותו ולא יעבור ולפיכך למת שאין לו קוברין
קוברין מת מצוה מכל החיוב שיש לנו במצוה זו) :

לאוין

תרי"ג

**תקלח** להשיב אבדה לבעליה שנא׳ השב תשיבם לאחיך :

**תקלט** שלא להעלים את העין מאבדת אחינו אשר תאבד ס"ט
ממנו שנאמר השב תשיבם לאחיך :
(ר"ל שיעשה עצמו כאילו אינו רואה כאומרו מה
לא ונגרה הואיל שאם אבד אבד לבעליו אלא
מחוייבים אנו לקחתה ולהחזירה לו : ומכלל מצות
זו נכנס חיוב השבת נשמתו של חבירו כי כשיראנו
עובר ע"ז ... אין לומר אם פלוני חטא מה לי ולו
הוא בחטאו ימות אלא מצוה להחזירו ... לא יוכל
להתעלם ויש לו לטרוח בכמה טרחות עד שיעמידנו
בתשובה ולפיכך הפסיקה קרא בלשון השבה ולא
בלשון אחרה להורות על חיוב מצות השבת הנפש
המועלת שלא תמות בלא תשובה) :

**תקם** שלא להניח בהמתו של ישראל סב
נמכ"ש הישראל עצמו רובץ
תחת משאו שנאמר לא תראה את חמור
אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת
מהם · (כאילו אינך רואה אלא מחוייב אתה
לעוזרו עד שיתקן משאו ומטעינו עמו על גבו אן
ע"ג בהמתו · ולשון המכילתא והדלא תעזוב לו
עזב תעזוב כאילו לומר שהוא מוזהר על עזרה
ולא תעשה · מפני שהעשה הוא במצות פ׳ לפרוק
מעליה המשא · ושלא נעלים את העין וכיון חותה
רובצת תחת משאה) :

להקים

יצא

**תקמא** להקים המשא על הבהמה או על האדם כשיהיה לנו׃ שנא׳ הקם תקים עמו ׃ ( זו מצוה ׳ כי נא סבה הניחו על הפריקה כא נ"כ על הטעינה ) ׃

**תקמב** שלא ילבשו הנשים מלבושי המיוחדי׳ באותו מקום לאנש׳ שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה ׃

**תקמג** שלא ילבשו האנשים מלבושי הנשים שנא׳ ולא ילבש גבר שמלת אשה ׃ { ושניהם ... טעמו כי תועבת ה׳ כל עושה אלה הדברים המביאים לידי הערוה ויבואו אנשים על נשים ואנשים על הארץ ומה כמו שהוא בין א"הע וזהו מרחקת התורה הותנו מן הדברים המביאים לידי כך ׳ ועל מש"ל במצוה רס"ב מהך לשתי מלות אלו ע"ע כי מקור חיסורים הוא מפני הרגל עבירה ׳ ותקהגה את עמו דרך סקר הסיר מהם ׳ והורהו ליפרד להם דרך ארץ ׳ ויש לקח ללבושו ׳ ולבושו נאה לו ׳ כדכתיב צדק לבשתי וילבשני ׳ ובכר רמז התורמים החכמים בעניינו של סליחה ׳ תוכחת מוסר ׳ דמה שהוא מוסכם שכמו שהמלבוש הוגן האם כסוי לגוף מעל ידו נגלה ׳ שלא יכהו את גשמו ׳ ומגין עליו מחרב ביום ׳ וקרח בלילה ׳ כן הגוף הוא מלבושי מחיצה ומסתור לנפש מכוי תנית ורחיצה קונגו חכרםם וגו׳ כחה ...

זו · אלא אחרית הדלשה בה · ועוד אמרו
דהמלכים בעיקים כהנים לוים ישראלים · הם
נכרים במלבושיהם לפי שהמלבושים האלוקיים
צריכין להיות מתייחסים אל הקניינים הפנימיים
שבאדם · דהרי מי שהוא בעל גאוה בטבע ילבש
מלבושים לנכרים בגדים המורים על גאותו ודרוך לכו
ולבן המלבושים שחורים ודומיהם מתייחסים
לחכמים דקים ותוחים שופכי דמים · ומלבושי לבן
לחסידים · וכ"כ זי מע זה · ובמלבוש שחור מלמד
דהיינו שהוקן שהוא נכבד לכוס ומעלה · מתעטף
בו · והמלבוש קצר · הוא מלבוש המורה לפרוצים
ובעלי מרוקי · והמלבוש הארוך למלכים ולבעלי אנשי
מדות · פוק חזי מ"ש על שאול מלך ישראל שלא
גדלו רלשו ולבעותיו אזן למלבושו · אבל לא רצה
שיתכין הצניעות שהוא תלוי בעבון המלבוש ·
ולפיכך החמיר עליו מצוה · שלא ילבש גבר שמלת
אשה · ולא יהיה כלי גבר על אשה · כי חלוף
מלבושי זה הוא רע מעללים · ומעורר לבב היה"ר
שמחליפין ולמשכלי בהם · וכראיה ודאי פותמת
בהם · שעליה הוזהרנו במאמר · ולא תתורו אחרי
לבבכם ואחרי עיניכם כי העין הרואה לבר הולך
אחריו להיות אחד · וכתב אל תפנו אל האלילים
ומסכה · יש"ב כ סמך לאיסור גלוח שער הראש
שבאשה · שהרי שיה לך הכתוב בקים
לא ילבש · ובאשה לא יהיה · באזהרתם תלוי
ואם לאיש אע"פי שאין שער ראשו ערוה · אסור

לג

לו לעמוד בשוק ארבע אמות בגילוי הרא[illegible]
מכ"ש האשה · דאסורה לעמוד בגילוי ש[illegible]
ראשה · אפילו בתוך ביתה · מכ"ש להוציא [illegible]
מרשות לרשות בגילוי שער · וכל זה איננו [illegible]
לפנים ולא לפני פנים · לא נצרכה אלא להזהיר[illegible]
לעשות לה שמוכין דאורייתא · לאסור איסור של
כפשה · וכל מי שהיא בת ישראל · צריכה להזהר
בכל דבר שצריך בו צניעות · שזו היא יופיה ·
וזה הוא שבחה · וזה הוא הכל [illegible]
להתקשט בו · כי כל כבודה בת מלך פנימה ·
וכבר ספר בשבחה של אשת חיל [illegible] יראה
והודיע לרבים כי שקר החן והבל היופי · אשה
יראת ה' היא תתהלל ;

וטעם לדבר שרבותינו האחרונים ז"ל לא
הקפידו להחמיר ולהזהיר בגלוי [illegible]
הפורים כלע"ד בכונת הטעם למה לא נהגו [illegible]
וזה של לבישת הפרצופים כי [illegible] נימים [illegible]
ובזמן הזה · ולא בשאר ימי השנה [illegible]
ה' [illegible] ימי שמחה · ובעיני [illegible]
הללו פורים ונעשים זכר לדבר [illegible]
שאמר לתלמידיו כשנשאלו [illegible]
כדבר א"ל הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא
עשה עמהן אלא לפנים · דומה בדומה · [illegible]
הפרצופים שמשנים צורות פניהם לצורות [illegible]
ויתנכרו איש אל רעהו מכח אותו פרצוף · [illegible]
לבושי הפרצופין עצמן מכירין זה את זה וכל [illegible]
ידע

יודע מה שבלב חבירו המתלוה עמו ומגלה סודותיו
שיכוי אינו אלא לפנים כי כל אחד מדקדק קשי
דומה כדומה · למה שאירע לאבותינו בהתגלות
לגלם שהם לא עשו אלא לפנים מיראה. ולבם היה
לשמים ואף הקב"ה עשה להם כמותו ואנכי
הסתר אסתיר פני דומה לגניבת הפרצוף
שמסתיר פניו מחבירו אע"פ לב שניהם שוה
ומכירין זה את זה · אם כן נאמר שכן לא נפלאת
היא ולא רחוקה להתירם בימים ההם ובזמן הזה
ולא בזמנים אחרים ואדי לגמת ידי עובם בנתם
תלמיד התפס"י ז"ל אומר שמשתה האגמים היה
לכד ומשקה כגיס לכל העת וכגון שהפרצופים
ג"ב יהין על החופה שלא ילבש גבר שמלת
אשה וגו' כי אומר יכול להתקיים בלאו רבי דוק
ותשכח כי הוא כפסוק זובח :

## תקמד שלא נקח קן צפור בעת הצידה האם על הבנים שנא'

לא תקח האם על הבנים : (ולאו זה
וכיוצא בו נקרא לאו הניתק לעשה שאין לוקין
עליו · ועתה אבאר לך באיזה מיני לאוין שאמרו
שאין לוקין עליהן :

הא' הוא הנקרא לאו שאין בו מעשה · כגון
הולך רכיל · נוקם ונוטר · ונושא שמע
שוא · או שנשאר החמץ בביתו מקודם הפסח אינו
לוקה · שהרי הוא לא עשה מעשה · אבל אם

# אליה המצורת

**סימן תרי"ג**

המחמץ עיסה והניחה בפניו אינו לוקה האוכל וגדיש
חייב שני מלקיות כי כן שני לאוין כל ירקא וגו
ימלא · אמנם כשלא עשה מעשה אינו לוקה ( שאן
מנגנע ומימר ומקלל את חבירו בשם דעקימת
שפתיו כזה הוא מעשה כחשים האמור דקול שאמרו
עליו שלוקה :

הב' הוא הנקרא לאו שאין לאוהרם מיתת
בית דין · כגון לא תנאף · לא תעשה
מלאכה בשבת · וכל כיוצא בזה · שבונך הכתוב
להזהירו שאם לא כן · לא היה שולחנו מיתה
סרעיקר וזה כנגע הקבלה האם שלא ענם וגאמר
אלא אם כן הזהיר ( או שילמדוה נסברא כמ"ש
בסנהדרין דפ"ם במוהרם מקלל אביו ואמו ומכה
אביו ואמו :

הג' הוא הנקרא לאו שניתן לתשלומין · כגון
לא תגזול ולא תגנוב · דכיון דחייב
בתשלומין הכי קיימא לן דאין אדם לוקה ומשלם
ואל יקשה בעיניך מש"ל במכות תקפ"ג וקקל"ח
דמהתם מוכח דלוקה ומשלם · סב"ר הרנישו כמ
הנ"מ ומוהר"ח הלוי ז"ל עי"ש ובאמת אין זה נקרא
משלם כל עיקר ומשעת כטילה של עליו תות
המלקות · ובידו היה להפטר ממנו אמנם מכח
שהוא הביא עצמו לידי כך ונתרשל עד שנכנס
ונתחבר אז כשרף · או את זלו חבר ורוקח כתורה
שזה הוא דלוקה · כמ"ש הה"ע ז"ל ואי אמר
אילו בזה אמינא דהרמב"ם ז"ל ס"ל דאי דלוקה
קיט

חר"ג
אינו אלא כמפריין בשכר לו מה לגבות שכ"כ ומחשב
דמי המשכן ושנגע יפחות כדין וכל זמן שערין
הוא קובע מבלוה נמצא שאין זה לוקה ומשלם
אבל אם היה דמי המשכון בשוה כחובו ומפסר
שדעתו נ"כ דלא ילקה ברין דא צריכא רבא
לענאת לו פסוכות: ולהיותי אוהב האמת שדעתי
בו שלא כוון הרמב"ם לכך שאין נחשק להאריך
ולהטריח · שהרי משעה שתפס ממנו המשכון
בסתיב באחריותו: והוא דומה ללאו דהשימה
דמלינו בו שלוקה ומשלם לבעלים לפי שמשעה
שסיכה נתחייב באחריותו אוף הכא בכי נמי והוא
פשוט ואין כאן מקום אימא לע"ד:

חד כאש הנקרא לאו שניתק לעשה · כגון זה
כלאו שלא תקח האם על הבנים · לא
תכלה פאת שדך · לא תותירו ממנו עד בקר
ואם עבר על הלאו עדיין יש בידו לקיים העשה
דכתיב יטרף: וכן ישראל מגרש את הנושא
ולא מחה ולא נשאת לאחר · מאחר שבידו להחזיר
ולקיים העשה דולו תהיה לאשה אינו לוקה: אבל
אם מחה קודם שהחזירה · או שנשאת לאחר · או
שהיה כהן שאינו יכול עוד לקיים העשה אזי לוקה
אע"פ שהוא לא בטל הלאו בידים אלא שנתבטל
מאתמס סיבה. מכיון שאינו יכול עוד לקיים העשה
במו שהוא העיקר אבל קיימו · ולא קיימו · וזה
הכלל הוא לכל ביוצא בהם · שיש עדיין ביד האדם
שעובר על הלאו לקיים העשה שבו · והכי אמרי'


בשילהי

# אלה המצות

עשין תרי"ג

כפירוש בפרק אלו הן הלוקין שכל מצות לא תעשה
שיש בה קום ועשה כמו זאת שבל"ת הוא לא תקח
והעשה הוא שלח תשלח אם שבר ולקח
עם בידו לשלח דהיינו קיום העשה פטור · ואם
אם לא קיים עשה שבה ואי אפשר עוד לקיים
כגון שהחרו בו שלא יקח האם ולקח ושחט שאין
עוד בידו לשלח הרי זה לוקה על הפרשת ספק
כזו שאלו שלא מפורש בתורה (כמ"ש הרמב"ם
ז"ל בפ"ה מהלכות שבועות ופי' ומלבו מהדרין
דהתראות ספק שמה התראה ... סוהר
הלאו מפורש :

הב' הוא הנקרא לאו שבכללות · שונים
שאכלו על הדם שהוא לאו אחד שכולל
ענינים הרבה · שלא יאכל מהבהמה קודם שתצא
נפשה · שלא יאכל בשר קדש בעוד הדם בתוך ·
שאין מברין על הרוגי ב"ד · שסנהדרין שהרגו
את הנפש אין טועמים כלום · ואם לוהרג לבן
סורר ומורה · ושלא יטעום אדם כלום עד
שיתפלל · ודומה לו הוא לאו דולפני עור לא תתן
מכשול · ולאו דלא תשא שמע שוא שהם כוללים
ענינים רבים שאין לוקין עליהן ואין למנות אלא
אחת כלאו שבכללות :

העיקר פשוט שם זה דלאו שבכללות כדי
שתבינהו הוא כשלא יפרט אזהרת את
ענים הדבר הוא במקום אחר ולאו באותו הלאו
הכולל · אז נקרא לאו שבכללות · שאם כשבר
במקום

במקום אחר עונשו מפורש כגון אלהים לא תקלל
שהוא לאו באמר ונוקב שם ה' מות יומת. עונש שמענו
אזהרה מנין ת"ל אלהים לא תקלל. ועיין בלוח
במשרים דאו שמנינו שני לאוין מפסוק זה שלא
לקלל את הדיין ושלא לברך את השם כדעת
הרמב"ם ז"ל והטעם שכיון שהעונש מפורש בפסוק
ונוקב שם השם אין זה לאו שבכללות ומה שכללם
תורתנו עם אחר הוא כדי לקיים הכלל שבידינו
שאין עונשים בלא אזהרה · אמנם עיקרו מפורש
בעונש · ולענין שתיקת שם זה דאלהים ל"ת ודאי
אסור גמורה. כמ"ש א"מ ז"ל בה"ק ק"א שלא לפי
שכולל גם השם הקדוש יתברך ויתפאר ויתרומם
ויתנשא ׃

עוד יש אופן לאו הנקרא לאו שבכללו שמפורש
שאינו לוקה אלא אחת · כגון אל תאכלו
ממנו נא ובשל מבושל במים דאמר גבי הפסח ·
שלא נאמר בו אל תאכלו ממנו נא ואל בשל מבושל
שאם נאמר כך או היה לוקה שתים מפני שהיו שני
לאוין · ומאחר שכללו אחר כלל איסור הנא והמבושל
לפיכך בין שאכלו נא ומבושל בין שאכלו נא או
מבושל לבד לוקה א' ולא שתים · וכן מכל אשר
יעשה מגפן היין ופרטיו שנאמרו על הנזיר אלוה
א' כן שהרי לא נאמר יין לא ישתה חומץ לא ישתה
דאז היה ראוי שיהיו שני מלקות אמנם אחר שאמר
חומץ יין לא ישתה וחומץ שכר לא ישתה אינו אלא
ברחקה מן היין ושכר שכולל בדרישה דקרא מיין


ושכר

גשבר יד׳ ומטעם מאכ׳ שמח׳ ית׳ וראוין [illegible]
שהיא שלם [illegible] כחשבון סדר [illegible]
[illegible] וכו׳ שבע [illegible]
[illegible] על כל חו״ח [illegible]
[illegible] על כל [illegible] לברכה [illegible]
והיה [illegible] כל הפרשים [illegible] אין לברך [illegible]
[illegible] כגון [illegible]
[illegible]
[illegible] אבל [illegible]
ופרסן בתחלה [illegible] כגון [illegible]
בתחלה וכלל [illegible] כי [illegible]
[illegible] יעשה [illegible]
[illegible] לברך על כל [illegible]
שנכללות:

[illegible] אמרו כי יש לברך [illegible]
לפי [illegible] שנכללות עם כלה
לברכה על כל א׳ מהן כגון לא תוכל לאכול בשעריך
מעשר דגנך תירושך ויצהרך [illegible]
בכורות [illegible] על כל חו״ח [illegible]
[illegible] לחלק [illegible]
ולאו [illegible] שכלם חייב על כל חו״ח
כמבואר [illegible]
[illegible]
דלאו שבכללות [illegible]
[illegible] לאו הבא מכלל עשה [illegible]
ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן [illegible]

עשה

שזה הוא כאילו נאמר בפירוש שקודם ומן זה לא
יקנה · מכח שהוא לאו הבא מכלל עשה שאחריו
שלא שהוא עשה · שרצונם לומר שיש בו איסור
כעובר על העשה שאין בו מלקות :

**תקמה** לשלח האם מן הקן קודם
שיקח הבנים שנאמר שלח
תשלח את האם ואת הבנים תקח לך :
( כתוך · מה דרך שאינו קנוי לך סוף כל שאינו
קנוי · יצאו אותם שקננו בתוך הבית ויתנו
הגבהיות שפטור מלשלח ) :

**תקמו** להסיר המכשולים והמכשולות
מכל מושבותינו ולבנות כל
המקומות הרעועים על סדר שמוסר
הסכנה שנאמר ועשית מעקה לגגך
( ודינר הבעל שהוא · והוא האחד שלא
יסמוך על פנים שכל הסומך על הנס אין עושין
לו נס · ועשיות שכל מקרים הבאים מטוב ועד
רע משגב ונתור עלית [illegible] · עב״ה פוקחו
בכו בוא ית׳ נוהלנו לערוך מלחמה ולנצח [illegible]
לעשות כל סבסי המלחמה ע״ד הסבע [illegible]
אחר״כ להיות בטוחים בחסדו ית׳ שעל זה הטבע
המוכן יואל הספע · גם על הבלתי מוכן · ויצא ה׳
ונלחם בגוים ההם ביום הלחמו ביום קרב · שע״ב
דוד כוס מוכן למלחמה · ומנס המלחמה [illegible]
עולה הבשועה · וזו היתה כוונת הר״מ באומרו
לרדן

לרבן של נביאים מה תצעק אלי ואחר שאמ
הנס אמר דבר אל בני ישראל ויסעו שהא
הטבע לישע מפני המות הרודף והוי מעשה
בקריעת הים · וכן אמרו למען יברכך ה
אפי' יושב ובטל ת"ל בכל מעשה ידיך אשר תע
וברכת הזמן ע"י אלישע יוכיח · וכמה מן הדר
יש שאין לסמוך על הנס · ובפרט בדבר כזה הי
דשכיח היזקא שנודע הוא שאין לסמוך כי אם על
חונה ע"ח ווסת פי"ז · ואין ראוי שתהיה ביתו ש
אדם מוכנת לפורענות · כי ... ולקיין
ולא תשים דמים בביתך ) : ומכאן אמרו חכמי
המוסר דחייב אדם לייסר את בניו בנעוריהם
בקטנותם · ולהנהיגם על דרך הטוב · כי קו
מוסר אשר יקנה הקטן מלב אביו ואמו · ומ
רבו · יועילו לו שיבא לקחת מוסר השכל לירא
את ה' שהוא אלהי האמתי · ומוסר התורה שה
אמו · וראשון לכל דבר הוא להרחיק אות
מחברת הרעים · כי ... המתחילה בקלות לפעמ
נרגלים · כי איש חמס יפתה רעהו · והולי
בדרך לא טוב · ובפרט כי יצר לב האדם
רע מנעוריו · ותוקף אחד מתחלתו לאמו
אולת קשורה בלב נער מפני היותו נבל וח
לעשות כל תאות לבו · מבלי שיתיישב נשתו
להתבונן במה שראוי לעשותו · ומה שרא
להתרחק ממנו · ולכן המלך החכם אמר אי ל
ארץ שמלכך נער · כי הוא במה ...

עושה : ושמה נערות גורם לקלקול החנוכה
המדינית · מכ"ש לעולמי היראה האלהית · לכן
חובה על כל האבות לשנות כל היום תמיד לפני
בניהם · את הרשעים ואת מעשיהם הרעים ·
ולקללם ולארדם · ולספר לפניהם מהגנות אשר
סוף סוף יגיע להם מבני האדם והאלהים ·
ומהעונש אשר עתידין לקבל אחר מיתתן על מה
שלא השגיחו בחייהם ללכת בדרכים הישרים · כדי
שאזן הבנים תהיה שומעת תוכחת מוסר ספיך
כי תכנת החיים הנצחיים · מכוון למה שהמלאכה
יקרה מאד בכל יום בתנ"ך עם פי' רש"י ז"ל · כי
זה אות א' ממה שחייב כל המלמד להיות קובע עם
תלמידיו בכל יום שעה א' בלימוד תנ"ך עפרש"י
ומשנה עם פי' הרב"ע ז"ל · וגדר גמאתו גם עוד
דלא זו בלבד שלמוד יתן תוספת מתוך המקרא
רק אף זו חובה על המלמד ועל האב להיות למלמד
עכ"פ שעה א' בכל שני ימים ללמוד עם בניו
בספר אחד מספרי המוסר והיראה · בחסת
יוכלו שאת הנערים · כי אמת הדבר שהכל תלוי
בו · וכבר אז"ל אם אין יראה אין חכמה · ועוד
היראה והאהבה הנקנית בימי הילדות · הנ סיון
מוכיח שהיא עומדת לעולמי עד · ומה לי להאריך
בספח סיוג זה · הואיל וכל מי שחלק לו הי"ת
בינה ובירסה · יודע ומפורסם אצל כל חכמי לב
דאין ערוך אליו · כי בהמצאתו ישינו האבות
והבנים והמלמדים שכר הרנה ותשרה גדולה
במעשי

במעשי ידיהם כזה וכבה ... ומכלל כן אתה
למו דאמרה לישנן :

**תקמו** שלא להניח המכשולות
והסכנות בארצנו ובבתינו
שנא' ולא תשים דמים בביתך : והיינו לעשות
ובמלאכת המעשה שלא ... עליה
כדעתי להורות כמו דאמרו ז"ל דכל
מגות ומכות בלולה מאחר מנות . והוכחתי
דמסה זו ושלפניה יש להן ק[illegible] ואחר
מילתא היא . עם כמה וכמה מצות עשה ול"ת
ובפרט עם מצות רל"ו ורל"ז . פס נב' ה ורל"ז .
בין ותשכח דחסם סוג אחד הן . דהנה כגרם
הדברים הרעים . מאחר מדבר על סגירו . שלא
כפפיו . אין לך מכשול גדול מזה . והוא יכול
להביא לידי כמה ספיקות רעים . ולראמנע מלהגע
בפס אחת שהיא בסכנה . הסכנה נכחת לעין :
וכן ללכת בתקות הגנים ולהדמות להם בגדי
מהדרכים : מכשול גדול ותורבם בפוק מינה
ודאי . מילולדהי"ת . ונגבת ממון יהיה מאי סיהיה :
ומקיוט עם סיהית . העסק . והסקד . ושגוגם
סוח . וכל העריות שבתורה . וכל סחר לחוץ :
אין לנו מכשולות ומכות גדולות מאלו : אחר
לוחם גותה הורה להעמיד ולמנות שופטים
ושוטרים : כדי שידריכו לם בהמון . ויסירו
המכשולות . ולא יניחום . ועוד הוילה משה
על

תרי״ג

על כל אחד ויחיד להוכיח את חבירו · אפילו קטן לגדול שרואה בו דבר שאינו הגון · חובה עלינו להסיר המכשול מלפניו · כי הוא ג״כ תחת סוג לאו שבכללות · דלפני עור לא תתן מכשול · וזה הוא אחד מטעמי הגרושין שצותה תורה כי מצא בה ערות דבר · לשלחה מביתו · כדי להסיר המכשול מדרך הרבים · ועם היות שאינו דרך השלום · כדי להטיל שלום בין איש לאשתו · השרה שכינתו ביניהם · ושם יה מעיד עליהם · עכ״ז על ספק אמרה תורה · שמי שנכתב בקדושה · ימחה על המים · ועל מחלוקת המים · אע״פי שהיה ליסודו של עולם · לא הכתיב בו הכתוב כי טוב · כי ערוך מתמול תפתה · ובו ביום נברא גיהנם · להורות כמה קשה מחלוקת לפניו · עכ״ז במחלוקתו של קרח · כדי להטיל שלום כללי לישראל · לא חש משה ליחוס משפחתו · ולמען ישמעו ויראו שאר העם אשר היה בקרבו · קדש עצמו במותר לו לחייב את מדת הרחמים · שתתהפך כנגד קרוביו · ויעשה בהם דין · ולא חפה עליהם · וגם התורה לא חששה לכבוד משפחת האשה · אשר במצא ימצא בה ערות דבר · כגון שרואה אשתו יוצאה · וראשה פרוע · וטווה בשוק · ופרומה משני צדדיה · וכל כיוצא בזה שהוא ערות דבר · דמשמע הכי · ומשמע הכי · והטיל על בעלה במצוה לגרשה · ושאין בזה דין וקלון · להיות כבעל שאשה כקרא כבעל

מחלוקת

# אלה המצות

ענין | תרי"ג

מחלוקת · או מטיל פגם · או מוליך שם · ר

היא נרמזה לפלמה · תרעומת משפחתה על

לא על הנשל · ולא על הב"ד שחייבוהו לגרש

ולהכי אמר רבא אשה רעה מלוה לגרשה · ותרי

גרש לץ ויצא מדון ונו' · דוק ותמן דבש אח

דמקרא מלא בתורה · הוא יליף לא יהיה קרח ·

כדי להזרום · דכל מחלוקת ופירוד שבא לש"ס ·

ולמחוש עותרי עבירה · אין זה נקרא בעל

מחלוקת · כאשר דמו המומים · אשר

דרך ה' לא ידעו · ואת הישרה יעקשו · ובעל עת

ומען שרוצים ללכת בסדירות לנס יגע · אתם

להם הדרך · מדרכו בו אנשי ענוות · לגאות

בלשונם · אהבה להועיל להם · ולהסיר המכשול

מפניהם · ואומרים עליו שהוא בעל מחלוקת ·

ושהוא עוכר ומתעבר על ריב לא לו · וקאי שמע

ולא אבין · כי מישמע כאות · ומי רואה כאלו

שהסרת המכשולות · והדרכת ההמון הישרא'

בדרך האמת · ולהרחיקם מהסכנות שנופלות

ובפגותיהם של כלל ופרט ישראל · יהיה נקרא

מפני זה בשם שוטה ובעל מחלוקת · אשלום

ואדרבה אם מלוהו היא דבר שנוחדם לישראל

ואם אין זו מחלה לישראל · מחלות אנוקים · מו

חבריהם היו לאומותינו · שהכנים עצמו בסכנה

ונתגרה עם נמרוד וכל בני דורו · וקם והלך ל

ארצה כנען · במקום שהיה כתוב לגר · ולא

כאחד מתושבי הארץ · ולא בחר בשלומם ושלותם

של

תרי״ג
ודאי אם היה
של בני מדינתו וארץ מולדתו · או לכל הפחות
הולך בדרך אתם ויודה להם · או לכל הפחות
שותק עליהם · ודאי שהיה גדול נגיעתם · כי אני
היה הגדול שבהם · ועם כל זה לא נמצא חלק
יעקב ישראל בנקרא אברהם · ואת זה נסר מעיני
והביא עצמו בסכנה · ונפרד מהם · הולך וקורא
בשם ה׳ אל עולם · מחבר ספרי׳ בעיקרי האמונה ·
מקבץ מן העם ומודיע להם אמיתות האחדות
ודרכי ה׳ כמ״ש כי ידעתיו למען אשר יצוה את
בניו וגו׳ · עד שסוף דבר נעשית בעולם אומה
קדושה זו · עם ה׳ אלה · ומזה יש לנו ללמוד כי
גם מצות היה אברהם · אשר לא יש לכבוד בני
משפחתו · וגם ללוט בן אחיו לא נשא פנים · ולפי
שראה שאותו יום מטהו אנשי סדום שופט עליהם ·
וכבר הוא נסע מקדמונו של עולם · ופנה אל
התועבת וקבלת התענוג ממעשיהם הרעים
בממונם · וחטאים נגופם לה׳ מאד · משך עצמו
ממנו · ולא נקש עליו רחמים · לולי ה׳ שהיה לו ·
ומשך עליו חוט מכולם של חסד דהיינו שעמדה לו ·
זכותו של אברהם · כמ״ש ויזכר אלהים את
אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו׳ · כדי
להוציא ממנו השתי פרידות טובות · שמשם היה
נלכד בשחיתותם · ואברהם לא היה חושש אליו ·
כל עיקר · מ״כ חלילה לא מפני זה נאמר עליו
שהיה אכזרי או שונא · או בעל מחלוקת · כי
הוא אחוז במדת החסד · וממנו למד משה במחלוקת

קרח וכל עדתו · ופנחס ואליהו בקנאותם
ודניאל שמ״ע · ומרדכי · אשר לא יכרע
ישתחוה להמן הנגל הבער אלו וכל כיוצא בהם
כל אחד בחדרו יזכה · דלאו גם א״ד דהופל גם
או שכשתב לבושה · ובעל מחלוקת · ואדרת
אפכא מסתברא · ואפכא הוי · וידעתי גם ידעתי
מהיכן נשתרבב ונשתבך טעות זה בין ההמונים ·
כי שמעו מכת הנלועים · המקברים אדרת האמת
ומאפילים זכהק · ומשימים
מהמכוון בה המפרשים ומודיעין לראשון המפרש
מה שאינם יודעין בו · ואין יכון אחר שלא ידעו
ושלא הבינו · או שאין ביכולתם ודיעתם גמורה ·
שהיו שותקין · כמו שנא׳ מי יתן החרש תחרישון ·
ותהי להם לחכמה · ולא שפירשו להם מאמר רבי
שהפליא לדבר במעלת השלום · עד שהגיע לומר
שאפילו ישראל עע״ז · ושלום ביניהם אמר המקום
כביכול איני יכול לשלוט בהם שנאמר חבור עצבים
אפרים הנח לו וגו׳ · ועל זה סומכין להבדיל
ולומר שלום יהיה לי ושלום יהיה בימי · כי מה לש
ולצרה · אם באנו לברר האמת · אין שלום ·
ויבואו לידי קטטה · כי אחיזת פגם משפחה · וכן
מחמת כי רבים אשר אתם · וגדול השלום · ולכן
יפה שתיקה מוטב שיהיו שוגגין וכו׳ · והנכון
הרבתי · ותיר הכבוקים אדברי · בי לאו אתכוון
אתמר אלא בפירוש · אין שלום אמר אלקים
לרשעים · ונסמך ליה · קרח נגרון אל מחוך
אל

לאוין

אחרי ג

ועו׳ גם שם לא יכנסו · לאמר שלום שלום ·
ואין שלום · וכל מה שחלק לו ה׳ בנבואה מגיעים לו ·
כי המה לא ידעו מחשבות ה׳ · ולא הבינו עצתו
כי באמת ובשלום ענינם כאחד הוא · יסוד כל
התורה והמצוה ופסוק זה דאתנו עלנים ספרים
כגון פי׳ הרמב״ם ז״ל בפרק אחרון מהשמנה
פרקים אשר הקדים למסכת אבות · כי לדעתו
זה הוא פי׳ מאמרו של רבי הנו׳ · ולא חלילה כמו
מה שהם מחשיבין שהם מבינים בכונת דבריו
דא״כ לא הניחו בו לא ח״ו · ולפי דבריהם כל מצות
אלו · ובלא תעשה · ואחרים כבחנו בתורה האלהית
לישראל הגביים וקדושים הם · והאומר יורש
דרכו · דראה וגרעו של חבריהם · והלמדין של
משה הם היו · והוא לעולם נוטים אזנם למוסר ·
אם לא היום למחר · וכבר נאמר לו למשה מפי
הגבורה ויגעם אל בני ישראל · בני טרחנים הם ·
סרבנים הם · עכ״ז הע״פ שקשה עליהם לקבל
עול מרות המוסר · להיותם בני מלכים · סוף
סוף חלק ה׳ להם נבואה יתירה · ורק עם חכם
ונבון הגוי הגדול הזה לדעת כל חכמי מעשהו.
בהבחנת מעשה האומות הם · הם רעים · ועל
אחד או שנים היוצאים מן הכלל · ומעיין פנים
לא חס הכתוב על כל מיעוט המתבטל במעוטו ·
במובדל ועומד הוא לרעה · כמו שנתבאר בספק
של משה פן יש בכם · שמא יש בכם איש או אשה
וגו׳ · ולכן לכל פרט היוצא מכללו וכוונן של ישראל ·

אין לחוש אליו · דאפשר אם יחקור נמצא [illegible]
אביהם · אפשר עדיין הם משארים בפלגש
מערב רב · אבל תמיד היו לאבן נגף לפי
ישראל · ושבאן של ישראל פרסם הכתוב · [illegible]
ויצא בן אשה ישראלית · והוא בן איש מצרי וגו' ·
א"כ התורה יעדה לסוף יחוסן וקדושתן של ישראל
ולפיכך נתן לנו תורה תמימה במעשיה בחוקים
ומשפטים ותורות ישרים וצדיקים [illegible]
אשר לא ימושו מפינו · ומפי זרענו [illegible]
עולם · ועל שמירת הגופים צוה תורה [illegible]
זל"ת · להסיר המכשולות והסכנה · ושלא
להביאם באוכלינו ובמשקינו · (ואפילו על הערפים
חסה תורה שלא יהיו נזוקין זה לזה · ולכן [illegible]
עלינו במצות השמיעה · באיסור זריעת כלאים
ואיסור קשוין ואיסור הכלאים · כי יש מהן
שכאל ושלא [illegible] [illegible] גרמו להוק [illegible]
הסרבין) · ולענין מכשול החטאים בנפשותם
כתיב · ונכרת הרע מקרבך · [illegible]
דם לך כי נפשי בגלתי · הא ברחמם [illegible]
נגלוים מן הארץ וכו' · ויתמו חטאים מן הארץ ·
ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ונאמר ·
אמן ו :

**תקמח** שלא לזרוע שני מיני תבוא' בכרם ולא קנבוס ולוף (וכן שאר ירקות) שנאמר לא תזרע כרמך כלאים

ן הר"ן לאו

בלאים: ( זה המין יקרא כלאי הכרם דהיינו
שהזרע שני מיני זרעים של תבואה עם גרעיני
הענבים כגון חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד
וכשאח מקכנוס ולוף סכן ורשים שנגמרים עם
תבואת הכרם ( דהכי משמע לא תזרע כרמך כלאים
כלומר דנעין כלאים לגד מכרמך ) בארץ ישראל
לוקה שתים א' משום שדך לא תזרע כלאים הבא
בקדושים מצות רמ"ה ( שתחת סוג תותן הכלאים
נכנם כלאי האילנות דבעינן להרכיב אילן באילן
או ייחור של אחת באחרת או תסרוג בתפוח
אגוזין עליו. אף הבורה נתבארו כין בח"ל וכן
המרכיב ירק באילן או אילן בירק לוקה אבל תקנים
אבל מותר לישראל אפי' לערב זורעים ולזורעם
בח"ל לכתחילה כי כלאי זרעים בח"ל הותרו מפי
הקבלה ) ( וירק ע"ג נטעים אפילו בח"ל אסור
משום דשרשי זורעים עוברים בתוך שרשי
הנטעים והוה ליה הרכבה והרכבה בח"ל אסור
להכנס בלר הנטעים בתוך הכרם מותר לכתחילה
לזורעם אבל לא לאוכלם כי הדבר הולך ויורד
במדרגות כי מה שאסור בהנאה בא"י בח"ל
מותר לזרעו ואסור לאוכלו. דמאי דנעשי ד"ו
שלש מינים היינו לחייב את הזורע מלקות אבל
הכרם והתלאה אסורים בלא זה במ"ש כפי' אסור
לזרוע ירקות או תבואה בלר הנטעים או לטעת
גפן בלר הירק או תבואה ואם עשה כן אע"פ
שאינו לוקה ה"ו קידש ונאסרו שניהם בהנאה אם

פן תקדש המלאה הזרע · הרי שאחד שלא מרע
במפולת יד · אסור מן התורה לזרעו · ואם זרעו
אסור בהנאה · ונראה לא פליג ר"י לגבי מה
מתנים דאסרי בזורע ירק בכרם · איון דתני
ליכא מלקות דאורייתא · בח"ל מותר מדאורייתא ·
והיכא דזרע בא"י האסור בהנאה · בח"ל אסור
באכילה · כאשר פירש עוד ) וזה משום לאו זה
דלא חשיב כרמך כלאים · דקי"ל כרבי יאשיה
דמשמע ליה לא חורש בהדי כרמך כלאים · והא
ודאי להתחייב משום כלאי הכרם · דהלא משום
כלאי זרעים · דלא אילן כחי תניא · ומשום דעירב
אילן בהדייהו לא נפטר מיגנב כלאי זרעים דהא
בלא מפולת יד אסור כדתנן בפ"ב דכלאים ה"ג ·
אבל שאר מיני זרעים אסורים מדרבנן · ואף הם
אסרו לזרוע כלאי הכרם בחוצה לארץ מפני
שכלאי הכרם שמזרין הם שאם זרעו בא"י הרי הן
אסורין בהנאה בארץ אסרו לזורען בח"ל · ולא
אסרו בח"ל אלא לזרוע שני מיני ירק או תבואה
עם האילן במפולת יד דבלא מפולת יד מותר
בח"ל לישראל לזרעו · ואם אמר לתינוק נכרי
לזרוע לו בח"ל מותר · אבל לא יאמר לנכרי
שלא יתחלף בישראל ואע"פ שמותר לזרוע הירק
בצד הכרם בח"ל כדי ליהנות ממנו הרי אותו הירק
הזורע שם ( בצד הגפנים ) אסור באכילה לישראל
ואפילו בח"ל · והוא שיראה אותו לוקט ואם יכיר ראה
אסור אבל ספיקו מותר והארכתי בך הביאור

מפני ששמעתי רבי׳ וכשלין מחסרון ידיעה ותולין
עצמן להקל מבלי בשנקה הנגר׳ נראה המקלין
שהם מפרשים דבריהם לחכמים האמורים המנהגי
דבר מחוך דבר אך לא לחולקים על החמם
מרוע לב להחזיק הקינוור ובעלם כשנפ בי נם
להם לב להבין כי הרוח יראה שאם אין לא כי הם
מה שפרשו לא רבותינו ז״ל הרמ״ב׳ם ומה״ר יקא
ז״ל כמו שביארתי לך ולמיחות אחר המקלים
במדינות אלו לא שיודע להבחין במה האחרונים
להקל אפשרות מסרות לי ואנס מגדין ששמעתי
שמקלים בו אינו מה שנהגו ההודעים בשפת המערב
ודי בזה בדי שהרוצה לשמוע ישמע ויחדל ) :

## תקמט שלא לאכול כלאי הכרם סגו

שנא׳ פן תקדש המלאה הזרע
אשר תזרע ותבואת הכרם: ( וכבר פירש
שכלאי הכרם הוא מין ממיני התבואה או מיני
ירקות שזורעו עם הגפן בין זורע ישראל בין
זורע גוי בין שעלו מאליהן בין שנטע הגפן בתוך
הירק שניהם אסורין באכילה ובהנאה: שכן כת׳
כפ״ה פן תקדש פן תוקד ותאסור שניהם: פן
תוקד אש. שאין ראוי להיות לך ממנו תועלת בו
אסור בהנאה והאוכל כזית מכלאי הכרם בין מן
הירק בין מן הענבים: אפילו שלא כדרך הנאתם
הכל מודים שלוקה מן התורה אע״פ שבכל אסורין
שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן אבל
הכא

# אלה המצות

שין תרי"ג

הכא שאני דלא כתיב נכו אכילה אלא כן יקדים פן תוקד אם וספיהם מלטרפין זה עם זה והיא דוקא שגורעו בח"י חבל בת"ל בלתי הגרם פרנריהם כפג"ל) :

**תקן** שלא לחרוש בשור וחמור יחדיו שנאמר לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו: (ונוה הדין לכלשני מינין ושאר עבודות ומלאכות של מרדה בשני נהוה ר ומן התורה אינו חייב כי אם בנהיגה ובאור ובאלו מטה אבל כשניהם טמאים לא עוברים להרוס רבנן כמו לאסור בלאים בהרגעה ) :

**חה** הוה דמתהרמב"ס ז"ל בפירושו וביקורו דשני בעניי בקיסמא בספולי גליונות ודהיינה נהר שימתיה דסוגיין דפלוגא אקיין בותיה רק אמת הגה"ס ז"ל חולק עליו וכת"ס ה"ה דבעל תי"ט ז"ל משמיע דכלאים משמע פ' עי"ם וניתק שכתב במשנה א' פסקא באתחלתא אסורים ומסם יקבל הרב הראשון במלך ולר"ל דבר שבקדושה עלה יעלה תחלה זה אזול בלבושו דלבית חדש זקן שקנה חכמה קנה שיבה קנה ישיבה פ"ס רבה סמיכה מר זקנה וזינה ה"ה פרנס והדר הרול המפורסם במוהר"ר יששכר בער כ"ץ נר"ו על מה שכתב בכתב ידו הרמה סמוך ונראה בגליון בספר במצוה א זה לשונו אם בגלמה לי החינוך שלא מניאין

מניחין רקיה מבני מלכים עכ"ל וחתה קורא חביב
חקור ודרוש במ"ש הרי"טו ז"ל ודוק ודעהו כי שם
בספר הנחי"ס ז"ל רי ספוקו · לספק שנסתפק בו
הר"ב הכהן הגדול מחיו כר"ו וע"ש :

## תקנא שלא ללבש בגד ארוג בצמר ופשתים שנאמר לא תלבש שכח

שעטנז צמר ופשתים יחדיו : (ומן התורה
אינו אסור אלא עד שיהא כגון שלשה מלבושות
הנקראות אצ' שוני' וגו' ל"ל שהלשון יהיה
שוע דהיינו טרוף · ושוי נפני עליו וגוזר בפני
עצמו · ומן הפשתן ועח"כ בפשתן יחד גם
אריגה או שקשר והכוה בקצר של קיימא שהן שני
קשרים זהו הנקרא שעטנז ואסור מן התורה
אבל רז"ל אסרו כל שהוא כתקוע מן השלופות
שוכרתו או שוע או טווי או נוז · וראיתי להרב כס
וז"ל בפי' הה"ג מה' פרות דשם כתב בפי' על פסול
לפרות בעבר עבירה שדינו עליה מלקות מן
התורה שנה או בלבש שעטנז שהוא שוע או טווי
או נוז הדיוט פסול לפרות מן התורה · ובשנה
הפסול מדרבנן מי שלבש בגד צמר שהוא
בו חוט של פשתן כיוצא בו : ומלבנו שהרגש
בו מרנה הכ"מ ז"ל בפ"ב מה' כלאים בשינוי
הנוסחאות בגמ' בכפי המבנה ל"ע לישב הדבר)
ועוד אמרו רז"ל שאפילו עשר מצעות זו על גב זו
וכלאים תחתיהן אסור לישב עליהן שמא כרך נימא

גזרה

עשין | תרי"ג

נגלה שמה תכרך כימח על בשרו׃ ודע שהכלאים אין להם שיעור ואפילו בחוט א' בבגד א' אוסר את כל הבגד עד שיוסר ויש להזהר הרבה באיסור לבש השעטנז כי בנקל יכול אדם להיות נכשל ובפרט פי' הוא מן החקים שהשטן ואה"ע מונין את ישראל דמה טעם יש בה׃ ובסוד הדבר כבר אמרו גדולי הראשו' כי לשון שעטנ"ז פי' שטן עז והלועז אמר ופשטים סטן עז מתלבש בו ושולט עליו לפי שהוא מתכסה בטליתו׃ ועל כן אמרו פושטו אפי' בשוק ובכך ידעת שקרבנו של קין היה מן פשתן וצמר הבל היה מן עם הצמר שעליהן ועל זה הקריבו כפי הכח שהיה מושל עליו׃ כי הצמר רומז על כח הרחמים והפשתן על כח הדין׃ ואמרו על קין שהביא ממותרי מאכלו קליות זרע פשתן׃ וא"ר יהושע בן קרחה אמר הקב"ה א"ו לא יתערבו מנחת קין והבל לעולם׃ אפילו בחרית בגד שלא לא תלבש שעטנז׃ ובבגדי הכהנים שהם דוגמא העליונה הרומז במלכות שמים הותר הכלאים לפי שעטנז עז זה אינו שולט בדבר שנקדש׃ ומה תבין ותדע כי חוקות שעטנ"ז וכ"ץ יש להם ענין בס"ה לרמוז שכל מי שעוסק בתורה ניצול ממנו' ומה לנו לבקש עוד טעם לדבר איסור כל מיני כלאים׃ האחיל ואין לנו טעם גדול מזה שהי' מלמ כך ומי יפר את המעשה בעיניך טעם זה לא תרה תורה במקום הנעשים חפצים מן המצות ושוק

תשלם ביאור לאוין) ׃

לאוין

ת״קנ״ב לבעול את האשה אחר שיקנה אותה בקדושין שיתן • או בשטר׳ או בביאה׳ שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה ובעלה׳ : (ושלשה דרכים אלו שהאשה נקנית בהן כלהו רמיזי בקרא׳ ובעלה׳ הורה שיקנה אותה תחלה בביאה דהיינו שמתייחד עמה בפני עדים׳ וק״ל האמ״ל בג״ז • ואח״כ בשעת גמור נשואיו יתן לה כמ״ש בביאור קדושי ביאה שהם דאורייתא׳ ואמרו עוד ויצאה והיתה׳ מקיש יציאה להויה׳ מה יציאתה בספר כת״ב וכתב לה וגו׳ • אף הויה בשטר שיכתוב ויתנהו לה בפני עדים כמו רוב קניות שבעולם שהם בשטר׳ וכמו כן למדנו שהיא נקנית בכסף מאומרו בחמשה המעברים׳ ויצאה חנם אין כסף • שבא בפ״ס אין כסף לאדון זה׳ • אבל יש כסף לאדון אחר׳ ומכו אב׳ והאב הרוצה לשמור בתו הגדולה שלא יקדשנה שום אדם שלא לדעתו יעשה שתאסור על נפשה כל כסף ושוה כסף שיתן לה שום כברא בעולם לשם קדושין שלא לדעת אביה • והמובחר שבדרכים שכל כבודה בת מלך פנימה והוא בהיכלי מלך ולפיכך ראוי לכל בנות ישראל שלא יתעסקו עם בני אדם ונפרט עם בחורי׳ ולא יתראו בפניהם בירושה אשה בקבע תפלות מעשר פרישות׳ ופירנס קודם לגבת הבחור אחר קדרא ענין עם שומע בהליכתו ✠ ח״ו נמנאו שכן

נרמה

# אלה חמצות



גורמות לבחורי ישראל שיעשו הרע בעיני ה'
כי עיניהם רואה ולבם חומד והדברים מגיעים לפני
ג"ע ושפיכות דמים · ואם באתי לבקרם יגלה
יש חילול ה' בדבר · למה יאמרו הגוים מפני
חלב · וחרפה היא לנו · ותכסינו כלימתנו ·
כי לא יודע מרת נפשינו · מי ראה בוחן מי שמע
כאלה דאין מכסרופום לעריות ואין נסתר מן
בגלוי · גתלבשו בשוות נרון ובגדיהם תעלסנה
מכסין טפח ומגלין טפחיים · ועל טוב ויפה
אחינו בני א"י ח"ו משומרים באותם שלא יסתכלו
בהם עין כל רואי · וספיקו האיך אם לא בעפת
הקדושין אינו רואה את משורכם · ומקלין
הבחורים במה שאביהם מקלין להם · ובמה במן
השמים הזמינו להם · וכי"ת נותן את חנם בעיני
כשליהן ומלאכה מגוחה אשה בית חיסה · ומפולם
לא עשינו גרושין · מכח פשטיה דקרא · אם לא
מלא חן בעיניו · אבן רשאי שימרגו כל ישראל
קדושים הם · יחד אנשים ונשים נערים ונערות ·
כי בעוכות הניסיון מוכיח שההתערבו' ונפגרים
שים בין הנשים עם האנשי' שסופו אינו אלא האך
מסדר ותכלית גרבת המסכן · ועל ראשי ומנהיגי
הק"ק יצ"ו מוטל חובה ע לתקן כל אופן פריצת
שבעוונות הדור כל יום הולך ורבה בין
בנות ישראל ה"ש ירחם
על עמו ) :

תקנה להח

עשין תרי"ג לאוין

רכה **תקנג** להיות המוציא שם רע על אשתו יושב עמה תחתיו לעולם שנאמר ולו תהיה לאשה:

(אפילו עורת ומוכת שחין · ובכלל דין זה שנלקה הנ"ד כ"כ להלקותו על שקר הש"ר ע"ב לשקר · ולענשו מאה כסף מזוקק מאחר שבות בש"ר שהוציא היה רוצה להפסידה כתובתה שהיא חמשים כסף לפיכך ישלם נכפלים כמ"ש ישלם שנים לרעהו · ואזהרת הש"ר היא בכלל לא תלך רכיל וגו'):

**תקנד** שלא יגרש השקרן שהוציא ש"ר על אשתו לגרשה כל ימיו שנאמר לא יוכל לשלחה כל ימיו וגו'):

רכו **תקנה** לסקול את העוברים על קצת מצות ואחת מהן היא הנערה המאורסה ובועלה שנאמר וסקלתם אותם באבנים ומתו: (עיין מצוה תק"ח ושם ל' מצות מ"ג):

**תקנו** שלא לענוש בשום עונש את העושה אותו מעבירה בעל ברחו · שלא ברצונו שנאמר ולנערה לא תעשה דבר: (ומינה ילפינן דסלה בכל שאר אנוסים [illegible] [illegible] פטורים ועם היות דכרמב"ן ז"ל ס"ל ספק זה הלכו מניעם סלח סלילות לפטור [illegible] [illegible] ונסתייע



מהמחבר

מהמאמר או׳ שאמר פטור ולא הודה · הדבר
ברור שאחר שהתורה פטרתו ודאי הוא נוח לו
לפוטרו שאם באנו לחייבו הנה אנו עוקרין דעת
התורה ולכן ראוי לחשוש את מניעה כזו למנות
כמו שמנה הרמ"בם והסמ"ג ז"ל) :

רם תקנז שיישא האונס את אנוסתו
שנאמר (ונתן האיש השוכב
עמה לאבי הנערה חמשים כסף) ולו
תהיה לאשה : (ויתן לאביה או לה חמשים
כסף בזמן שב"הם היה קיים שהוא דינין של
קנסות · אמנם הנישואין גם בזמן הזה מצוה
שישאנה אם היא ואביה מרוצין שתכנס לו אבל אם
הוא אינו רוצה כופין אותו · ואפי׳ היא חגרת או
סומא ומצורעת · אמנם אם היתה האנוסה
אסורה עליו ואפילו מחייבי עשין או אפילו שניה
לא ישאנה · (והאנוסה שאם נקראת כל שנבעלת
בשדה וכל הנבעלת בעיר בחזקת מפותה עד
שיעידו עליה שהיא אנוסה · ואין חיוב הקנס אלא
תוך שלש שנים גמורות עד שתבגר · ואין בין
נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד · דהיינו
משבאת׳ בה סימן התחתון שהן שתי שערות וששה
חדשים אחר סימן זה נקראת נערה · ואחר שתבגר
בגרה אין לה קנס שנאמר נערה בתולה · וגם
כפ"ה נערה ולא בוגרת וממאנת ואיילונית :
בתולה · ולא בעולה) :

תקנח שלא

לאוין
עשין תרי"ג

**תקנח** שלא יוכל לגרש האונס את אנוסתו לעולם שנאמר תחת אשר ענה לא יוכל לשלחה כל ימיו: סלא

(ואם מצא בה ערות דבר אחר שנכנסה צריך לגרשה שנאמר ולו תהיה לאשה הראויה לו) (ודע שהאנוסה אין לה כתובה דהא לא שייך בה טעם תקנת חז"ל כדי שלא תהא קלה בעיניו לגרשה דהרי זה אינו יכול לגרשה) (וכמו שהוא אנס אותה היא עכשיו אונסת אותו לשבת עמה כי מדה במ"כ):

**תקנט** שלא ישא בת ישראל מי שנפסדו לו כלי המשגל עד שאינו ראוי להוליד שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה': סלב

(ומתניתא תהנא באמר לא יבא פצוע דכא ובאמר לא יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם ובכל גוונא פסול אבל בידי שמים בכל גוונא כשר):

**תקס** שלא ישא מי שהוא ממזר בת ישראל שנאמר לא יבא ממזר בקהל ה': סלג

(ותנא בפ"ה שלא יבא לישא אשה מתוך קהל ה' אבל לשאר הדברים הוא כישראל גמור עד שאמרו עליו ממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה ואם תרצה להבין בעיקר בקיאות תרפה ותמצא חמלת הי"ת על עמו ישראל

כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו ואיך כל מגמת
והשגחתו היתה על ישראל אם קרונו ובראשית
ברא אלהים בשביל ישראל שנקראו ראשית קדש
ישראל לה' ראשית תבואתו וגו' ולעולם הקדים
להם רפואה למכה. וכאוי אכן מכת הגרושים של
ספרד ופורטוגאל וחשם כבין. גם פן גדול מעלת
התורה שבעל פה שאינה אלא לקרב שבל לא להרחיק
ביאם למי שרוצה להתרחק כודון לנוי
דרשה כי ממזר האמור בתורה ... אינו
הודאית ואן העריות האמורות ... אחרי מות
שאסרה תורה לישראל ... על נשא
אז"ל מכאן כרת הנה הולד ... מגיה
שהיה הבא עליה אנוס. אז ... על
עליה ברצון ודון. הולד בקרא ממזר ...
ואיסרו ליסגר עולם. ואם הדבר היה נשאר סתום
ולא מפורש כמו שנתפרש בפ"ה לא היתה תקומה
לשונאי ישראל לקנץ אחד שהפוגרה המדיה בהגל'
ביושך הרי הגזרות והשמדות הנזכרים שאנחנו
אותם הבנים שנולדו שם הם כמו בדה שהיה אותם
מהעריות שחייבים עליה כרת ולפי שאם כולל זה
ס"ו היו אסורים לבא בקהל. אמנם כששלם ה'
על עמו ישראל כתב לנו והבטחנו בתורתו לא
מאסתים ולא געלתים לכלותם וכאשר אין כל
דבר נעלם ממנו והוא היודע את אשר יקרה לנו
הוא באחרית הימים לפיכך פירש לנו ... הקבלה
האמיתית שממזר האמור בתורה ... מן

מן הטבעיות · חוץ מן הגדה שהכן ממנה שנוסחיהו
ממנו · ומכח זה הוקרו לבא ונקהל כמו שקבל
בשמשים ובחוים אחד אחד · גם כשיה טרי עד מקבן
כדרי ישראל יקבלם עד בלתי ישאר מהם אחד בלתי
ברם · ועוד נפה והביא את פסוקו לנר הנביאים
מהתם להבא שלא יבואו לנבול ולשאר עצמם מטוים
מכן סרוו שקועים בו · כמו שבאומם יש שאמרו
בשמו והם שרין מלכה למעשה לנטול לבא
לחוור בתשובה ממה שהמיר בבודו ולגלות שעבר
מקודם ודברים של טעם הם · אך חמשה אחר
הסבירו להם · הודם שלא ימצא כל נורכן שעברה
או תהיה לנגדי להם · לפי שה' יתן נקראים בשם
גרים לכך אתם רוצים לטבול · ואם כן טוב היה לבא
אליהם להודיעם תאות המשכל · ושאחד מתנאי
התשובה · היא להתבושש כל אחד ממעשיו הרעים
שקדמוהו · ולהשפיל עצמו · ולשעבד גופו בכל מה
דאפשר · ואלה דברות לעמוד כל ימיהם בהכרת
התשר · שהפליא ה' לעשות עמהם · להציל ממות
נפשם · וממכם · ושאחר כמה מאות שנה · זכו
כם · מה שלא זכו שכות אבותם האומים · מן
ואמת שידעתי גם ידעתי שדרך כלל כדי שלא נרשל
ידי עוברי עבירה · פיסוקו אלה · יש להקל
להם בכולה · אבל סוף סוף · להנהתם
אלטוניהם · שלאת ידי חובתינו היינו צריכין
להיות עינינו פקוחות · לכוונם בכל מה דאפשר
כדי לטהרם · ולא להעלים את העין כאלו הם

נרים המאמינים כקטן שנולד · וכלא יתנע עמידן
אכו ליתן את הדין · ועל זה ועל זה דן אנכי · ס
סוד רעה חולה · ששלם מחוסי מספם התשובה
לפי ערך החטאים והשנים שהחטיאו בו · אין מי
שישגיח עליו · וכל אותם שהם פושעים ומורדים
שעדי התשובה נעולה לפניהם · והאלכים נפוח
נרון כגוי אשר לרקה עשה · ואם ימול לשמנה
ואם כי הלך ברשעו ושתקע בין האומות · ומאר
ביניהם שנים רבות מחלל שבתות · ואוכל נבלות
וטרפות · ופורץ גדר העריות · ואח"כ נבוא
בין ישראל · יתגלו אליו · ואלו קיים כל התורה
כלה מאל"ף ועד תי"ו · יחשב בעיניהם · ואם
כמלא יתנבא · מי שגזל את ממון חבירו ואח"כ מת
עמיתו ויקח וילך לו אל ארצות העמים · והגזל
העשוק במותו וכלפנו · מות ימות מרחמו
בבואו ואח"פ כפני שלשה · או על הבימה יעמוד
ויאמר חטאתי ושהוא מקבל עליו תשובה · דאי
זה נעשה · כאחד מכהנים הראשונים · ואפ
תשובה יקרא · אחר שיש בידו ע"ז ג"ע וש"ד
ותולה בעיני הבעל · ואחיה לך אם על אלה יתאפק
ה' · ויקרא בתשובה קלה כזו · ותהמרשלוח
שיש כנגד באין דורש ואין מבקש · ואין אומר השב
כלא הדבר · איכו נוגע לישראל · הערבי זה לזה
ודאי לכל כיוצא בזה · נתרצה דוד במאמר שיכתוב
עליו שרחון שאין בו · אבדי שמהם ילמדו לכל
הרוצה לשוב מחטאו ומעבור · וכ"ש לאחר שיתאמץ
אלה

חלין הסלסה דמכוונות דגלהו לתנהו כהן׳ שלא
יספיק יומים ובמים כדי להטהר׳ ושלא לבריס
רחם׳ כמי שלא חטא כל ימיו ולהצריכם לכולם
טבילה ותשובה מעליא מפורסמת ומעידים
באמור׃

ולדעתי גם לסיבה זו מבטיח לנו הי״ת ע״י
כנביא יחזקאל וזרקתי עליכם מים
טהורים וגו׳ פירוש היום שכולנו צריכין לטהרה
לפי שכולנו היום טמאי מתים וכיוצא׳ עכ״ז כפל
הפסוק בנבואת הס״א מורה שאלנו על טהרת
אותם שצריכין לה מאחר תכף שעבר׳ כי נמו״ה
אמרינן עשיתם. נראה לי לטעם הגון על ההוה
שעינינו רואה הרואות כמה וכמה שלבם נקפם על
טורח שנע״ם אם לא בכולה שמקלתה או בפרט
מן הפרטים תתפלית הוא׃ כי לעולם פוסחים על
דגל אחד בחלוק באויר ועל סרות גולעין הם על
יריפם נאיסור המפרונת עם הנשג״ד ובעיני
ההמון הולך הדבר לאקל כאומרם מקרה הוא
אמנם אנכי הרואה קורא ושונה מקרה הוא בלתי
טהור כי לא טהור והיא הגורמת לכל הדברים
המתהווים כנודע לנקיים שאילולי הטהרו כמ״ש
דתנו הכא דרבי שהיו מדכין ומטהרין כל עיקר
חוזרין לעיקרן הראשון וגם קדם מלבדם כאשר
היה לעתיד מקוה ישראל ה׳ מוסיפו דעת לדה
הוא יהיה לנו לטהרה׳ וישיב לנו את העטרה
בימים יהיה במהרה׃ אכי״ר׃

שין חרי"ג

# תקסא שלא נחתן בעמוני

ומואבי לבד אבל אשה אחת שמותרת

לבוא שנאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל

ה׳ : (ואל יבקנו את חרום יחד לאחד מהם

ומבחן תבין כמה גדולה מצות גמילות חסדים

ספרי בלי הבנים מוחרין מיד

שלשה דורות · עמוני ומואבי עד עולם · ומותרין

עולם · מותרין מיד · כי בכל מה שנהיה ובלבל

בלי התורה · ועמון ומואב שהם נוכרים ולפיכך

בלי רחם להם אשר מקבלין אותו ) ומלבד הטעם

הכתוב כדרכו שלימים לקדש על אשר על

אשה לבוא · ואין מן הראוי לטעם הזה נתעל

בנלות היטב · אבל גם רואה חרוה כי היתה

הנשים שבא במצוה זו דבר מהם הנאמר יש על

ישראל · כי שלא מהן · אותן שתי פרידות טובות

שהם עתידין להיות מושיעים את ישראל כמו נע

הן גם בעיקן עד עד ) :

# תקסב שלא לדרוש עם עמון ומואב לעולם

שנאמר לא תדרש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם : (

השלמה זו ר"ל מה שלמדנו במצות תקנ"ו כי

אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום

הכל כמבואר שם עם עמון ומואב נשנאת

על המלחמה · חסד עשו עם ישראל · והקדימו

במעותיו נגמו שלא להקדים ברם ושלא יקראו

לשלום

לאוין תרי"ג

לשלום כל עיקר כי [illegible] שהוא מותר בה [illegible]
[illegible] ) :

תקסג שלא להרחיק זרע עשו אחר שנכנס לברית הדת שנאמר [illegible]
לא תתעב אדומי כי אחיך הוא : [illegible]
[illegible] לך [illegible] נגדשה [illegible]
[illegible] יצחק והיה כאשר תריד ופרקת עולו [illegible]
שהקול קול יעקב [illegible] ידי עשו [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] כמו [illegible]
[illegible]
[illegible] קרא [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] הרי לך [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] מ"ש לגרים [illegible]
[illegible] ( ודע כי עיקר [illegible]
הוא שלא לרחקו : אך [illegible] עלינו [illegible]
ולהתחתן עמו : [illegible] :

כי

משין תרי"ג

כי אין חפץ להי"ת משום מיוחס · יכנוס אדם
עם מי שהוא מדרגה פחותה ממנו · אלא שעשה
הדבר שלא נתרחק מהם · מגד איסור תורה אין
מחמת שכחה כי אין כאן איסור ולא שנאה · כיוצא
בכו של הגר · כשר ומוכשר מן התורה · כגון
שאמרים שנתגיירה בעודה מעוברת · כנה אין
נקרא שני · אע"פ שהורתו בטומאה אמריני כי
הכתוב תלה הדבר בשעת לידה · כמ"ש בנים אשר
יולדו להם וגו' · הרי שהכתוב תלאן בלידה ·
ושמור כלל זה בידך · שבאומות הלך אחר האב
כשנתגיירו · הלך אחר פגום שבשניהם · ולעולם
להחמיר הא כיצד גר עמוני שנשא מצרית · הולד
גר עמוני · ושדינא ליה בתר האב · כדי שלא
יהא זרע הזכרים מותר לעולם · ואם ילדו נקבה
שדינא לה בתר מצרית · כדי שלא תהא מותרת
לבא מיד בקהל · כמו העמונית שהתירה תורה
מיד כשאר האומות · וגר מצרי שנשא עמונית
הולד בין זכר בין נקבה · הלך אחר הפגום שהוא
המצרי · ולא אחר האם שהיא עמונית להכשיר
הנקבה · וגוי הבא על שפחה גויה · לו
גוי שבא על גויה בת חורין · הלך אחר האב
עפ"י הכלל הזכר שאמרו באומות הלך אחר האב
ואין קפידא בעבדות ושפחות בעודן בגיותן
גוי הבא על השפחה שטבלה · הולד עבד
שמכל שבא על הגויה · הולד גוי · והלך
האם · וזה הכלל בן הבא מן העבד

לאוין

תרי"ג

או מן השפחה · או מן הגויה · הרי הוא כמוהו · ואין מטניחין על הולד · ולפי דבר זה התירו לממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו שהרי הולד עבד שחררו. נמצא הבן בן חורין · כשר כשאר עבדים משוחררין ומותר בבת ישראל ולא גזרו על השפחה לממזר מפני תקנת הבנים · וכן הדין לממזר הבא על הגויה שהולד גוי: נתגייר הרי הוא כשר · כשאר גרים · וגוי ועבד שבאו על הממזרת הולד ממזר · גוי ועבד הבא על בת ישראל · הולד כשר · בין פנויה בין א"א · בין באונס בין ברצון · (אמנם אם נקבה הולד יש מי שפוסלה לכהונה · והרמב"ן כתב שאם נשאת אין מוציאין אותה מידו · והולד ספק חלל) ועוד אמרו ממזר מותר לישא גיורת · וכן הממזרת מותרת לגר · והבנים שביניהם ממזרים · שהולד הולך אחר הפגום שבא' בקהל ה' · וקהל גרים לא אקרי קהל ה' · ולכן גיורת שנשאת לגר · והולידו בן אע"פ שהורתו ולידתו בקדושה · הרי זה מותר בממזרת · עד שישתקע שם גירותו ממנו · ולא יודע שהוא גר · ואח"כ יאסר בממזרת · ואחד הגרים וא' העבדים משוחררין דין אחד לכולן · וגר שנשא את ישראלית · או ישראל שנשא גיורת · הולד ישראל · ואסור בממזרת · (ומלבד הממזר ודאי · שכתבתי לך במצות סק"ח · יש עוד ספק ממזר · דהיינו שבא מספק ערוה כמ"ש בהר"מ בס' פט"ו מא"ב שמן התורה

מותר

אוסר לבוא בקהל · אבל חכמים עמו מתלי
ליוחסין · נאסרו גם הספיקות כמ"ש · ...
ממזר שליש · והוא הנקרא ממזר מדברי סופרים
כגון בהמה שממע' שמת בעלה ונשאת והרי ...
קיים ובא עליה והיה תחת הגוי הרי בן ...
מדברי סופרים ) :

## תקסד

שלא להרחיק המצרי מלהתע...
חתונתם מאחר שלשי דור
כניסתם לדת שנאמר לא תתעב מצרי כי
גר היית בארצו : ( ובגר הקדמוני ...
שמשעה שסנחריב בלבל את האומות כל הבורא
אהן להתגייר חוזקתו ספירת מן הרוב ולפיכך גר
שמתגייר בזמן הזה בכל מקום בין אדומי (בין
מצרי ) בין עמוני בין מואבי בין כושי בין ...
אומות אחד זכרים ואחד נקבות מותרין לבא בקהל
מיד ( והרמ"בן וסר"חם ז"ל ס"ל שהמצרי עדיין
באיסורו כדקאי קמי עד דור שלמי ...
הכתוב קלמה לאוריתן ... הרבנים ...
את שבות מצרים אבל בכל ... מסכימים ...
דפירש מרוכא פריס ) ( ונטעם למכות קלו ...
הפשט ראיתי לא"ח ... המפורסם ...
בדרך ישרה · ... בניו כה רבים בקורא ...
כוונתו ית' · מסקנה מפסוקינו המדות ...
והדעות אלהיות · בהכרת החסדים · ...
טובה עליהם · ושלא להיות כפויי טובה ...

תר"ג למען

ממינה גילף אותנו אלנו יא' • בק"ז שאורש רן
מעמלק. אם על המצריים שהשתעבדו בנו
והטביעו בנינו במים • ורדפו אחרינו אל המדבר •
והאדומי שהאריך נתיבו • ושרף את היכלינו •
ועם זה כל מה שניכולתם • כדי שלא יזכר שם
ישראל עוד • עכ"ז להיום שישכנו בקרבם •
ומפני שבשם את יעקב עשו אחי אדום ליעקב
נושה תורה עליהם • שלא נתעב אותם • ושלם
להם גמול טוב • לקרבם • אך לא לרחקם • ועל
נביא כאמר דרשו את שלום העיר וגו' • מכל שכן
וק"ו כן בנו שק"ל • דרחוי לפרעם שעה לבל
עלותם לריבותו • מאת המעבדים אותנו •
ובעבדותינו לא שכנו אלהי' • ויש אלינו מסר
לפני המלכים האדירים אשר בארץ ויש רחוקים •
שבזמן הזה אם אמת מלכי האדמה באדמה שישראל
שרוים בתוך מלכותם ירום הודם והדר יסודותם •
כי בחסד אל כל שיום מקבלים אותנו בסבר פנים
יפות • בחירות הנפש • לשמור ולעשות ככל אשר
צוה ה' אלהינו אותנו • בחקי תורתיו הקדושות •
הן תורה שבכתב • ותורה שבע"פ ומגידי החכמי'
האמת והצדק • פוק חזי שמכיון הי"ת שיגיעו
לראות כי אל ובמו הקיסרים האדירים מאז עדן
שקדמו לקיסר האדיר הזה ירום הודו והדרו
ושרי המלכים אדירים מפולין ופרוסיא ירום הודם
הם ובניהם חיים עד העולם • נתנו רשות לספרים
בם לם • להדפיס מתוך החירות שלהם • ותוקף

# אלה המצות

לשון תרי"ג

דברי הספר הניאו לבם מתוך דבריהם
המפורסם מוהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל
פוזנא וק"ק פ"פ דמיין יע"א ב"ם
דפדר"ק ק"ק קרלינגע"א קמו משם כי
לישראל למשמרת · לדעת אם חסר
חמעתו · זפקח עיניך גם על התורה
שכתבתי לך בלקט הקצ"ם שהדפסתי
המתקה על הש"ס בדף כ"ג וכ"ד ·
לא לבד מסכתי חמוכת לוטיכ ·
הראשונים שהם עמודי מולחם
עפ"ח · בעדע לבקי כהם ונכסתים ·
וה קסד של חמת · מכעל התורה
ולחסד בעיני כל רואיה · כי לא לבד
הם מסכחים ומפתרים לחכמי התלמוד
שמגע לדינים דסיומתרוך להם
ממלואים וגם פרקלטין בעדיא
ומקוה המדכת סרה על דברי
כנים שנוברו בו · ונפה מלא
דברי אמת · שאין כתוב שום דבר
בקוע לממלכות הארץ ולבהירם
והגון לשעלותו בבקשם ולשונם
ולמדרש הרבצים הגמורים
ויסף פעלו · ונשלהלם במשכנו
משולם התקנה · והעתיקם והבת
בידי החכמים הפלוסופים בקצתים
הפנרים העמוקים

[illegible]

לחוץ

שין תרי״ג

כה שיך כל אדם לא תתחלה נאה נהם · ולורתי שבל
מה שרבה הדלתים האלה · בסבה חכמי ישראל
מינן · אלא לבנית קלת מבני האמון אשר לא ראו
אור · והדרך להם · מבלי ידיעה ואגבהת
המלות ואליונים על דברי ההגדות · אלא ידעו
בי בכל זה אם המדרש בחלקים ובמשרד · שקבל
אחרת מפי · [illegible] אמרו לו כל מי דורש
שפע · אפילו מה שאמר ופיק עתיד לחדש
ובבר הסכימו כל ישראל · מאחר חתימת התלמוד
אין כח שום ב״ד יפה לדרבנן האחרונים · [illegible] ועל
בחוק נו זאת מסורת בידינו מאחת לנותנו
כחוזר · לא כיוונו · [illegible] התורה [illegible] ודאי
על כל המלכים והשרים והחכמי שבהם
שמעמידין אותנו לא לבד בחרות הנפש · אלא
שנותנין לנו גם את [illegible] חירות הגוף · לסחור
את הארץ · באחד מהם · [illegible] לחזק
להם שונה כפולה ומכופלת · ולהתפלל בעד
שלומם · [illegible] ויהיה מרותה
להם מאת [illegible] שמים · [illegible]
לעבדים נאמנים · כי כך היא [illegible] מן התורה ·
וכך [illegible] לנו להכיר בטובתם וחסדם · גודרים
את שלומם וטובתם · על כל המסייעים לנו ולבנינו
כל [illegible] · ועל כל אשר גמלונו [illegible] על ידם ·
ומכאן [illegible] של ישראל [illegible] בכל [illegible]
ה׳ מברכים למלך [illegible] ויועציו [illegible]
[illegible] ולא פתי [illegible] ויאמר הפך [illegible]

לג ב

הדבר · שהוריתנו מלחמה אותם לרשום
ולנכות את ממונם · ולבקש רעתם ולקללם
אינו אלא טועה חוטא ומחטיא · והוא היה
עמלק · אשר תמיד היה רודף ישראל ·
לא ידע · כי צדיק ה' בכל דרכיו · והוא
הקדושה · הם המדריכים את נוהגנו
בדרכים ישרים ונחקוקו לנו חקים ומשפטים
צדיקים · ובקרבנו אתנו · לא היה לנו
דברים ורים כאלו · להנחיל
הארץ · כדי שא"ו יאספו על
מתי מספר שאינו עולה כמנין ·
ישראל · שדרכו כה כל חכמי ישראל ·
וראשי הק"ק שבכל דור ודור · מדריכים
העם בדרך ישרה זו · שנלטווינו כה
המקובלות · מהקבי הבתים · בנרקה
ספריהם · ועיין בקידושין דף ב"ד ·
דקי"ל דאכיתו בקרא דגולי גברי שהוא
התורה · ותכ"ש דכלרו ·
נודע ונגלה בעיבור לעיני כל האומות · ישרים
ודאי שלא היה פינם רשה כנגד חכמי ישראל
ומנהיגיהם · והיו מסכין להם יד בכל
הנערכת · להעמיד כדת על אלה כאמיתות
לפי שהיא המערכה ותיעשה ישמו
והתחתון · כי לא יחסר כלום ·
נשנה · לחיזה קבלים וסיגים ·
הגנים דברים המסכנדי' להלמת

לפוין

אנו כאשר עליון אשר בידו לב מלך • ראשיהם
שופטיהם ושוטריה׳ וכל נכבדי ארץ המה בחכמה
אשר חלק ה׳ להם יבינו וידעו את אשר ידעו בו
כל החכמים שקדמו להם׳ כידוע לנו של המשיח
ומדית וה׳ אמוליה לפועל ישראל ועל מעשי ידיהם •
איך אלא מחמת קנאה ושנאה • ומעוט אמונתו
וחכמתו • לא לבד בתורתנו • רק הוא אשר דעה
גם בכל נימוס ודת אנושית׳ זהיא בגורמת לאותו
שוכר ישראל • לבקש עילה למלא חסרונו בעמל
אחרים ובעלילה מדבר דברים אשר לא כן צותה
תורה לישראל ובאין השכל וחייבים • ועיין מה
שכתבתי בברורי כח הקהל יח שלי על דמאל בבי׳
י״ד • ולמה שמעגנים שהתורה צותה לא תחיה כל
נשמה׳ ובדומה לכתובים הללו • כבר הספרים
מלאים בהוראת טענה זו • שאין בה ממש כל
עיקר • ולהו מכללא של תורה שבעל פה לבד
אמור לנו • אלא גם לרבות בפירוש • התורה
אמרה כי אין כל הכתובים הללו מדברים • אלא
על אותם הגוים משבעת העממי׳ אשר היו נזכרי׳
ושלא קבלנו מהם שום טובת הנאה • והיו מכעיסין
לאדון כל הארץ הוא אבינו שבשמים • בכל
התועבות אשר היו עושים :
וקרא׳ אלא הוא ומפורש שפוך חמתך אל
הגוים אשר לא ידעוך • ועל הממלכות
אשר בשמך לא קראו • והם הנקראים בלשון רז״ל
עכו״ם שהסכים לעבדו • ואינו מאמין בעיקרי

קנ

הדם

הדת · אמנם כל המאמין מציאות האל וחדוש
העולם · והנבואה · ושכר ועונש · כמו שבוררים
שבימינו · הרי זה בעל דת · ואין לנו רשות להזיק
את ממונו · ומכ״ש להורגו · כי כל אלו שבע
הזה שישראל גרים בתוכם יודעים דיש אל אחד
ואב אחד לכלנו · נקראים אלו · דורשי לא עליהם
צותה תורה לבקש רעתם חלילה :

ופרק אחי מאי דקמן בלמצרי ואדומי · אמרה
תורה לא תתעב אדומי : לא תתעב
מצרי · וכי הקרב אל עיר להלחם עליה וקראת
אליה לשלום · ובשביל גרים עליה · ונופלת ביד
ישראל · צותה תורה להניח רוח אחת מבלי מצור
כדי שכל מי שירצה להמלט על נפשו · ישלך לו
דרך אותו הרוח · שניתן לבריות וגלה במנגור
ברמב״ם ז״ל · וקרא גוף הבית בשבעים פרים ·
שכיאו · היאתינו מצווים להטיב ולא להרע · כי
הקב״ה חס על בריותיו · ואפילו על הבעלי נפש
ית לה לא תשחית את עצה · ובחגה רבות · לפי
שפיכים לו לראות · ראה ירמה · כי והיה מן ה
שיהיה · רצונו ית׳ אינו כך · שישראל עם קדוש
ילכו בארחותיו הישרים · כדי שיתקדש ש
נדבים · וכל רואיהם יכירום · כי הם זרע
ה׳ · עד שאמרו בתלמוד ערוך · על פסוק ה
לא כתן כגוך · אפילו ברבי דידני · ואינו את
הגוי אינה מצות חובה מן התורה · לא הוא מסרין
דבר זה שביטל מצות עשה שבה · ומה שנהג לגלל
כן

מנין · הוא מטעם השמות שם · שאו ודאי בדבר
חסר ודו עליהם: דלא בפלחת היא ולא ריחוקם ·
ואסרין למי שלא בא לידי מדה זו · ומכל שכן לידי
גזל · שנפירוש שובה מן הגמרא ומפרשיה
מדעת אותם מרבותינו ז"ל שאמרו בקדושין ובבבא
קמא דף קי"ג גזל הגוי אסור היינו מדאורייתא ·
דהכי קי"ל שגזל הגוי אסור · הן מטעם שהתורה
אסרה אותו בספיקת הדברים לא תגנובו ·
ובדומה · ולא פרשה כמנהגה לפרש שור רעהו
וכיוצא · ועוד מטעם שהוא מבאיש את ריחנו
ביושבי הארץ · והבוכד מה"ש כמעט קרוב לודאי ·
מקרא דורך עם ישראל · ועוד בו איסור חמור
של חילול ה' שנצטווינו עליו ולא תחללו את שם
קדשי · וכבר ידוע כי עון ח"ה חמור מאד · עד
שהאמת בו שאין לו כפרה עד שעת מיתה · לכן
שמעתה ואתה דע לך להזהר · ושמור נפשך מאד ·
בו לפעמים עשייה נבלה אחת אגו רוסים במקום
לפני הקב"ה · יותר מכל העבירות האמורות
שבתורה · כמו שריחוק עמון ומואב יוכיח
שריחקם הי"ת עד עולם ע"ד אשר לא קדמו אותם
בלחם ובמים שלא היינו נצרכים להם · ולמצרי
ולאדומי לא ריחק עם היות שעשו לנו מה שעשו ·
ובכן אל יקל וימעט בעיניך לעשות נבלה כזאת
בישראל כי אם תחקור תמצא שגדולה היא בעיני
המקום ובפרט מבנמצא ממכה ח"ו · ( והנה עתה
כי ורד השמש על הארץ בשאלות ותשובות שנאמר
השלמתי

רשין תרי״ג

באחרוני הא׳ פר׳ כיסרלי גדול הדור והדרו מה״ר
עב״י מספנוי ז״ל מלשני ראיתי שתקשה לו
שהלך ומור להוכים במיסור הדעת באחרוני יום
דמיון דאמר נגל הגורמרארייקא קח המרש״ם
ושפקים ישק ) ומינן ממלאכתו ונתקלה ׃

**תקכח** שלא יכנס כל טמא תוך מחנה לויה שכמותו לדורות
הר הבית שנאמר כי יהיה בך איש אשר
לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ
למחנה לא יבא אל תוך המחנה
( ואדלא פסק לא יבוא אל תוכו ... אין לו ... 
אחר ואם מחנה לויה מלבד ... מחנה
מלבד ויצא אל מחוץ למחנה ) ׃

דבח **תקכט** להכין ולייחד מקום קבוע
לעשות כל אחד צרכיו מחוץ
למחנה שנא׳ ויד תהיה לך מחוץ למחנה ׃
( ודין יד אלא מקום כמ״ש קום על ידו לרגלים
דיהונתן תרגם והוא מתקן ליה מקום אחר לפנוי
נה בית אלו וכמו והנה מלית לנו יד כי ראוי שם
לחומה הקדושה הישראלית שאפי׳ בשולי
טיולותיהם למלחמה הם מתנהגים בטהרה ונקיות
המביא לידי רוח הקדש כנודע וכל מעשיהם יכוונו
כי ה׳ אלהיך מתהלך בקרב מחניך ולכך והיה
מחניך קדוש ) ׃

תקל להיות

**תקנז** להזהיר לכל אחד ואחד מאנשי החיל כלי החפירה תלוי לו עם כלי מלחמתו שנאמר ויתד תהיה לך על אזניך: (ואין אזניך אלא מקום זיינך · כדי לחפור בו חפירה כשיבא מקום הקבוע לעשות בה צרכיו ולחזור עפר החפירה לכסות את צואתו כאופן שלא תראה כל שיקוץ במחנה המלחמה) :

**תקנח** שלא להשיב עבד שברח מאדוניו מחוצה לארץ לארץ ישראל שנאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו: (ואפי' שאדוניו ישראלי · גם זו לטובה היתה מעלת ארץ ישראל שהיתה קולטת העבדים שמלו וטבלו לשם עבדות כשהיו בורחים לתוכה להוציאם לחירות ומעלת לתת מהגבורות והיה האדון חייב לשחררו והעבד היה כותב לרבו שטר חוב בדמיו עליו) :

**תקנט** שלא להונות את העבד הזה שברח מח"ל ואפילו בדברים שנאמר עמך ישב בקרבך בטוב לו לא תוננו: (ונראה בעיני דברים כי כמו שהזהירו על תוספת הגר בתוספת לאו לאונאתו ובנותו הוסיף גם כן לאו שלישי על העבד הזה לפי שהוא יותר חלוש ושפל שלא להונות אותו מאחר שהעבד הזה מל וטבל לשם עבדות לפי ערכו הרי

הוא

אלא כמו הגר גרק שקבל עליו התורה ולפיכך נוספה תורה עליהם בתוספת אזהרה) :

**תקע** שלא לבעול את האשה בלא כתובה וקדושין שנאמר לא תהיה קדשה מבנות ישראל : (ונכפלה האזהרה לאבי הבת בקרא דכתיב אל תחלל את בתך להזנותה · וזה המוסר כמו פשיה שלא לשים סבות לפי שהיה באפשרות לעשות על דעת הטבועי לומר שהואיל שהתורה לא חייבה למאנס ומפתה אלא שגם ממון · וגם נראה לה בקדושי' במו · ושיכול למכרה · א"כ יראה להם שהוא להם הרשות לאבות למסור את בנותם לבעילת זנות בדרך סכילות · או מחלה · לפיכך אמרה תורה דע כי ורחמה שכל אחד מהאופנים הנזכרים לא יקרה אלא פעם אחת בכל דור ודור. שימצא אדם בו פנים כישראל שיפתה או יאנוס את בת קטנה או שימצא עוכר שארו ואכזרי שימכור בתו ; ולכך ענש הכתוב ממון ולא זולתי · אמנם כשיהיה הזנות ברצון שניהם והסכמת דעתם מאחר שיכול להמשך נזק גדול שתמלא הארץ זמה ויבואו להדרוג גם איסורי ביאה לכך הזהירה תורה לאב שלא ימסור בתו לכך · ולאשה שלא תפקיר עצמה לכך · ולכך שימצאו בידם שכל קלקול סרוב תלוי ברשעי העם ספרם לאחות ואינם תואן (ועיין בס' ה מה שהשיג הרמב"ן ז"ל בדבר מ"ש בלא כתובה וקדושין שהובא בגמרא

לאוין תרי"ג

בפתחה ליתא מן התורה ואיך ילקה עליה י ומ"מ שכל הגם פסק כדעת רסב"ג שאמר שכתובת בתולה דאורייתא והלכה כמותו כמ"ש התו' בפ"ק דכתובות דף י' ע"ב וצריך עיון דהוינה ליה לעשיקי דצ"א דפסק פ"ג דכתובה דרבנן שחכמים הם תקנו בתוב כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ונראים ההלכות בגו לא כתב רק המוציא בלא קדושין לוקה דמשמע שנבעילה בלא כתובה אין בה מלקות דוק ותשכח דרכו הרמב"ם בהלכה ע (ובפסוק זה) :

ומה שלא בא במספר לאו דלא תהיה קדשה היינו משום דכל קדש יהא מלאה היא לישראל הנבעלת לישראל בלא כתובה ובלא קדושין וריש"ה דקסת אזהרה למנעלת ושיפים דקרא אזהרה לבועל ומן למרדכי תמ"ם הרא"ם ק ו"ל בתשובותיו בשורש ה' סק"י עלפ ולא תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ עי"ש דהא אסכינן בפ"ד מיתות שהאי נואף ואת זכר לא תשכב אמרינן אזהרה לנוכב אזהרה לנשכב מנין וכו' אף הכא לא תהיה קדשה אזהרה לדידה ומכה דלא יהיה קדש אזהרה לדידיה ודעהו כי במלות ש"ק מל"ת נסמ"ק שלו כתב ז"ל ולמנס לא לפי דעתי לא יהיה קדש לאיזוק כמ"ש לא תתגודדו והוא אזהרה לאחת תם בחג"ש ואח"כ אמר ולא לתשם עמוסך וגו' וגוונים הרבה כמ"ש השמ"ג ע"ש אף שאנו גורים שינים דלא נא במנין לפו

דלא

דלא יהיה קדש דהרמב"ם ז"ל תפס כמו שלא
למנות רק אחד שהלאוין שבאו כמלוה ולא כגם ·
דאם כן הוו שני לאו סוכה ודוק :

## תקעא שלא להקריב לגבי המזבח אתנן זונה ומחיר כלב שנא'

לא תביא אתנן זונה · ומחיר כלב בית ה'
אלהיך וגו' : (ואחד אתנן זונה נויה או שפחה
או ישראלית שהיא ערוה עליו או מחייבי לאוין
אסור · וכן כמו אתנן הזכור · אתנן הוא הנעשה
או טלאים שנותן לה באתננה לעולם נותן אסור ·
וכן כמו המחיר כלב שהוא השומר זה לך טלה זה
תחת כלב זה אפי' כמה טלאים תחת כלב א' כולם
אסורים משום הקריבנו גם לפחות שהוא גם כי מין
קמינור כ"ם והפי הקרבן עצמו קורא תגר ומגלה
קלונו כי בעד אשה זונה עד מחיר כלב בא להקריב
לפני אדון הכל ית' שמו . (ובלאוין לבהמ"ק ז"ל
בהשגותיו על ס"ט במנין הלאוין שכתב ז"ל והשמיט
מכל זה שהכפרתין בלאו א' אין לוקין עליהם יותר
מא' · ונראה כוונה ברינו על הרב בלא תניס שניכ
זונה ומחיר כלב ושחור ודבש ומפטו גר יתום
דעתו ז"ל שהם שני לאוין וכן דעת מורגדל ז"ל
ובגולם כאן כולן פי"ם והכן ) :

## תקעב שלא ללות בריבית מישראל שנאמר לא תשיך לאחיך

נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר

תרי"ג

ישך. (וגם הפי' לא תשך מאחיך רצונו לאסור
על הלוה שאינו יכול ליקח בהלואת רבית מפני
ישראל אחיו. ולומר שהוא מוחל לו הרבית כי לכן
הוכפלו האזהרות שיש לאוין למלוה שהוא הנושך
וגם ללוה שהוא הנשוך שלא ירצה להיות נשוך
כי הוא יעבור על לאו דלא תשיך ולאו דלפני עור
לא תתן מכשול. ואין זה דומה ללאו דלא תונו שאם
שמעשית לו ההונאה אין עליו חטא ומשפט אשם
דהבא המלוה והלוה. הערב הסופר ועדים כולם
נכשלים בנשך ארם על עבירות הרבית עד שאמרו
חז"ל על המתעסקים בו שהם כאילו כפרו באלהי
ישראל. ונעשים עדים. ומחיים המתים
ובכסיהן מתמוטטין. ויורדים לבאר שחת ואינם
עולים לעולם. וגם היות שכולם נפטרו ממלקות
שהרי המלוה שהוא העיקר שעושה המעשה רע
ואינו במלקות שהרי ניתן להשבון ומכ"ש בהו
דפשיטי מיניה. ואתו מכללה עם כל זה עונם
כולם חמור שמור כפסק ותלך מאד מאד)

ת'קעג. לבקש רבית מן האומות אם
נרצה להלוות להם והם ירצו
ללוות מאתנו שנאמר לנכרי תשיך

(זו מצות עשה ולאחיך לא תשיך מצות ל"ת ואמרו
רז"ל אע"פ שהרבית שלהם מותר עם כל זה
אסור להלוות להם ברבית קצוצה אלא בכדי חיין.
אבל אבק רבית מהם מותרים. והכל כמש"ל מצוה

עשין חרי"ג

קע"ו שכמו שהם לא ינמלו חסד עם הישראל שאפילו ביכנס לבין עצמם יקחו רבית מזה לזה גם כן למה הישראל יעשה חסד עמהם יכול על מנת והם לא מבני בריתינו ולא נצרכים אליו ומי צריכים לגמול חסד עם העניים שלא שאין להם מקום לפנות כדי לפרנס את עצמם עי"ש הכל כמו שמפורש כתוב אם כסף תלוה את עמי תלוהו ולא לנכרי ולחיה מעמי את העני ולקיה פני לחותו שעמך) :

**תקער** שלא לאחר נדרים ותרומות נדבות ושאר הקרבנות שנתחייבנו בהם שנאמר כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו. (והוא לאו שאינו מעשה וכא כפי' המקובל שאינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו שלשה רגלים כסדרן פסח שבועות סוכות כדעת ר"מ וחכ"מ שהזכרנו נ"ר עוד מיו' אפי' שהיו שלא כסדרן כדאיתא בר"ה ד"ד):

רלא **תקעה** לקיים כל מה שקבלנו ונתחייבנו על נפשותינו בדבור משבועה ונדרים וצדקה וקרבנות. ומוצא שפתיך תשמור ועשית. כאשר נדרת לה' אלהיך. נדבה. אשר דברת בפיך. (בפיך זו צדקה וכן כל מלה ומלה מפסוק זה ... על ענין אחד והפכלים האלו כדי לתקן פה ...

חרי"ג לאוין

מ"ע. שנצ' להיות האדם שיקיים כל מה שחייב על
נפשו בהוצאת דבר שיהיה מהנדרים ובכלל הענין
שנאמר ככל היוצא מפיו יעשה (והרמ"בן ז"ל
בס"מ קבלו כ"ד שחלק המצוה לשתים דהיינו מצוה
א' לקיים מוצא שפתיו בנדרי גבוה כגון שיהיה מן
הנדרים הקרבים לפניו . או הנתנים במצותו
לאוצרות להקדש אלא כמו שבא הרמז בפרשה זו
שנא' כי תדור נדר לה' אלהיך וגו' . ומצוה אחת
היא לקיים הנדרים והשבועות של ביטוי דהיינו
מה שמחייב בו האדם בדברי הרשות כגון שנדר
או נשבע לאכול היום או שלא לאכול וכיוצא שהם
האיסורים שמוציא ומביא בשפתיו הנדר. או הידות
והכינויים שכל נדרי רשות נתייחדו בפ"מ שהגא
פרשת הנדרים. שבה כתוב לאסור אסר על נפשו
ודרשו בו לאסור את המותר וכו' ע"ש . (אמנם
כפי הנראה באמת כי בשתי פרשיות באחת
מסתיימות פשט ודרשת הם דאחות משמע שמדבר
הפה ואתם משני עניני נדרים כאחד דהרי התם
כתי' קאמר קרא איש כי ידור נדר לה' דומה
לקרא דהכא . כי תדור נדר לה' . ומאי יתן
הנאמר התם מה האזהרה לנדרי גבוה . אם כן
קיום נדרי גבוה ונדרי הדיוט מהתם והכא
נפקי וכלהו חדא מצוה נינהו . כדעת הרמ"בם
והסמ"ג ובה"ח ז"ל הם ) : מצוה זו מנאה הרמ"בם
בסה"מ שלו מ"ע ד' והביאה מהספרי . ונאמרת הכי
אופן בכך ע"ד וע"ה מוצא שפתיך וו אתם עשה .

המתנה זו אל"ף · ולא תתמה דהביאה רבינו משה ספרי · כי ידע שכל מה שהובא בגמרא בשם ת"ר הוא כשכה בברייתות ודומה להן · והוא ז"ל תופס תמיד · מעיקרו של דבר מהיכן יצא ודעהו :

רלב **תקעו** להיות השכיר אוכל מהדבר שיעבוד בו בשעת עבודתו כשיהיה הדבר ההוא מחובר לקרקע שנא' כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שובעך · ( ולאמר כי תבא בקמת רעך וגו' ומפי השמועה למדו שלא הכתוב מדבר אלא בשכיר שאם אינו שכיר שיהתיר לו שיבא בכרם רעך בקמה שלו שלא מדעתו אלא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה תאכל ומשני כתובים הללו שבאים כאחד ילפי לה בב"מ פ"ז שהשכיר אוכל במחובר לקרקע בשעת מלאכה · ולא יספיק לנו כתוב אחד בלבד · אם נועד חבירו עמו ע"ש בהגר השנה שבין שדבר שגידולו מן הקרקע פועל אוכל בו ) :

**תקעז** שלא יקח הפועל השכיר ויוליך בידו מהאוכל שיעבוד בו יותר על אכילתו · ולא יתן לאחרי' שנא' ואכלת וגו' ואל כליך לא תתן :

**תקעח** שלא יאכל השכיר בשעת עבודתו מן הדבר שיעבוד בו כשיעבוד במחובר לקרקע שנאמ' וחרמש לא

עשין תרי"ג

לאוין

לא תניף על קמת רעך ( אמרו חכמים לרבות כל בעלי אומנות וגם עם הקציר לא תקצור במגלך ) ( וכולן לא אמרו שיאכל אלא בשעה שהוא עסוק במלאכה · ולא שישב ויאכל · כי המתבטל ממלאכתו לאכול · או שאוכל שלא בשעת גמר מלאכה · הרי זה עובר בל"ת הנזכר שמפי השמועה למדו · שבכל זמן שהוא עוסק בקצירה · לא יעשה אדם לחבילתו · וכן כל כיוצא בזה ) :

## רנ"ג חקעם לגרש המגרש את האשה בספר שנאמר וכתב לה ספר

כריתות · ונתן בידה · ושלחה מביתו · ( וכוונת ספר זה קרא הבקיאים ועשרה דברים הן עיקר הגרושין מן התורה ורמוזין במשמעות מקרא זה ) :

א והיה אם לא תמצא חן בעיניו · מלמד שאינו מגרש אלא דוקא ברצונו · ( ועיין גם שוקת הבתים דמ"ח · דרמב"ם ז"ל יליף לה מדכתיב ונתן מדעתו משמע ) · חוץ מתוך שהדין בתוך שכופין אותו לגרש · ולא רצה לגרש כ"ד של ישראל בכל מקום ובכל זמן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני :

ב וכתב · מלמד שאינה מתגרשת אלא בכתיב ולא בכסף ודבר אחר · ואחר הכותב בגופו או שאמר לאחר לכתוב לו · ואחר הנותן בידו או

ישיו חרית

לחרו

שאמר לאחר ליתן בו. ינו בכל התורה כולה שלוחו
של אדם כמותו ולא לאחר דכתב אלא להודיע
שאינה מתגרשת אלא בכתב: ונתן שלא תקח
מעצמה ואינה מתגרשת בכסף:

ג לה: שיהיה נכתב לשמה:

ד ספר כריתות: דבר הכורת בינו לבינה
שלא ישאר לו עליה רשות: ואיתא בירושלמי
בשלשה מקומות הלכה עוקרת המקרא וזה אחד
מהן התורה אמרה וכתב ספר [illegible] בספרי
דוקה: והלכה אומרת בכל דבר ומ' פי' ורוב
הפוסקים רבותינו בעלי התוס' הרא"ש והר"ן
ורבינו ירוחם ע"פי כתוספתא הסכימו דאם כתב
על דבר שאינו מתקיים הגט כשר מן התורה
משום דלא איקרי בתורה כתיבה: אח"כ כתב
כדבר המתקיים: ועל דבר המתקיים ודלא
כהרמב"ם ורבינו מהר"י קארו ז"ל דהחמירו לכתוב
על עלי הזיתים אפילו בדבר שאינו מתקיים ודעא
כי כן עיקר:

ה ונתן בידה: מלמד שאינה מתגרשת עד
שיתן הגט בידה או ביד שלוחה שהוא כידה
ומה ידה מיוחדת שהיא רשותה אף כל שהוא
רשותה כגון חצרה הקנוי לו משכר גם שאולה

ו ונתן בידה: ולא שתקח היא מעצמה
ולפיכך אם היה מוטל ע"ג קרקע וא"ל טלי
גיטך משם ונטלתו אע"פי שאמר לה אח"כ הג'

אינו

א חרי"ג
אינו גט שהרי לא נתן לה לא הוא ולא שלוחו :
ז וכתב ונתן · שלא יהיה מחוסר מעשה אחר
בקידושי · אלא כשיגיענו לה בלבד :
ח ספר כריתות ונתן בידה · שאינו כותב
לה אלא בתורת גרושין · ולא בתורת שאלה
שטר חוב או מתנה · או בשביל ישנה :
ט כי מצא בה ערות דבר · ילפינן דבר
דבר ממונו בחד להצריך שיתננו לה בפני
עדים כמ"ש ע"פ שנים עדים או ג"ע יקום דבר :
י ושלחה · שיהיה עניינו שאומר המשלח
אותה · ולא שישלח את עצמו ממנה וזה
שנאמר ושלחה מביתו אין ענינו שלא יגמרו
גרושיה עד שתלך מביתו אלא כשמגיע גט לידה
נגמרו גרושיה ואעפ"י שעדיין היא בביתו שלא
נאמר ושלחה אלא להודיעך שאם גירש ולא
הוציאה מביתו ה"ז כמי שגירש והחזיר גרושתו
ולפיכך צריכה שתצא משם שני : (ויצאה מביתו
מגיד שהאשה יוצאה מלפני האיש · והלכה והיתה
לאיש אחר מגיד שלא תנשא עמו בשבועה :
ושאר הדברים שבגט כגון הזמן שתקנו משום
בת אחותו וחתימת העדים שמא ימותו
עדי המסירה וכיוצא כהן הכל מדברי סופרים :

הקפ שלא להחזיר את הגרושה אחר סמ
שנשאת או נתארסה לאחר
שנאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר
שלחה

# אלה המצות



שלא יחזור לשוב לקחתה ׃ (ולפי שאמר
ושלחה מביתו ויצאה והיתה לאיש אחר צריך
דהוויתה לאיש אחר שיהא הקדושין שהיא חוזרת
מותרת על בעלה לאחר ׃ ולפיכך אם יצתה
לאחר בשאר עבירות מותרת לחזור לבעלה ׃ אך
אסור שאסרה תורה נבעלה באשה עליו כמאמר
אחרי אשר הוטמאה ׃ והרי בשמחה ׃ ואשה רעה
כזו שהלכה לנושא כמו שישראל הבגרים מלום
לגרשה שהחזק גרש לץ ויצא מדון ׃ ואף דעתו
אין אסרו מאום כם רע אינו יכול להחזירה לעולם
( נראה שמא תיכנס לאחר ומעשה טובה ותהיה
נוטה אחריו ואמר הראשון אלו כאיש יודע שכן
הוא לא הייתי מגרשה וכמלא כמגרש על מנה ולא
נתקיים שנמלא הגט בטל למפרע ׃ ולפיכך הא
שנמור כלנו לגרשה שאינו חוזר לו לעולם אלא
שלא ראוי לאדם בגר שעשה שלא יאמרו זה
הוציא רשעה מביתו ׃ וזה מכניסה ומל זה קרא
הכתוב אחר כמתמיה מפני שזה הוציאה משום
רשעתה והלכה זכיתה לאיש אחר ( והמחזיר
גרושתו משנשאת ואלו בגר בי היא תועבה ואין
בניה תועלים ומפני שכתוב בה תועבה הורם
הת"ל לבקר כהן לבירור עשר מפלך שיבי לפניו ׃
( ולא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה ׃ ולא תהיה
יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה דקרו
עליהו אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח
אתך ׃ ולא יגרש אדם אשתו אלא אם כן מלא בה
ערוה

לאוין אחרי"ג

ערות דבר׳ ולאו דוקא שנכנס בעדים ברורים אלא אפילו ע"פ עד א׳ שנכנסה · או שנראה בה אחד פרצות שאינה צנועה בבנות ישראל הכשרו׳ מצוה לגרשה כמ"ש · והרמב"ן בס׳ תק של׳ במצוה ט"ו מונה בפ"ז לאו שני כדעת בה"ג · והיינו חלוקת אשה שיבתה אחר בעלה שימתת הבעל מלכות עליה והמליץ בעד הרמ"בם ז"ל לפי שדרכו לא שלא למנות אלא אחת בלאו שבכללות הבליעה בשומה · ולבמ"ח ז"ל לא ערב לו המצלה זו ועיין בכ"מ פי"א מה"ג ) :

תקפא שלא יצא החתן מביתו שנה ראשונה׳ לצבא ולא לזולתו סמג

שנאמר לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר׳ ( ונכפל הלאו כדי לעבור עליו בשני לאוין ואפילו אם יצא לספק יין ומזון כיון שהוא לצורך הצבא עובר בשני לאוין אך אינו מתנה כי אם למצוה א׳ כמ"ש בס"ע שלא כל מה שיתחייב עליו שני לאוין יתחייב שיהיו שתי מצות · והסמ"ג לא מנאו אלא ללאו א׳ ומנה בה"ג · והר"מבן ז"ל מנו אותן לשני לאוין להיותן שתי מניעות · כמ"ש שם בסמ"ק שלו לאוין סי׳ א׳ · ובהשמטות מנה למצוה מניעת היראה והרך הלבב לנחת ולבא במלחמה · והרמ"בם ז"ל לא מנאו כי חשבו לשלילה ולא למניעה כנראה משפט הכתוב כמ"ש במ"א שם עי"ש ) :

תקפב להתייחד

**תקפב** להתייחד החתן עם אשתו שנה תמימה. כדי לשמחה שנאמר ושמח את אשתו: (והיינו שלא יצא חוץ לעיר ולא לצבא):

**תקפג** שלא למשכן כל דבר שעושין בו אוכל נפש בין בשעת הלואה בין שלא בשעת הלואה שנאמר ולא יחבול רחים ורכב: (ולא רחים בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש דהיינו כלי טחינה וכלי לישה וכלי בישול וכלי שחיטת הב"ח ודומיהן. ומה רחים ורכב מיוחדין שני כלים ושניהם עושין מלאכה אחת וחייבין על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני כלים שמשמשין מלאכה אחת חייב על כל א' בפני עצמו ואין לפוטרו במלקות אחת בטענת כי מאחר ששניהם כאחד עושין מלאכה אחת דהא אי אפשר ברחים לטחון בלא רחים ורכב אם כן לכלי אחד יהיו נחשבין. לכן בא בביאור שחייב על רחים ורכב. ודומיהן משום שני כלים. והממשכן רחים ורכב הוא ליה כאילו משכן כלי לישה. וכלי שחיטה. שהם מסורים במלאכתן והם כלים שעושין בהם אוכל נפש. אך לא מפני זה יאמר לנזקי ממונו. וכן הדין בבגד אלמנה והעובר ע"ז שליאו מידו ויחזירו לבעלים. ואם עבר שלא החזירם

לאוין

שו"חרי"ג

כשרף או גאנד לוקה על כל כלי בפני עצמו כאמור אע"פי שכולם עושין מלאכה אחת הפך לדעת הרמב"ם ז"ל אך לא לדעת הסמ"ג שדעת הרוב מסכמת עמהם שכל כשעת הלואה אין זה סותר אחר שחוזר הלוה הוא מקבלו ממנו ועוד הלואה והרי הוא כמכר לו ע"מ דכ' אלוה ולדעת רש"י ז"ל דפי' החומש שכתב אם חבל המשכן כל לשון חבלה אינו משכון בשעת הלואה אלא שממשכנין את הלוה כשמגיע הזמן ואינו פורע נראה פשוט דלא כהרמב"ם ז"ל ומסתבר טעמייהו ) :

## תקפד שלא לקוץ ולתלוש סימני סג טומאת הצרעת שנא' השמר

בנגע הצרעת : ( ודע שהנתק אינו צרעת והצרעת אינה נתק ולפיכך יחשבו שתי מצות הנתק למצוה א' והיא מצוה ק"ח והצרעת למ"א שהיא את דלא דמי זה בהאי וזה ויצא הנתק מכלל לאו זה שהוא הכולל כל שאר הנגעים חוץ מנתק ודלא כדעת הרמב"ן ז"ל דחשב עליו בסה"מ שלו כשל והסמ"ג מנאם לשתי מצות ( ולפי שמהכא ילפי' דהוא כללא דאתי עשה ודחי לא תעשה יש לך לדעת מה שנאמר עוד בספיקא דהאי כללא שאינו כולל בכל הלאוין שאם בלאוים כרת אינו נדחה מפני העשה והרי הוא כאילו אמר בפירוש עשה עשה זה אם תצטרך לעבור על הלאו שכנגדו שהאמרתי לך בעונשו כרת : ואמנם אם הלא

תעשה

ספק זה הוא קיל כזה דהיינו שאין בו כרת הקולא הזאת שיש בו הוא כאילו מפרש והאומר אל תעשה זה ללא צורך קיום מצות עשה אך במקום שיש קום עשה דציצית ומילה ודומיהן שלאוין שבגמן ודומיהן שאין בהם כרת נדחין בפני קיום העשין והאור זה צריך כדי שלא תטעה מספרין לימוד הספרים המורים לנו דרכי הכללים כי אין למדין מן הכללות וכו' אלא מי ספקי נפרשי האחן) :

**תקפה** שלא ימשכן בעל חוב את ... חבירו מביתו ומחוץ כזרוע אלא ע"י שליח בית דין ובגזרתו שנאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבטו : (ולאו דוקא ביתו אלא הוא הדין בחוץ שנא' בחוץ תעמוד) :

**תקפו** שלא למנוע המשכון מבעליו בעת שהוא צריך אליו שנאמר לא תשכב בעבטו וגו' : (וכא נפ"ה לא תשכב ועבוטו עמך אבל החזיר לו מה שאי אפשר לו לשמוש בלעדיו מפני עניותו והיינו שנותן לו כלי הצריך לו ביום כגון המחרישה וכלי הצריך לו בלילה כגון כר וכסות) :

רלה **תקפז** להשיב המשכון לבעלים בעת שיצטרכו אליו שנאמר השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ...